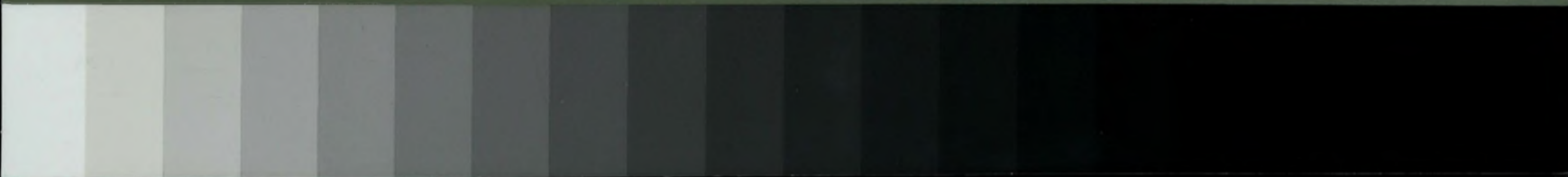


Grey Scale #13



DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19



AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

ZESZYTY NAUKOWE

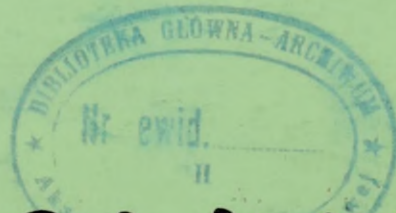
Dr Bogusław PACEK

ŻANDARMERIA WOJSKOWA
SIŁ ZBROJNYCH RP
W MISJACH POKOJOWYCH
I STABILIZACYJNYCH

Rozprawa habilitacyjna

Dodatek

Warszawa 2008



64710





AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ



ZESZYTY **N**AUKOWE

Dr Bogusław PACEK

**ŻANDARMERIA WOJSKOWA
SIŁ ZBROJNYCH RP W MISJACH
POKOJOWYCH I STABILIZACYJNYCH**

Rozprawa habilitacyjna

Dodatek

Warszawa 2008

KOMITET NAUKOWY

dr hab. Stanisław Zajas – przewodniczący, płk dr inż. Jarosław Siuda – zastępca przewodniczącego,
płk dr hab. Tomasz Majewski, płk dr hab. Ryszard Szczyra, ppłk dr inż. Sylwester Kurek,
ppłk dr Krzysztof Loranty, prof. dr hab. Marek Plewczyński, prof. dr hab. Bogdan Szulc,
prof. dr hab. Ryszard Wróblewski, prof. dr hab. Eugeniusz Zabłocki.

Zespół redakcyjny:

mgr Anna Doraczyńska – redaktor naczelna (tel. 6/813-516)
Agnieszka Cieślak (tel./fax 6/814-664)
mgr Małgorzata Mokrzyż (tel. 6/814-019)

Adres redakcji: 00-910 Warszawa 72
al. gen. Antoniego Chruściela 103, bl. 25
tel./fax: (6)813-356
e-mail: zn@aon.edu.pl

Korekta autorska

Nakładem Akademii Obrony Narodowej

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział I Współczesny kształt bezpieczeństwa międzynarodowego państwa	22
1.1. Bezpieczeństwo międzynarodowe a narodowy wymiar bezpieczeństwa państwa.....	22
1.2. Nowe wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa państw w XXI wieku ..	28
1.3. Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polski.....	32
1.4. Podmioty bezpieczeństwa państwowego.....	34
1.5. Wnioski.....	37
Rozdział II Misje pokojowe i stabilizacyjne elementem światowego systemu bezpieczeństwa	39
2.1. Rozwój międzynarodowych operacji pokojowych i stabilizacyjnych.....	39
2.2. Użycie sił militarnych w misjach zapewniających bezpieczeństwo.....	56
2.3. Rola organizacji międzynarodowych w zapewnieniu bezpieczeństwa.....	58
2.4. Zagrożenia kryzysowe i konflikty wymagające udziału sił wojskowych ..	69
2.5. Policje Wojskowe różnych państw w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	77
2.6. Wnioski.....	88
Rozdział III Udział Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1991 – 2006	91
3.1. Udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	91
3.2. Rola i miejsce ŻW w zabezpieczeniu polskich kontyngentów wojskowych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	96
3.3. Działania Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych stabilizacyjnych.....	102
3.4. Działania Żandarmerii Wojskowej w misjach stabilizacyjnych.....	123
3.5. Utworzenie samodzielnego PKW przez ŻW – DR Kongo – operacja „Benga”.....	137
3.6. Ocena działań Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1991-2006.....	146
3.7. Wnioski.....	152

Rozdział IV Wsparcie policyjne misji pokojowych i stabilizacyjnych przez Żandarmerię Wojskową.....	154
4.1. Użycie policji wojskowej podczas misji pokojowych i stabilizacyjnych wg międzynarodowych standardów.....	154
4.2. Możliwości udzielania wsparcia policyjnego wojskom operacyjnym przez Żandarmerię Wojskową w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	159
4.3. Możliwości realizacji zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych przez Żandarmerię Wojskową.....	162
4.4. Sprzęt, wyposażenie i uzbrojenie wydzielane przez Żandarmerię Wojskową do realizacji zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	172
4.5. Organizacja, kierowanie i współdziałanie w czasie wykonywania zadań przez Żandarmerię Wojskową.....	177
4.6. Wnioski.....	183
Rozdział V Kierunki rozwoju i działania przygotowawcze ŻW do nowych zasad użycia tej formacji w misjach zagranicznych.....	188
5.1. Oddziały specjalne ŻW.....	188
5.2. Żandarmeria Wojskowa w Europejskich Siłach Żandarmerii.....	197
5.3. Wielonarodowy Batalion Policji Wojskowej NATO.....	203
5.4. Dobór i szkolenie żołnierzy Żandarmerii biorących udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	207
5.5. Przygotowanie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.....	215
5.6. Wnioski.....	229
Zakończenie.....	231
Literatura.....	236
Spis rysunków.....	244
Wykaz załączników.....	245

Wstęp

Żandarmeria Wojskowa w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wyodrębnioną, samodzielną i wyspecjalizowaną formację. Jej zadania, kompetencje i zasady funkcjonowania określa Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z 24 sierpnia 2001 roku. Wypracowując jakiegokolwiek koncepcje dotyczące działania żołnierzy tej formacji należy pamiętać, że do podstawowych zadań Żandarmerii Wojskowej należy:

- przeciwdziałanie naruszeniom dyscypliny wojskowej i porządku publicznego przez żołnierzy poza ich rejonem zakwaterowania oraz skuteczne reagowanie na te naruszenia;
- wykrywanie przestępstw w Siłach Zbrojnych i ściganie karne ich sprawców,
- ustalanie zagrożeń i ujawnianie przesłanek mogących doprowadzić do zaistnienia przestępstwa, wykroczenia i przewinienia;
- prowadzenie wspólnie z dowódcami jednostek wojskowych działań profilaktycznych wśród stanów osobowych jednostek wojskowych w celu eliminowania zagrożeń, możliwości powstawania przestępstw, a także w celu minimalizowania ich skutków¹.

Celem działania Żandarmerii Wojskowej poza zapewnieniem przestrzegania dyscypliny wojskowej i wykrywaniem przestępczości jest także ochrona życia oraz mienia wojskowego przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, ochrona mienia i osób, ochrona tajemnicy państwowej oraz zapewnienie przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych.

Ustawa o Żandarmerii Wojskowej jest podstawowym aktem prawnym, z którego wynikają możliwości i zadania, jakie mogą wykonywać żołnierze tej formacji w misjach zagranicznych. Wraz z wstąpieniem Polski do NATO zmieniły się warunki bezpieczeństwa naszego państwa oraz zaszło szereg zmian w Siłach Zbrojnych RP. Pojawiła się też konieczność zwiększenia polskiego potencjału militarnego zdolnego do udziału w różnego typu operacjach zagranicznych.

W związku z powyższym wojsko (a w tym i Żandarmeria Wojskowa) stanęło w obliczu zupełnie nowych wymagań, wyzwań, potrzeb i zadań. Zmieniły się sposoby działania sił militarnych i priorytety przewidywanych do realizacji zadań. Konieczne

¹ Ustawa o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych z dnia 24.08.2001.

stało się m.in. dostosowanie armii do nowych wymogów, zmiana jej składu bojowego oraz zasad funkcjonowania wewnętrznych systemów dotyczących działania wojsk oraz dowodzenia i szkolenia. Jednym z wyznaczników tych zmian było także przygotowanie sił militarnych, by znacząco mogły przyczynić się do rozszerzenia strefy bezpieczeństwa i stabilizacji.

Początek XXI wieku przyniósł także szereg zmian w Sojuszu Północno-Atlantyckim i Unii Europejskiej. Główne z nich dotyczyły zwiększonej potrzeby udziału sił militarnych w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w różnych częściach świata.

Wymóg dostosowania do nowych potrzeb dotyczył wszystkich członków NATO i Unii Europejskiej, w tym i takich, które dopiero wstąpiły do Sojuszu lub Unii jak Polska.

Zmiany, które rozpoczęto wprowadzać w Siłach Zbrojnych RP na początku XXI wieku dotyczyły wszystkich komponentów wojska, w tym i Żandarmerii Wojskowej. Konieczność dostosowania jej struktur do nowych wymogów spowodowała zrodzenie się koncepcji utworzenia jednostek o charakterze manewrowym, nazwanych oddziałami specjalnymi ŻW.

Utworzone trzy mobilne jednostki z ok. 1500 zawodowymi żandarmami były odpowiedzią na współczesne zagrożenia oraz nowe potrzeby operacyjne Sił Zbrojnych RP. Od początku jednostki specjalne ŻW szkolono i wyposażano tak, by mogły działać zgodnie ze standardami NATO, ONZ i innych podmiotów zajmujących się bezpieczeństwem międzynarodowym. Do ich głównych zadań należało²:

- zapewnienie wsparcia policyjnego dla jednostek Sił Zbrojnych RP biorących udział w misjach i operacjach poza granicami kraju, jak również prowadzenie samodzielnych działań operacyjnych;
- realizowanie zadań wsparcia oddziałów i pododdziałów SZ RP i Sił MSWiA dotyczących działań przeciw terroryzmowi, ochrony ważnych obiektów dla bezpieczeństwa państwa, zapobiegania klęskom żywiołowym oraz likwidacji ich skutków w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych;
- udział w prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym zabezpieczeniu działań wydzielonych Sił Oslony Strategicznej Państwa oraz współudział w zapewnieniu

² Por. B. Pacek, Tymczasowy program szkolenia Oddziału Specjalnego ŻW, Warszawa 2004, s. 3-4.

warunków do przyjęcia Sojusznicznych Sił Wzmocnienia w sytuacjach zewnętrznego zagrożenia państwa;

– zapewnienie w ramach roli państwa – gospodarza (HNS) wsparcia policyjnego wojsk sojusznicznych na terytorium RP.

Żandarmeria Wojskowa tworząc oddziały specjalne zwiększyła możliwości udzielania wsparcia policyjnego³ jednostek operacyjnych SZ RP w wykonywaniu przez nie zadań w trakcie prowadzonych operacji, w tym w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Zmiany w Żandarmerii Wojskowej wychodziły naprzeciw nowemu pojmowaniu roli wojska. W ciągu wieków zmieniła się bardzo rola wojska w życiu społeczeństw. Przez setki lat celem armii było prowadzenie wojny. Wynikało to oczywiście z faktu, iż społeczeństwa często jedynie w ten sposób widziały możliwość rozstrzygnięcia powstałych sporów albo zaspokojenia politycznych zamiarów i ambicji. Cywilizacyjny rozwój ludzkości spowodował, że siły zbrojne w coraz większej liczbie państw służą nie do wygrywania wojen, a do zapobiegania im i utrzymywania pokoju.

Obserwując różne napięcia i konflikty występujące w świecie przywódcy państw i liderzy polityczni różnych organizacji zauważyli, że pomiędzy fazą pokoju i konfliktu, który często przeradza się w wojnę, występuje faza kryzysu sygnalizująca możliwość przejścia do konfliktu. W sposób oczywisty politycy doszli do wniosku, że aby uniknąć wojen i stabilizować sytuację pokojową świata należy skoncentrować się właśnie na fazie kryzysu. W języku polskim słowo kryzys oznacza zawsze sytuację niekorzystną, jakies załamanie procesu, gwałtowne przesilenie, przełom⁴.

Kryzys może występować w większości dziedzin naszego życia. Można więc mówić o:

- kryzysach ekonomicznych – oznaczających załamanie się wzrostu gospodarczego;
- kryzysach społecznych – czyli o konfliktach społecznych, różnych napięciach i antagonizmach;
- kryzysach politycznych – to znaczy o załamaniu w realizacji określonej polityki;
- i o wielu innych kryzysach⁵.

Kryzys polityczny często przeradza się w polityczno-militarny, jako jego szczególna forma. Często ma to miejsce wówczas, gdy zagrożeniu żywotnych

³ Wsparcie policyjne (ang. Police Support for Armed Forces) – prewencyjna, dochodzeniowo-śledcza, operacyjno-rozpoznawcza i profilaktyczna działalność Żandarmerii Wojskowej polegająca na zabezpieczeniu działań Sił Zbrojnych (kontrola przestrzegania prawa, utrzymania dyscypliny i porządku publicznego).

⁴ *Słownik Języka Polskiego*, Warszawa 1978, t. I, s. 1066.

⁵ *Encyklopedia Powszechna*, Warszawa 1984, t. 2, s. 630.

interesów państw towarzyszy konflikt zbrojny prowadzony poniżej progu wojny. Kryzys polityczno-militarny związany jest z walką zbrojną w ograniczonej skali, użyciem części sił zbrojnych. Często państwa w ten sposób próbują przywrócić stabilizację w swoich systemach politycznych.

Jednym z głównych powodów kryzysów polityczno-militarnych jest galopujące wręcz tempo różnicowania się poziomu życia społeczeństw najbogatszych i najbiedniejszych. Rosnąca luka cywilizacyjna, ogromne bogactwo jednych i skrajna nędza drugich rodzą wrogość i zamiary zmiany tej sytuacji w każdy dostępny sposób. Także duża różnica w rozwoju państw i całych organizacji gospodarczych często prowadzi do recesji i bezrobocia trwającego bardzo długo i powodującego wewnętrzny bunt.

Również globalizacja, choć związana z wieloma pozytywnymi skutkami ekonomicznymi, nie pozwala często na pamiętanie o państwach najmniejszych i najbiedniejszych, które w warunkach silnej konkurencji schodzą na „gospodarcze dno”. Do najważniejszych źródeł zagrożeń państw, mających wpływ na powstawanie sytuacji kryzysowych poza ekonomiczno-cywilizacyjnymi należą m.in.:

- rywalizacja państw o panowanie nad innymi (blokami państw);
- niekontrolowany rozwój demograficzny narodów w stałych granicach państw;
- kształtowanie się regionów kulturowych, w tym wyznaniowych, narodowościowych i cywilizacyjnych;
- konkurencja w zdobywaniu rynków zbytu, zasobów energetycznych i taniej siły roboczej;
- nasilenie się klęsk żywiołowych;
- skażenie środowiska naturalnego powodujące zmniejszenie życiodajnych zasobów dla ludzi, flory i fauny;
- trudny do ograniczenia rozwój systemu masowego niszczenia, w tym broni chemicznej, bakteriologicznej i termojądrowej⁶.

Jednym z istotnych czynników mających wpływ na powstawanie sytuacji kryzysowych są także różnice światopoglądowe i fanatyzm religijny.

Sytuacje kryzysowe stały się symbolem XX i XXI wieku i należy przewidywać, iż będą one występować jeszcze przez wiele lat. Zbierając „kryzysowe doświadczenia”

⁶ Szerzej Wojnarowski J., *Kryzysy konsekwencją zagrożeń cywilizacyjnych*, [w:] *Świadczenia na rzecz obrony w sytuacjach kryzysowych*. Materiały z konferencji naukowej AON, Warszawa 2006, s. 10-25.

wiele państw stworzyło systemy reagowania kryzysowego, które przewidując użycie różnych podmiotów w określony sposób i według sprecyzowanych procedur zmagają się do wprowadzenia pozytywnych zmian, aż po zlikwidowanie kryzysu włącznie.

Użycie wojska mające na celu opanowanie i neutralizację sytuacji kryzysowej nie jest decyzją wojskową, lecz polityczną i z reguły niesie za sobą, z jednej strony skuteczne rezultaty, z drugiej jednak poważne konsekwencje polityczne.

Reagowanie w sytuacjach kryzysowych ma odniesienie nie tylko do stanów, które dotyczą bezpośrednio naszego państwa, ale łączy się z uczestnictwem w operacjach międzynarodowych mających na celu likwidację kryzysów w różnych „zapalnych” punktach świata.

Do uznanych światowych liderów zajmujących się opanowywaniem sytuacji kryzysowych należą głównie Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Unia Europejska (UE) i Sojusz Północnoatlantycki (NATO). Szczególnie bogata i wymierna jest działalność ONZ, od kilkudziesięciu lat tworząca misje pokojowe.

W ostatnich latach coraz większego znaczenia nabierają misje stabilizacyjne organizowane przez NATO.

Obydwie te formy (misje pokojowe i stabilizacyjne) są widocznym i skutecznym sposobem militarnego udziału w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych.

Udział Polski w obydwu rodzajach misji trwa od wielu lat. Zwiększył się on zdecydowanie pod koniec XX wieku, to jest po wstąpieniu Polski do NATO. Uczestnicząc w różnorodnych misjach Polska kierowała do udziału w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych głównie komponenty Wojsk Lądowych. Udział Marynarki Wojennej i Sił Powietrznych czy Sił Specjalnych był znacznie mniejszy.

Jedną z formacji występujących we wszystkich misjach organizowanych przez NATO, ONZ, UE i inne organizacje jest policja wojskowa. W warunkach Polski jest to Żandarmeria Wojskowa (ŻW). Dotychczas w operacjach zagranicznych ŻW Sił Zbrojnych RP używana była głównie jako element zabezpieczający lub wspierający działania wojsk operacyjnych własnych lub występowała jako element składowy wielonarodowych pododdziałów policji wojskowej.

Kierując się własnym doświadczeniem, przeprowadzonymi badaniami oraz dostępną literaturą przedmiotu podjąłem próbę pokazania szerokich możliwości

prowadzenia działań przez Żandarmerię Wojskową w misjach pokojowych i stabilizacyjnych oraz wypracowania modelowych sposobów wykorzystania tej formacji w operacjach zagranicznych zarówno jako elementu zabezpieczającego, wspierającego oraz samodzielnie działającego podczas likwidacji sytuacji kryzysowych.

W literaturze przedmiotu występuje wiele sformułowań i określeń, które zastosowane zostały w niniejszej rozprawie. Nie są to pojęcia nowe dla nauki, ale bywają używane w różnych znaczeniach, wobec powyższego wyjaśnienia wymagają definicje i określenia, które ułatwią prawidłową interpretację używanej terminologii i zrozumienie poruszanych problemów.

Podstawowym pojęciem, używanym w pracy, jest bezpieczeństwo. Jest ono przedmiotem zainteresowania wielu środowisk naukowych, oznacza stan „bez pieczy”, stan pewności, spokoju, zabezpieczenia oraz jego poczucia, oznacza także brak zagrożeń oraz ochronę przed niebezpieczeństwem, (*Bezpieczeństwo Narodowe i Międzynarodowe u schyłku XX wieku, red. nauk. D. Bobrów, E. Halizak, R. Zięba, Warszawa 1997 s. 3.*)

W znaczeniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo obejmuje zaspokajanie potrzeb istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, całości, tożsamości, niezależności, ochrony poziomu życia i jakości życia. Bezpieczeństwo jest zatem naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych - jego brak zaś powoduje niepokój i poczucie zagrożenia. Zagrożenie oznacza pewien stan psychiki lub świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które oceniamy jako niekorzystne lub niebezpieczne. W tym ujęciu zagrożenie mieści się w sferze świadomości i ma charakter subiektywny. Drugi aspekt stanowią czynniki powodujące stany niepewności i obaw. Większość teoretyków zajmujących się problematyką bezpieczeństwa jest zgodna co do tego, że bezpieczeństwo jest procesem zmiennym w czasie i przestrzeni, a nie stanem raz na zawsze określonym. W ramach tego procesu może ulegać zmiana hierarchii poszczególnych wartości i potrzeb składających się na bezpieczeństwo, co jest uwarunkowane zarówno przez sytuację wewnętrzną państwa będącego podmiotem tego procesu, jak i przez determinanty zewnętrzne. Zjawisko bezpieczeństwa jest, więc nierozzerwalnie związane z występowaniem różnych zagrożeń (*P. Soroka, Bezpieczeństwo państwa, Wojsko i wychowanie 1993 Nr 2.*)

Dla potrzeb niniejszej pracy przyjąłem kilka definicji własnych precyzujących używane w rozprawie terminy. Są to następujące pojęcia:

Misje (operacje) pokojowe – działania podejmowane przez organizacje międzynarodowe, głównie ONZ, na rzecz rozwiązania konfliktów poprzez użycie między innymi wielonarodowych sił wojskowych i cywilnych w celu rozwiązania konfliktu (kryzysu) wewnętrznego lub międzypaństwowego. Charakteryzują się one działaniem bez użycia siły (w wyjątkowych wypadkach z ograniczonym ich użyciem). Wymagają zgody państw będących przedmiotem misji. Ich głównym celem jest przerwanie działań zbrojnych, nadzór nad realizacją przyjętych porozumień przez zwaśnione strony, rozdzielanie zantagonizowanych wojsk. Mogą realizować zadania pomocy humanitarnej.

Misje (operacje) stabilizacyjne – działania militarne i niemilitarne podejmowane przez organizacje międzynarodowe lub grupy państw sojuszniczych (najczęściej za zgodą ONZ) dla utrzymania i przywrócenia pokoju lub w celu zapobieżenia rozwojowi sytuacji kryzysowych zagrażających bezpieczeństwu międzynarodowemu, poprzez realizację i nadzorowanie postanowień organizacji międzynarodowych lub grupy państw sojuszniczych. Ich celem jest przywrócenie równowagi w określonym rejonie świata oraz zbudowanie stabilnych struktur państwa będącego przedmiotem misji. Operacje stabilizacyjne prowadzone są z użyciem siły, która ma na celu wymuszenie na stronach konfliktu pożądanego stanu lub działania. Celem finalnym jest ustabilizowanie sytuacji, przygotowanie (wyszkolenie) lokalnych organów bezpieczeństwa i władz do przejęcia kontroli nad państwem i samodzielne nim kierowanie.

Operacje (misje) zagraniczne – to misje pokojowe i stabilizacyjne, działania obserwatorów i inne polegające na tym, że reprezentacje państwa lub kilku państw albo organizacji międzynarodowych wysyłają do innego państwa na określony czas siły militarne i niemilitarne (za jego zgodą bądź w uzasadnionych przypadkach bez jego zgody), celem przeprowadzenia rokowań lub wykonania zadań militarynych lub niemilitarynych wynikających z umów i rezolucji międzynarodowych.

Wsparcie policyjne (zabezpieczenie policyjne) – działalność jednostek policji wojskowej wykonywana na rzecz określonych osób funkcyjnych oraz komórek i jednostek organizacyjnych obejmująca utrzymanie dyscypliny i porządku

wojskowego, przestrzeganie prawa, prowadzenie dochodzeń i śledztw w sprawach o przestępstwa i wykroczenia oraz przeciwko ich sprawcom. Realizowane jest na korzyść wojsk (jednostek operacyjnych) w celu stworzenia im warunków do optymalnego wykonywania zadań operacyjnych poprzez zapewnienie w ich obszarze odpowiedzialności przestrzegania prawa i porządku, dyscypliny oraz zapobieganie popełnianiu przestępstw oraz ściganie ich sprawców.

Niniejsza rozprawa jest wynikiem przeprowadzonych prac naukowo-badawczych nad wykorzystaniem Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych RP w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Dokonując analizy dotychczasowych działań Żandarmerii Wojskowej polegających głównie na policyjnym zabezpieczeniu (wspieraniu policyjnym) działalności wojsk próbuję wskazać na uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne działania polskiej policji wojskowej. Staram się także przekonać do nowych sposobów i zasad użycia tej formacji oraz do szerszego jej wykorzystania w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Po rozpadzie bloku wschodniego i przyjęciu Polski do NATO nastąpiły w naszych siłach zbrojnych przełomowe zmiany. Wszystkie formacje stanęły przed zupełnie nowymi wymogami i wyzwaniami.

Również Żandarmeria Wojskowa stanęła przed koniecznością sprostania nowym wymogom. Niezbędna okazała się zmiana organizacji, składu bojowego i części zasad funkcjonowania systemów wewnętrznych (dowodzenia, szkolenia).

Dotychczasowe zainteresowanie nauki obszarem badań, w którym eksponowana jest rola ŻW są skromne – istnieje luka w zakresie użycia ŻW w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych. Dotychczas nie przedstawiono w nich kompleksowo roli i miejsca ŻW, nie pokazano zasad funkcjonowania i współdziałania z innymi podmiotami. Nie poruszono też wielu możliwości wykorzystania Żandarmerii Wojskowej w różnorodnych działaniach wynikających z zadań i szerokich ustawowych uprawnień tej formacji.

Przedstawienie możliwości użycia Żandarmerii Wojskowej do realizacji tych, w wielu wypadkach nowych zadań, winno być realizowane w oparciu o naukowe metody badawcze, które stosowałem przygotowując niniejszą rozprawę.

Żandarmeria jak i inne formacje musi dostosować się do zachodzących zmian zarówno w naszych siłach zbrojnych, jak i w armiach sojuszniczych. Działania ŻW muszą być kompatybilne z działaniami innych policji wojskowych państw NATO i Unii Europejskiej szczególnie w zakresie procedur obowiązujących w likwidowaniu sytuacji kryzysowych.

Główny cel, jaki postawiłem sobie w niniejszej pracy to:

Ustalenie warunków strukturalno-organizacyjnych i zadaniowych umożliwiających Żandarmerii Wojskowej prowadzenie skutecznej działalności dochodzeniowo-śledczej i prewencyjnej w czasie realizacji zadań wsparcia policyjnego na korzyść wojsk operacyjnych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych a także zbadanie możliwości i sposobu szerszego wykorzystania tej formacji w operacjach zagranicznych.

Celami pośrednimi, które mi przyświecały, były: analiza dotychczasowego modelu działania ŻW w misjach zagranicznych oraz zebranie i usystematyzowanie całości materiałów dotyczących udziału Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1991-2006.

W aspekcie powyższego celu główny problem badawczy sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie:

Jakie czynniki determinują stronę organizacyjno-strukturalną i zadaniową w czasie realizacji zadań mandatowych w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych oraz jaki powinien być zakres i model działania ŻW, by odpowiadał on potrzebom współczesnych sił zbrojnych podczas realizacji operacji pokojowych i stabilizacyjnych?

Dążąc do udzielenia odpowiedzi na to pytanie starałem się zbadać szereg problemów szczegółowych oraz spróbować znaleźć odpowiedzi na pytania szczegółowe:

1. Czym różnią się zadania ŻW działającej w kraju od zadań realizowanych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?
2. Jakie czynniki miały największy wpływ na przebieg realizacji zadań?
3. Jakie są nowe możliwości i sposoby wykorzystania ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?
4. Jakie są kierunki rozwoju ŻW, czy odpowiadają one współczesnym wymaganiom?
5. Jak żandarmi winni być szkoleni, wyposażeni i przygotowani do przyszłych misji?

6. Czy zachodzące w ŻW zmiany oraz rozszerzenie realizowanych zadań jest zgodne z międzynarodowymi standardami i kompatybilne z działaniami policji wojskowych innych państw uczestniczących w operacjach zagranicznych?

Uwzględniając cel pracy, sformułowany problem badawczy i problemy szczegółowe oraz wykorzystując dotychczasowe doświadczenia i obserwacje osobiste z zakresu funkcjonowania Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych sformułowałem następującą hipotezę roboczą:

Wielkość sił ŻW, jej struktura, realizowane przez nią zadania na korzyść wojsk operacyjnych w ramach misji pokojowych i stabilizacyjnych dają możliwości i potrzeby szerszego wykorzystania tej formacji w operacjach zagranicznych w oparciu o nowy model szkolenia i przygotowania żołnierzy oraz wypracowane sposoby ich wykorzystania w tych operacjach..

Dotychczasowe działania ŻW SZ RP sprowadzały się głównie do wsparcia policyjnego kontyngentów wojskowych oraz w pojedynczych przypadkach do udziału w międzynarodowych strukturach policji wojskowej. Zmiany jakie zaszły i zachodzą w ŻW pozwalają na większe i zgodne z współczesnymi wyzwaniami i zasadami wykorzystania tej formacji w misjach pokojowych i stabilizacyjnych aż po zorganizowanie samodzielnego PKW.

Udział ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych determinowany jest składem i zadaniami komponentu operacyjnego oraz zmieniającymi się warunkami polityczno-społecznymi i mandatami misji

Istnieją możliwości szerszego i zgodnego z potrzebami wykorzystania sił żandarmerii w operacjach zagranicznych. Niezbędne jest zbadanie problemu, opracowanie założeń organizacyjnych i zadaniowych oraz konsekwentne wprowadzenie ich w życie.

Przedmiotem moich badań była działalność Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych od roku 1991 do 2006. Poza literaturą przedmiotu w swoich dociekaniach posłużyłem się kilkoma standardowymi metodami powszechnie uznanymi w świecie nauki. W celu zobjektywizowania ustaleń zastosowałem trzy ankiety, które w sposób anonimowy wypełniali żołnierze Żandarmerii Wojskowej, Sztabu Generalnego, Dowództwa

Operacyjnego i Wojsk Lądowych. Warunkiem wstępnym wypełniania ankiety było posiadanie doświadczenia ze służby w misji pokojowej lub stabilizacyjnej.

Ankietowani oficerowie i podoficerowie ŻW stanowili grupę 62 żołnierzy zawodowych, którzy pełnili służbę w misjach ISAF, UNIFIL, KFOR, UNDOF, Benga, Enduring Freedom, Iraqi Freedom..

Wypełniali oni dwie ankiety (załącznik 1). Pierwsza dotyczyła oceny działań żandarmów w odbytych przez nich misjach zagranicznych, realizowanych zadań, wyszkolenia, przygotowania, występujących problemów, czynników pozytywnie i negatywnie wpływających na służbę żandarmów oraz możliwości szerszego wykorzystania ŻW. Ankietowani mogli także swobodnie opisać wszelkie swoje uwagi dotyczące odbytych misji oraz podać własne wskazówki dotyczące organizacji przyszłych misji z udziałem Żandarmerii Wojskowej.

Druga ankieta „Przyszłe działania Żandarmerii Wojskowej” miała za zadanie pokazać, jak ankietowani żandarmi widzą możliwości szerszego wykorzystania żandarmerii w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Odpowiadając na 35 pytań zawierających pełny zakres zadań możliwych do realizacji przez ŻW ankietowani, bazując na własnym doświadczeniu, mieli wskazać, które z zadań są możliwe do realizacji przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Kadra Sztabu Generalnego, Dowództwa Operacyjnego i Wojsk Lądowych rekrutowała się nie tylko z osób posiadających własne doświadczenia z misji, ale także posiadających doświadczenia ze wspólnej służby w kontyngencie z żandarmami.

Do badań Sztab Generalny wytypował 16 oficerów posiadających największe doświadczenie w misjach zagranicznych, Dowództwo Operacyjne – oficerów sztabu, dowódców PKW aktualnie dowodzących misjami oraz kadrę pełniącą służbę w tych misjach – łącznie 22 osoby, Wojska Lądowe – oficerów z dowództwa wojsk oraz kadrę z jednostek garnizonów Elbląg, Suwałki, Braniewo, która wcześniej pełniła służbę w misjach zagranicznych – łącznie 54 osoby. Razem wszyscy badani tej grupy to 92 osoby. Wszyscy ankietowani zostali poddani badaniu dwukrotnie. Za pierwszym razem wypełniali ankietę zatytułowaną „Ocena działalności Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych” udzielając odpowiedzi na 11 pytań. W ankiecie tej wskazywali na ile zadania realizowane przez żandarmów w operacjach zagranicznych

odpowiadały oczekiwaniom i wymogom oraz potrzebom wojsk operacyjnych, co miało największy wpływ na ich służbę, czy byli właściwie przygotowani i wyposażeni, czy mogli realizować zadania dodatkowe.

Druga ankieta, którą wypełniali ci sami badani nosiła tytuł „Przyszłe działania Żandarmerii Wojskowej”. Dotyczyła ona możliwości rozszerzenia zadań realizowanych przez żandarmerię w operacjach zagranicznych. Badani odnieśli się do szczegółowych propozycji realizacji zadań, które w większości, albo nie były polskim żandarmom zlecane dotychczas w ogóle, albo były realizowane sporadycznie. Podstawą sformułowania pytań w tej ankiecie była analiza zadań realizowanych przez policje wojskowe państw realizujących zadania w misjach. Sposób sformułowania ankiety pozwalał na swobodę odpowiedzi i szerokie prezentowanie swoich opinii. Wszyscy ankietowani pełnili służbę wspólnie z żandarmami (w misjach pokojowych - 81; w misjach stabilizacyjnych – 63) i obserwowali także działalność policjantów wojskowych z innych państw.

Kolejną metodą były wywiady eksperckie, choć przeprowadzone zaledwie z 5 oficerami stanowią w tej pracy bardzo cenne i wiarygodne źródło informacji (załącznik 2). Ekspertami wyrażającymi swoje opinie w odpowiedzi na standardowe pytania byli:

Szef Sztabu Generalnego WP, były dowódca wielonarodowej operacji na Bliskim Wschodzie, autor publikacji naukowej poświęconej operacjom zagranicznym,

Dowódca Operacyjny Sił Zbrojnych, wielokrotnie sam pełnił służbę w misjach i dowodził żandarmami, były zastępca i dowódca Wielonarodowej Dywizji w Iraku,

Dowódca Wojsk Lądowych, były dowódca Wielonarodowej Dywizji w Iraku, wielokrotnie dowodził i współdziałał z żandarmami, jako dowódca dwóch różnych polskich dywizji przygotowywał pododdziały do różnych operacji zagranicznych,

Radca Ministra Obrony Narodowej, były dowódca korpusu oraz dowódca Wielonarodowej Dywizji w Iraku,

Zastępca Komendanta Głównego - szef Sztabu KG Żandarmerii Wojskowej – współtwórca oddziałów specjalnych ŻW, od 2003 do połowy 2007 r. odpowiedzialny za przygotowanie komponentów Żandarmerii Wojskowej wydzielanych do misji, przygotował pierwszą samodzielną misję ŻW w Demokratycznej Republice Konga.

Wszyscy odpowiadali na te same pytania wskazując, jaka jest rola żandarmerii wojskowej w operacjach zagranicznych i na ile może i winna ona być rozszerzona w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Obserwacja - indywidualna metoda naukowa polegała na osobistym zbadaniu przez autora pracy podczas kilkudniowych pobytów we wszystkich operacjach zagranicznych, w jakich brali udział żandarmi w latach 2003-2006 problemów związanych z realizacją stawianych żandarmom zadań. Prowadząc obserwację usiłowałem odpowiedzieć na te same pytania we wszystkich misjach, głównie sprawdzając, na jakim poziomie polscy żandarmi realizują zadania i jakie są możliwości i potrzeby ich rozszerzenia. Biorąc pod uwagę własne doświadczenia zawodowe, posiadanie określonej wiedzy teoretycznej dotyczącej Żandarmerii Wojskowej oraz policji wojskowych innych państw należy uznać tę metodę badawczą jako istotne uzupełnienie pozostałych narzędzi badawczych.

Analiza dokumentów to standardowa metoda badawcza, bez której niemożliwe byłoby pełne zgłębienie tematu. Analizie poddałem nie tylko teoretyczne rozważania (głównie z Akademii Obrony Narodowej), ale także dokumentację Żandarmerii Wojskowej, Dowództwa Operacyjnego i Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych dotyczącą szkolenia, przygotowania oraz realizacji operacji pokojowych i stabilizacyjnych z udziałem żandarmów w latach 1991-2006.

Metody te uzupełniałem rozmowami z szefami policji wojskowych wielu krajów Europy (m.in. Włoch, Francji, Niemiec, Holandii, Wielkiej Brytanii, Słowacji, Czech, Bułgarii, Rumunii, Ukrainy, Litwy, Łotwy, Słowenii, Chorwacji, Hiszpanii i Portugalii) oraz USA i Kanady szczegółowo pytając o ich doświadczenia i poglądy dotyczące wykorzystania formacji policyjno-wojskowych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Także przebywając w innych państwach oraz w misjach zagranicznych obserwowałem, jak są przygotowane i jak działają w misjach policje wojskowe różnych krajów.

Bardzo istotne były rozmowy z dowódcami operacji oraz ich opinie na temat realizowanych działań przez policje wojskowe i możliwości ich rozszerzenia. Jedną z nich z dowódcą EUFOR (generałem broni R. Lickey) zaowocowała przejęciem przez Żandarmerię Wojskową zadań w misji w Bośni i Hercegowinie od Wojsk Lądowych.

Przed każdą nauką jawią się dwa główne cele: przede wszystkim obiektywnego zbadania jakiegoś fragmentu rzeczywistości oraz przedstawienie możliwości wprowadzenia zmian (poprawienia czegoś, udoskonalenia). Realizując więc zarówno deskryptywną jak i diagnostyczną funkcję nauki dążyłem do tego, by pokazać jak działa Żandarmeria Wojskowa w misjach pokojowych i stabilizacyjnych i dlaczego jej działanie wygląda właśnie tak. Spełnienie funkcji prognostycznej⁷ wyraziłem poprzez przedstawienie, jak to działanie winno wyglądać, jak rozszerzyć działalność Żandarmerii Wojskowej – polskiej policji wojskowej w operacjach zagranicznych.

Z przedstawionych funkcji naukowych wynika zaprezentowana przeze mnie struktura pracy. Składa się ona z pięciu rozdziałów.

Dwa pierwsze stanowią rozważania teoretyczne na temat bezpieczeństwa narodowego oraz misji pokojowych i stabilizacyjnych jako elementu światowego systemu bezpieczeństwa.

Kolejne trzy rozdziały zawierają wiedzę dotyczącą praktycznych działań Żandarmerii Wojskowej w operacjach zagranicznych.

Merytoryczny dobór treści kolejnych rozdziałów wynika z dążenia do stworzenia uporządkowanego systemu wiedzy dotyczącego kompleksowego przedstawienia dotychczasowych działań Żandarmerii Wojskowej w operacjach zagranicznych (misjach pokojowych i stabilizacyjnych) na tle systemu bezpieczeństwa narodowego oraz realizacji nadrzędnego celu pracy, który wyraża się w dwóch ostatnich rozdziałach. Mają one wymiar praktyczny i użyteczny – wskazują konkretne możliwości i argumenty przemawiające za szerszym wykorzystaniem żandarmerii w misjach.

Rozdział pierwszy zawiera rozważania na temat bezpieczeństwa, pokazuje symptomy bezpieczeństwa międzynarodowego oraz wymiar bezpieczeństwa państwa. Ukazuje też nowe wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa.

Rozdział drugi traktuje o rozwoju międzynarodowych operacji pokojowych i stabilizacyjnych, ich roli w zapewnieniu bezpieczeństwa. Pokazuje, jakie zagrożenia kryzysowe i konflikty wymagają udziału sił militarnych w misjach zapewniających bezpieczeństwo. Rozdział ten zwraca uwagę na rolę Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

⁷ Antoszewski A., Herbut R. (red.), *Leksykon politologii*, Wrocław 1997, s. 306.

Rozdział trzeci przedstawia udział Żandarmerii Wojskowej na tle realizacji zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych przez całe Siły Zbrojne RP. Ukazuje różne funkcje misji. Jest próbą usystematyzowania i uporządkowaniem żandarmskiego wkładu.

Rozdział czwarty jest autorską propozycją rozszerzenia zadań Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Proponuję i przedstawiam w nim zasady i sposoby użycia ŻW w operacjach zagranicznych oraz możliwości szerszego wsparcia policyjnego udzielanego wojskom operacyjnym.

Piąty rozdział pokazuje kierunki rozwoju ŻW i działania przygotowawcze do nowych zasad użycia żandarmów w misjach zagranicznych. Stanowi pewnego rodzaju weryfikację przedstawionych propozycji w rozprawie. Przedstawia opis podjętych już działań przez tę formację zmierzających do szerszego (włącznie po samodzielny) udziału w operacjach. Jest próbą konfrontacji działań zagranicznych już podejmowanych z wypracowanym teoretycznym modelem.

Analiza dotychczasowego stanu wiedzy o działaniach Żandarmerii Wojskowej wskazuje, że niniejsza praca jest pierwszą kompleksową próbą naukowego podejścia do problemu. Nieliczni autorzy (m.in. Waldemar Gutt, Jerzy Pogorzelski, Jan Wincewicz, Piotr Płonka, Jan Suliński) zajmowali się różnymi wycinkowymi aspektami działań Żandarmerii Wojskowej na terenie kraju. Jedynie Waldemar Gutt w swojej pracy studyjnej „Zapewnienie bezpieczeństwa wojskom w operacjach reagowania kryzysowego na obszarze RP”, wydanej przez AON w 2002 r. zajmował się jedną z kilku prezentowanych przeze mnie form działania Żandarmerii Wojskowej. Ten sam autor opisywał także w jednym z artykułów w „Przeglądzie Wojsk Lądowych” udział ŻW w Europejskich Siłach Żandarmerii. Stosunkowo mała liczba publikacji na temat będący przedmiotem rozprawy obligowała autora do wykorzystania szerokiego wachlarza metod badawczych w przygotowaniu pracy. Cennym źródłem, stanowiącym w pewnym sensie modelowo-wzorcowe rozwiązanie była „Doktrynalna Publikacja Sojusznicza APP-12⁸”.

⁸ *NATO Military Police Doctrine and Procedures, - Allied Publication Procedure – 12, STANAG-2226. Doktrynalna Publikacja Sojusznicza APP-12, 28.10.2002. Bruksela, NASA, 2002.*

Niniejsza dysertacja może być użyteczna w sensie poznawczym dla szerokiego grona odbiorców, to znaczy. dla wszystkich tych, którzy interesują się bezpieczeństwem międzynarodowym oraz możliwościami wykorzystania do jego zapewnienia w szerokim zakresie różnych podmiotów, w tym policji wojskowej.

Większe znaczenie jednak będzie miała dla wojskowych gremiów decyzyjnych (Ministra Obrony Narodowej, Sztabu Generalnego, Dowództwa Operacyjnego, Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej) przy przygotowaniu kolejnych misji zagranicznych.

Podjmując wyzwanie przedstawienia możliwości wykorzystania Żandarmerii Wojskowej starałem się pokazać jak najszersze aspekty problemu, uwarunkowania oraz kierunki zmian koniecznych do przeprowadzenia w ŻW.

Przedstawiona wiedza ma nie tylko charakter poznawczy. Może także być przydatna w podejmowaniu decyzji i praktycznych działań w sferze zapewnienia bezpieczeństwa, likwidowania i neutralizowanie sytuacji kryzysowych w świecie.

Osobiście jestem zwolennikiem znacznie szerszego wykorzystania policji (w tym żandarmerii) w rozwiązywaniu napięć i konfliktów oraz zastępowania sił ogólnowojskowych siłami policyjno - wojskowymi wszędzie, gdzie można i gdzie pozwalają na to warunki. Używanie sił policyjnych w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych zmniejsza liczbę ofiar i znajduje większą akceptację u grup, których opór trzeba pokonać. Szczególne znaczenie ma wykorzystanie żandarmerii w kolejnych etapach operacji stabilizacyjnych, gdzie dominują zadania policyjne i szkoleniowe.

Doświadczenie uczy, że przy rozwiązywaniu każdego konfliktu dużo lepiej jest zatrzymać, obezwładnić i neutralizować niż strzelać i zabijać.

Podjmując się w dużym stopniu prekursorskiej roli mam świadomość niedoskonałości działań i potrzeby prowadzenia dalszych badań określających właściwą rolę i miejsce Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

W porównaniu do innych formacji wojskowych Żandarmeria Wojskowa w sensie naukowym wciąż posiada wiele „białych plam”, więc tym bardziej warto podjąć trud naukowo-badawczy odkrywając i porządkując jej nowe możliwości, do czego zachęcam kolejnych badaczy.

Bardzo zależy mi na tym, aby podobne badania i rozważania na temat szerszego wykorzystania Żandarmerii Wojskowej (w przypadku innych państw - policji wojskowych) w wielonarodowych operacjach reagowania kryzysowego zostały podjęte w innych krajach, które w takich operacjach uczestniczą. Korzystając z osobistych kontaktów zachęcam przy każdej okazji do takich prac przedstawicieli „policyjno-wojskowej rodziny” Europy.

Nie mogę nie przywołać jeszcze raz ważnych adresatów: przedstawicieli Sztabu Generalnego i Dowództwa Operacyjnego – mam nadzieję, że rezultaty niniejszej pracy posłużą do szerszego, ale i racjonalnego wykorzystania sił Żandarmerii Wojskowej w przyszłych misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Wreszcie najważniejszy adresat to sama Żandarmeria Wojskowa, która mam nadzieję, korzystając z niniejszej rozprawy uzyska przydatne źródło do działań szkoleniowych, przygotowawczych i planistyczno-organizacyjnych związanych z operacjami zagranicznymi tej formacji.

Pragnę wyrazić wdzięczność kadrze i pracownikom cywilnym Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej, którzy wspierali mnie i motywowali do tworzenia tej rozprawy.

Dziękuję też Szefowi Sztabu Generalnego WP, Dowódcy Operacyjnemu SZ RP i Wojsk Lądowych za przekazane uwagi i dzielenie się wiedzą i doświadczeniem.

Dziękuję szefom policji wojskowych Wielkiej Brytanii, Niemiec, Holandii, Czech, Chorwacji, Słowacji, Bułgarii, Ukrainy za wielogodzinne dyskusje o roli Military Police w przyszłych operacjach zagranicznych, które bardzo były przydatne podczas przygotowania rozprawy.

Wreszcie dziękuję kadrze naukowej Akademii Obrony Narodowej za życzliwość, zrozumienie i okazywaną pomoc, bez której niemożliwe byłoby doprowadzenie do finału tej pracy.

Rozdział I

Współczesny kształt bezpieczeństwa międzynarodowego państwa

1.1. Bezpieczeństwo międzynarodowe a narodowy wymiar bezpieczeństwa państwa

Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą społeczeństw, organizacji i państw.

Prawie każdego dnia używamy słowa - bezpieczeństwo i przywiązujemy do niego ogromną wagę. Przez całe życie odczuwamy potrzebę bezpieczeństwa a jej zaspokojenie jest istotną determinantą naszego dobrego funkcjonowania. Samo pojęcie „bezpieczeństwo”, choć bardzo powszechne, często jest różnie rozumiane i odbierane w sposób wieloznaczny. Bezpieczeństwo nie jest dane raz na zawsze. Należy o nie zabiegać, czasami walczyć, a gdy już jest, wymaga swoistej „pielęgnacji”, dbałości oraz specyficznych zabiegów powodujących jego utrzymanie.

Pojęcie bezpieczeństwa uszczegóławiamy określeniami: narodowe, międzynarodowe, bankowe, państwowe, energetyczne, wojskowe, itp. Wszystkie te określenia można podzielić na dwie grupy: bezpieczeństwo zbiorowe i indywidualne.

Jednym z wielu, ale obecnie bardzo często wymienianych, jest bezpieczeństwo międzynarodowe. Należy ono do bezpieczeństwa zbiorowego, globalnego, o zasięgu światowym. Wyróżnikiem bezpieczeństwa międzynarodowego jest rozmiar występujących zagrożeń, które z każdym rokiem, w związku z rozwojem technologicznym i społecznym, rosną. Przełom XX i XXI wieku był okresem dynamicznych przemian, obfitował w liczne konflikty w różnych rejonach świata. Pojawiło się szereg nowych zagrożeń, które miały nie tylko charakter militarny, ale bardzo mocno związane były lub wynikały z przesłanek ekonomicznych, kryminalnych, ekologicznych czy też społecznych. Gwałtowny rozwój współczesnych cywilizacji spowodował jednocześnie zagrożenia o charakterze globalnym i kryzysowym.

Do sfery tzw. katalogu zjawisk i zdarzeń niepożądanych dla współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego należy zaliczyć następujące zagrożenia:

- rozprzestrzenianie broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia;
- brak kontroli nad lokalnymi i regionalnymi konfliktami zbrojnymi, mogący skutkować powstaniem konfliktu o dużej skali;

- klęski żywiołowe i katastrofy przyrodnicze na dużą skalę;
- migracja ludności spowodowana konfliktami zbrojnymi lub problemami ekonomiczno-społecznymi;
- zorganizowana przestępczość międzynarodowa, głównie mafijna;
- międzynarodowy terroryzm⁹.

Każde z wymienionych zagrożeń może składać się z szeregu mniejszych, a wszystkie, głównie ze względu na ich charakter, ciężar gatunkowy, gwałtowność występowania i rozprzestrzeniania, powodują, że pojedyncze państwa nie mają możliwości podejmowania z nimi walki. Przeciwdziałanie im, zapobieganie i likwidacja skutków wymusza, bowiem konieczność posiadania dużych możliwości logistycznych oraz operacyjnych, których organizowanie, poza nielicznymi mocarstwami, bez łączenia się w grupy państw jest praktycznie niemożliwe.

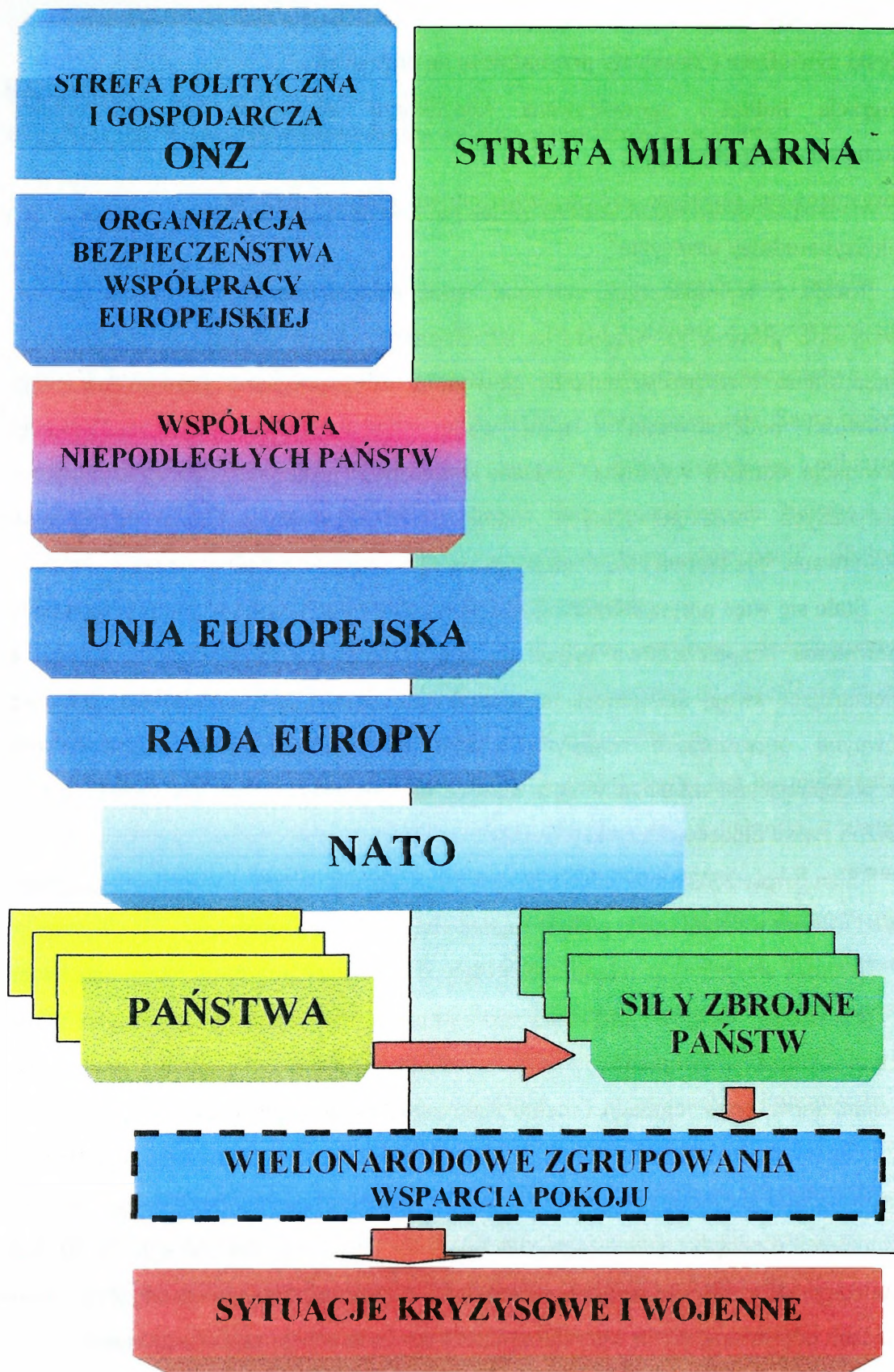
Stało się więc normą światową, że różne państwa połączone wspólnym interesem zapewnienia bezpieczeństwa organizują się w międzynarodowe pakty i sojusze koncentrujące swoją działalność na sferach: politycznej, ekonomicznej i militarnej. Głównymi organizacjami mającymi wpływ na międzynarodowe bezpieczeństwo oraz podejmującymi działania w tym zakresie są Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) i Pakt Północnoatlantycki (NATO)¹⁰.

Stan bezpieczeństwa to jeden z głównych problemów stosunków międzynarodowych. Jest on również ważnym celem polityki zagranicznej większości państw.

Analiza wzajemnych relacji zachodzących pomiędzy poszczególnymi państwami na przestrzeni dziejów prowadzi do wniosku, że stosunki międzynarodowe (w tym również i wojskowe) zawsze związane były z próbami znalezienia mechanizmów, praw regulacji i metod zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa na świecie, zaprowadzenia pewnego ładu politycznego w skali międzynarodowej, wprowadzenia globalnej równowagi w zakresie relacji pomiędzy państwami. Aby było to możliwe, niezbędne jest osiągnięcie nie tylko chwilowej równowagi, ale dłuższej stabilizacji, odpowiednie zorganizowanie ładu międzynarodowego opierającego się na zasadach odpowiadających wszystkim członkom światowego zespołu państw.

⁹ Marcinowski Cz. *Wojsko polskie w operacjach międzynarodowych*, Warszawa 2005, s.35-46.

¹⁰ Por. *Współczesne operacje pokojowe*, Warszawa, 2005, AON, praca zbiorowa pod kierunkiem A. Tomaszewskiego, s. 35-49.



Schemat 1. Główne podmioty światowego systemu bezpieczeństwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Wróblewski, Zarys teorii kryzysu, AON, Warszawa 1997, s. 41.

Wymóg zorganizowania odpowiedniej współpracy międzynarodowej i wprowadzenia ładu międzynarodowego wcale nie jest prosty do osiągnięcia. Ten ład, często nazywany porządkiem międzynarodowym musi być oparty na obowiązującym prawie międzynarodowym oraz pewnym międzynarodowym systemie¹¹. Jest, bowiem, jak wynika z polityki większości współczesnych państw, świadomym wyborem i trwałą tendencją, stanowiącą kierunek działania dla społeczności międzynarodowej.

Koniec lat osiemdziesiątych XX wieku zburzył tradycyjny system powojennego bezpieczeństwa. Połączenie Niemiec, wyjście Polski a za nią i większości państw socjalistycznych z dominacji ZSRR, rozpad Związku Radzieckiego to główne symbole przemian w Europie. Miały one ogromne historyczne znaczenie. Obowiązujący od II wojny światowej podział stref wpływów legł w gruzach. Zupelnego przewartościowania wymagał więc problem bezpieczeństwa międzynarodowego. Doszło do gwałtownej zmiany stosunków politycznych pomiędzy państwami Wschodu i Zachodu. Dawna konfrontacja została zamieniona na współdziałanie. Wyścig zbrojeń został zastąpiony rywalizacją systemów gospodarczych i dążeniem do wewnętrznej stabilizacji. Gdy rozwiązano Układ Warszawski wydawało się, że nie będzie już problemu bezpieczeństwa globalnego. NATO – traktat polityczno-militarny, choć zwycięski, tylko przez chwilę pozostawał obojętny wobec niezdefiniowanych zagrożeń. Nowa sytuacja polityczno - militarna Europy i świata rzuciła wcale nie łatwiejsze wyzwania. Konflikt na Bałkanach postawił przed NATO nowe zadania. A gdy już było widać koniec jego rozwiązania, na przełomie wieków pojawiło się nowe zagrożenie - międzynarodowy terroryzm. Jak szybko potwierdziły dramatyczne wydarzenia w Stanach Zjednoczonych i wielu krajach Europy, bardzo dotkliwy w działaniach i w skutkach.

Obniżenie poziomu międzynarodowych napięć polityczno-wojskowych z okresu powojennego, rozpoczęcie dialogu rozbrojeniowego, rozszerzenie współpracy gospodarczej w Europie to tylko jedna z dróg do zapewnienia bezpieczeństwa. Druga, sprowokowana atakami w USA, Włoszech, Hiszpanii, Rosji, Wielkiej Brytanii i zagrożeniem artykułowanym przez organizacje terrorystyczne wobec kolejnych państw, to uaktywnienie się wszelkich organizacji międzynarodowych, których celem

¹¹ Kukułka J. *Na drodze do nowego ładu światowego, [w:] Krajobraz po transformacji*, Warszawa 1992, s. 198.

jest światowy pokój. Ostatnie lata spowodowały włączenie się w system zbiorowego bezpieczeństwa nowej organizacji – Unii Europejskiej. Od początku XXI wieku to właśnie Sojusz Północnoatlantycki i Unia Europejska stają się głównymi podmiotami zapewniającymi bezpieczeństwo nie tylko Europie. Nowe zagrożenia i budowany od początku lat dziewięćdziesiątych system międzynarodowego bezpieczeństwa opiera się na kilku podstawowych zasadach, do których należą¹²:

1. Poszanowanie podstawowych wartości demokratycznych oraz praw człowieka.
2. Przestrzeganie norm prawa międzynarodowego.
3. Instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej.
4. Zachowanie priorytetów narodowych.
5. Skuteczność w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów.

Zasady te wynikają z trzech koncepcji tworzenia systemów zbiorowego bezpieczeństwa międzynarodowego¹³:

1. Równowagi sił (stosowanej przez ostatnie sześćdziesiąt lat).
2. Bezpieczeństwa zbiorowego (jedna z koncepcji tworzenia systemu będącego w przeciwstawie do koncepcji równowagi sił).
3. Rządów ponadpaństwowych (postulat ten jest tylko teoretycznym).

Koncepcje współczesnego bezpieczeństwa międzynarodowego z całą pewnością wynikają głównie z doświadczeń poprzednich kilkudziesięciu lat. Na ich ostateczny kształt miały duży wpływ także stanowiska organizacji międzynarodowych.

U podstaw tych koncepcji leży zasada zbiorowej odpowiedzialności za pokój, w tym także idea współpracy wszystkich państw w zakresie wizji i zasad nowego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego. Współpraca ta ma prowadzić do wszechstronnego bezpieczeństwa w świecie (łącznie z zachowaniem aspektów politycznych, gospodarczych i wojskowych), do bezpieczeństwa, którego celem jest współdziałanie wszystkich elementów państwa.

Najważniejszymi podmiotami współczesnego międzynarodowego bezpieczeństwa są poszczególne państwa stanowiące podstawowe ogniwa systemów i organizacji międzynarodowych. Zasadniczymi atrybutami każdego państwa są: terytorium,

¹² Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Warszawa 1999, s. 74.

¹³ *Tamże*, s. 81.

ludność oraz władza zdolna do sprawowania kontroli oraz egzekwowania obowiązującego prawa¹⁴.

Państwo jako zorganizowana grupa społeczna sprawuje funkcję nadrzędną wobec innych grup i podmiotów, które to stanowią jego elementy składowe. Każde państwo działając w systemie międzynarodowym prowadzi określoną politykę wewnętrzną i zagraniczną. Do głównych obowiązków państwa należy: dbałość o własne społeczeństwo, rozwój państwa i zapewnienie bezpieczeństwa.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa jego władze świadome istoty tego ważnego obowiązku m. in. zawierają polityczno-obronne porozumienia z innymi państwami albo wchodzą w skład międzynarodowych organizacji, również o charakterze polityczno-obronnym

Nowoczesna strategia państwa wymaga od niego aktywnego zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom, utrzymywania i stabilizowania ładu oraz pokoju. Działanie to państwo nie zawsze prowadzi na własnym terytorium lub wobec sąsiednich państw. Często bezpieczeństwo własnego państwa wymaga podejmowania działań w odległych rejonach świata. Występująca współzależność bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego stała się normą światowego pokoju. Reagowanie na zagrożenia pojawiające się we współczesnym świecie jest zarówno w interesie globalnym zbiorowej społeczności świata jak i narodów poszczególnych państw. Problem ten jest powszechnie akceptowany i traktowany jako oczywisty.

Jednak z jednej strony każde państwo jest elementem składowym bezpieczeństwa międzynarodowego, z drugiej zaś globalizacja współczesnych zagrożeń spowodowała, iż dzisiaj trudno jest nawet dużym państwom zapewnić własne bezpieczeństwo bez udziału w międzynarodowym systemie bezpieczeństwa.

Każde państwo tworząc własny model bezpieczeństwa musi przewidywać skalę i rodzaj zagrożeń politycznych, ekonomicznych, społecznych i militarnych oraz uwzględniać zdolność państwa do przeciwstawiania się i reagowania na zagrożenia.

Wśród czynników decydujących o stanie bezpieczeństwa państwa można wyróżnić:

1. Niezależne od państwa ani jego ogniw władzy¹⁵:

¹⁴ Cziomer E., Zyblikiewicz L., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2000. s. 53.

¹⁵ Por. *Tamże*, s. 78-81.

- zasoby naturalne;
- położenie geograficzne;
- potencjał militarny sąsiednich państw.

2. Zależne od prowadzonej polityki i podejmowanych przez państwo działań:

- polityka zagraniczna;
- obecność w sojuszach i organizacjach międzynarodowych;
- potencjał militarny własnego wojska;
- zawierane dwustronne układy i stan aktualnych stosunków z innymi państwami;
- aktywność na arenie międzynarodowej.

Część czynników ma charakter długotrwały i zależy od pracy kilku pokoleń. Należą do nich przede wszystkim: potencjał gospodarczy i poziom rozwoju państwa.

Jednym z najważniejszych czynników zapewniających współcześnie bezpieczeństwo państwa jest miejsce w międzynarodowym systemie bezpieczeństwa, podejmowanie wspólnie z innymi państwami działań o globalnej skali. Dzisiaj poza Stanami Zjednoczonymi nie ma w świecie państwa, które mogłoby samodzielnie pod każdym względem, zapewnić swojemu społeczeństwu bezpieczeństwo. Większość państw posiada potencjał pozwalający jedynie na rozwiązywanie konfliktów regionalnych lub lokalnych. Zdolności operacyjne sił zbrojnych i całościowe możliwości państw zmuszają je do łączenia się w sojusze, do zawierania międzynarodowych porozumień zapewniających zbiorowe bezpieczeństwo.

Najważniejszym czynnikiem obligującym do zawierania takich porozumień i bardzo ściśle wiążącym systemy bezpieczeństwa poszczególnych państw z bezpieczeństwem międzynarodowym jest zagrożenie terroryzmem.

1.2. Nowe wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa państw w XXI wieku

Koniec XX wieku przyniósł zdecydowane zmiany w tradycyjnym podziale sił i militarnym podziale świata na Wschód i Zachód opierającym się na dwóch blokach wojskowych NATO i Układzie Warszawskim. Załamanie się bloku wschodniego i rozwiązanie Układu Warszawskiego wyznaczyło początek nowej ery, z nowymi wyzwaniami i zagrożeniami.

Początek XXI wieku to początek nowego ładu międzynarodowego na czele z supermocarstwem – Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej. To właśnie USA rozpoczęły kształtowanie nowej równowagi strategicznej opartej o własne przywództwo. Model globalnej równowagi strategicznej przedstawił jeszcze w 1998 r. Zbigniew Brzeziński. W jego koncepcji przyszłe bezpieczeństwo świata i sytuacja geostrategiczna zależą będzie w głównej mierze od wzajemnych stosunków politycznych USA z trzema centrami regionalnymi:

- Rosją;
- Europą (głównie Unią Europejską);
- Chinami, Japonią i Indiami.

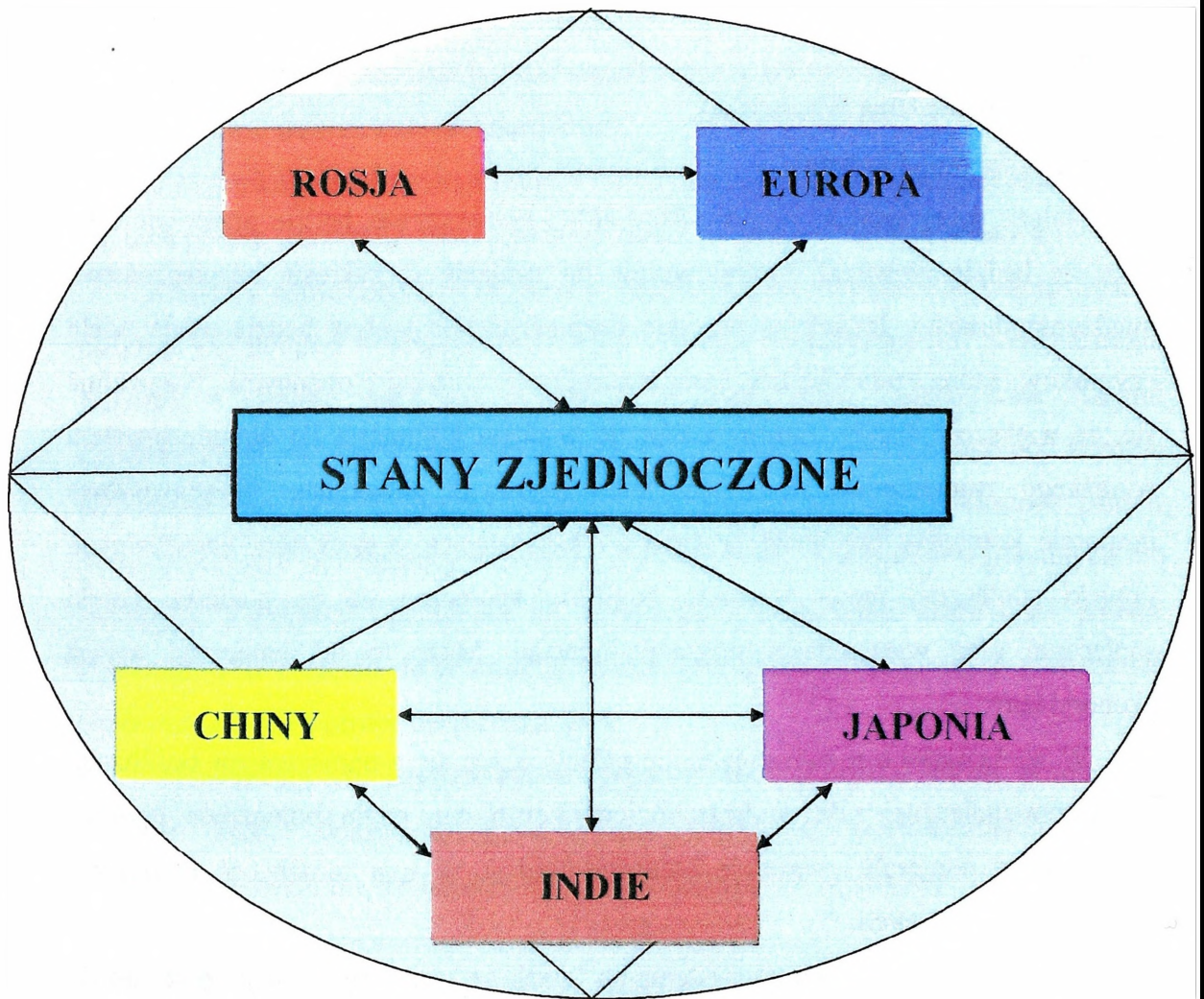
Należy przewidywać, że powyższy układ obowiązywał będzie przez wiele lat oraz, że będzie wywierał istotny wpływ na sytuację w zakresie bezpieczeństwa międzynarodowego. Jednak na przyszłe bezpieczeństwo wpływ będzie miało wiele czynników, które trudno będzie jednoznacznie przewidzieć i opanować. Przewiduje się, że większość krajów Europy i Japonię w ciągu kilkunastu lat dotknie problem wyraźnego zmniejszania się liczby ludzi czynnych zawodowo. Nieprawidłowe proporcje pomiędzy populacją pracującą i korzystającą z systemów emerytalnych i opieki społecznej mogą wywołać konflikty społeczne na tle poziomu opieki społecznej oraz występującej migracji ludności. Może to też hamować wzrost ekonomiczny.

W wielu krajach rozwijających się należy liczyć się z naruszeniami stabilizacji polityczno-społecznej, z dużym bezrobociem i konfliktami na tle społecznym. Państwa ubogie będą popierały emigrację ludności, widząc w tym możliwość łagodzenia konfliktów społecznych.

Należy także liczyć się w następnych latach ze wzrostem napięć społecznych. Kraje muzułmańskie coraz odważniej będą występować w obronie praw mniejszości narodowych tego wyznania, szczególnie w Afryce, Azji i Bliskim Wschodzie.

Jednak istotnym przyszłym zagrożeniem będą nie wojny między różnymi państwami a konflikty wewnętrzne różnych krajów. Wojny, choć rzadsze, będą zapewne bardziej dotkliwe w skutkach, co do ilości ofiar i sposobu walki. Przemawiają za tym szybko rozwijające się technologie wojenne. Przewiduje się,

że do światowych potęg militarnych oraz ekonomicznych należeć będą Chiny i Indie. Wzrost ich roli może wywołać wzrost rywalizacji z innymi państwami i liczne napięcia. Możliwe jest, że konflikty wewnętrzne będą długotrwałe i coraz trudniejsze do opanowania i rozwiązania. Konflikty na tle religijnym i etnicznym dotyczyć będą państw biedniejszych. Będą też one obiektem działania i szkolenia organizacji terrorystycznych.



Schemat 2. Model globalnej równowagi strategicznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Z. Brzeziński, Wielka szachownica. Główne cele polityki amerykańskiej, Warszawa 1998.

Szereg napięć może wywołać także zmniejszająca się potęga Rosji, która dążąc za wszelką cenę do odbudowy światowego przywództwa (przy małych możliwościach) może powodować szereg konfliktów i wywoływać sytuacje kryzysowe. Dużą niepewnością są także Indie. Z jednej strony przewiduje się ich rozwój do pozycji potęgi, z drugiej zaś występujące wewnątrz tego państwa i wciąż rosnące dysproporcje między strefą najbogatszych a biedotą mogą być zarzewiem wielu konfliktów. Jeszcze bardziej komplikuje tę sytuację wyścig Indii z Pakistanem w rozbudowie potencjału jądrowego. Istotnym problemem wywołującym ciągle napięcia będzie także posiadanie broni jądrowej przez Iran i Koreę Północną.

Rosnąca dysproporcja pomiędzy USA a innymi państwami oraz wzrost niechęci do tego supermocarstwa ze strony państw muzułmańskich może skutkować zagrożeniami asymetrycznymi, w tym terroryzmem. Dotyczyć to może także wszystkich państw wspierających Stany Zjednoczone. Choć źródła terroryzmu tkwią w bardzo złożonych problemach społeczno-politycznych, religijno-kulturowych i ekonomicznych to jednak nie można pominąć bardzo rozbudowanej przez państwa islamskie ideologicznej nienawiści do USA. Najbardziej niebezpieczne przyszłe zagrożenia będą miały charakter asymetryczny. Nawet supermocarstwo, jakim jest USA, obawia się terroryzmu ze strony niektórych państw azjatyckich, które posiadają broń jądrową i środki jej przenoszenia. Charakter przyszłych kryzysów bezpieczeństwa i wojen wynikał będzie z wielu bardzo skomplikowanych przesłanek i ze złożonej sytuacji, w jakiej znajdują się poszczególne kraje i ich społeczeństwa.

Stosowanie przemocy wynika z nienawiści, która często przeradza się we wrogość. Przyczyną nienawiści może być niesprawiedliwość społeczna.

Najważniejszym elementem stosowania przemocy są militarne środki obrony. Państwa posiadają broń głównie do prowadzenia wojen, ale nie tylko. Broń w czasie pokoju, jej ilość, skuteczność, możliwości działania – służą do odstraszenia potencjalnego przeciwnika. Samo posiadanie broni i możliwość jej użycia stanowi coraz częściej skuteczne odstraszenie i oby ten środek był zdolny możliwie w maksymalnym stopniu zapewnić pokój między państwami i narodami w przyszłości.

Jak wynika z powyższego przewidywane zagrożenia XXI wieku wcale nie będą łatwe do opanowania i neutralizacji. Jednak z całą pewnością wiedza, gdzie mogą

wystąpić, jakie przyczyny decydują o ich powstaniu, jaki może być ich charakter, jest bardzo ważnym kapitałem pozwalającym na planowanie i realizację przedsięwzięć zapobiegawczych lub działań likwidacyjnych konfliktów i kryzysów w ich zarodku.

1.3. Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej

Koniec XX wieku przyniósł Polsce szereg zmian mających bardzo istotny wpływ na nasze bezpieczeństwo. 1 lipca 1991 r. został rozwiązany Układ Warszawski, który determinował szereg kwestii związanych z naszym bezpieczeństwem.

W grudniu tego samego roku nastąpił rozpad Związku Radzieckiego i rozwiązanie Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej. 12 marca 1999 r. Polska wstąpiła do NATO a 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej. Wraz z początkiem nowego wieku staliśmy się członkiem silnych sojuszków: militarnego i gospodarczego.

Zachowanie bezpieczeństwa narodowego (często określanego bezpieczeństwem państwa) to jedna z podstawowych funkcji każdego kraju. Dotyczy ona problemów przeciwstawiania się wszelkim zewnętrznym oraz wewnętrznym zagrożeniom istnienia i rozwoju państwa¹⁶.

Wejście Polski do wspólnego euroatlantyckiego systemu bezpieczeństwa stanowiło gwarancję zwiększenia bezpieczeństwa naszego narodu, niezakłóconego funkcjonowania i rozwoju Polski oraz nienaruszalności granic RP. Jednak Polska nie może ograniczać się jedynie do udziału w sojuszach i międzynarodowych organizacjach. Usytuowanie kraju w centrum Europy stwarza z jednej strony korzystną sytuację gospodarczą, z drugiej zaś, ze względu na położenie pomiędzy państwami prezentującymi różne (często przeciwstawne) wartości polityczno-społeczne i ekonomiczne, zwiększa zagrożenie militarne.

Polska nie może wykluczyć także zagrożeń kryzysowych będących wynikiem kryzysów polityczno-militarnych w otoczeniu naszego kraju. Istnieje potencjalne niebezpieczeństwo konfliktów narodowościowych i roszczeń terytorialnych wśród państw Europy Wschodniej oraz sporów i roszczeń terytorialnych dotyczących mniejszości narodowych.

Te „sąsiedzkie kryzysy” nie spowodują groźby bezpośredniej agresji na Polskę, ale stwarzają zagrożenie pośrednie. Zagrożeniem dla naszego państwa jest też

¹⁶ Malak K., *Bezpieczeństwo a obronność państwa*, Warszawa 1998, s. 60.

terroryzm międzynarodowy. Jako członek NATO oraz bliski sojusznik USA Polska musi liczyć się z akcjami terrorystycznymi wymierzonymi w nasz kraj. Z takimi pojedynczymi aktami terroru spotykają się Polacy w Iraku i Afganistanie. Musimy liczyć się także z szerszymi akcjami na terenie kraju.

Główne współczesne zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski mogą być związane z¹⁷:

1. Nasileniem procesów globalnych zmierzających do międzynarodowej przestępczości i proliferacji broni,
2. Załamaniem procesów integracji Unii Europejskiej,
3. Ograniczeniem skuteczności działań NATO,
4. Podjęciem działań odwetowych przez międzynarodowy terroryzm
5. Brakiem stabilizacji u państw sąsiadujących.

Malejące zagrożenie Polski związane z tradycyjnymi konfliktami zbrojnymi zostało wyparte przez wzrost zagrożeń asymetrycznych, konfliktów o małej intensywności. Wśród obecnych zagrożeń Polski dominującymi są: terroryzm, nie zrównoważony rozwój, niestabilne państwa, przestępczość, skażenie środowiska, uzależnienie od zewnętrznych źródeł energii oraz proliferacja broni masowego rażenia.

Każde państwo w swojej strategii bezpieczeństwa jako priorytetowo traktuje interes narodowy.

Polska w swoim doktrynalnym podejściu do bezpieczeństwa priorytetowo traktuje jego wyprzedzający charakter. Polega on na koncentrowaniu się nie na likwidacji zagrożeń i konfliktów już istniejących, ale na działaniu wyprzedzającym, niedopuszczającym do ich powstania. Polskie doświadczenia wykazują, że coraz bardziej zaciera się granice pomiędzy zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Zapobieganie oraz likwidacja obydwu tych zagrożeń i zapewnienie bezpieczeństwa wymagają użycia wszystkie materialnych zasobów państwa, niezbędnych rezerw osobowych i rzeczowych.

Zapewnienie bezpieczeństwa oraz ochrony interesów narodowych to obowiązek całego państwa i wszystkich obywateli, wszystkich instytucji i służb działających w sferze bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego.

¹⁷ Zdrodowski B., *Istota bezpieczeństwa narodowego*, [w:] *Zarządzanie zasobami osobowymi na rzecz bezpieczeństwa państwa, materiały z konferencji naukowej*, AON, Warszawa 2007, s. 16.

Polska wychodzi z założenia, że jedynie międzynarodowa współpraca może przynieść rezultaty w zwalczaniu, ograniczaniu skutków i zapobieganiu wszelkich zagrożeń w tym najistotniejszego - terroryzmu. Uczestnicząc w wielu organizacjach, inicjuje i podejmuje szereg przedsięwzięć wspólnie z innymi państwami, wpływających pośrednio na poprawę naszego bezpieczeństwa. Jedną z bardzo konkretnych form wpływających na bezpieczeństwo oraz zażegnywanie, neutralizowanie i likwidowanie sytuacji kryzysowych jest udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych realizowanych poza granicami naszego państwa.

1.4. Podmioty bezpieczeństwa państwowego

Każde państwo przeciwdziała i przeciwstawia się różnym zagrożeniom aż po wojenne włącznie, w celu zapewnienia swoim obywatelom bezpiecznego życia oraz zagwarantowania suwerennego bytu państwowego, nienaruszalności granic i swobodnego rozwoju.

Zadanie to wypełnia państwo przy pomocy systemu obronnego, który stanowi skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów ludzkich, materiałowych i organizacyjnych wzajemnie ze sobą powiązanych i skorelowanych oraz działających na rzecz obrony państwa. System obronny stanowią wszystkie siły i środki przeznaczone przez każdy kraj na potrzeby obronne. Muszą one być odpowiednio przygotowane, zorganizowane i utrzymane.

System obronny musi zapewnić nie tylko bezpośrednią obronę kraju i występujących w nim instytucji, zagwarantować im ciągłość funkcjonowania, ochronę ludności, zapewnić jej warunki funkcjonowania w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa państwa. System ten jest także odpowiedzialny za zapewnienie możliwości uczestnictwa państwa w realizacji zobowiązań sojusznicznych i międzynarodowych, w tym poprzez udział wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych RP w wielonarodowych operacjach połączonych na terytorium narodowym i poza obszarem kraju.

W ramach systemu obronnego państwa wyróżnia się trzy podsystemy:

- kierowania;
- militarny;

– pozamilitarny.

W każdym z tych podsystemów występują określone podmioty współtworzące system obronny państwa.

Podsystem kierowania tworzą organy kierowania odpowiadające za realizację zadań obronnych.

Podsystem ten odpowiada za podejmowanie decyzji dotyczących wszystkiego, co dotyczy utrzymania bezpieczeństwa narodowego. Działania te obejmują monitorowanie źródeł, rodzajów, kierunków i skali zagrożeń, zapobieganie powstawaniu zagrożeń usuwanie skutków zagrożeń oraz kierowanie obroną państwa.

Podsystem pozamilitarny tworzą ogniwa ochronne, gospodarczo-obronne i informacyjne. W ich skład wchodzi organy władzy publicznej i struktury państwa tworzące warunki wspierające wojsko oraz zapewniające funkcjonowanie państwa podczas zagrożenia jego bezpieczeństwa i w czasie wojny. Główne zadania tego podsystemu to ochrona ludności i struktur państwa podczas sytuacji kryzysowych i wojny, zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi sił militarnych oraz pozamilitarne wsparcie wojsk oraz zapewnienie materiałowych, informacyjnych podstaw przetrwania społeczeństwa w warunkach kryzysu i wojny.

Podsystem militarny stanowią siły zbrojne wraz z ich wszystkimi rodzajami, komponentami, formacjami, służbami – stanowiącymi elementy składowe tego podsystemu.

Podsystem ten odpowiada za zapewnienie bezpieczeństwa kraju i niesienie pomocy sojusznikom. Udział w obronie narodowej tego podsystemu polega na właściwym przygotowaniu i wykorzystaniu sił oraz środków będących w dyspozycji armii w celu przeciwdziałania wszystkim możliwym zagrożeniom dla bezpieczeństwa państwa. Jednym z zadań podsystemu militarnego jest realizacja zobowiązań sojuszniczych i zapewnienie bezpieczeństwa zbiorowego społeczności międzynarodowej zgodnie z przyjętymi zobowiązaniami oraz w ramach organizacji, do których dane państwo należy. Siły Zbrojne współdziałają w ramach koalicji i zobowiązań sojuszniczych w zapewnieniu bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia atakami terrorystycznymi, biorą udział w działaniach koalicji antyterrorystycznej.

Podstawowym zadaniem podsystemu militarnego w czasie pokoju jest utrzymanie zdolności potrzebnych do realizacji zadań w zakresie ochrony

i zapewnienia bezpieczeństwa kraju oraz udzielanie władzom cywilnym niezbędnej pomocy wojskowej w wypadku zagrożeń niemilitarnych.

Podstawowe podmioty podsystemu militarnego to:

- Wojska Lądowe;
- Siły Powietrzna;
- Marynarka Wojenna;
- Wojska Specjalne;
- Inspektorat Wsparcia Wojskowej;
- Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia;
- Żandarmeria Wojskowa;
- Wojskowe Służby Specjalne (Służba Wywiadu Wojskowego, Służba Kontrwywiadu Wojskowego).

Każdy z tych podmiotów jest przygotowany do realizacji określonych zadań na terenie kraju jak i wydzielania odpowiednich komponentów do udziału w operacjach reagowania kryzysowego wspólnie z siłami sojuszniczymi lub koalicyjnymi – w dowolnym miejscu świata.

Jednym z podmiotów podsystemu militarnego zapewniającego bezpieczeństwo państwa jest policja wojskowa, w polskich warunkach – Żandarmeria Wojskowa.

Główne zadania tej formacji sprowadzają się do:

- zapewnienia przestrzegania dyscypliny wojskowej;
- ochrony życia i zdrowia żołnierzy oraz mienia wojskowego przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- ochrony tajemnicy;
- zapobiegania popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz ścigania ich sprawców;
- zapewnienia przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych¹⁸.

Podmiot ten ma szerokie możliwości realizacji zadań międzynarodowych w operacjach reagowania kryzysowego, gdyż nie różnią się one znacznie od realizowanych w kraju. Z reguły koncentrują się na dwóch blokach zadaniowych:

¹⁸ Pacek B., *Żandarmeria Wojskowa – komponent Sił Zbrojnych RP*, Warszawa 2007, s. 13.

prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym. Policje wojskowe w misjach realizują również działania z zakresu czynności operacyjno-rozpoznawczych i działalności kryminalistycznej.

1.5. Wnioski

Podsumowując można stwierdzić, że wpływ na bezpieczeństwo państw ma szereg czynników. Wiele z nich ma charakter obiektywny, nie zależy od decyzji i polityki państw. Te, które zależą od podejmowanych przez państwo działań to głównie polityka zagraniczna, zawierane układy, stosunki z innymi państwami oraz potencjał gospodarczy państwa, w tym potencjał militarny posiadanych sił zbrojnych.

Współczesny świat nie odczuwa tradycyjnego zagrożenia wojnami. Jednak nowe zagrożenia wcale nie są mniej niebezpieczne. Należą do nich głównie:

- terroryzm;
- rozpowszechnianie broni masowego rażenia;
- zorganizowana przestępczość.

Bezpieczeństwo jako jedna z podstawowych wartości w życiu człowieka wymaga wielu działań zapewniających jego utrzymanie zarówno w poszczególnych państwach jak i na arenie międzynarodowej. Bezpieczeństwo każdego kraju składa się na bezpieczeństwo międzynarodowe. Globalizacja zagrożeń spowodowała, że współcześnie nawet duże państwa nie są w stanie zapewnić własnego bezpieczeństwa bez pomocy i udziału bezpieczeństwa międzynarodowego. Wpisywanie się w sojusze, podejmowane działania wspólnie z innymi państwami zwiększają potencjał bezpieczeństwa, zaś łączenie zdolności operacyjnych sił zbrojnych zapewnia jego skuteczność, może przynieść rezultaty w zwalczaniu, ograniczaniu skutków i zapobieganiu terroryzmowi.

Udział w operacjach zagranicznych jest współcześnie jednym z najważniejszych zadań całego podsystemu militarnego systemu obronnego państwa. Wszystkie formacje wojskowe szkoląc żołnierzy, wyposażając jednostki biorą pod uwagę potrzebę przygotowania odpowiednich sił do zagranicznych operacji wsparcia pokoju. Jest to jedno z najważniejszych zadań wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych RP. Realizacja tych zadań wymaga stosownych

przygotowań ze strony podmiotu militarnego w zakresie umiejętności prowadzenia działań w konkretnych misjach.

Jednym z podmiotów podsystemu militarnego państwa jest Żandarmeria Wojskowa. Ma ona szerokie możliwości udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych organizowanych przez międzynarodowe organizacje przyjmujące na siebie odpowiedzialność za bezpieczeństwo.

Rozdział II

Misje pokojowe i stabilizacyjne elementem światowego systemu bezpieczeństwa

2.1. Rozwój międzynarodowych operacji pokojowych i stabilizacyjnych

Idea pokojowego rozwiązywania sporów zachodzących pomiędzy różnymi grupami społecznymi jest stara jak świat. Już w starożytności usiłowano wyeliminować rozwiązania siłowe z antagonizmów, które wówczas występowały. Sama idea operacji pokojowych ma swój ścisły związek z zapewnieniem ludzkości umiejętności rozwiązywania problemów bez wojen.

Operacje pokojowe realizowane przez organizacje międzynarodowe (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Unia Europejska, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej, Wspólnota Niepodległych Państw, Unia Afrykańska) są działaniami zmierzającymi do zapewnienia pokoju w rejonie objętym konfliktem zbrojnym lub kryzysem. Trzeba wyraźnie stwierdzić, że pojęcie operacji pokojowych nie posiada w literaturze jednoznacznej definicji. Operacje pokojowe nie są opisane w Karcie Narodów Zjednoczonych.

Często pojęcie to używane jest zamiennie z pojęciami: misje pokojowe, operacje wsparcia pokoju, budowania pokoju, działania pokojowe, operacje pokojowe¹⁹. Za podstawowy termin należy uznać „misje pokojowe”. Według L. Zapałowskiego „misje pokojowe są to działania stosowane przez ONZ środkami o charakterze militarnym, paramilitarnym lub niemilitarnym w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa bądź to przez zmianę sytuacji stanowiącej groźbę dla pokoju, bądź to dla zainicjowania akcji w związku z groźbą naruszenia pokoju”²⁰.

E. Osmańczyk natomiast definiuje operacje pokojowe jako „wszelkie działania na rzecz pokoju siłami zbrojnymi Państw Narodów Zjednoczonych lub za pośrednictwem misji obserwatorów w ONZ.”²¹

Pierwszą szczegółową definicję operacji pokojowych podał w 1992 r. Boutros Ghali w dokumencie ONZ „An Agenda of Peace”. Według niego „operacja pokojowa

¹⁹ Por. *Fm 100-23, Peace Operations, Headquarters Department of the Army*, December 1994.

²⁰ Zapałowski L., *Operacje pokojowe ONZ*, Kraków, 1989, s.38.

²¹ Szerzej Osmańczyk E.J., *Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych*, Warszawa 1986, s. 132-147.

to powstrzymanie, zahamowanie lub spowodowanie zaprzestania działań wojennych toczonych pomiędzy państwami lub w granicach państwa, drogą bezstronnej interwencji strony trzeciej. Celem operacji pokojowej jest nakłonienie stron konfliktu do jego rozwiązania przez zastosowanie środków przewidzianych w rozdziale VI i VII Karty Narodów Zjednoczonych”²².

Według F. Gągora i K. Paszkowskiego operacje pokojowe to „działania z ograniczonym użyciem sił zbrojnych podejmowane przez społeczność międzynarodową w celu utrzymania lub przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu”²³. Obowiązujący w siłach Zbrojnych RP „Regulamin działań taktycznych Wojsk Lądowych” podaje, że „operacje pokojowe stanowią jeden z podstawowych mechanizmów rozwiązywania konfliktów zagrażających pokojowi i bezpieczeństwu światowemu. Są organizowane i prowadzone pod egidą ONZ, zgodnie z VI i VII rozdziałem Karty Narodów Zjednoczonych, które określają zadania dotyczące utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Inicjatorem rozpoczęcia takich działań jest Rada Bezpieczeństwa, która podejmuje w tej sprawie odpowiednią rezolucję. Prowadzenie tych działań polega na zastosowaniu określonych sił i środków w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa przez zmianę sytuacji stanowiącej groźbę dla pokoju lub dla zainicjowania akcji w związku z groźbą naruszenia pokoju. Ich istotą jest dążenie do utrzymania międzynarodowego pokoju dzięki funkcjonowaniu sił na rzecz prewencji oraz ograniczenia, rozwiązywania, monitorowania i wygaszania konfliktów międzynarodowych oraz budowy nowego, bezpiecznego życia po ich zakończeniu”²⁴.

NATO w wydanych instrukcjach oraz sygnowanych dokumentach działania na rzecz pokoju nazywa je „operacjami wsparcia pokoju” (Peace Support Operations). Często też nazywane są „operacjami innymi niż wojna” (Operations other than war) lub „operacjami nie wynikającymi z artykułu V (Non article V operations). Nazwy te podkreślają, że chodzi o operacje różniące się od operacji bojowych, inne niż operacje militarne, które podejmuje NATO w celu obrony integralności Sojuszu i państw

²² Boutros Ghali, *program dla Pokoju, An Agenda for Peace*, Warszawa, 1995, s. 49-50.

²³ Gągor F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999, s.52.

²⁴ *Regulamin działań taktycznych wojsk zmechanizowanych i pancernych. Batalion – kompania*, DWLąd., Warszawa 200, s.16.

członkowskich tej organizacji. Pojęcie „operacje wsparcia pokoju” oznacza zarówno działania militarne jak i niemilitarne, które prowadzi NATO pod auspicjami ONZ, OBWE, Unii Europejskiej i innych organizacji zajmujących się bezpieczeństwem. Do zorganizowania tych operacji Sojusz przewiduje użycie wielonarodowych sił militarnych oraz różnych organizacji rządowych i pozarządowych.

Celem operacji wsparcia pokoju jest osiągnięcie efektów politycznych. Ostateczne rozwiązania zależne są od charakteru i ilości sił zaangażowanych w rozwiązanie konfliktu oraz determinacji w dążeniu do rozwiązania konfliktu wszystkich jego uczestników. Konflikty o charakterze międzynarodowym będą wymagać zupełnie innych operacji niż konflikty wewnętrzne.

Również w przypadku, gdy w konflikcie uczestniczą siły zbrojne lub organizacje paramilitarne zupełnie inny będzie charakter i rodzaj operacji wsparcia pokoju, niż gdy stronami konfliktu będą np. zantagonizowane grupy przestępcze.

Zgodnie z decyzją komitetu Wojskowego NATO, MC 327 operacje wspierania pokoju można podzielić na następujące rodzaje działań²⁵:

1. Zapobieganie konfliktom (Conflict Prevention) – prowadzone są zgodnie z rozdziałem VI Karty Narodów Zjednoczonych. Obejmują misje i inne działania dyplomatyczne, konsultacje, ostrzeganie, monitorowanie, inspekcje, obserwację aż po użycie sił zbrojnych w celu przeciwdziałania konfliktowi zbrojnemu. Są to, więc działania, które zmierzają do zapobiegania lub niwelowania sporów, tak by nie przerodziły się w konflikt zbrojny, albo też, gdy już zaistniał, by nie dochodziło do jego rozprzestrzeniania się. Używane w tych działaniach środki militarne mają na celu wsparcie działań politycznych i dyplomatycznych. Działania wojskowe obejmują głównie prewencyjne rozmieszczenie sił (Preventive Deployment). Ich celem jest odstraszenie i zapobieganie w ten sposób wybuchowi wojny.
2. Tworzenie pokoju (Peacemaking) – działania dyplomatyczne prowadzone po wybuchu konfliktu. Ich celem jest doprowadzenie do przerwania walk i zawarcia porozumienia pokojowego. „Peacemaking” polega na działaniu w kierunku ograniczenia intensywności konfliktu, przekonaniu zwaśnionych stron do rozwiązań

²⁵ Szerzej: Definicje określone w MC 327 NATO Military Planning for Peace Support Operations pochodzą z NATO Doctrine for Peace Support Operations (SACLANT, SHAP), Bruksela, 1996.

pokojowych lub rozdzielenia walczących stron. Występujące tu głównie działania to misje dobrych usług (Good Offices), misje mediacyjne i rozjemcze. Mogą też być stosowane sankcje i izolowanie dyplomatyczne. Udział wojska w misjach „tworzenia pokoju” sprowadza się głównie do działań o charakterze rozjemczym. Głównymi stosowanymi środkami są działania dyplomatyczne. Rolą wojska jest zapewnienie wsparcia operacji albo w formie wsparcia sztabowego albo poprzez wykorzystanie sił i środków militarnych.

3. Utrzymanie pokoju (Peacekeeping) – działania prowadzone zgodnie z rozdziałem VI Karty Narodów Zjednoczonych. Operacje te polegają na ograniczaniu, łagodnym doprowadzeniu do zakończenia działań zbrojnych między państwami albo zantagonizowanymi grupami wewnątrz państw. Głównym działaniem jest tu bezstronna interwencja strony trzeciej, zorganizowana i prowadzona przez organizacje międzynarodowe. Realizowanym celem jest wspieranie działań politycznych zmierzających do rozwiązania konfliktu oraz przywrócenia i utrzymania pokoju. W misji „utrzymania pokoju” przewiduje się użycie sił zbrojnych oraz komponentu cywilnego. Wojska używa się głównie do rozbrojenia stron i rygorystycznego przestrzegania zawartych porozumień i ustaleń. Hamowanie wrogości stron konfliktu przed wzajemną agresją to główny cel sił wojskowych. Operacje te mogą składać się z elementów innych operacji. Cechuje je wielozadaniowość i duża elastyczność.
4. Operacje budowania pokoju (Peacebuilding) – działania o charakterze militarnym wspierające polityczno-społeczne i ekonomiczne rozwiązania zmierzające do usunięcia przyczyn konfliktu lub odnowienia konfliktu. W ramach tych operacji wykorzystuje się różne mechanizmy wspierające struktury zmierzające do umocnienia pokoju, odbudowy ekonomicznej oraz zwiększenia zaufania. Celem operacji budowania pokoju jest normalizacja stosunków wewnętrznych i zewnętrznych w rejonie konfliktu podczas jego trwania i po zakończeniu. „Peacebuilding” związany jest z ochroną przez żołnierzy misji dyplomatycznych oraz nowopowstałych instytucji państwowych, rozdzielaniem stron konfliktu, z udziałem w przywracaniu porządku, rozminowywaniem terenu, organizowaniem pomocy humanitarnej. W operacji „budowania pokoju” wojsko organizuje pomoc

- dla władz cywilnych (Military Aid to the Civil Authorities) oraz pomoc uchodźcom i osobom wysiedlonym (Displaced Person Assistance, Refugees).
5. Operacje wymuszania pokoju (Peace Enforcement) – działania zgodne z postanowieniami Rozdziału VII Karty NZ. Polegają na takim wykorzystaniu środków militarnych, które zmierzają do przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu. Wymuszanie pokoju przypomina konflikt zbrojny. Wymaga sił militarnych zdolnych do prowadzenia walki. Operacje te nie wymagają zgody stron konfliktu. Są formą przymusu stosowaną przez organizacje międzynarodowe. Operacje wymuszania pokoju mogą być prowadzone w przypadku konfliktu międzynarodowego, także przy konfliktach wewnętrznych (głównie w celach humanitarnych lub, gdy przestały działać instytucje państwowe).
 6. Pomoc humanitarna (Humanitarian Operations) – działania w celu udzielania pomocy ludności znajdującej się w trudnej sytuacji, szczególnie, gdy miejscowe władze nie mogą lub nie chcą tej pomocy udzielić. Rola wojska w tego typu operacjach sprowadza się do udzielania pomocy wysiedlonym i uciekinierom, dostarczania żywności, leków, utrzymania i odbudowy infrastruktury, ewakuacji ludności, usuwania skutków zniszczeń i skażeń. Operacje humanitarne mogą także zajmować się budowaniem i ochroną dróg oraz ochroną agencji niosących pomoc. W ramach tych operacji realizowana jest również pomoc w wypadku klęsk żywiołowych. Kraje NATO mogą wydzielić komponent wojskowy do niesienia pomocy ofiarom klęsk. Wszystkie operacje humanitarne związane są z ochroną praw człowieka, z przeciwdziałaniem łamaniu tych praw.

Tak, więc jak wynika z opisu poszczególnych rodzajów operacji, NATO przewiduje bardzo wiele możliwości wydzielenia komponentów wojskowych do działań pokojowych.

W ocenie Sojuszu realne są zagrożenia związane z konfliktami regionalnymi lub istotnymi kryzysami na szeroką skalę występującymi poza strefą NATO. Sojusz nie przewiduje konfliktów o charakterze globalnym, wojen na szeroką skalę skierowanych przeciwko całemu NATO lub wybranym państwom. Stąd potrzeba i konieczność podejmowania działań wyprzedzających w ramach różnorodnych operacji „wspierania pokoju”.

Operacje pokojowe realizowane przez różne organizacje charakteryzują się pewną specyfiką, która wynika ze szczegółowych uwarunkowań mandatowych i konkretnych warunków misji. Komponenty misji (różnie rozbudowane) zależą także od charakteru operacji. W praktyce operacje ONZ posiadają dwa stałe komponenty: cywilny i wojskowy. Cywilnym kieruje przedstawiciel organizacji międzynarodowej. W skład komponentu cywilnego może wchodzić personel²⁶:

- dyplomatyczno-polityczny;
- pomocy humanitarnej i odbudowy (CIMIC);
- policji cywilnej;
- administracyjny;
- pomocniczy.

Komponentem wojskowym kieruje dowódca (force commander). Wielkość, skład i charakter komponentu wojskowego zależy głównie od przewidywanych zadań oraz miejscowych warunków. W skład komponentu wojskowego wchodzi²⁷:

- dowództwo i sztab;
- obserwatorzy wojskowi;
- jednostki operacyjne;
- jednostki wsparcia i zabezpieczenia.

Zgodnie ze stanowiskiem Organizacji Narodów Zjednoczonych. Bourtos B. Ghali sekretarz generalny ONZ w 1992 roku podał następujący podział operacji pokojowych:

1. Dyplomacja prewencyjna (preventive diplomacy) – działania mające zapobiegać powstawaniu sporów międzynarodowych, przeciwdziałanie przerodzeniu się drobnych konfliktów w konflikty zbrojne lub podejmowanie działań ograniczających zasięg występowania.
2. Utrzymanie pokoju (Peacekeeping) – rozmieszczenie sił w rejonie konfliktu (wojska, policji, personelu cywilnego).
3. Tworzenie pokoju (Peacemaking) – działania zmierzające do osiągnięcia porozumienia walczących stron (przy wykorzystaniu środków pokojowych);

²⁶ Por. Gagor F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Warszawa, 1998, s. 10-35.

²⁷ *Tamże*, s. 37.

4. Budowanie pokoju (Peacebuilding) – działania zmierzające do umocnienia pokoju i unikania ponownego wybuchu konfliktu. Działania te realizowane są z reguły w okresach po zakończeniu konfliktu²⁸.

Zgodnie z koncepcją opracowaną w Sztabie Generalnym WP wszystkie operacje pokojowe można podzielić na trzy kategorie:

1. Operacje pokojowe pierwszej generacji – obejmują tradycyjne operacje utrzymania pokoju:
 - nadzór nad przestrzeganiem porozumień;
 - dokumentowanie naruszeń porozumień;
 - mediacje pomiędzy skonfliktowanymi stronami;
 - tworzenie i kontrola stref buforowych pomiędzy stronami;
 - monitorowanie ograniczeń w uzbrojeniu stron.
2. Operacje pokojowe drugiej generacji – to złożone wielofunkcyjne operacje utrzymania pokoju. Obejmują wszystkie formy i metody działania operacji pierwszej generacji a ponadto:
 - zapewnienie bezpieczeństwa administracji;
 - nadzór rozbrojenia i demobilizacja stron konfliktu;
 - ochrona i nadzór prawidłowości przeprowadzenia wyborów.
3. Operacje pokojowe trzeciej generacji – to operacje wymuszania pokoju:
 - wymuszanie nałożonych sankcji;
 - interwencja zbrojna przeciw stronie uznanej za agresora;
 - zapewnienie bezpieczeństwa prowadzonych akcji humanitarnych²⁹.

Pojęcie „operacje stabilizacyjne” pojawiło się dopiero pod koniec XX wieku. Stabilizacja to utrzymywanie się na stałym poziomie jakiegoś stanu, położenia lub przebiegu zjawiska (np. stosunków międzynarodowych)³⁰. Od czasu operacji SFOR (Stabilization Force) w 1997 na Bałkanach pojęcia „operacje stabilizacyjne” używa się wobec operacji wsparcia pokoju. Skoro stabilizowanie to doprowadzenie

²⁸ Boutros Ghali, *Program... wyd. cyt.*, s. 51.

²⁹ Praca studyjna, *Koncepcja wykorzystania doświadczeń z pełnienia misji pokojowych przez SZRP w procesie przygotowania i szkolenia kontyngentów wojskowych w perspektywie cz.I, Sztab Generalny WP, Warszawa 1998, s.28-29.*

³⁰ *Słownik języka polskiego*, pod red. M. Szymczak, Warszawa 1981, t.3 s.312.

do stanu trwałości, równowagi³¹, to operacje stabilizacyjne muszą oznaczać militarne i niemilitarne działania, które zapewniają przywrócenie pokoju, zbudowanie struktur państwowych i utrzymanie trwałej równowagi w funkcjonowaniu danego kraju lub kilku państw³². Taka stabilizacja związana jest z wymuszeniem na stronach konfliktu przerwania walk oraz rozpoczęcia tworzenia stabilnej sytuacji. Operacje stabilizacyjne nazywane są operacjami pokojowymi „trzeciej generacji”. Polegają na użyciu siły w celu zmuszenia stron konfliktu do przestrzegania postanowień Rady Bezpieczeństwa. Działają na korzyść ofiary agresji³³. Operacje stabilizacyjne to raczej jedna z form operacji pokojowych „trzeciej generacji”. Mogą być prowadzone w każdej fazie operacji przywracania pokoju, począwszy od kryzysu wstępnego, poprzez działania w głównej operacji militarnej likwidującej konflikt aż po jego finał.

Operacje stabilizacyjne prowadzi się w celu wsparcia wojskowej operacji przywracania pokoju oraz stworzenia podstaw do odbudowy państwa po zakończeniu konfliktu. Część operacji stabilizacyjnej realizowana po zakończeniu konfliktu składa się z działań z zakresu bezpieczeństwa jak i operacji cywilno-wojskowych przywracających trwałą równowagę oraz budujących struktury państwa. Działanie wojska polega na wspieraniu cywilnych agencji i organizacji, które operują głównie środkami politycznymi. Operacje stabilizacyjne są organizowane w sytuacjach, gdy państwa przestają być rządzone, upadają gospodarczo, gdy są przejmowane przez „przywódców - uzurpatorów” wprowadzających anarchię. Także, gdy któreś państwo zagraża innemu krajowi, gdy zmusza własne społeczeństwo do działań bezprawnych w myśl prawa międzynarodowego, gdy dochodzi do degradacji praw człowieka, gdy jakaś organizacja zagraża znacznej części społeczeństwa.

Ważnym powodem organizowania operacji stabilizacyjnych może być także żądanie jakiegoś państwa udzielenia międzynarodowej pomocy w celu zabezpieczenia przed przewrotem politycznym lub bezprawiem na wielką skalę. Jeszcze jedną przyczyną rozwiązywania sytuacji kryzysowych przez operacje stabilizacyjne są stany, w których organizacja (narodowa lub ponadnarodowa), kierując się w swoim

³¹ *Tamże*, s. 313.

³² *Stability Operations Joint Operating Konzept*, Version 0-91, Waszyngton 2004.

³³ F.Gagor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe ...*, Warszawa 1998, s.19.

programie ideologią zmierzającą do degradacji praw człowieka, destabilizuje działania władz, zagraża regionowi lub znacznej części społeczeństwa.

Operacje stabilizacyjne nie zawsze kończą się stabilizacją w powszechnym użyciu tego słowa. Nie zawsze powrót do sytuacji sprzed operacji stabilizacyjnej będzie wystarczającym celem. Często celem będzie osiągnięcie stanu lepszego, który będzie prawdziwym sukcesem.

Współczesne operacje stabilizacyjne polegają na przedsięwzięciach zintegrowanych i najczęściej wielonarodowych. W tego rodzaju operacjach celem nadrzędnym jest osiągnięcie sukcesów politycznych. Ważne, aby realizując cele operacji, wykorzystywać wszystkie możliwości tkwiące zarówno w potencjale narodowym jak i wielonarodowym.

Bardzo istotne jest także włączenie szerokiej społeczności międzynarodowej do zapewnienia bezpieczeństwa oraz ułatwienia pojednania pomiędzy lokalnymi lub regionalnymi przeciwnikami. Jeżeli jest to możliwe, należy angażować szeroką społeczność do wspomagania przechodzenia do legalnych form zarządzania oraz tworzenia politycznej, socjalnej i ekonomicznej infrastruktury. Nieodłączną cechą operacji stabilizacyjnych jest długi czas ich trwania. Działania międzynarodowych koalicji lub koalicji państw związane są z bardzo różnorodnymi działaniami, stanowieniem zrębów państwa, dostarczaniem pomocy humanitarnej, ułatwianiem legalnych działań państwa. Wszystko to wymaga często długich lat. Analiza przebiegu sytuacji kryzysowych w różnych częściach świata i realizacji różnych zagranicznych misji wskazują, że przyszłe operacje stabilizacyjne będą zintegrowane. Będą obejmować swoim zasięgiem różne zagrożenia wywoływane albo przez kryzysy narodowe, albo przez międzynarodowe organizacje działające nielegalnie.

Bezpośrednio przed operacją przywracania pokoju wielonarodowe i wielozadaniowe siły spełniają funkcję wspomagającą wobec sił prowadzących działania prewencyjne. Siły połączone (tj. wielozadaniowe i wielonarodowe) mogą prowadzić operację stabilizacyjną wspólnie z policją, cywilnymi urzędami, służbami specjalnymi oraz różnymi partnerami narodowymi i koalicyjnymi.

Głównym zadaniem sił połączonych podczas operacji przywracania pokoju jest osiągnięcie zwycięstwa militarnego. Wojsko rozmieszcza się w taki sposób, aby występując

na terenie bezpośredniego zainteresowania zapewnić wsparcie operacji przywracania pokoju oraz stabilizację bezpieczeństwa. Właśnie bezpieczeństwo jest nieodzownym warunkiem stabilizacji. Często osiągnięcie stanu bezpieczeństwa związane jest z koniecznością użycia siły wobec przeciwników, stąd siły połączone winny być gotowe do działań podczas operacji stabilizacyjnej, także, gdy trwają działania militarne. Operacja stabilizacyjna podczas operacji przywracania pokoju daje podstawy do kolejnej operacji tj. odbudowy. Rozpoczyna się ona po fazie stabilizacji.

Najbardziej decydującą fazą operacji stabilizacyjnej jest okres po zakończeniu operacji przywracania pokoju.

Wówczas siły połączone realizują zadania wspierające zmiany polityczne, zapewniają bezpieczeństwo na terenie operacji, tworzą warunki do działania urzędów cywilnych i początków stabilizacji. Ważnym czynnikiem sprzyjającym operacji stabilizacyjnej jest przyjazne środowisko, które sprzyja osiągnięciu bezpieczeństwa.

Duże znaczenie dla powodzenia operacji stabilizacyjnej mają działania prewencyjne. Ich celem jest zapobieganie przekształcenia się konfliktu w wojnę lub (gdyby okazało się to nieskuteczne) stworzenie warunków do operacji przywracania pokoju. Działania prewencyjne wojska stanowią wsparcie dla przedsięwzięć dyplomatycznych oraz społeczno – ekonomicznych. Mogą one mieć charakter tajny lub jawny. Działania dyplomatyczne zaś mogą sprowadzać się do mediacji lub negocjacji, których celem jest pokojowa likwidacja reżimu.

Często stosowanymi formami działania są: demonstracja siły i manewrowość sił związana ze swobodą ruchu. Ich celem jest pokazanie stanowczości i zachęcenie stron neutralnych do niewłączenia się do konfliktu. Jednocześnie ważne jest zdobywanie zaufania regionalnych zwolenników oraz tłumienie w zarodku agresywnych działań przeciwników. Dobrze przeprowadzone operacje stabilizacyjne stanowią podstawę do kolejnych działań w ramach etapu odbudowy pokoju. Umacniając bezpieczeństwo w regionach, gdzie walki już się zakończyły albo, które nie stanowiły terenu walki, siły militarne przygotowują bazę do odbudowy pokoju.

Siły połączone w ramach operacji stabilizacyjnej m.in. prowadzą rozpoznanie i zbierają informacje od ludności cywilnej. Prowadząc intensywną kontrolę migracji

ludności cywilnej ograniczają zakłócenia operacji wojskowej eliminując nieprzyjazne akty cywili w strefie działań bojowych.

Operacje stabilizacyjne na etapie przywracania pokoju tworzą dogodne warunki do właściwych efektywnych działań po zakończeniu operacji. Jest to zadanie przede wszystkim sił międzynarodowych i koalicyjnych. Bardzo korzystnie na przebieg operacji wpływa udział lokalnych władz oraz ich organizacji bezpieczeństwa. Z reguły działania te mają podobny przebieg. Najpierw podejmuje się akcje zmierzające do uzyskania pozytywnego odbioru społeczności narodowej, osiągnięcia pozytywnego wizerunku operacji przywracania pokoju. Na tym wstępnym etapie siły wojskowe usiłują stabilizować sytuację poprzez ochranianie szkół, szpitali, kościołów, muzeów, ważnych zabytków. Drugą grupą ochraniających obiektów są najbardziej „wrażliwe” dla konfliktu miejsca: elektrownie, gazociągi, wodociągi, zakłady produkujące broń i żywność. Kolejny etap działania sił połączonych następuje w kluczowej fazie operacji, gdy realizowane są główne działania konwencjonalnej operacji. Wówczas siły połączone zdecydowanie wymuszają bezpieczeństwo. Ustanawiają określone reguły gry, zasady prawa i porządku.

W tej fazie dokonuje się szczegółowego sprawdzania ludności cywilnej. Celem działań jest wyłonienie groźnych przestępców i terrorystów lub sił specjalnych o wrogich zamiarach i ich odseparowanie od pozostałych cywili. Dlatego lokalne władze i ich siły bezpieczeństwa winny mieć jak największy udział w utrzymaniu bezpieczeństwa publicznego. Bardzo duże znaczenie dla powodzenia operacji w tej fazie ma także zachowanie się krajów sąsiadujących z państwem objętym kryzysem. Celowe jest jak najszybsze włączanie krajów sąsiadujących do operacji bezpieczeństwa czasu pokoju. Końcowa faza tego etapu to stan, w którym konwencjonalne działania operacji zostają zakończone. Trzeba się liczyć jednak z trwającymi jeszcze walkami o mniejszym znaczeniu. Ilość i rozmiar trwających różnych konfrontacji zależą będzie od skuteczności wcześniejszych działań sił połączonych. Kolejny etap tzw. „odbudowy” to czas, w którym większość zadań realizowanych w ramach operacji stabilizacyjnej należeć będzie do władz cywilnych i ich instytucji. Rolą sił wojskowych jest głównie ich wspieranie. To długi etap, mający duże znaczenie dla osiągnięcia prawdziwej stabilizacji, której nie można osiągnąć w sposób przyspieszony

lub narzucać jej siłą. Wymaga ona czasu i jednoczesnych przemyślanych działań zarówno politycznych jak i ekonomiczno – społecznych.

Całość sił operacji stabilizacyjnej wstępnie przeznaczają się do ochrony najważniejszych źródeł energii i urzędów, a także ludności cywilnej oraz do zaprowadzenia porządku prawnego. Działanie wojskowe realizowane wspólnie z cywilami zmierza do odbudowy infrastruktury, handlu, ważnych zakładów, a także, co jest nadrzędne, do ustanowienia władz cywilnych. W sytuacjach koniecznych siły militarne mogą być wykorzystane do zwalczania przeciwników stabilizacji, jej wrogów i oponentów. Ważne jest, aby na późniejszym etapie operacji część zadań stabilizacyjnych powierzać cywilnej policji, gdyż to jest gwarantem zapewnienia bezpieczeństwa przez organy cywilne.

W każdej operacji stabilizacyjnej można wyróżnić pewne zasady, które mają dominujący wpływ na jej końcowe efekty. Należą do nich:

- właściwe organizowanie militarnych i cywilnych agencji w celu osiągnięcia jedności celu i spójności w działaniu;
- wymuszenie (narzucenie) bezpieczeństwa oraz przyjęcie zdecydowanej postawy w działaniu;
- tworzenie wywiadu lokalnego;
- zwalczanie przeciwników stabilizacji;
- neutralizowanie albo przekonywanie i włączanie do działania oponentów stabilizacji;
- prowadzenie działań szybkich i precyzyjnych z jednoczesnym unikaniem nadmiernego wykorzystania siły;
- ustanowienie przejściowych zasad w procesie stabilizacji (na czas do „kolejnego położenia”);
- kierowanie się zasadą legalizmu, gdy legalne władze cywilne nie zostały ustanowione oraz działanie zgodne z zasadami legalnych władz cywilnych, jeśli zostały ustanowione;
- prowadzenie wszystkich działań w granicach prawa;
- włączanie operacji informacyjnych w każde działanie taktyczne i operacyjne³⁴.

³⁴ *Stability Operations Joint Operating Konzept, Version 0.91 USJFCOM/J9, Washington 2004, s.iii.*

Analiza sytuacji w świecie skłania do wniosku, iż zmieniają się tradycyjne zadania sił zbrojnych. Muszą one być gotowe nie tylko do konwencjonalnych działań bojowych, ale także do prowadzenia operacji stabilizacyjnych. Stąd też współczesne siły militarne winny być tak wyszkolone, wyposażone i zorganizowane, by były w stanie realizować zadania w ramach długotrwałych operacji stabilizacyjnych, które mogą być prowadzone równolegle z operacjami przywracania pokoju.

Operacje stabilizacyjne mają swoją wielką przyszłość. Spełniają i nadal będą spełniać ważną rolę, zarówno w kształtowaniu pokoju jak i demokracji, szczególnie w tych krajach, gdzie miały miejsce wojny lub konflikty etniczne, religijne lub o podłożu terrorystycznym. Przyszłe operacje stabilizacyjne będą realizowane według następujących zasad³⁵:

- celowości;
- jedności wysiłków;
- bezpieczeństwa;
- minimalnego użycia siły;
- wytrwałości;
- legalności.

Realizacja głównych celów operacji stabilizacyjnej, tj. przywrócenie porządku i zbudowanie demokratycznych struktur państwa, wymagać będzie realizacji szeregu zadań, w tym m.in. zabezpieczenia wyborów, kontroli zbrojeń, prowadzenia operacji informacyjnej oraz zapewnienia powrotu uchodźców. Istotnym elementem towarzyszącym każdej operacji stabilizacyjnej winna być dobra współpraca z lokalnymi środkami masowego przekazu, dążenie do tego, by dzięki mediom osiągać właściwe pokazanie roli sił międzynarodowych oraz przekonanie ludności do podejmowanych działań i zachodzących zmian.

Przyszłe operacje stabilizacyjne z całą pewnością będą długotrwałe, prowadzone z udziałem wielu podmiotów i na różnych płaszczyznach. Zakres zadań przewidzianych dla komponentu wojskowego będzie zmieniał się. Zmieniać się też będzie rola organizacji cywilnych i humanitarnych. Należy też przewidywać, że rola samych operacji stabilizacyjnych będzie wzrastać.

³⁵ A. Józwiak, Cz. Marcinkowski, *Wybrane problemy ...*, wyd. cyt. s.138.

Przegląd stanowisk różnych państw w zakresie operacji reagowania kryzysowego potwierdza ich zbliżony pogląd na problem misji pokojowych i stabilizacyjnych.

Udział sił militarnych USA w operacjach pokojowych, zasady kierowania wojsk w misje określa regulamin FM 100-23. Dokonuje on podziału operacji pokojowych na:

- operacje wsparcia dyplomacji (support to diplomacy);
- operacje utrzymania pokoju (peacekeeping);
- operacje wymuszania pokoju (peace enforcement)³⁶.

W opinii amerykańskiej operacje wsparcia dyplomacji mogą być organizowane w czasie pokoju i podczas trwania konfliktu, gdzie spełniają rolę wspomagającą wobec innych operacji. Celem nadrzędnym operacji support to diplomacy jest bezpośrednio zapobieganie kryzysom i wspieranie działań zapobiegawczych. Regulamin FM 100 – 23 określa, że operacje te mogą mieć następujące formy³⁷:

- tworzenie pokoju (peacemaking);
- budowanie pokoju (peacebuilding);
- dyplomacji prewencyjnej (preventive diplomacy).

Operacja wsparcia dyplomacji w poglądach USA zakłada nadrzędną rolę działań dyplomatycznych i podrzędną działań militarnych. Działanie wojska często sprowadzać się będzie do samego stacjonowania na terenie obszaru objętego konfliktem i poprzez sam pobyt stabilizacyjnego wpływu na sytuację w regionie.

Operacje utrzymania pokoju wg poglądów amerykańskich dotyczą zarówno sfery militarnej jak i niemilitarnej. Główne działania są uzgadniane ze wszystkimi stronami konfliktu.

Główne formy tej operacji to³⁸:

- obserwacja i nadzór;
- przestrzeganie realizacji rozejmów i przyjętych zobowiązań,
- prowadzenie mediacji i negocjacji;
- monitorowanie zagrożeń i prowadzenie działalności informacyjnej;

³⁶ FM 100 -23 Peace Operations, Headquarters Department of the Army, December 1994, s.2.

³⁷ Tamże, s. 15.

³⁸ Tamże, s. 19.

– nadzór nad realizacją zasad porządkowych, rozpatrywanie skarg dotyczących naruszeń porządku.

Najważniejszy cel operacji utrzymania pokoju to wspieranie zawartych już porozumień pokojowych oraz układów o zawieszeniu broni, działań dyplomatycznych zmierzających do dalszych porozumień politycznych.

Operacja wymuszania pokoju wg opinii amerykańskiej oznacza działania, których celem jest przywrócenie pokoju albo poprzez użycie wojska, albo przez wywieranie presji związanej z możliwością jego użycia.

Operacja ta zmierza, więc do zmuszenia zantagonizowanych stron do stosowania się do przyjętych przez organizacje międzynarodowe norm, rezolucji lub sankcji. Peace enforcement może oznaczać działania zbrojne.

Główne formy tej operacji dotyczą³⁹:

- ochrony pomocy humanitarnej;
- wymuszania wprowadzonych sankcji;
- wprowadzenia stref ochronnych i nadzoru porządku;
- używania sił militarnych do rozdzielania stron walczących;
- przywracania porządku oraz stabilizacji sytuacji.

Podobnie jak w innych operacjach tak i w tej istotne jest wspieranie działań dyplomatycznych. Operacje Peace enforcement mogą mieć kilka etapów, począwszy od rozmieszczenia sił militarnych o tzw. „pierwszej kolejności użycia” aż po działania wspierające działania lokalnych władz cywilnych.

Operacje wsparcia pokoju w opinii Szwecji obejmują operacje utrzymania pokoju oraz wymuszania. Mogą one występować w dwóch formach⁴⁰:

- operacje utrzymania pokoju;
- operacje wymuszenia pokoju.

Zgodnie z doktryną wojskową Szwecji „operacje te różnią się tym od wojny, że nie posiadają przeciwnika i są częścią szerszego procesu, w którym występują organizacje dyplomatyczne i humanitarne posiadające wspólny długoterminowy cel –

³⁹ Tamże, s. 29.

⁴⁰ *Swedish Joint Military Doctrine, Peace Support Operations*, Sztokholm 1997, s. 1.

zawarcie porozumienia pokojowego.”⁴¹ Operacje utrzymania pokoju w opinii szwedzkiej wymagają aprobaty wszystkich stron konfliktu. Są one częścią wielu innych działań, pewnego procesu, którego celem jest zawarcie porozumienia pokojowego. Operacje te zakładają poza zgodą stron konfliktu, bezstronność podejmowanych działań i minimalne (lub ograniczone) użycie siły.

Podstawą wszelkich działań są ustalenia Rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych. Przedstawiciele organów ONZ lub organizacji regionalnych sprawują funkcję kierowniczą tych operacji. Operacje wymuszania pokoju w opinii szwedzkiej oznaczają działania, które przywracają lub utrzymują pokój w sytuacjach konfliktowych. Działania w tej operacji mogą być realizowane bez zgody stron konfliktu. Często są związane z groźbą lub użyciem sił militarnych w celu przywrócenia pokoju oraz wypełnienia ustalonych postanowień mandatu politycznego

W opinii Republiki Czeskiej występuje pojęcie operacji pokojowych, które w swojej definicji jest zbliżone do opinii ONZ i NATO. Operacje pokojowe w opinii czeskiej są operacjami innymi niż bojowe. Są one prowadzone w celach pokojowych i nie są wymierzone przeciwko żadnej ze stron konfliktu. Celem tych operacji jest zawarcie porozumienia a nie odniesienie zwycięstwa.

W operacji pokojowej Czesi wyróżniają⁴²:

- działania prewencyjne;
- działania na rzecz wsparcia pokoju;
- operacje utrzymania pokoju;
- operacje wymuszania pokoju;
- operacje tworzenia pokoju;
- operacje humanitarne.

Według opinii czeskiej operacje pokojowe realizowane są równoległe z innymi operacjami utrzymania pokoju.

Opinie niemieckie na temat operacji pokojowych zawarte są w regulaminie wojsk lądowych, który operacje te definiuje jako konglomerat przedsięwzięć

⁴¹ *Tamże*, s. 32.

⁴² Por. Nemeč P., Urbanek K., *Operace V pristich letech*, VA Brno 2001. s. 14.

zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych i służących do likwidacji sytuacji kryzysowych⁴³.

Operacje pokojowe mogą być realizowane pod kierownictwem ONZ, koalicji kilku państw albo organizacji regionalnych przybierając następujące formy⁴⁴:

- zapobieganie konfliktom;
- tworzenie pokoju;
- utrzymanie pokoju;
- wymuszanie pokoju;
- konsolidacja pokoju;
- działania humanitarne.

Zapobieganie konfliktom to forma, w której występują działania dyplomatyczne i profilaktyczne. Dokonuje się tu rozmieszczenia sił militarnych, których celem jest niedopuszczenie do rozszerzania się konfliktu, do zapobiegnięcia wybuchowi wojny. Realizowane działania w ramach zapobiegania konfliktom dotyczą misji rozpoznawczych, inspekcji, obserwacji a także konsultacji i ostrzeżeń.

Tworzenie pokoju to działania dyplomatyczne, które zmierzają do zawarcia porozumienia. To także działania wspierające niektóre służby militarne, których celem jest łagodzenie sporu (pomoc materiałowa, zapewnienie łączności). Możliwe jest także izolowanie stron konfliktu i nadzór nad wprowadzeniem sankcji.

Utrzymanie pokoju to forma, w której dokonuje się rozbrojenia stron, wstrzymania i całkowite zakończenie działań pomiędzy zantagonizowanymi stronami. Operacjami tymi kierują organizacje międzynarodowe wspomagane siłami militarnymi i instytucjami cywilnymi. Celem jest przywrócenie oraz utrzymanie pokoju.

Wymuszanie pokoju związane jest z użyciem sił wojskowych. Działania, które prowadzi się z reguły podczas trwającego konfliktu zbrojnego, nie wymagają zgody stron konfliktu. Za zgodą organizacji międzynarodowej stosuje się tu środki przymusu polegające na prowadzeniu walki przy użyciu różnych rodzajów broni.

⁴³ Por. HDV 100/100, regulamin Wojsk Lądowych Bundeswehry.

⁴⁴ Tamże, s. 56.

Konsolidacja pokoju to forma, która występuje po zakończeniu konfliktu. Odnosi się ona do działań wspierających tworzenie nowych struktur, umacnianie pokoju, zwiększania zaufania i budowania współpracy stron byłego konfliktu.

Konsolidacja pokoju ma nie dopuścić do powrotu sytuacji konfliktowej.

Działania humanitarne to forma, w której realizuje się świadczenia wspierające ludność cywilną podczas klęsk żywiołowych i katastrof poza terenem Niemiec. Większość zadań należy do sił zbrojnych. Celem działań humanitarnych jest zmniejszenie negatywnych skutków cierpień spowodowanych różnymi katastrofami i siłami przyrody albo też wynikającymi z następstw lokalnych konfliktów i wojen.

Działanie humanitarne rozumiane jako świadczenie pomocy należy do zadań Bundeswehry.

Przeгляд stanowisk innych państw jest zbliżony do zaprezentowanych czterech opinii i oznacza bardzo podobne zasady definiowania i podziału misji.

2.2. Użycie sił militarnych w misjach zapewniających bezpieczeństwo

Każdy system bezpieczeństwa posiada określone instytucje oraz formalno-prawne podstawy. Musi też posiadać pewien realny wymiar i konkretne oparcie zapewniające skuteczność działań. Współczesne realia nakazują opieranie systemów bezpieczeństwa na tworzeniu organizacji międzynarodowych, realizacji działań, które (z użyciem armii wielu krajów) tworzą megasystem bezpieczeństwa oparty na współpracy wielu państw.

Służy to nadrzędnemu celowi, jakim jest zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa oraz realizacji określonej międzynarodowej pokojowej polityki. Siły zbrojne wszystkich państw są narzędziem do realizacji celów politycznych. Ważne, aby cele te były zbieżne i faktycznie zapewniały bezpieczeństwo na świecie. Dość powszechnie uważa się, że większość działań wojskowych jest przygotowywaniem się do wojny a samo użycie wojsk często kojarzone jest z wojną. Stąd istnieje potrzeba wyraźnego zdefiniowania, czym jest wojna i czym różni się od operacji reagowania kryzysowego, które choć prowadzone z udziałem wojska to jednak wojną nie są. Takie zdefiniowanie ma duże znaczenie dla określenia zasad użycia broni i postępowania

żołnierzy w różnych sytuacjach. Brak zrozumienia podstaw formalno-prawnych różnych stanów i sytuacji może powodować katastrofalne skutki.

Dynamika zmieniających się konfliktów w różnych miejscach świata może powodować, że siły militarne przebywając w tym samym rejonie mogą wraz z upływem czasu i rozwoju sytuacji uczestniczyć najpierw w operacji utrzymania pokoju a gdy warunki się zmieniają, kolejną operacją może być wymuszanie pokoju związane z koniecznością używania środków przymusu. W skrajnych sytuacjach, w przypadku nagłej agresji którejś ze stron konfliktu, nie można wykluczyć operacyjnych działań obronnych typowych dla sytuacji wojennej, choć nie będzie to wojna. Stąd ważne, aby odróżniać różne kategorie konfliktów zbrojnych, wewnętrznych i międzynarodowych sporów oraz by znać zasady obowiązujące przy prowadzeniu różnych operacji. Nauką zajmującą się różnymi problemami wojny jest polemologia. Jedną z najważniejszych teorii wojen zawdzięczamy Karlowi von Clausewitzowi, pruskiemu generałowi, który twierdził, że wojna jest narzędziem polityki i jej kontynuacją. Wojnie towarzyszy zniszczenie, które jest działaniem zamierzonym. Pod koniec XIX wieku George Simmel stwierdził, że wojna to jedna z postaci konfliktu⁴⁵.

Po I wojnie światowej w 1928 roku Liga Narodów przyjęła Traktat Brianda-Kelloga o wyrzeczeniu się wojny i likwidacji zasady wojny prawnej. Liga Narodów akceptowała prowadzenie jedynie tzw. wojen sprawiedliwych. Natomiast ONZ uznała wojnę za prawnie zakazany środek polityki zagranicznej i wprowadziła pojęcie użycia siły w obronie własnej suwerenności bez prowadzenia wojny. Rada Bezpieczeństwa swoimi decyzjami precyzyjnie określiła „niewojenne” zasady użycia siły. Dzisiaj wojna to zorganizowana walka zbrojna między państwami, narodami wywołana dla osiągnięcia określonych celów politycznych lub ekonomicznych, albo zmierzająca do obrony własnych interesów⁴⁶. Pojęcie wojna współcześnie używa się jako tożsame z pojęciem konflikt zbrojny. Szereg szczegółów dotyczących konfliktów zbrojnych określają ustanowione w 1949 roku postanowienia Konwencji Genewskich. Również w Konwencji Haskiej z 1954 roku pojawia się wiele ustaleń dot. następstw konfliktu

⁴⁵ G. Simmel, *Conflict*, Glencoe, 1955, s. 98.

⁴⁶ M. Szymczak, *Słownik Języka Polskiego*, t. 3 Warszawa, 1981, s. 744.

zbrojnego. W 1974 roku podczas konferencji dyplomatycznej zajmującej się ochroną ofiar w międzynarodowych konfliktach zbrojnych dokonano zdefiniowania konfliktów międzynarodowych uznając za nie te konflikty zbrojne, w których narody przeciwstawiają się obcej okupacji w walce o własną niepodległość i suwerenność⁴⁷. Wszystkie inne konflikty uznano jako nie międzynarodowe. Konfliktami zbrojnymi nazywa się zaś spory, które przybrały ostrą formę związaną z użyciem sił zbrojnych. Problemy te omawia Karta Narodów Zjednoczonych, która także definiuje pewne pojęcia. Dzisiejszy stan prawny nie pozwala na prowadzenie wojen i używanie siły. Art. 2 ust. 4 Karty Narodów Zjednoczonych zobowiązuje państwa do powstrzymywania się w swych stosunkach z innymi państwami od groźby użycia siły oraz zakazuje używania groźby siły lub jej samej przeciwko integralności terytorialnej i niezawisłości politycznej. Deklaracja zasad prawa międzynarodowego z 1970 roku podaje, że użycie siły w stosunkach między państwami stanowi naruszenie prawa międzynarodowego. Dokument ten uznaje wojnę agresywną jako zbrodnię przeciwko pokojowi. Jednak podane w deklaracji zasady użycia siły nie dotyczą wojen narodowowyzwoleńczych. Art. 51 Karty Narodów Zjednoczonych ustalił, że każde państwo może bronić się zbrojnie aż do czasu, gdy Rada Bezpieczeństwa ONZ nie zastosuje środków niezbędnych do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa winna spowodować przerwanie działań zbrojnych i skierowanie w rejon konfliktu zbrojnego obserwatorów oraz odpowiednich komisji.

Uchwała ONZ z 1974 roku dała Radzie Bezpieczeństwa prawo kwalifikowania działań zbrojnych jako aktu agresji. Rada Bezpieczeństwa posiada także uprawnienia do decydowania w kwestiach utrzymania pokoju i bezpieczeństwa. We współczesnym świecie większego znaczenia od prawa wojennego nabrało prawo humanitarne.

Prawo wojenne dotyczy tylko wrogich uczestników działań zbrojnych, natomiast prawo humanitarne odnosi się do wszystkich stron zaangażowanych w rozwiązanie sytuacji konfliktowej. Prawo humanitarne jest generalnym prawem konfliktów zbrojnych i bezpieczeństwa.

⁴⁷ Szerzej: *Operacje pokojowe jako forma działań połączonych w reagowaniu kryzysowym*, praca nauk. pod kier. M. Wiatra, Warszawa, 2005, s. 36-41.

2.3. Rola organizacji międzynarodowych w zapewnieniu bezpieczeństwa

Przełom XX i XXI wieku oznacza zmianę w podejściu do pojęcia europejskiego i światowego systemu bezpieczeństwa. Po długim okresie tzw. „zimnej wojny”, który charakteryzował się eskalacją gróźb pochodzących z dwóch antagonistycznych stron „Wschodu” i „Zachodu”, nastąpiło prawie rewolucyjne załamanie tego, opartego na zasadzie „równowagi strachu”, systemu bezpieczeństwa. Do głosu doszły różne organizacje o zasięgu zarówno regionalnym jak i światowym i to one zaczęły mieć coraz większy wpływ na bezpieczeństwo. Należą do nich głównie: Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Unia Europejska (UE), Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Traktat Północnoatlantycki (NATO) oraz Rada Europy.

Organizacje te zaprezentowały nowy sposób zapewniania i wymuszania pokoju na świecie. Zaczęły one korzystać z rzadko wcześniej stosowanych argumentów w rozwiązywaniu konfliktów i sytuacji kryzysowych. Poza środkami militarnymi, którymi głównie posługiwano się wcześniej, teraz coraz częściej zaczęto sięgać po środki polityczne, gospodarcze i społeczne i to one stały się głównym instrumentem oddziaływania na zwaśnione strony. Wspólnym celem jest wykorzystywanie wszelkich możliwych instrumentów oddziaływania na etapie kryzysu tak, aby przechodził on do łagodniejszej formy lub ulegał likwidacji a nie przeradzał się w poważniejsze zagrożenia. Różny jest także udział poszczególnych organizacji w rozwiązywaniu konfliktów i sytuacji kryzysowych.

ONZ po II wojnie światowej miała najważniejszy udział w utrzymywaniu pokoju w różnych częściach świata. Utrzymanie światowego bezpieczeństwa jest jednym z głównych celów tej organizacji, a także istotnym elementem prowadzonej polityki międzynarodowej. Wielokrotnie ONZ udowodniła, że jest w stanie skutecznie rozwiązywać konflikty i zmniejszać występujące kryzysy.

Artykuł 1 Karty Narodów Zjednoczonych mówi, że „celem ONZ jest utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa poprzez zastosowanie efektywnych, kolektywnych środków dla zapobiegania i usuwania zagrożeń dla pokoju, likwidowania aktów agresji lub innych naruszeń pokoju”⁴⁸.

⁴⁸ Por. *Karta Narodów Zjednoczonych, Prawo międzynarodowe*, Lublin 1992, s.28.

Organem ONZ, który jest głównym podmiotem zajmującym się bezpieczeństwem, jest wymieniona w art. 24 Karty Narodów Zjednoczonych⁴⁹, Rada Bezpieczeństwa (RB). Organ ten rozpatruje stan różnych konfliktów i kryzysów oraz zagrożeń dla pokoju. Jeżeli uzna, że istnieje konieczność zastosowania sankcji, podejmuje decyzję o stosowaniu określonych instrumentów oddziaływania. Mogą to być zgodnie z art. 41 środki przymusu niezwiązane z użyciem sił zbrojnych lub zgodnie z art. 42 środki przymusu związane z użyciem wojska. Pierwotnie ONZ zamierzała stworzyć specjalne siły zbrojne Narodów Zjednoczonych. Artykuł 43 Karty NZ przewiduje zawarcie przez Radę Bezpieczeństwa stosownych porozumień z poszczególnymi członkami ONZ zapewniających wydzielenie dla potrzeb Rady Bezpieczeństwa określonych kontyngentów wojskowych. Miały być one używane w operacjach ONZ. Artykuł 45 Karty NZ przewidywał powstanie oddzielnych sił zbrojnych Narodów Zjednoczonych. Nigdy jednak takich stałych sił nie utworzono. ONZ korzysta z sił tworzonych doraźnie. Ich celem nie jest prowadzenie działań zbrojnych, lecz oddziaływanie na likwidację napięć oraz zabezpieczenie i ochrona akcji humanitarnych⁵⁰. Siły te często są nazywane Siłami Szybkiego Rozmieszczenia. Winny one być przygotowane do rozwiązywania różnych konfliktów aż po wojny domowe i wojny lokalne pomiędzy sąsiadującymi państwami. Działania ONZ noszą nazwę operacji pokojowych i są prowadzone w sytuacjach dotyczących państw członkowskich tej organizacji. Do ich głównych celów należy⁵¹:

- utrzymywanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego;
- umacnianie bezpieczeństwa zbiorowego;
- rozwiązywanie konfliktów oraz zapobieganie im;
- ochrona integralności państw oraz zapewnienie ich suwerenności;
- pomoc krajom rozwijającym się (likwidacja biedy, zacofania);
- wspieranie rozwoju gospodarczego (szczególnie w krajach Trzeciego Świata);
- działanie na rzecz ochrony środowiska naturalnego;
- udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów humanitarnych.

⁴⁹ *Tamże*, s. 23.

⁵⁰ B. Gronowska, T. Jasudowicz, *Prawa człowieka, Dokumenty międzynarodowe*, Łódź 1996, s. 372.

⁵¹ Por. *Karta Narodów ...*, wyd. cyt., s.21.

ONZ odgrywa bardzo istotną rolę. Jej działanie na rzecz bezpieczeństwa odczuwają głównie członkowie Narodów Zjednoczonych. Organizacja ta dobrze współdziała z różnymi organizacjami regionalnymi. Widoczna jest bardzo dobra współpraca z NATO, UE, OBWE. Dużą nadzieją na wymierne rozszerzenie działalności ONZ poza kontynent europejski jest nawiązana współpraca z Ligą Państw Arabskich i Organizacją Jedności Afrykańskiej.

Z roku na rok zmienia się rola ONZ w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego. Pierwotnie organizacja ograniczała się do roli obserwatora poprzestając na nadzorowaniu zdarzeń. Ostatnie lata przyniosły wielowymiarowe operacje pokojowe często związane ze stosowaniem presji i wymuszaniem pokoju. Charakter współczesnych konfliktów i kryzysów wskazuje, że ONZ nie może ograniczać się jedynie do działań politycznych, lecz musi dysponować realnymi siłami zbrojnymi pozwalającymi na skuteczne działania wyprzedzające. Stąd powstała w 1996 roku idea utworzenia Sił Szybkiego Rozwinięcia (UNSAS), które będąc częścią składową sił poszczególnych członków Narodów Zjednoczonych podczas operacji, byłyby podporządkowane i kierowane przez ONZ. W kwietniu 1997 roku również Polska przystąpiła do tworzenia sił UNSAS.

W dniu 7 lutego 1992 r. w Maastricht przyjęto Traktat o Unii Europejskiej, który przewidywał także wspólną politykę w zakresie bezpieczeństwa. Postanowienia traktatu określały wspólną politykę obronną, która choć nie zakładała wspólnej obrony to jednak w przyszłości jej nie wykluczała. Tzw. „drugi filar” porozumienia państw członkowskich Unii Europejskiej dawał podstawy wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Koncentrował swoją uwagę na umacnianiu bezpieczeństwa Europy i poszczególnych państw europejskich, umacnianiu bezpieczeństwa samej Unii Europejskiej oraz jej członków, wspieraniu demokracji i praworządności, poszanowaniu praw człowieka i wolności obywatelskich oraz ochronie wspólnych wartości.

W ten sposób Unia Europejska wzięła na siebie część odpowiedzialności za bezpieczeństwo kontynentu. W ciągu następnych lat, po 1992 roku, Unia Europejska przeszła szybką ewolucję, od wspólnej polityki obronnej aż do wspólnych działań obronnych. Celem Unii było stworzenie własnych sił zbrojnych, niezależnych od NATO. Miały one nie tylko dawać bezpieczeństwo członkom organizacji, ale także

uczestniczyć lub samodzielnie prowadzić operacje wojskowe poza Europą. Dotychczas jedynym przykładem skutecznego działania w tym zakresie jest stworzenie Europejskich Sił Żandarmerii (EGF), do których przystąpiło w 2006 roku 5 państw: Francja, Włochy, Hiszpania, Portugalia i Holandia. Są to jednak siły niezbyt liczne (wstępnie około 800 żołnierzy).

Ważnym problemem jest także brak odpowiednich struktur dowodzenia. Pewien rozdźwięk, jaki nastąpił pomiędzy UE a NATO, nie gwarantował pełnych możliwości korzystania z dowództw i komponentów kryzysowych NATO. Sprawa tworzenia sił UE nie jest zamknięta, rozwija się, ale przebiega wolniej niż pierwotnie przewidywano. Dobrym przykładem jest koncepcja utworzenia w ramach UE Wielonarodowych Połączonych Sił do Zadań Specjalnych (CJTF) popierana przez NATO. Państwa członkowskie UE przystąpiły do realizacji programu budowania wspólnych zdolności obronnych i zadeklarowały (oddały do dyspozycji Unii) określone siły (konkretne jednostki wojskowe). Ich zadaniem jest wspólna obrona, prowadzenie misji humanitarnych, rozwiązywanie kryzysów, przywracanie pokoju, operacje utrzymywania pokoju. Dotychczas w ramach Unii Europejskiej powstawały różnego typu siły. Należały do nich⁵²:

- Korpus Europejski (Francja, Niemcy, Belgia, Hiszpania, Luksemburg, Polska);
- Siły Amfibijne (Wielka Brytania, Holandia oraz Hiszpania i Włochy);
- Dywizja Wielonarodowa Centrum (Belgia, Niemcy, Wielka Brytania, Holandia);
- Siły morskie Euromafor (wydzielane doraźnie przez różne państwa na czas operacji);
- Wielonarodowe Siły Lądowe (Włochy, Słowenia, Węgry);
- 1 Korpus (Niemcy, Holandia);
- Eurofor (Francja, Włochy, Portugalia, Hiszpania);
- Europejskie Siły Żandarmerii (Francja, Włochy, Hiszpania, Portugalia, Holandia).

Przyszłością Unii Europejskiej będą Grupy Bojowe Sił Szybkiego Reagowania. Są one aktualnie tworzone. Będą przeznaczone do utrzymywania i przywracania pokoju w różnych państwach świata.

Unia Europejska podobnie jak ONZ w zakresie bezpieczeństwa militarnego przeszła szybką ewolucję. Od mało aktywnego obserwatora po bardzo istotny

⁵² R. Zięba, *Nowa instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Warszawa 1998, s. 221.

podmiot, który podejmuje coraz bardziej zdecydowane działania i chce uczestniczyć w światowym procesie utrzymywania i przywracania pokoju.

W dniu 12 grudnia 2003 roku w Brukseli UE przyjęła „strategię bezpieczeństwa europejskiego”. Pojęcie „bezpieczeństwo” zostało w nim określone jako forma o charakterze globalnym, nie regionalnym. Unia Europejska tym samym uznała, że nie będzie ograniczać się do działań regionalnych a wychodzić szerzej także poza własny kontynent. Zweryfikowało to już życie. W 2005 roku UE uczestniczyła w działaniach na rzecz zawarcia porozumienia międzynarodowego pomiędzy separatystami w prowincji Aceh a rządem Indonezji oraz kierowała misją obserwacyjną. Natomiast w 2006 roku UE wysłała swoje siły do Demokratycznej Republiki Kongo, zapewniając tam bezpieczne przeprowadzenie wyborów prezydenckich, parlamentarnych i samorządowych. W misji tej brał udział także Polski Kontyngent Wojskowy (głównie żandarmi). W roku 2008 UE z udziałem 22 państw (w tym Polski) rozpoczęła operację w Czadzie i Republice Środkowoafrykańskiej.

„Strategia bezpieczeństwa europejskiego” jako główne zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo Europy podaje: terroryzm, przestępczość zorganizowaną, uzależnienie energetyczne, proliferację broni masowego rażenia i konflikty regionalne. Przewiduje się, że różne zagrożenia mogą występować wspólnie lub wzajemnie się przenikać. Jako główne cele Unia stawia sobie przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom i budowanie bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie. Unia zakłada zwiększenie zdolności operacyjnych⁵³. Polska jako członek UE zgłosiła gotowość udziału swoich sił zbrojnych w operacjach unijnych. Nasze wojsko brało udział w operacji „Concordia” w Macedonii i w operacji „Benga” w DR Kongo. Polski Kontyngent Wojskowy (obecnie złożony głównie z żandarmów) realizuje zadania w misji EUFOR w Bośni i Hercegowinie. W operacji w Czadzie Polska jest drugą pod względem liczebności wojsk nacją. Ważnym wydarzeniem jest przystąpienie w 2008 roku Polski do Eurokorpusu.

W dniu 22 listopada 2004 r. w Brukseli odbyło się spotkanie ministrów obrony członków Unii Europejskiej. Została wówczas przyjęta „Deklaracja nt. Europejskich

⁵³ S. Koziej, *Prawne i strategiczne podstawy bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe”. AON 3(56)/2004

Zdolności Wojskowych”. Również tego samego dnia zatwierdzono „Single Progress Report” dot. postępów w zakresie poprawy zdolności obronnych. Podczas spotkania ministrowie podtrzymali celowość realizacji założeń Europejskiego Celu Operacyjnego 2010. Zgodnie z jego treścią głównym elementem zdolności operacyjnych Unii będą Grupy Bojowe. To właśnie te grupy w przyszłości odgrywać będą wiodącą rolę w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Polska jest jednym z państw, które zadeklarowały współtworzenie grupy bojowej.

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) jest międzynarodową organizacją polityczno-militarną. W swojej działalności kieruje się ona dziesięcioma zasadami pokojowego współistnienia państw to jest:

- nienaruszalność granic;
- powstrzymanie się od groźby użycia siły lub od użycia siły;
- integralność terytorialna państw;
- suwerenna równość i poszanowanie praw wynikających z tej suwerenności;
- równouprawnienie i prawo narodów do samostanowienia;
- pokojowe załatwianie sporów;
- współpraca między państwami;
- wykonywanie w dobrej wierze zobowiązań;
- przestrzeganie prawa międzynarodowego;
- poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności, wolność myśli, sumienia, religii lub przekonań⁵⁴.

OBWE przez wiele lat po wojnie była jedyną organizacją, na płaszczyźnie, której można było prowadzić różne zabiegi polityczno-społeczne zmierzające do zażegnania konfliktów i rozwiązywania spornych problemów. Jednak dopiero po 1975 roku, tj. po konferencji w Helsinkach, wprowadzono konkretne uregulowania dotyczące m. in. bezpieczeństwa. Wtedy też wprowadzono tzw. „dekalog OBWE” przytoczony wyżej. Był to moment przełomowy w funkcjonowaniu OBWE, która uaktywniła się przystępując do wielu przemian.

Od początku lat osiemdziesiątych XX wieku OBWE zainicjowała m.in.⁵⁵:

⁵⁴ Szerzej: *Tamże*, s. 15-31.

⁵⁵ *Tamże*, s. 29

- zwiększenie środków militarnych państw członkowskich;
- zawarcie szeregu porozumień poprawiających bezpieczeństwo w Europie;
- ograniczenie zbrojeń i redukcję wojsk;
- wymianę informacji wojskowych.

Podsumowaniem tego procesu był tzw. „szczyt paryski” zakończony podpisaniem „Traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie” (CFE) oraz wspólnej deklaracji 22 państw. Był to moment historyczny, gdyż CFE redukowało znacznie siły zbrojne Europy a „deklaracja” praktycznie oznaczała koniec „zimnej wojny” na świecie. OBWE koncentruje swoje wysiłki na wyprzedzającym ostrzeganiu oraz zapobieganiu konfliktom, usiłuje rozwiązywać kryzysy a także budować pokój po zakończeniu konfliktu⁵⁶.

OBWE w większym stopniu niż inne organizacje zajmuje się sprawami człowieka, zarówno humanitarnymi jak i etycznymi.

Rola OBWE wciąż rośnie, szczególnie w zakresie rozwoju dyplomacji wyprzedzającej zagrożenia, w dziedzinie zapobiegania sytuacjom kryzysowym, na płaszczyźnie budowania zaufania światowego. OBWE jest główną organizacją w Europie, która wyspecjalizowała się w zapobieganiu i przeciwdziałaniu konfliktom przy wykorzystaniu dyplomacji zagranicznej oraz norm prawa międzynarodowego. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, iż OBWE opiera swoje działania w dziedzinie poprawy bezpieczeństwa na:

- tworzeniu polityczno-społecznych warunków do rokowań pokojowych;
- wysłaniu misji w rejony konfliktów.

Organizacja ta współpracuje z organizacjami regionalnymi (głównie z NATO i UE), gdyż sama nie jest w stanie skutecznie ani rozwiązywać konfliktów, ani zapewnić bezpieczeństwa swoim członkom. OBWE. Nie posiada ona zdolności operacyjnych do prowadzenia akcji wymuszających pokój. Głównym problemem tej organizacji jest obowiązująca zasada pełnej zgodności wszystkich członków przy podejmowaniu decyzji. Duża liczba członków i często bardzo rozbieżne interesy uniemożliwiają jednomyślność decyzji. Stąd konieczność uzgadniania rozwiązań

⁵⁶ R. Zięba, *Kształtowanie ogólnoeuropejskiego systemu bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, pod red. nauk. D. Bobrow, Warszawa 1997, s. 461.

z innymi organizacjami (ONZ, NATO, UE, WNP) zajmującymi się bezpieczeństwem lub nawet zwracania się do nich o użycie posiadanych sił wojskowych. Przewagą OBWE nad innymi organizacjami jest jej duży obszar działania (terytorium 54 państw). Choć OBWE nie jest najważniejszym podmiotem systemu europejskiego i światowego bezpieczeństwa to jako organizacja zajmuje jednak w tym systemie ważne miejsce. Nie posiada własnych sił zbrojnych, jednak odgrywa istotną rolę w sferze uprzedzania o konfliktach i kryzysach. OBWE może prowadzić operacje pokojowe przy wykorzystaniu sił wojskowych innych organizacji oraz sił militarnych swoich członków. Polska jest aktywnym członkiem OBWE. Uczestniczyła w wielu inicjatywach (CFE, CFE-1, Traktat Otwartych Przystaw). Brała także udział w operacjach pokojowych organizowanych przez OBWE. Wyzwaniem i problemem na przyszłość OBWE jest lepsza współpraca z innymi organizacjami pozwalająca na uniknięcie dublowania podejmowanych inicjatyw i unikanie rywalizacji.

Najważniejszą a z całą pewnością najbardziej skuteczną organizacją polityczno-wojskową zajmującą się bezpieczeństwem jest NATO. Posiada ona wypracowaną strategię, ustalone cele działania oraz połączone dowództwo posiadające stały charakter i siedzibę. Temu dowództwu również w czasie pokoju, podporządkowane są wydzielone siły militarne krajów członkowskich wraz z ich infrastrukturą obronną. Główny cel Sojuszu to zapewnienie bezpieczeństwa swoim członkom środkami politycznymi i wojskowymi. Członkowie tej organizacji zobowiązani są do solidarnego podjęcia działań militarnych w przypadku napaści na członka NATO przez jakiegokolwiek państwo. Obowiązuje zasada solidarności wobec napaści oraz adekwatności reakcji na agresję. Na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. NATO dostrzegło nowe zagrożenia i podjęło działania zmierzające do ich niwelacji. Główne z nich to:

- groźba jednoczesnego ataku na pełną skalę w Europie;
- posiadanie broni jądrowej i duży potencjał broni konwencjonalnej Rosji;
- wzrost zagrożeń pochodzących od państw z basenu Morza Śródziemnego i Bliskiego Wschodu;

– terroryzm, możliwość rozprzestrzeniania broni masowego rażenia, zagrożenie przerwania dopływu surowców zapewniających energię⁵⁷.

Te nowe zagrożenia spowodowały, że NATO sformułowało nowe cele w dziedzinie bezpieczeństwa. Nastąpiło odejście od obowiązującej doktryny. Nowa koncepcja przewidywała, że broń jądrowa pełnić będzie rolę odstraszącą, będzie ostatecznym argumentem. Jednocześnie jednak Sojusz nie wykluczył możliwości jej użycia jako pierwszy. Obowiązującą wcześniej „strategiczną wysuniętą obronę” zastąpiono „zredukowaną wysuniętą obecnością wojskową”. Przyjęto bardziej elastyczne zasady działania. Główna zasada polegała na rozmieszczeniu w czasie pokoju małych sił militarnych w rejonach o podniesionym ryzyku zagrożenia. Dopiero w sytuacji kryzysu lub bezpośredniego zagrożenia miały być one wzmacniane przez Siły Szybkiego Reagowania rozmieszczane na całym obszarze strefy odpowiedzialności Sojuszu. Nowa koncepcja stawiała na reagowanie na nieprzewidziane wcześniej zagrożenia oraz na szybkie przemieszczanie się i natychmiastowe reagowanie. Tak, więc szybkie mobilizacyjne rozwinięcie i szybkie przemieszczanie, w tym również poza obszar NATO, stały się nowymi wyzwaniem w tej organizacji. W NATO obowiązuje zasada wielonarodowych struktur dowodzenia oraz zasada wspólnego planowania i ćwiczenia oraz opracowywania procedur i standardów. Momentami przełomowymi dla NATO były szczyty w Maastricht i Madrycie. Podjęto tam istotne decyzje, co do kształtu NATO. Sojusz współdziała z innymi organizacjami zajmującymi się bezpieczeństwem.

Głównym zadaniem, jakie dzisiaj stawia sobie NATO, jest wspólna obrona oraz prowadzenie operacji pokojowych i stabilizacyjnych. Sojusz jako główna organizacja bezpieczeństwa zbiorowego wciąż zwiększa swoje zdolności operacyjne oraz możliwości elastycznego reagowania.

Rada Europy to odrębna organizacja w stosunku do Unii Europejskiej. Jest to bardzo liczna, bo zrzeszająca aż 46 państw i jedna z najstarszych organizacji europejskich. Już kilka lat po II wojnie światowej w dniu 5 maja 1949 r. w Londynie podpisano Statut Rady Europy. Zgodnie z art. 1 tego Statutu celem Rady Europy jest „osiągnięcie większej jedności między jej członkami, aby chronić i wcielać w życie

⁵⁷ NATO – *Vademecum. Koncepcja strategiczna sojuszu*, cz. I., Warszawa 1995. s. 87-98.

ideały i zasady stanowiące ich wspólne dziedzictwo oraz aby ułatwić ich postęp ekonomiczny i społeczny”⁵⁸.

Od przełomu w Europie Wschodniej z roku 1989 Rada Europy koncentruje swoje działania na przedsięwzięciach w obronie demokracji i praw człowieka w postkomunistycznych krajach Europy, udzielaniu wsparcia w szerzeniu wiedzy o prawach człowieka, edukacji i kulturze oraz pomocy państwom Europy Wschodniej w realizacji reform politycznych i prawnych oraz gospodarczych.

W październiku 1993 roku na szczycie Rady Europy w Wiedniu powierzono tej organizacji istotne zadanie nadzoru nad demokracjami i przestrzeganiem praw człowieka. Członkowie Rady Europy zobowiązali się m. in. do:

- rozwijania współpracy w dziedzinie ochrony praw człowieka, demokracji i praworządności;
- koordynacji działań Rady z innymi organizacjami zapewniającymi bezpieczeństwo i demokrację Europy;
- promocji pokoju i demokracji;
- wzmocnienia więzi z państwami spoza Europy, które podzielają te same wartości;
- współpracy w zakresie poszanowania praw mniejszości narodowych⁵⁹.

Cztery lata później, podczas kolejnego szczytu w Strasburgu, przyjęto plan działania, który przewidywał zwiększenie roli Rady Europy m. in. w zakresie bezpieczeństwa obywateli. Polska jest członkiem Rady Europy od 26 listopada 1991 r.

W maju 2005 roku został przeprowadzony w Warszawie szczyt Rady Europy, który określił nowe cele i zadania Rady oraz wskazał, jaką rolę odgrywać będzie ta organizacja w XXI wieku. Rada Europy nie podejmuje żadnych działań militarnych a zajmuje się jedynie problemami politycznymi. Na szczyt w Warszawie przygotowano trzy nowe konwencje:

- o zwalczaniu terroryzmu;
- o zapobieganiu „praniu brudnych pieniędzy”;
- o zwalczaniu handlu ludźmi.

Są to jednak akty prawne a nie działania wojskowe. Wszystkie organizacje występujące w europejskim i światowym systemie bezpieczeństwa spełniają określoną

⁵⁸ Por. A. Przyborowska – Klimczuk, E. Skrzydło – Tefelska. *Dokumenty europejskie*, Lublin 1999, s. 67-71.

⁵⁹ *Deklaracja Wiedeńska z 9.10.1993r. [w:] Szczyt Wiedeński, Biuletyn Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy, Warszawa 1993, nr 10.*

rolę i mają w nim swoje miejsce. Wszystkie wciąż ewoluują, doskonałą współdziałanie. Trzeba jednak stwierdzić, że nie spełniają do końca oczekiwań. Część z nich charakteryzuje się małą skutecznością. Potwierdzają to przedłużające się sytuacje kryzysowe w różnych częściach świata oraz nowe konflikty. Wyzwania i zagrożenia XXI wieku nakazują przeprowadzenie szeregu zmian w funkcjonowaniu tych organizacji. Najważniejsze z nich to⁶⁰:

- poprawa współpracy między NATO a Unią Europejską. Oczekiwane jest podjęcie wspólnych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa międzynarodowego;
- zwiększenie potencjału militarnego Unii Europejskiej oraz rozszerzenie tej organizacji;
- rekonstrukcja struktur ONZ i zwiększenie efektywności podejmowanych działań przez tę organizację;
- weryfikacja zakresu podejmowanych działań przez OBWE;
- zwiększenie skuteczności działania wszystkich organizacji.

2.4. Zagrożenia kryzysowe i konflikty wymagające udziału sił wojskowych

Zagrożenie to taka sytuacja, w której pojawia się realna możliwość powstania stanu niebezpiecznego dla otoczenia⁶¹. Najczęściej używamy tego pojęcia w odniesieniu do zagrożeń ekonomiczno-społecznych, politycznych, ekologiczno-środowiskowych i militarnych. Zagrożenia militarne należą do najważniejszych. Wiążą się z użyciem wojska i kojarzą z wojną. Faktem jest, iż sposób użycia wojska zmienił się i dzisiaj stanowi ono oręż wykorzystywany także do likwidacji lub niwelowania różnych zagrożeń niekoniecznie związanych z zagrożeniem wojennym. Główne współczesne zagrożenia różnią się od tradycyjnych konfliktów zbrojnych. Dzisiaj dominują konflikty na tle antagonizmów o podłożu narodowym, etnicznym i religijnym. Na początku XX wieku powstał nowy rodzaj konfliktów zbrojnych. Wcześniej toczyły się one pomiędzy zwaśnionymi państwami, na obrzeżach stref ich bezpośrednich wpływów i były powodowane rywalizacją mocarstw. Natomiast od początku XX wieku wybuchały coraz częściej w ich wnętrzu.

⁶⁰ *Tamże*, s. 33.

⁶¹ *Słownik języka polskiego*, Warszawa, 1999.

Typowy konflikt pomiędzy dwoma państwami czy narodami jest spotykany coraz rzadziej. W połowie lat 90. XX wieku oceniono, że na 25 wielkich konfliktów, aż 24 miały charakter wewnątrzpaństwowy a tylko jeden - zewnętrzny⁶². Przełom XX i XXI wieku pokazał, że rośnie siła zagrożeń związanych z nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią, rasizmem i religijnym fundamentalizmem. Zagrożenia te powodują wzrost naruszeń praw mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych. Wiązą się także z rosnącym zjawiskiem uchodźstwa. W sumie najbardziej realnymi zagrożeniami stały się wojny domowe oraz konflikty regionalne.

Wszelkie konflikty wewnętrzne stanowią zagrożenie dla integralności państw. Zgodnie z prawem międzynarodowym istnieje obowiązek jego poszanowania. Zasada samostanowienia narodów zabrania ingerowania w sprawy wewnętrzne państw. Jednak wraz z upływem lat, gdy zmieniły się standardy pojmowania praw podmiotów bezpieczeństwa, zmieniło się także pojęcie prawa państwa do suwerennego rozwiązywania problemów wewnętrznych. Zaczęło ono być stawiane na równi z koniecznością ochrony praw mniejszości narodowych a nawet indywidualnych praw obywateli. Stąd nowe zadania stojące przed organizacjami międzynarodowymi tworzącymi struktury bezpieczeństwa narodowego i oczekiwanie społeczności międzynarodowej, że będą one interweniować w tych sprawach, jednocześnie ingerując w wewnętrzne sprawy określonego państwa. Stąd też wynika konieczność albo sformułowania nowych norm i zasad dotyczących suwerenności państw, albo prawnego zdefiniowania i interpretacji prawa do suwerenności⁶³. Konflikty wewnętrzne państw nie są utożsamiane z zagrożeniem wojennym, lecz najczęściej określane mianem kryzysu. Pojęcie to w swoim najszerszym znaczeniu oznacza brak stabilności określonego podmiotu lub po prostu trwałe, istotne naruszenie zasad stabilizacji trwającej w danym państwie⁶⁴. Kryzys rozumiany jest też często jako nieodwołalne rozstrzygnięcie, gwałtowna zmiana na stan niekorzystny w stosunku do poprzedniego. Ale kryzys to nie tylko sam moment przełomu, ale także określony stan, który trwa w czasie posiadając dość płynne i niekorzystne granice. Może on

⁶² *Zapobieganie konfliktom, SIPRI-UNESCO, Warszawa 2000, s. 14.*

⁶³ A. D. Rotfeld, J. Simonides, *System bezpieczeństwa oparty na współpracy i kultura pokoju, [w:] Zapobieganie konfliktom, Warszawa 2000, s. 15.*

⁶⁴ R. Wróblewski, *Państwo w kryzysie, Warszawa 2001, s. 11-19.*

posiadać natężenie i siłę oddziaływania oraz wywoływać różne efekty⁶⁵. Każdy kryzys posiada pewne cechy charakterystyczne:

- oznacza przełom pomiędzy różnymi etapami jakiegoś procesu;
 - zawsze kończy wcześniejszy sposób działania lub rozwoju sytuacji;
 - rozpoczyna nowy etap działania lub rozwoju sytuacji;
- nie zawsze musi być zjawiskiem negatywnym, zwiększając uciążliwość życia i różne zagrożenia, inspiruje społeczeństwo do wprowadzenia zmian i może powodować rozwój⁶⁶.

Kryzys będący określonym procesem lub też jego skutkiem posiada zawsze swoje źródła i przyczyny. Może on być prognozowany, rozpoznawany, identyfikowany, analizowany i oceniany. Posiadanie ocen umożliwia podejmowanie przedsięwzięć zaradczych. System posiadający odpowiedni potencjał może rozwiązać sytuację kryzysową. Kryzys w dużym stopniu jest zjawiskiem sterowalnym⁶⁷. Istnieje wiele podziałów rodzajów kryzysów. Jeden z nich (kierujący się sterowalnością i ostrością) wymienia⁶⁸:

- kryzys potencjalny – gdy widoczne są pierwsze wskaźniki o obniżonej efektywności działania w różnych sferach systemu, symptomy kryzysu są jeszcze słabe;
- kryzys ukryty – gdy ujawniają się pierwsze trudności w realizacji zadań i funkcji ale nie ma jeszcze skutków kryzysu;
- kryzys palący, ale możliwy do opanowania – gdy w danym systemie pojawiają się skutki utrzymujących i nasilających się trudności;
- kryzys palący i niemożliwy do opanowania – gdy następuje żywiołowy rozwój zjawisk kryzysowych prowadzących do wyczerpania wszelkich rezerw, gdy destrukcja jest bardzo silna oraz gdy presja czasu uniemożliwia podjęcie racjonalnej decyzji powodując, że kierownictwo traci kontrolę nad sytuacją.

Kryzysy wymagają reagowania kryzysowego. Stąd też członkowie międzynarodowych organizacji, których celem jest bezpieczeństwo, winni być gotowi

⁶⁵ C. Rutkowski, A. Kasprzewski, *Siły szybkiego reagowania jako narzędzie działań antykryzysowych państwa*, Warszawa 1997, s. 47.

⁶⁶ *Zarządzanie w kryzysie... e*, wyd. cyt., s. 11.

⁶⁷ *Teoria sytuacji kryzysowych*, praca pod kier. nauk. P. Sienkiewicza, Warszawa 2002, s. 35-36.

⁶⁸ *Tamże*, s. 5.

do określonego działania, posiadać stosowne siły do wykorzystania w operacjach reagowania kryzysowego.

Zagrożenia kryzysowe w generalnych uwarunkowaniach bezpieczeństwa można podzielić na bezpośrednie i pośrednie. Bezpośrednie dotyczą określonego kraju i jego sojuszników, sytuacji, gdy przeciwne państwo w sposób jawny lub skryty grozi zastosowaniem przemocy. Groźba ta może dotyczyć bezpośrednio danego państwa lub któregośkolwiek z jego sojuszników. Pośrednie zagrożenie kryzysowe to groźba działań odwetowych za zaangażowanie danego państwa w działania poza jego granicami, np. w koalicyjnym rozwiązywaniu sytuacji kryzysowej wewnątrz odległego państwa. Wszystkie zagrożenia kryzysowe można podzielić na: globalne, międzynarodowe i narodowe. Do głównych ich form należą przestępczość zorganizowana, proliferacja broni masowego rażenia, stosowanie niszczycielskich technologii i terroryzm.

Szczególnym zagrożeniem, który trudno zaliczyć jedynie do wojennych, jest terroryzm międzynarodowy. Niektóre jego formy stanowią część konfliktów zbrojnych, ale wiele działań terrorystycznych należy rozpatrywać także jako elementy zagrożenia kryzysowego. Terroryzm można określić jako ostentacyjne i maksymalistyczne (masowe, totalne, nieograniczone), celowe (tj. świadomie zamierzone) atakowanie osób i dóbr publicznych dla pośredniego oddziaływania na rzeczywistego przeciwnika politycznego lub ideologicznego⁶⁹.

Duży wpływ na zagrożenia kryzysowe mają także tzw. „zagrożenia potencjalne”. Stwarzają je te organizacje lub państwa, które choć same nie przejawiają wrogich zamiarów, to jednak dysponując możliwym do wykorzystania potencjałem militarnym oddziałują na sytuację w danym rejonie⁷⁰. Z zagrożeniami kryzysowymi wiążą się zagrożenia asymetryczne. Są one stwarzane przez tę stronę konfliktu, która choć dąży do konfliktu to jednak nie posiada sił adekwatnych do przeciwnika i jest w stanie symetrycznie mu się przeciwstawić. Dlatego też, aby nie ponieść klęski, ucieka się do innych możliwych działań, by osiągnąć zamierzony efekt. Często są to uderzenia w słabe punkty, zastraszanie uderzeniami w newralgiczne miejsca państwa. Działania

⁶⁹ S. Koziej, *Miedzy ...*, wyd. cyt., Toruń 2006, s. 31.

⁷⁰ *Tamże*, s. 9.

destrukcyjne wykorzystujące czas, środek i sposób uderzenia mają zrekompensować brak siły militarnej. Głównym zagrożeniem asymetrycznym jest globalny terroryzm. Jest on bardzo trudny do identyfikacji i niezwykle trudno jest skutecznie eliminować jego zagrożenia. Ocena zagrożeń współczesnego świata pokazuje, że najczęstszym ich źródłem są sytuacje kryzysowe. Sytuacja kryzysowa to taka sytuacja systemowa, w której kumulują się zagrożenia powodując utratę stanu normalności i możliwość zakłócenia takich cech systemowych jak stabilność, równowaga, sterowalność oraz sprzyjające utracie zdolności przetrwania i rozwoju systemu. Do podstawowych typów sytuacji systemowych zalicza się sytuacje: normalną, trudną, deprywacji, przeciążenia, obciążenia, zagrożenia, konfliktową i kryzysową⁷¹. Za sytuację kryzysową można uznać pewien zbiór stanów systemowych funkcjonujących pomiędzy stanem pokoju a stanem wojny. Sama sytuacja kryzysowa rozpoczyna się jeszcze w czasie pokoju i obejmuje cały okres działania państwa aż do czasu wojny. Ten pośredni okres funkcjonowania państwa nazywamy kryzysem⁷². Sam kryzys związany jest z różnymi wydarzeniami. Można je podzielić na dwie klasy przyjmując za kryterium podziału charakter czynników powodujących wydarzenia⁷³:

a) z dominacją czynników wewnętrznych:

- zamieszki lub fale strajków o znaczeniu państwowym, naruszające podstawy obronności;
- duże klęski żywiołowe i katastrofy ekologiczne;
- kryzys ekonomiczny, zbrojne przewroty polityczne;
- niektóre powstania nie przerodzone w wojnę domową;
- kryzysy polityczne zagrażające porządkowi demokratycznemu przez siły nacjonalistyczne lub faszystowskie, zdarzenia godzące w porządek konstytucyjny, terroryzm itp.

b) z dominacją czynników zewnętrznych:

- masowe migracje;
- prowokacyjne zbrojne starcia (incydenty) graniczne nie mające charakteru wojny;
- interwencja zbrojna państwa – mocarstwa;

⁷¹ *Teoria sytuacji ...*, wyd. cyt., s. 50 – 56.

⁷² *Zarys teorii kryzysów...*, wyd. cyt., s. 10.

⁷³ *Zarys teorii ...*, wyd. cyt., s. 11-13.

- jawne przygotowania państwa sąsiedniego do inwazji na dane państwo;
- wojna domowa lub wojna między państwami sąsiadującymi z danym państwem;
- konflikt zbrojny (wojna) między państwami z dalszego otoczenia danego państwa, zagrażający wprost lub pośrednio jego interesom bezpieczeństwa i angażujący to państwo po jednej z walczących stron;
- interwencja militarna danego państwa w ramach koalicji, wynikająca z jego zobowiązań międzynarodowych, realizowana w ramach przywracania lub wymuszania pokoju;
- sytuacje wewnętrzne innych państw wymuszające uznanie „prawa” danego państwa do wojskowej „interwencji humanitarnej”.

Wydarzenia kryzysowe, w których przejawem są różne wrogie działania z użyciem walki włącznie, prowadzą do przemocy zbrojnej i gdy nie spotykają się ze zdecydowaną reakcją, prowadzą do wojny. Model procesu kryzysowego pokazujący także czynniki powodujące kryzysy polityczno-militarne i warunki, w jakich zachodzą przedstawił R. Wróblewski⁷⁴.

W modelu tym ważne jest widzenie relacji pomiędzy konfliktem a zmianą. Ważnym powodem wybuchów konfliktów społecznych w skali makro są występujące w systemie społecznym sprzeczności. Do konfliktów prowadzą zmiany społeczne. Same sprzeczności i zmiany społeczne nie powodują wybuchów wojny. Są jedynie warunkami konfliktu. Dopiero czynniki dodatkowe mobilizują strony konfliktu i powodują podejmowanie przez nich działań taktycznych⁷⁵.

Analiza różnych sytuacji kryzysowych i kryzysów prowadzi do wniosku, że większość z nich może być opanowana i zażegnana skutecznie eliminując zagrożenie wybuchu wojny. Stąd konieczność podejmowania wzmożonych działań zapobiegawczych i neutralizujących sytuacje kryzysowe tak, by likwidować powstałe zagrożenia na wczesnych etapach rozwoju. Większość z tych działań wymaga jednak całego konglomeratu przedsięwzięć, od dyplomatycznych począwszy po udział sił militarnych włącznie.

⁷⁴ *Tamże*, s. 40.

⁷⁵ *Tamże*, s. 39-40

Działania te należą do najważniejszych zadań organizacji międzynarodowych zajmujących się bezpieczeństwem i powodują wzrost znaczenia operacji reagowania kryzysowego realizowanych pod auspicjami NATO, ONZ i Unii Europejskiej.



- Powstanie sprzeczności interesów rozumianych jako niemożność współistnienia pewnych stanów systemu społecznego, bądź jako niezgodność celów stawianych przez grupy społeczne, wynikających przeważnie z nierównej dystrybucji rzadkich dóbr.
- Uświadomienie sobie tych sprzeczności przez ludzi, w wyniku czego dochodzi do napięć psychicznych, pobudzenia emocjonalnego, frustracji, odczuwania wrogości wobec innych grup społecznych, władz państwowych, systemu społecznego.
- *Formułowanie żądań politycznych, ekonomicznych oraz groźb militarnych.*
- Tworzenie się koalicji i rozpoczęcie walki, działań taktycznych przez obie strony. Każda ze stron dąży do *realizacji swych celów próbując uniemożliwić jednocześnie to samo przeciwnikowi.*
- Maksimum natężenia działań obu stron, typu walka, zniszczenie przeciwnika lub kompromis.
- Wprowadzenie „nowego porządku” – zapoczątkowanie zmian strukturalno – funkcjonalnych przez „zwycięzców”, uprawomocnienie władzy.
- „utrzymanie władzy” i przewyciężenie pozostałości dawnego systemu.
- Powrót do stabilizacji, tendencje do zaspokajania potrzeb na poziomie zbliżonym do oczekiwań.

Schemat 3. Model procesu kryzysowego

Źródło: Opracowanie na podstawie: R. Wróblewski, Zarys teorii kryzysu, AON, Warszawa 1997, s. 40.

**Z DOMINACJĄ
CZYNNIKÓW
WEWNĘTRZNYCH**

- Zamieszki lub fale strajków o znaczeniu państwowym, naruszające podstawy obronności.
- Duże klęski żywiołowe i katastrofy ekologiczne.
- Kryzys ekonomiczny, zbrojne przewroty polityczne.
- Niektóre powstania nie przerodzone w wojnę domową.
- Kryzysy polityczne zagrażające porządkowi demokratycznemu przez siły nacjonalistyczne lub faszystowskie (zdarzenia godzące w porządek konstytucyjny, terroryzm).

**Z DOMINACJĄ
CZYNNIKÓW
ZEWNĘTRZNYCH**

- Masowe migracje.
- Prowokacyjne zbrojne starcie (incydent) graniczne nie mające charakteru wojny.
- Interwencja zbrojna państwa – mocarstwa.
- Jawne przygotowanie państwa sąsiedniego do inwazji na dane państwo.
- Wojna domowa lub wojna między państwami sąsiadującymi z danym państwem.
- Konflikt zbrojny między państwami z dalszego otoczenia danego państwa, zagrażający wprost lub pośrednio interesom bezpieczeństwa państwa i angażujący to państwo po jednej z walczących stron.
- Interwencja militarna danego państwa w ramach koalicji, wynikająca z jego zobowiązań międzynarodowych, realizowana w ramach przywracania lub wymuszania pokoju.
- Sytuacje wewnętrzne innych państw wymuszające uznanie „prawa” danego państwa do wojskowej „interwencji humanitarnej”.

Schemat 4. Klasy wydarzeń kryzysowych

Źródło: Opracowanie na podstawie: R. Wróblewski, Zarys teorii kryzysu, AON, Warszawa 1997, s. 11-13.

W modelu tym ważne jest widzenie relacji pomiędzy konfliktem a zmianą. Ważnym powodem wybuchów konfliktów społecznych w skali makro są występujące w systemie społecznym sprzeczności. Do konfliktów prowadzą zmiany społeczne. Same sprzeczności i zmiany społeczne nie powodują wybuchów wojny. Są jedynie warunkami konfliktu. Dopiero czynniki dodatkowe mobilizują strony konfliktu i powodują podejmowanie przez nich działań taktycznych⁷⁶.

Dokonana analiza prowadzi do wniosku, że większość powstających sytuacji kryzysowych może być opanowana i zażegnana. Stąd konieczność podejmowania wzmoczonych działań zapobiegawczych i neutralizujących sytuacje kryzysowe tak, by likwidować powstałe zagrożenia na wczesnych etapach rozwoju. Większość z tych działań wymaga jednak całego konglomeratu przedsięwzięć, od dyplomatycznych począwszy po udział sił militarnych włącznie. Działania te należą do najważniejszych zadań organizacji międzynarodowych zajmujących się bezpieczeństwem i powodują wzrost znaczenia operacji reagowania kryzysowego realizowanych m.in. pod auspicjami NATO, ONZ i Unii Europejskiej.

2.5. Policje Wojskowe wybranych państw w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Policją⁷⁷ wojskową o najbogatszych tradycjach udziału w operacjach zagranicznych oraz o wciąż dużym zaangażowaniu są włoscy „Carabinieri”. To potężna formacja posiadająca status zarówno policji wojskowej jak i cywilnej. Tradycja udziału karabinierów w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych sięga roku 1883, kiedy to karabinierzy wydzielili kontyngent do Assai nad Morzem Czerwonym ochraniając obywateli włoskich przebywających w Erytrei. W latach 1897-1906 na Krecie karabinierzy monitorowali konflikty między lokalną społecznością grecką a ludnością pochodzenia greckiego. W latach 1904-1911 organizowali siły policyjne dla Imperium Otomańskiego w Macedonii, a w 1909 roku wspierali tzw. organizację chilijskich karabinierów. Po II wojnie światowej w ramach misji ONZ karabinierzy powołali Somalijską Policję Wojskową, której następnie udzielali wsparcia. Później brali udział w bardzo wielu misjach pokojowych i stabilizacyjnych. W ostatnich latach

⁷⁶ Tamże, s. 39-40.

⁷⁷ Szerzej, B. Pacek, *Policje...*, wyd. cyt., s. 20-27.

znacząco wzrosło zaangażowanie karabinierów w operacje wspierania pokoju prowadzone pod egidą ONZ, NATO i UE. Zależnie od misji karabinierzy albo pełnią rolę tradycyjnej policji wojskowej, albo stanowią jeden z dwóch komponentów typowych sił wojskowych i często działają jak zwykle pododdziały. Dobrym przykładem jest Wielonarodowa Jednostka Wyspecjalizowana (Multinational Specialized Unit-MSU), która pokazała mistrzostwo sprawowania kontroli nad tłumem oraz we wspieraniu lokalnej policji w misji SFOR, IFOR i KFOR na Bałkanach. Włoscy Karabinierzy brali udział w operacjach „Enduring Freedom”, w Afganistanie i „Iraqi Freedom” w Iraku.

Również istotną rolę w misjach odgrywają żołnierze Francuskiej Żandarmerii Narodowej⁷⁸, której tradycje działań zagranicznych sięgają XVIII wieku. Formacja ta posiada szereg jednostek specjalnych, w tym m.in. „EPIGON” – elitarny szwadron spadochronowy używany do zwalczania terroryzmu i przestępczości oraz utrzymania prawa i porządku. EPIGON wstąpił się m.in. podczas odbijania zakładników przetrzymywanych przez korsykańskich separatystów w hotelu „Fech” w Ajaccio w 1997 r. Ponadto komandosi z tej jednostki w roku 1980 i 1981 odblokowywali elektrownie jądrowe zajmowane przez demonstrantów. W 1994r. na marsylskim lotnisku uwolnili z rąk porywaczy samolot. W ciągu godziny w dowolny punkt świata może być wysłany pluton specjalistycznie wyszkolonych „speczandarmów”.

Kolejna formacja specjalna francuskiej żandarmerii to „GSIGN” – wyspecjalizowana jednostka antyterrorystyczna, wykorzystywana również w interwencjach o wysokim stopniu ryzyka, np. w przypadku popełniania poważnych przestępstw kryminalnych.

Żandarmeryjna formacja „GOPR” to jednostka ochronna prezydenta Francji, wspomagająca także ochronę zagranicznych delegacji.

Od początku lat 90. XX w. wzrosło zaangażowanie francuskiej żandarmerii w misje międzynarodowe, nie ma operacji, w której nie brałaby ona udziału. Gdy Francja uczestniczy w misji, Żandarmeria Francji stanowi nację wiodącą w Europejskim Siłach Żandarmerii, strukturze stworzonej do zadań w operacjach zagranicznych.

⁷⁸ Szerzej, *Tamże*, s. 10-19.

Portugalska Guarda Nacional Republicana to policyjno-wojskowa formacja, która stanowi odrębny rodzaj sił zbrojnych. Portugalia posiada typową policję wojskową – wywodzącą się z królewskiego pułku ułanów Policia do Exército. Zapewnia bezpieczeństwo i porządek publiczny, czuwa nad poszanowaniem zapisów konstytucji oraz wolności obywatelskiej. Żandarmi portugalscy mogą być oddelegowali do udziału w operacjach poza granicami Republiki. Jej jednostki szybkiego reagowania pełniły służbę w Timorze Wschodnim, w Kongo (MONVC), na Wybrzeżu Kości Słoniowej (UNOCI), w Liberii (UMIL) oraz Haiti (MINU SATH), w Iraku (Iraqi Freedom).

Portugalska⁷⁹ GNR współtworzy Europejskie Siły Żandarmerii, pierwsze wojsko Unii Europejskiej o statusie policyjnym przeznaczone do udziału w zagranicznych operacjach reagowania kryzysowego.

Typowe zadania policyjne w armii USA pełni Korpus Policji Wojskowej. Ma on pięć głównych zadań: wsparcie podczas manewrowania i przemieszczania się wojsk, ochrona regionów, internowanie i ochrona jeńców wojennych, zadania związane z przestrzeganiem prawa i porządku, prowadzenie operacji wywiadowczych.

Wszystkie te zadania mogą być realizowane w misjach zagranicznych. Od początku XX w. policja wojskowa armii USA była obecna w 80 krajach. Jednostki MP pełnią główne funkcje zabezpieczenia policyjnego wobec własnej armii. Stany Zjednoczone posiadają także Gwardię Narodową – również formację o częściowym statusie policyjnym. Jej zadaniem jest stanie na straży każdego obywatela USA. Jednym z ważniejszych zadań Gwardii Narodowej jest służba w ramach misji w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w Somalii, Arabii Saudyjskiej, Kuwejcie, Bośni, Kosowie i na Haiti.

Brytyjska Royal Military Police realizuje zadania związane z dyscypliną, działalnością dochodzeniowo-śledczą, działaniami prewencyjnymi i wsparciem działań operacyjnych wojsk. RMP jest wykorzystywana podczas działań poza granicami kraju. Specjalny Oddział Dochodzeniowo-Śledczy (RMP-SIB) jest wysyłany wraz z kompaniami RMP do służby na całym świecie, gdzie zapewnia specjalistyczne wsparcie dochodzeniowo-śledcze wojsk lądowych. W czasie

⁷⁹ Szerzej, *Tamże*, s. 40-44.

konfliktów o dużej intensywności jednostka RMP kontynuuje prowadzenie dochodzeń w sprawach o przestępstwa. Kompanie prewencji, poza zapewnieniem wsparcia w czynnościach procesowych, wykonują także zadania operacyjne. Niektóre kompanie są przydzielane do brygad liniowych, pozostałe realizują zadania w rejonach dywizyjnych i tyłowych. RMP kontroluje rejon operacji, zapewnia ruch wojsk do – i z rejonu działań. Wiąże się z tym dostarczanie dowódcom informacji dotyczących tras przemarszu, ruchu uchodźców oraz transportu ważnych jeńców wojennych. RMP zapewnia także ochronę osobistą dowódcom wysokiego szczebla.

W rejonie operacji reagowania kryzysowego policja wojskowa często jest jedynym organem prawa i porządku na terytorium obcego państwa. W wielu sytuacjach w Kosowie i Iraku siły RMP były jedynymi egzekwującymi prawo i porządek, wykonując czynności policyjne w obcym państwie oraz pomagając w odbudowie lokalnych sił policyjnych. RMP bierze w takich sytuacjach udział w przebudowie policji oraz szkoleniu jej funkcjonariuszy. Po II wojnie światowej Royal Military Police działała m.in. na Falklandach, w Zatoce Perskiej, Rodezji, Bośni, Timorze Wschodnim, na Bałkanach, Iraku i Afganistanie.

Duńska Militaerpoliti⁸⁰ działa oddzielnie w każdym rodzaju wojsk. Zadania związane są z kontrolą drogową, egzekwowaniem prawa, zabezpieczeniem terenu, prowadzeniem operacji związanych z jeńcami wojennymi i realizacją zadań specjalnych.

Operacje specjalne są wykonywane tylko w czasie misji pokojowych pod auspicjami NATO lub ONZ i polegają na tłumieniu zamieszek oraz dokonywaniu aresztowań związanych z wysokim ryzykiem. Dania od 1947 roku utrzymuje kontakt z organizacjami policyjnymi i żandarmeriami krajów NATO oraz spoza Sojuszu. Współpraca polega na wymianie programów, prowadzeniu kursów i wspólną aktywność w ramach ONZ i NATO. Od 1968 roku Dania jest gospodarzem kursów policyjnych organizowanych przez ONZ (United Nations Military Police Course). Państwo to ma długą tradycję w udziale w misjach pokojowych na całym świecie. M.in. w: Gazie (UNEF), Kongo (ONVC), Cyprze (UNFICYP), Nambii (UNTAG), Erytrei (UNMEE), na Bałkanach (UNPROFOR, UNPREDEP, IFOR, AFOR, SFOR, KFOR), w Afganistanie (ISAF).

⁸⁰ Szerzej, *Tamże*, s. 62-66.

Norweska policja wojskowa zajmuje się przede wszystkim egzekwowaniem przestrzegania prawa, porządku i dyscypliny w siłach zbrojnych, a także prowadzeniem postępowań dyscyplinarnych. Wspiera siły wojskowe Norwegii w czasie pokoju, sytuacji kryzysowych i wojny. Po II wojnie światowej norweska MP brała udział w misjach pokojowych pod auspicjami ONZ i NATO w wielu krajach. Między innymi w Egipcie, Libanie, Somalii, Kongo, Arabii Saudyjskiej, Francji, Belgii, Izraelu, Sudanie, Iraku i Bałkanach.

Kanadyjska Military Police⁸¹ zapewnia bezpieczeństwo i efektywność działania siłom zbrojnym Kanady. Duża część zadań realizowana jest poza granicami państwa. MP zapewnia pomoc armii Kanady w obszarze działań konfliktu wraz z siłami NATO i ONZ. Jej zadania w operacjach połączonych to udział w operacjach zabezpieczających. Operacje policyjne – to zadania związane z egzekwowaniem i przestrzeganiem prawa, czynności dochodzeniowo-śledcze, operacyjno-rozpoznawcze. To także pełnienie funkcji doradczych wobec dowódców, innych służb wywiadowczych i obcych wojsk w sprawach dotyczących zadań policyjnych. MP zbiera również informacje o zdarzeniach i osobach podejrzanych o ścisły związek z terroryzmem, eskortuje do kraju osoby zatrzymane w rejonie misji. Wsparcie policyjne kanadyjskiej MP polega na: kontroli ruchu drogowego, kontroli uchodźców i więźniów wojennych oraz ich eskorcie, zabezpieczeniu ćwiczeń poligonowych. MP Kanady zapewnia obsadę strażników w stałych i tymczasowych więzieniach podlegających władzom lokalnym, zajmuje się doradztwem dotyczącym izb zatrzymań na terenie misji, praktyczną pomocą dowódców w kwestiach asysty, zatrzymań oraz traktowania uchodźców. Operacje zabezpieczające odnoszą się do wsparcia władz w zakresie bezpieczeństwa państwa. To realizacja czynności operacyjno-rozpoznawczych, ochrona informacji niejawnych i technologii.

Zaangażowanie kanadyjskiej policji wojskowej w operacjach wojskowych na całym świecie jest bardzo duże. Pozwala ono zapewnić bezpieczeństwo interesom państwa podczas trwania misji oraz pomóc siłom zbrojnym Kanady na obszarze działań konfliktu. Specjalizuje się ona przede wszystkim w doradztwie prawnym i działalności dochodzeniowo-śledczej.

⁸¹ Szerzej, *Tamże*, s. 124-126.

Do podstawowych zadań brazylijskiej MP należy przede wszystkim zapewnienie szacunku dla prawa, rozkazów i regulaminu wojskowego, zapobieganie popełnianiu przestępstw i prowadzenie śledztw w ramach brazylijskich sił lądowych, nadzór nad przestępcami wojskowymi i jeńcami wojennymi. Ponadto brazylijscy żandarmi kontrolują ruch drogowy, ścigają dezerterów, kontrolują migracje ludności, chronią obiekty i przedstawiciele władz. Do ważnych zadań należy prowadzenie operacji przywracających porządek i udział o operacjach pokojowych pod egidą ONZ. Brazylijscy żandarmi brali udział w działaniach przywracających przestrzeganie prawa i porządku publicznego oraz w operacjach pokojowych w Timorze Wschodnim oraz na Haiti.

Argentyńska Gendarmeria Nacional⁸² odpowiada za działania na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego i obrony narodowej oraz za wsparcie polityki zagranicznej państwa. W ramach obrony narodowej GNA kontroluje oraz nadzoruje granice państwa, bierze udział w wojskowych operacjach. W ramach wsparcia polityki zagranicznej państwa uczestniczy w misjach pokojowych, humanitarnych oraz misjach policyjnego wsparcia organizacji międzynarodowych. Zapewnia też ochronę personelowi Argentyny służącemu poza granicami państwa. GNA zajmuje się przeciwdziałaniem przestępstwom związanym z terroryzmem i przestępczością zorganizowaną. W ostatnich latach Narodowa Żandarmeria Argentyny uczestniczyła w piętnastu misjach i operacjach pokojowych (UNPROFOR – Jugosławia 1994, UNAVEN MONVA Angola 1999, UNTAES Chorwacja 1998, UNMIBH Bośnia i Hercegowina 2002, MIPONUH Haiti 1999, MINGUA Gwatemala 2004, UNMIK Kosowo 2005, MONUC Kongo, 2005). GNA delegowała również do misji jednostki specjalne.

Czeska policja wojskowa zajmuje się zapewnianiem dyscypliny i porządku w rejonach wojskowych i publicznych, prowadzeniem spraw karnych, ochroną specjalną VIP. Podobne zadania wykonuje w misjach zagranicznych. Jej doświadczenia z działalności poza granicami Republiki Czeskiej pochodzą głównie z misji na Bałkanach, w Iraku i Afganistanie.

Słowacka Vojskova Policia ma podobne zadania do czeskiej policji wojskowej. Przewiduje się, że słowaccy żandarmi w misjach zagranicznych będą ukierunkowani na:
– wsparcie manewru i przemieszczenia się wojsk,

⁸² Szerzej, *Tamże*, s. 140-145.

- zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie operacji własnych sił zbrojnych,
- utrzymanie porządku i dyscypliny wojskowej w rejonie działań,
- zbieranie i dostarczanie informacji,
- prowadzenie dochodzeń, utrzymanie w gotowości sił do wsparcia operacji antyterrorystycznej.

Łotewska Żandarmeria⁸³ zajmuje się utrzymaniem prawa i porządku w siłach zbrojnych, ochroną obiektów wojskowych i wyznaczonych rejonów, ochroną VIP, prowadzeniem dochodzeń i działań operacyjnych.

Dotychczas łotewska żandarmeria wojskowa wspierała następujące misje pokojowe: KFOR – (2000), EUFOR (2004), IF- Irak (2003-2005), ISAF (2003-2005).

Główne realizowane zadania dotyczyły:

- zbierania informacji wywiadu kryminalnego;
- zabezpieczania miejsc przestępstw;
- prowadzenia śledztw;
- rozpoznania tras i dróg oraz ich znakowania;
- kontroli ruchu drogowego;
- wystawiania posterunków kontroli ruchu;
- eskortowania i ochrony osób;
- opanowywania zamieszek osób cywilnych;
- ochrony obiektów strategicznych.

Rumuńska policja⁸⁴ wojskowa jest dużą formacją militarną o szerokich uprawnieniach policyjnych, również wobec osób cywilnych (na wzór francuski).

Rumunia była pierwszym krajem, który w styczniu 1994 r., podpisał program „Partnerstwo dla Pokoju”, widząc w nim drogę do osiągnięcia interoperacyjności z NATO. Żołnierzy rumuńskiej MP można odnaleźć w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w Arabii Saudyjskiej, Kuwejcie, Angoli, Somalii, Bośni i Hercegowinie, Kosowie, Macedonii, Afganistanie i Iraku.

⁸³ Szerzej, *Tamże*, s. 84-86.

⁸⁴ Szerzej, *Tamże*, s. 90-96.

Rumuńskie siły zbrojne są często zaangażowane w działalność w NATO i ONZ. Zadania w operacjach zagranicznych przewidziane dla policji wojskowej Rumunii to:

- konne i piesze patrolowanie;
- nadzór i ochrona rejonu odpowiedzialności, wymuszanie prawa i porządku;
- gromadzenie informacji;
- działania podczas zamieszek ulicznych;
- prowadzenie ochrony osobistej;
- prowadzenie kontroli drogowej;
- ochrona i nadzorowanie kontroli celnej;
- ochrona baz.

Chorwacka Vojsna Policija⁸⁵ spełnia typowo policyjno-wojskowe funkcje w chorwackiej armii, koncentrując się na żołnierzach i pracownikach cywilnych wojska. Od 2003r. chorwacka policja wojskowa służy w Afganistanie w ramach misji ISAF, realizując tam głównie zadania dochodzeniowo-śledcze oraz dzięki posiadaniu sekcji psów policyjnych zadania związane z wykrywaniem narkotyków i materiałów wybuchowych, przeszukaniem miejsc i osób. Chorwacka MP specjalizuje się również w ochronie VIP.

Žandarmeria Belgii⁸⁶ wywodzi się z formacji francuskiej. Jej żołnierze brali udział m.in. w misji CIVPOL realizując zadania wsparcia policyjnego oraz szkolenie lokalnej policji, w misji UNMP (Kontyngent Żandarmerii Wojskowej Narodów Zjednoczonych) oraz w misjach obserwacyjnych Unii Europejskiej. Belgijscy żandarmi w operacjach zagranicznych są gotowi głównie do:

- gromadzenia informacji;
- kontroli ruchu drogowego;
- ochrony obiektów;
- ochrony specjalnej VIP;
- utrzymania prawa i porządku (patrolowanie, kontrolowanie przestrzegania prawa).

⁸⁵ Szerzej, *Tamże*, s. 102-106.

⁸⁶ Szerzej, *Tamże*, s. 115-116.

Policje wojskowe różnych państw w zakresie realizacji zadań pod wieloma względami są do siebie bardzo podobne, np. w zakresie zadań utrzymania porządku publicznego i wymuszania przestrzegania prawa przez członków biorących udział w operacjach. Jednak część zadań jest różna i wynika z różnych możliwości oraz narodowych uregulowań prawnych.

Ta niejednorodność możliwości wypełniania zadań od dawna niosła za sobą wiele problemów dowódcom odpowiedzialnym za operacje wielonarodowe.

Stąd też różne poszukiwania ustanowienia wspólnego prawa i procedur możliwych do przestrzegania przez przedstawicieli różnych państw biorących udział w operacji. Dotychczas nie udało się stworzyć takich zasad ani wypracować wspólnego dokumentu wśród państw ONZ. Misje organizowane przez ONZ opierają się na prawach narodowych państw biorących udział w operacji oraz na porozumieniach dotyczących prawa i porządku, podpisywanego na użytek konkretnej misji.

Natomiast zasady takie udało się wypracować w NATO. Dokument „Doktrynalna Publikacja Sojusznicza – APP - 12”⁸⁷ został podpisany i ratyfikowany przez członków Sojuszu. Jednak nie wszystkie państwa zaakceptowały całość zadań przewidzianych dla policji wojskowych (załącznik 7).

Celem APP-12 było określenie zasad związanych z organizacją i funkcjami policji wojskowej NATO działającej na korzyść dowódcy NATO, kiedy formacja składająca się z sił zbrojnych jednego lub więcej państw NATO stacjonuje lub przemieszcza się w rejonie prowadzonej operacji.

APP-12 dotyczy policji wojskowych państw NATO oraz może dotyczyć formacji MP państw uczestniczących w programie Partnerstwo dla Pokoju (PdP) oraz innych państw:

Dokument ten ujednolica doktrynę, taktyki, techniki i procedury używane przez policję wojskową NATO podczas sojuszniczych operacji w zakresie:

- prowadzenia dochodzeń (środków podejmowanych naruszeń dyscypliny przez członków sił wielonarodowych i w przypadkach kiedy mogą być one rozwiązane na szczeblach narodowych);
- kontroli ruchu drogowego;

⁸⁷ Szerzej APP-12 ..., wyd. cyt., s.21.

- zapewnienia prawa i porządku;
- bezpieczeństwa rejonu prowadzonych działań;
- działań związanych z jeńcami wojennymi;
- użycia jednostek specjalnych MP (MPSU);
- działań operacyjno-rozpoznawczych MP;
- standaryzacji raportów (meldunków) MP⁸⁸.

APP-12 przewiduje, że główne zadania policji wojskowych podczas prowadzenia operacji wielonarodowych to:

1. Kontrola ruchu drogowego, w tym:
 - kontrola pojazdów i osób;
 - fizyczna kontrola ruchu drogowego i utrzymanie ruchu;
 - obserwacja i rozpoznanie dróg;
 - kontrola ruchu uchodźców, kierowanie ich przepływem;
 - doradztwo policyjne w sprawach uchodźców;
 - zbieranie informacji wywiadowczych mogących mieć wpływ na przebieg operacji;
 - znakowanie tras, rozmieszczanie systemu znaków drogowych;
 - konwojowanie specjalnych transportów i ładunków ponadnormatywnych;
 - przekazywanie informacji i doradztwo dotyczące rozlokowania wojsk, warunków drogowych, działania przeciwnika oraz innych zagrożeń dla własnych sił;
 - kontrola punktów wejścia, doradzanie i uczestniczenie w kontroli celnej i zabezpieczeniu rejonów zastrzeżonych, przeciwdziałanie przemytowi i nielegalnemu przepływowi osób;
 - utrzymywanie kontaktów z władzami państwa-gospodarza, szczególnie ze służbami ratownictwa;
 - prowadzenie dochodzeń w sprawach wypadków drogowych.
2. Zapewnienie przestrzegania prawa i porządku, w tym:
 - prowadzenie dochodzeń (w tym w sprawach zbrodni wojennych);
 - organizowanie i prowadzenie izb zatrzymań (aresztów) dla członków sił zbrojnych;

⁸⁸ Por. APP-12 ..., wyd. cyt., s.32.

- zwalczanie terroryzmu, prowadzenie działań defensywnych i ofensywnych, prowadzenie dochodzeń, zbieranie informacji wywiadowczych, przeszukań, prowadzenie kontroli dostępu do obiektów narażonych na ataki, prowadzenie działań zaczepnych i akcji ratowniczych;
 - organizowanie patroli z psami, poszukiwanie osób, kontrola tłumy, tłumienie zamieszek, zatrzymywanie i obezwładnianie przestępców, poszukiwanie broni i materiałów wybuchowych, poszukiwanie narkotyków, udział w służbie wartowniczej i zespołach ratowniczych.
3. Realizacja przedsięwzięć w zakresie bezpieczeństwa rejonu działań, w tym:
- działania operacyjno-rozpoznawcze MP, zbieranie, wykorzystywanie, analizowanie i przekazywanie informacji wywiadowczych wynikających z aktywności kryminalnej działań porządkowych oraz operacji specjalnych;
 - prowadzenie rozpoznania rejonu, obserwacji terenu i przestrzeni powietrznej, udział w działaniach zapewniających bezpieczeństwo rejonu operacji;
 - zabezpieczenie ładunków specjalnych;
 - obrona dowództw i sztabów;
 - zabezpieczenie tyłów, użycie stosownych sił w celu opóźniania lub zwalczania działań przeciwnika na tyłach;
 - zwalczanie terroryzmu;
 - kontrola stref zagrożonych;
 - prowadzenie ochrony specjalnej szczególnie zagrożonych osób⁸⁹.
4. Działania związane z jeńcami wojennymi, w tym:
- doradztwo w sprawach jeńców wojennych;
 - prowadzenie punktów zbiórki jeńców w celu ich rejestracji, zebrania informacji o charakterze wywiadowczym i przygotowania warunków do przetransportowania jeńców na tyły;
 - ewakuacja jeńców wojennych, administrowanie zgrupowaniami i prowadzenie tymczasowych obozów jenieckich rozmieszczonych na tyłach działań wojennych;
 - zapewnienie przestrzegania praw jeńców wojennych;

⁸⁹ Szerzej Pacek B. *Policje... wyd. cyt.*, s.135-155.

– rejestrowanie jeńców wojennych⁹⁰.

APP-12 reguluje także zakres wykorzystania i szczegółowe zadania jednostek specjalnych policji wojskowej.

Policje wojskowe różnych państw biorących udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w coraz większym stopniu włączają się w rozwiązywanie sytuacji kryzysowych.

Tradycyjnie pełniły one rolę zabezpieczenia policyjnego własnych wojsk. Jednak zmiana filozofii rozwiązywania sytuacji konfliktowych i kryzysów spowodowały, że siły międzynarodowe przywiązywały coraz większą wagę do neutralizowania i przekonywania. Stąd rosnąca rola policji wojskowej i coraz szersza gama przewidywanych dla niej zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

2.6. Wnioski

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzam, że jedną z najbardziej popularnych form przeciwdziałania zagrożeniom zmierzających do zapewnienia pokoju są operacje realizowane przez organizacje międzynarodowe (m. in. ONZ, UE, WNP, OBWE, NATO). Są one określane jako misje pokojowe. Wśród wielu podziałów operacji pokojowych najbardziej popularna pochodzi z 1992 roku (autorstwa Boutrosa Ghali). Wyróżnia ona:

- dyplomację prewencyjną (zapobieganie konfliktom);
- utrzymanie pokoju;
- tworzenie pokoju.

Operacje pokojowe są działaniem stosowanym głównie przez ONZ w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Polegają na doprowadzeniu do zmiany sytuacji stanowiącej groźbę dla pokoju.

Współczesne siły militarne dostosowują swoje wyszkolenie, wyposażenie i struktury tak, by być w gotowości do prowadzenia długotrwałych operacji stabilizacyjnych.

Wyniki analizy pozwalają stwierdzić, że zmieniał się będzie także zakres i charakter zadań komponentu wojskowego

⁹⁰ Szerzej APP-12 ..., wyd. cyt., s.23.

Przegląd wybranych poglądów niektórych państw na temat operacji pokojowych i stabilizacyjnych potwierdza, że są one zbieżne i podobnie definiowane.

Wszyscy uznają, że największy wpływ na światowe bezpieczeństwo mają organizacje międzynarodowe:

- Organizacja Narodów Zjednoczonych;
- Unia Europejska;
- Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie;
- Traktat Północnoatlantycki;
- Rada Europy.

Organizacje te zapewniają i wymuszają pokój na świecie, m.in. stosując środki militarne. Ich działanie jednak nie są w pełni skuteczne i wymagają doskonalenia.

Najbardziej istotne i konieczne zmiany w funkcjonowaniu tych organizacji to:

- lepsza współpraca pomiędzy NATO a Unia Europejską;
- rekonstrukcja struktur ONZ i zwiększenie jej efektywności;
- zwiększenie potencjału militarnego Unii Europejskiej;
- weryfikacja zakresu zadań podejmowanych przez OBWE.

Konstatując stwierdzam, że podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo dążą do podejmowania działań już w pierwszych etapach występowania destabilizacji, gdy pojawiają się pierwsze symptomy kryzysu. Większość z nich może być opanowana i zażegnana, skutecznie eliminując zagrożenie wybuchu wojny. Stąd konieczność realizacji działań zapobiegawczych i neutralizujących sytuacje kryzysowe.

Członkowie międzynarodowych organizacji, których celem jest bezpieczeństwo, dążą do tego, by posiadać siły do udziału w operacjach reagowania kryzysowego, czyli jednostki ekspedycyjne zdolne do prowadzenia działań poza granicami kraju.

Podmiotami bezpieczeństwa uczestniczącymi w tych działaniach są m.in. policje wojskowe. Do policji wojskowych posiadających najbogatsze doświadczenie z misji zagranicznych w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych należą:

- Karabinierzy – z Włoch;
- Żandarmeria Narodowa – z Francji;
- Korpus Policji Wojskowej – USA;

– Military Police - z Kanady;

– Miliaerpoliti – Danii.

Policje te przygotowują swoje siły do operacji zagranicznych wg bardzo zbliżonych standardów, podobnie wyposażają i uzbrajają swoje policje oraz je szkolą. Również w samych operacjach reagowania kryzysowego działają wg tych samych lub bardzo zbliżonych procedur i zasad postępowania.

Rozdział III

Udział Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1991 – 2006

3.1. Udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Polska, która na własnym przykładzie doświadczyła okropności wojen, dość wcześnie włączyła się aktywnie do procesu łagodzenia konfliktów lokalnych tak w sferze polityczno – dyplomatycznej, jak i praktycznej poprzez uczestnictwo w misjach pokojowych. Wynikało to nie tylko z członkostwa naszego kraju w Organizacji Narodów Zjednoczonych, lecz przede wszystkim z tego, że Polska zawsze należała do krajów, którym nieobce były idee wolności i bezpieczeństwa.

Nasz dorobek w tej materii jest olbrzymi. Skala naszego zaangażowania w operacje pokojowe i wkład w utrwalanie pokoju światowego często nie są właściwie doceniane.

Polska jako członek założyciel ONZ, formalnie miała te same prawa i obowiązki co i inni członkowie organizacji. Jednak w latach zimnej wojny także na forum ONZ ścierały się interesy bloków i stron.

Przed 1989 r. Polska była jakby desygnowana spośród państw Układu Warszawskiego do udziału w misjach ONZ. Nie oznacza to jednak, że udział ten był Polsce narzucany siłą. Uczestnictwo w międzynarodowych komisjach nadzoru i operacjach pokojowych dawało Polsce, jedynemu z państw bloku wschodniego, okazję do budowania lepszego obrazu w oczach opinii międzynarodowej. Solidna postawa żołnierzy polskich w wypełnianiu zadań w kolejnych misjach międzynarodowych, stworzyła niekwestionowaną przez nikogo korzystną opinię w ONZ i na świecie o umiejętnościach polskich sił zbrojnych i o poważnym zaangażowaniu Polski w sprawę umacniania pokoju.

Od 1953 r. Polska nieprzerwanie uczestniczy w międzynarodowych misjach pokojowych. Służbę w celu umacniania bezpieczeństwa i pokoju pełniło już ponad 35 tysięcy obywateli polskich w ponad 40 różnego rodzaju operacjach pokojowych.

Od 1973 r. polskie kontyngenty biorą udział w operacjach pokojowych ONZ. Wśród ponad 700 tysięcy osób personelu militarnego⁹¹, policyjnego i cywilnego, które od 1945 r. uczestniczyły w tych operacjach Polacy stanowią 4 %. Służba w misjach pokojowych ONZ niesie za sobą nie tylko zaszczyt, ale także wiele niebezpieczeństw, w tym zagrożenie dla życia ludzkiego.

W XX wieku najliczniejszy udział żołnierze polscy mieli w zabezpieczeniu logistycznym operacji pokojowych. Polska należała do nielicznych państw realizujących tego typu zadania (obok Kanady, Francji, Szwecji i częściowo Norwegii). Ponadto polscy obserwatorzy wojskowi byli zapraszani do udziału w różnego rodzaju misjach obserwacyjnych organizowanych nie tylko przez Organizację Narodów Zjednoczonych.

Dużym uznaniem cieszył się polski personel medyczny, który zabezpieczał potrzeby operacji UNEF II na Bliskim Wschodzie, a potem potrzeby UNIFIL w Libanie. Personel ten brał również udział w pracy stacjonarnych szpitali wojskowych w operacji „Pustynna Burza” w Zatoce Perskiej.

Zarówno z dokumentów, jak i z wypowiedzi przedstawicieli innych państw na forum międzynarodowym wynika, iż polskie kontyngenty wojskowe wydzielane do misji pokojowych uzyskiwały wysokie uznanie i ocenę zarówno ze strony organizatorów tych misji jak i państw - stron konfliktów.

Wypełnianie misji pokojowych w ramach Doraźnych Sił Zbrojnych Organizacji Narodów Zjednoczonych przez żołnierzy Wojska Polskiego ma nie tylko kilkudziesięcioletnią tradycję, lecz jest również zadaniem bardzo odpowiedzialnym; o wyjątkowym i specyficznym charakterze.

Podkreślić należy, że polski kontyngent wojskowy prowadził⁹² działalność nadzoru rozdzielania wojsk izraelskich i syryjskich realizując tam stosowne zadania na najwyższym poziomie.

⁹¹ Raport Zespołu MON w sprawie udziału Polski w międzynarodowych operacjach pokojowych, Warszawa 1993.

⁹² Uroczyste rozwiązanie jednostki logistyczno inżynierskiej Polskiego Kontyngentu Wojskowego Sił Pokojowych ONZ w Syrii odbyło się 22 września 1993 roku. Rozwiązania dokonał dowódca sił UNDOF gen. dyw. Roman Misztal. Jednakże polscy żołnierze pozostali nadal w Syrii. Polska - na prośbę Sekretarza Generalnego ONZ - wyraziła zgodę na przyjęcie zadań wykonywanych do tej pory przez fiński batalion operacyjny, który w grudniu 1993 roku został wycofany do swego kraju. (M.M., Polscy żołnierze w Syrii, „Polska Zbrojna”, nr 198/1993).

W okresie od 22 lipca 1985 roku do lipca 1988 roku specyficzną misję pokojową wykonywała w Etiopii Polska Lotnicza Eskadra Pomocy Etiopii. Lotnicy polscy nieśli tu, bowiem pomoc żywnościową i medyczną dostarczając wodę, żywność i lekarstwa głodującej ludności tego kraju, który dotknięty został przez suszę.

Trudne zadania mieli również oficerowie Wojska Polskiego w operacjach indochińskich (1954 - 1975)⁹³. W celu ustanowienia rozejmu oraz likwidacji skutków wojny wietnamskiej powołano Komisję Międzynarodową oraz Mieszane Komisje Wojskowe⁹⁴. Zarówno pierwsza, jak i drugie, działając na zasadzie ruchomych grup inspekcyjnych wykonywały funkcje nadzorcze, kontrolne i dochodzeniowe.

Zgodnie z artykułami 26 i 27 układu o przerwaniu działań wojennych w Wietnamie Komisja Międzynarodowa z udziałem Polaków wykonywała tam następujące zadania⁹⁵:

- kontrolowała ruchy sił zbrojnych obu stron w czasie ich przegrupowania;
- nadzorowała tymczasową linię demarkacyjną, przebiegającą wzdłuż 17 równoleżnika;
- kontrolowała akcje zwalniania jeńców oraz internowanych osób cywilnych;
- nadzorowała porty, lotniska oraz wszystkie granice Wietnamu.

Ta funkcja nadzorcza wynikała z celu kontroli dotyczącej stosowania klauzuli układu o przerwaniu działań wojennych, w myśl której zabronione były jakiegokolwiek przerzuty wojsk i sprzętu bojowego;

- prowadziła konieczne dochodzenia w terenie;
- nadzorowała przebieg wyborów powszechnych, przewidzianych na lipiec 1956 roku⁹⁶.

Delegacja polska do Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli liczyła w pierwszej zmianie 290 osób, w tym 183 oficerów Wojska Polskiego. Działała w najważniejszych pionach kwatery głównej w Sajgonie - tj.: polityczno-prawnym, wojskowym i administracyjno-finansowym, jak również we wszystkich placówkach terenowych.

⁹³ Ostatnia zmiana 55 oficerów Wojska Polskiego, która uczestniczyła w MKNiK w Wietnamie na mocy układów genewskich z 1954 roku, powróciła do kraju w maju 1975 r.

⁹⁴ Szerzej: Cz. Dęga, *Udział Wojska ... cyt. wyd.*, s. 59 - 68.

⁹⁵ *Tamże*, s. 22.

⁹⁶ *Tamże*, s. 62 - 63.

Jak podaje Czesław Dęga⁹⁷ polskie kontyngenty w Międzynarodowych Komisjach Nadzoru i Kontroli działały w następującym czasie:

- 1954 - 1975 - MKNiK w Wietnamie, stan etatowy - 154 osoby;
- 1954 - 1969 - MKNiK w Kambodży, stan etatowy - 101 osób;
- 1954 - 1975 - (z przerwą w latach 1957 - 1962) MKNiK w Laosie, stan etatowy 99 osób.

Łącznie w okresie działania Komisji Międzynarodowych pełniło w niej służbę 1391 żołnierzy Wojska Polskiego.

Spośród działań w misjach i operacjach pokojowych Doraźnych Sił Zbrojnych Organizacji Narodów Zjednoczonych – na uwagę zasługuje kolejna „misja kambodżańska” oraz „operacja jugosłowiańska”.

W misji kambodżańskiej działającej od 1 lipca 1992 roku uczestniczył polski batalion logistyczno - inżynieryjny, który współdziałał z 21 kontyngentami wojskowymi innych państw. Zadania operacyjne z podziałem na sektory wykonywały bataliony przybyłe z: Holandii, Bangladeszu, Pakistanu, Urugwaju, Indonezji, Indii, Tunezji, Francji, Malezji, Bułgarii i Ghany. Chiny, Japonia i Tajlandia przysłały bataliony inżynieryjne, zaś Wielka Brytania, Nowa Zelandia, Filipiny i Chile - niewielkie jednostki marynarki wojennej przeznaczone do patrolowania wybrzeża i ważniejszych szlaków śródlądowych. Łączność zabezpieczali żołnierze Australii wraz z Nowozelandczykami.

Działając w specyficznych oraz bardzo trudnych warunkach terenowych i klimatycznych batalion polski wykonywał główne zadania logistyczne i inżynieryjne, na które składały się transport, zaopatrzenie innych kontyngentów Sił Pokojowych ONZ, budowa oraz naprawa zdewastowanych dróg i mostów. Składające się z dwu kompanii samodzielne zgrupowanie pododdziałów inżynieryjnych, wyposażone w sprzęt drogowy, odbudowało (do 30 lipca 1993 roku) 50 kilometrów szosy z Pursat do Battambang, która jest główną arterią komunikacyjną Kambodży. Natomiast poprzez obserwatorów wojskowych kontyngent Polski uczestniczył w wykonywaniu zadań operacyjnych, które przewidziane były pokojową misją ONZ.

Inny charakter miała operacja jugosłowiańska, w której uczestniczył od 20 kwietnia 1992 roku polski kontyngent wojskowy w sile wzmocnionego batalionu

⁹⁷ Tamże, s. 65 - 67.

piechoty. Był on zorganizowany wstępnie w pięć, a następnie sześć kompanii piechoty, z przeznaczeniem dla każdej odrębnego rejonu działania.

Rozwinięty wzdłuż granicy bośniacko-chorwackiej w trudnym górzystym terenie, wykonywał zadania operacyjne w Sektorze Północnym UNPROFOR⁹⁸, do których należało: nadzorowanie przestrzegania zasad przerwania ognia, patrolowanie zagrożonych rejonów w okresach wzmożonego napięcia oraz udział w organizowaniu pomocy humanitarnej.

Główne zadania mandatowe wykonywane były na obszarze ponad 2000 kilometrów kwadratowych, przez zorganizowane posterunki kontrolne i obserwacyjne⁹⁹. Batalion polski wystawiał systematycznie 35 posterunków, w tym: 19 kontrolnych, 12 obserwacyjnych i 4 posterunki wartownicze - głównie przy magazynach broni. Ze względu na duże niebezpieczeństwo odstąpiono od wystawiania patroli ruchomych.

Zwrócić należy uwagę na to, że wykonywane przez jednostkę polską zadania mandatowe w ramach operacji jugosłowiańskiej były zasadniczo odmienne od zadań wykonywanych dotychczas w ramach operacji Sił Pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na przykład w odróżnieniu od misji na Bliskim Wschodzie, gdzie dominowały zadania logistyczne, czy też misji kambodżańskiej, gdzie wykonywane były zadania logistyczne oraz bardzo trudne prace inżynieryjno-drogowe, prowadzone działania w byłej Jugosławii miały charakter operacyjny. Niezależnie od tej zasadniczej różnicy podobnie jak i wszystkie dotychczas wykonywane zadania w ramach Sił Pokojowych ONZ, również te były zarówno odpowiedzialne jak i niebezpieczne. W związku z tym wymagały - z jednej strony - bardzo starannego doboru żołnierzy zasadniczej służby wojskowej oraz kadry operacyjnej i dowódczej - z drugiej zaś - wymagały wyjątkowo dokładnego i dobrego przygotowania pod

⁹⁸ Prace przygotowawcze do przyjęcia Sił Pokojowych ONZ czynione były od 15 marca 1992 roku przez 38 oficerów i kilku cywilów z grupy przygotowawczej sił ONZ. W lipcu 1992 roku na terytorium byłej Jugosławii stacjonowało ogółem 14 tys. żołnierzy. Na Adriatyku znajdowało się 7 amerykańskich okrętów VI Floty z 2200 żołnierzami i 23 śmigłowcami. Ponadto wybrzeże Adriatyku patrolowane było przez okręty eskadry śródziemnomorskiej NATO. 15 września 1992 roku Rada Bezpieczeństwa ONZ zaakceptowała propozycję Sekretarza Generalnego ONZ, aby zwiększyć kontyngent sił pokojowych w Bośni i Hercegowinie w celu zabezpieczenia i ochrony konwojów z pomocą humanitarną. Mimo, że nie wymieniano wówczas żadnych liczb, to jednak założono zwiększenie Sił Pokojowych ONZ o około 6 7 tysięcy żołnierzy. Stosownie do w/w postanowienia od 15 października do 15 listopada 1992 roku ONZ rozmieściła 6 tysięcy dodatkowych żołnierzy sił pokojowych UNPROFOR, których celem była ochrona konwojów z pomocą humanitarną zmierzających do Sarajewa. Cała operacja podjęta została w związku z nadchodzącą zimą. (Por.: "Polska Zbrojna", nr 143/1992 i 182/1992).

⁹⁹ Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego ...*, cyt. wyd., s. 88.

względem dyscypliny, moralno-psychologicznym i ogólnowojskowym zarówno żołnierzy, jak i ich dowódców.

W dalszej części tego rozdziału przedstawię także grupę wybranych misji pokojowych i stabilizacyjnych, w których Wojsko Polskie brało, bądź bierze udział. Misje te zostały wybrane przez mnie celowo dla zobrazowania rozwoju udziału Żandarmerii Wojskowej w nich oraz w celu przedstawienia zmiany zakresu realizowanych przez nią zadań na rzecz wojsk operacyjnych misji. Obrazują one wzrost znaczenia sił policyjno-wojskowych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

3.2. Rola i miejsce ŻW w zabezpieczaniu polskich kontyngentów wojskowych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Od czasu powstania Żandarmerii Wojskowej w Polsce w 1990 r. żandarmi nieprzerwanie pełnią służbę w misjach pokojowych i stabilizacyjnych, zarówno pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych, Paktu Północnoatlantyckiego NATO, jak i Unii Europejskiej. W większości przypadków pełnią oni służbę w wielonarodowych pododdziałach policji wojskowej. Żandarmeria Wojskowa posiada również swoich reprezentantów służących w strukturach dowodzenia NATO i UE w Europie Zachodniej.

W większości misji żołnierze Żandarmerii Wojskowej wchodzili w skład Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW), tworząc samodzielne sekcje oraz wyznaczani byli do struktur wielonarodowych, zajmując stanowiska w strukturach policji międzynarodowej. Podstawowym warunkiem kwalifikującym polskich żandarmów do służby w określonych strukturach jest znajomość określonych norm prawnych.

Żandarm pełniący służbę w strukturze narodowej powinien znać Standardowe Procedury Operacyjne (SOP-y) i przepisy prawa międzynarodowego dotyczące misji w zakresie sprawowanego mandatu; zasady prowadzenia kontroli drogowej; przepisy ruchu drogowego (krajowego i obowiązujące w rejonie misji); zasady prowadzenia postępowań karnych i wyjaśniających w oparciu o przepisy krajowe; zasady prowadzenia postępowań w oparciu o przepisy obowiązujące w rejonie misji; zasady prowadzenia i dokumentowania czynności profilaktycznych; zasady planowania i pełnienia służby patrolowej, konwojowej oraz jej dokumentowanie; dokumenty

sporządzane na miejscu zdarzenia; zasady prowadzenia postępowań dyscyplinarnych i wypadkowych; zasady użycia środków przymusu bezpośredniego oraz umieć opracowywać analizy, oceny i meldunki z zakresu działalności sekcji; posługiwać się elektronicznymi urządzeniami pomiarowymi (alkosensor, radar); sporządzić dokumentację z wypadku – kolizji drogowej (według procedur krajowych i obowiązujących w rejonie misji); przeprowadzić postępowanie w sprawach o kolizję lub wypadek drogowy (według procedur krajowych i obowiązujących w rejonie misji); stosować środki przymusu bezpośredniego. Do realizacji obowiązków niezbędna jest znajomość języka angielskiego na dobrym poziomie.

Żandarm pełniący służbę w strukturze międzynarodowej powinien znać SOP-y i przepisy prawa międzynarodowego dotyczące misji w zakresie sprawowanego mandatu; zasady prowadzenia kontroli drogowej (obowiązujące w rejonie misji); przepisy ruchu drogowego (krajowego i obowiązujące w rejonie misji); zasady prowadzenia postępowań w sprawach o kolizje i wypadki drogowe w oparciu o przepisy obowiązujące w rejonie misji; zasady pełnienia służby patrolowej, konwojowej oraz jej dokumentowanie; dokumenty sporządzane na miejscu zdarzenia; zasady użycia środków przymusu bezpośredniego oraz umieć opracowywać raporty - meldunki ze zdarzeń; posługiwać się elektronicznymi urządzeniami pomiarowymi (alkosensor, radar); sporządzić dokumentację z wypadku – kolizji drogowej (według procedur krajowych i obowiązujących w rejonie misji) lub innego zdarzenia; przeprowadzić postępowanie w sprawach o kolizję lub wypadek drogowy (według procedur krajowych i obowiązujących w rejonie misji) lub inne zdarzenie; stosować środki przymusu bezpośredniego. Język angielski na poziomie 2222 lub 3333 wg Stałagu 6001 (zgodnie z wymaganiem etatowym).

Zadania Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych, niewiele różnią się od tych, które żandarmi wykonują podczas służby w kraju, gdyż skupiają się one głównie na dwóch blokach zadaniowych to jest prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym. Należą do nich¹⁰⁰ .:

– prowadzenie profilaktyki wśród żołnierzy PKW;

¹⁰⁰ S. Korzeniowski, *Żandarmeria Wojskowa w działaniach taktycznych*, Warszawa 2001, s. 24.

- zapobieganie przestępstwom i wykroczeniom oraz ujawnianie sprawców przestępstw i wykroczeń;
- poszukiwanie utraconego mienia PKW;
- zapewnienie przestrzegania prawa miejscowego przez członków PKW;
- nawiązanie i utrzymanie łączności z elementami MP innych kontyngentów wchodzących w skład sił sojusznicznych oraz policją lokalną;
- prowadzenie kontroli ruchu drogowego, rozpoznanie warunków drogowych i informowanie o zagrożeniach;
- konwojowanie transportów;
- ochrona VIP

Realizując postanowienia ustawy oraz mandatu misji główny wysiłek ŻW w ramach działalności PKW w misjach pokojowych skupiony jest na działaniach profilaktycznych, wspierających dowódców, zmierzających do ograniczenia przestępczości ukrytej i zorganizowanej, ze szczególnym uwzględnieniem:

- zaboru broni, amunicji i innych środków walki;
- kradzieży mienia wojskowego;
- przestępstw narkotykowych;
- ujawniania i zwalczania zjawisk kryminogennych oraz patologicznych, godzących w gotowość bojową i dyscyplinę wojskową;
- ściganie sprawców przestępstw i wykroczeń.

Można podzielić go na dwa podstawowe cele:

- wspomaganie dowódców w dziedzinie przestrzegania dyscypliny wojskowej i przeciwdziałaniu przestępczości;
- udział w tworzeniu szeroko rozumianych warunków do realizacji zadań bojowych.

Cele powyższe realizowane są poprzez dwa zasadnicze piony funkcjonalne ŻW: prewencji i dochodzeniowo-śledczy.

Zadania realizowane w zakresie działalności prewencyjnej w trakcie udziału w misji są wielorakie. Zakres ich realizacji zależał będzie od szczebla organizacyjnego jednostki ŻW, a w szczególności od możliwości (ograniczonych ukończeniem w sprzęt i stanem osobowym). Każda jednostka organizacyjna jednak realizuje takie zadania jak:

- organizowanie działalności profilaktycznej;
- realizację czynności patrolowych;
- kontrolę ruchu drogowego;
- konwojowanie.

Ponadto, w rejonie swej odpowiedzialności prowadzi planowanie i koordynację wyszczególnionych powyżej zadań, w stosunku do podporządkowanych jednostek. Koordynacja ta jest realizowana w celu jak najbardziej racjonalnego wykorzystania posiadanych sił i środków w stosunku do występujących potrzeb. Zasadniczym celem działalności profilaktycznej jest zapobieganie popełnianiu przestępstw, wykroczeń i przewinień dyscyplinarnych, umacnianie porządku i dyscypliny wojskowej oraz zapobieganie zjawiskom patologicznym.

Służba patrolowa obejmuje swoim zasięgiem rejon odpowiedzialności kontyngentu, liczbę i skład patroli dostosowuje się do konkretnych zadań, które powinny być określone w drodze uzgodnień, realizowanych z dowódcami jednostek kontyngentu. Wynikają one ze specyfiki i właściwości rejonu misji oraz realnych potrzeb. Żołnierze ŻW pełniący służbę patrolową wykonują dwa podstawowe zadania. Pierwszym z nich jest reagowanie na każde naruszenie przez żołnierzy dyscypliny wojskowej i porządku publicznego oraz podejmowanie stosownych interwencji. Oprócz tego w trakcie realizacji zadań każdy patrol zobowiązany jest prowadzić rozpoznanie w rejonach prowadzenia misji, w celu uzyskiwania informacji będących w zainteresowaniu ŻW i dowódcy kontyngentu.

W ramach realizacji zadań prewencyjnych ŻW wykonuje kontrolę ruchu drogowego. Zadania te wynikają z kompetencji nałożonych przez obowiązujące w zakresie ruchu drogowego przepisy prawne¹⁰¹. Obejmują one między innymi monitorowanie bezpieczeństwa i porządku na drogach, kierowanie ruchem i kontrolę pojazdów. Kontrola ruchu drogowego wykonywana jest w sposób uwzględniający prewencyjne oddziaływanie na uczestników ruchu. Żandarmeria posiada uprawnienia w stosunku do kierujących pojazdami sił zbrojnych oraz żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową kierujących innymi pojazdami.

¹⁰¹ Ustawa z dnia 20.06. 1997 r. *Prawo o ruchu drogowym i Rozporządzenie MON z 14.05.1998 r. w sprawie kontroli Ruchu Drogowego i kierowania tym ruchem przez Wojskowe Organy Porządkowe.*

Ważną grupę zadań ŻW w trakcie misji pokojowych, stanowi realizacja zleceń konwojowania. ŻW organizuje je na zapotrzebowanie sądów i prokuratur oraz dla potrzeb własnych¹⁰². Konwoje organizowane są w przypadku zaistnienia konieczności doprowadzenia w określone miejsce ujętego żołnierza, podejrzanego o popełnienie przestępstwa, tymczasowo aresztowanego bądź skazanego prawomocnym wyrokiem sądu. Konwojowaniu podlegają również w uzasadnionych przypadkach przedmioty, dokumenty i inne przedmioty. Zadania konwojowe mogą zlecać żandarmerii właściwi przełożeni w operacji.

Jak wskazuje definicja, czynności związane z realizacją tych zadań często nie mogą być uwzględnione w ramach planowania. Wynikają one z potrzeby chwili, będą miały jednak na planowanie wpływ pośredni. Każda jednostka musi na etapie planowania zabezpieczenia ochraniających jednostek uwzględnić fakt, iż pojawienie się zadań związanych z konwojowaniem osób i rzeczy może ograniczyć wykonywanie pozostałych zaplanowanych zadań prewencyjnych.

Zabezpieczenie przegrupowań PKW Żandarmeria Wojskowa realizuje poprzez organizację pilotowania kolumn i pojazdów wojskowych. Pilotowanie w ramach przemieszczania jednostek do rejonów i organizowanych przez te jednostki transportów, ŻW będzie zapewniać przy współdziałaniu z policją wojskową innych państw kontyngentu wojskowego. Czynności te organizowane są zgodnie z przepisami o ruchu drogowym odnoszącymi się do kolumn wojskowych SZ RP¹⁰³.

Zapewnienie bezpieczeństwa w rejonach pobytu PKW osób uprawnionych, zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, jest realizowane na zasadach określonych Rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej¹⁰⁴. ŻW realizuje czynności ochronne w formie ochrony bezpośredniej, ochrony w miejscach czasowego pobytu, a także w ramach pilotowania kolumn pojazdów. Planowanie zabezpieczeń ochronnych w uzasadnionych przypadkach realizowane jest we współdziałaniu z innymi podmiotami.

¹⁰² Konwojowanie to czynności grupy żołnierzy wyznaczonych doraźnie do ochrony transportu, mienia państwowego, pilnowania aresztantów, jeńców, mające na celu doprowadzenie osób lub dostarczenie przedmiotów do miejsca określonego w zadaniu; *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979.

¹⁰³ Rozporządzenie MON i MSWiA, MS z 28.11.2002 r. w sprawie warunków poruszania się po drogach pojazdów i przewozu osób pojazdami SZRP, Policji, SG i SW.

¹⁰⁴ Rozporządzenie MON z 28.12. 2001 r. w sprawie osób w stosunku do których ŻW wykonuje czynności ochronne.

Czynności dochodzeniowo-śledcze obejmują prowadzenie postępowań przygotowawczych w trybie dochodzenia, śledztwa, lub wykroczenia. Stanowią one zespół działań zmierzających do ujawnienia czynu zabronionego i jego sprawcy, a także zabezpieczenia dowodów oraz przygotowania dla organu orzekającego materiałów umożliwiających rozstrzygnięcie sprawy¹⁰⁵.

Czynności dochodzeniowo-śledcze w okresie działalności misji realizowane są zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami określonymi w kodeksie postępowania karnego. Jednostka ŻW po otrzymaniu zawiadomienia o zdarzeniu mogącym nosić znamiona przestępstwa, wykroczenia, lub przewinienia dyscyplinarnego, albo wykrycia takiego zdarzenia, podejmuje czynności procesowe lub inne niezbędne do jego wyjaśnienia. Są one prowadzone w trybie postępowania sprawdzającego lub postępowania przygotowawczego.

Czynności operacyjno-rozpoznawcze obejmują zdobywanie szerokiego zakresu informacji o zdarzeniach, które mogą zagrażać interesom PKW i misji pokojowej, godzą w porządek publiczny, lub są związane z realnie grożącym lub dokonany przestępstwem. Polegają one na uzyskiwaniu, gromadzeniu, sprawdzaniu i przetwarzaniu informacji o osobach, środowiskach, miejscach, zdarzeniach i zjawiskach mających bezpośredni lub przypuszczalny związek z popełnionym przestępstwem lub wykroczeniem. Mogą mieć również na celu ujawnianie zjawisk lub zdarzeń wskazujących na zagrożenie dla dyscypliny wojskowej, tajemnicy państwowej i służbowej oraz mienia wojskowego. Czynności z tego zakresu wykonują wyłącznie żołnierze zawodowi posiadający odpowiednie przygotowanie i predyspozycje¹⁰⁶.

W ramach działalności operacyjno-rozpoznawczej, ŻW prowadzi poszukiwania sprawców przestępstw i wykroczeń oraz zaginionych żołnierzy. Poszukiwania dotyczą również utraconych przez jednostki wojskowe broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innego mienia wojskowego oraz materiałów zawierających informacje niejawne. Organizuje się je w każdym przypadku za żołnierzami, którzy samowolnie opuścili jednostkę lub wyznaczone miejsce przebywania.

¹⁰⁵ Z. Kegel, *Polski proces karny PWN*, Warszawa 1998, s. 187.

¹⁰⁶ Por. Kulicki, *Kryminalistyka*, Toruń 1994, s. 135-136.

Czynności z zakresu działalności kryminalistycznej w większości realizowane są wspólnie z działalnością dochodzeniowo-śledczą, w ramach wykonywanych w trakcie prowadzenia postępowań czynności procesowych. Obejmują one przede wszystkim zabezpieczenie procesowe miejsc zdarzeń czynów zabronionych oraz śladów i dowodów przestępstwa lub wykroczenia.

Dodatkowym zadaniem, wykonywanym przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (tylko w siłach UNDOF), jest prowadzenie kontroli granicznej, na wojskowym przejściu granicznym pomiędzy Syrią a Izraelem. Z przejścia tego korzystają tylko i wyłącznie konwoje wojskowe. Posterunek ten znajduje się w pasie tzw. „ziemi niczyjej”. Kontrole tam prowadzone, muszą być skrupulatne, gdyż pomimo zakazu żołnierze często próbują przemycić przedmioty pochodzenia izraelskiego na stronę syryjską i odwrotnie. Jest to dość poważne wykroczenie, gdyż służby graniczne obu państw, tego rodzaju zdarzenia traktują bardzo rygorystycznie.

3.3. Działania Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych

Udział żołnierzy ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych warunkowany jest charakterem wykonywanych zadań przez ŻW. Istotne znaczenie ma także usytuowanie żandarmów w rejonie misji i w strukturze operacji. Żandarmi pełnią służbę w różnych strukturach, które można podzielić zasadniczo na dwie grupy.

Pierwszą grupę, stanowią żandarmi działający na rzecz dowódcy PKW w celu jego wsparcia w zapewnieniu przestrzegania prawa i porządku przez żołnierzy PKW. Żandarmi podlegają wówczas bezpośrednio dowódcy PKW i podstawą ich działania są obowiązujące w Polsce przepisy prawa oraz rozkaz dowódcy PKW. Są oni uprawnieni do działania wobec żołnierzy i pracowników PKW oraz innych żołnierzy znajdujących się na terenie PKW.

Drugą grupę stanowią żandarmi wydzielani do międzynarodowych struktur policji wojskowej. Samodzielne (wielonarodowe) pododdziały MP w misjach są w strukturach kwater głównych misji a ich dowódcy (Force Provost Marshall) podlegają bezpośrednio dowódcy misji (Force Commander) lub szefowi sztabu (w zależności od misji). Dowódca PKW poprzez starszego narodowego przedstawiciela jest jedynie przełożonym dyscyplinarnym żandarmów pełniących służbę w międzynarodowych

pododdziałach MP. Funkcjonariusze międzynarodowego MP posiadają uprawnienia do interweniowania wobec wszystkich żołnierzy i personelu cywilnego misji na całym obszarze jej odpowiedzialności. Głównym ich zadaniem jest egzekwowanie przestrzegania przez żołnierzy i pracowników misji wszystkich narodowości przepisów określonych w procedurach operacyjnych - Standard Operating Procedures (SOP). SOP jest również podstawowym aktem prawnym danej misji dającym podstawę do utworzenia instrukcji policyjnej tzw. Military Police Instruction (MPI)

Udział polskich żandarmów w misjach pokojowych i stabilizacyjnych zarówno w strukturach narodowych jak i międzynarodowych pod względem realizacji zadań przebiegał dość podobnie we wszystkich operacjach aż do końca XX wieku i zaczął zmieniać swój charakter od początku wieku XXI.

Rozjemcze i Obserwacyjne Siły Narodów Zjednoczonych – Syria, UNDOF¹⁰⁷

Rozmieszczenie Sił ONZ do Obserwacji Rozdzielenia Wojsk (UNDOF) na Wzgórzach Golan było następstwem wojny Yom Kipur w wyniku, której wojska izraelskie znalazły się w chwili przerwania działań zbrojnych głęboko na terytorium Syrii, w niewielkiej odległości od Damaszku. Na mocy podpisanego w Genewie w dniu 31.05.1974 r. przez Izrael i Syrię Porozumienia o Rozdzieleniu Wojsk, strona izraelska wycofała wojska z części terytorium Syrii, na linię z przed wybuchu wojny, pozostawiając po swojej stronie strategiczne Wzgórze Golan. Na podstawie podpisanego przez strony protokołu wzywającego do ustanowienia sił nadzorujących przestrzeganie rozejmu Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję o natychmiastowym utworzeniu misji UNDOF.

Mandat UNDOF obejmował nadzorowanie przestrzegania przerwania ognia, nadzorowania rozdzielenia wojsk stron konfliktu oraz nadzorowanie stref rozdzielenia i stref ograniczonego rozmieszczenia uzbrojenia. Zadaniem UNDOF było nadzorowanie przestrzegania porozumienia w odniesieniu do Strefy Rozdzielenia (Area of Separation – AOS), leżącej całkowicie po stronie syryjskiej, w której zakazana była obecność jakichkolwiek wojsk (Syria mogła tu utrzymywać jedynie niewielkie siły policyjne) i Stref Ograniczeń (Areas of Limitation – AOL),

¹⁰⁷ United Nations Disengagement Observer Forces – Rozjemcze i Obserwacyjne Siły Narodów Zjednoczonych.

rozmieszczonych symetrycznie po obu stronach strefy rozdzielenia wojsk, w których dopuszczono utrzymywanie przez strony ograniczonej ilości wojsk i uzbrojenia¹⁰⁸.

Siły UNDOF zostały utworzone z dwóch batalionów operacyjnych.

Jednostka polska w siłach UNDOF stała się samodzielnym PKW. W okresie swojego działania polska jednostka logistyczna (POLLOG) wykonywała zadania logistyczne podobne do zadań PWJS w Egipcie.

W kolejnych latach liczba oraz wielkość wymienionych pododdziałów była różna w zależności od bieżących potrzeb UNDOF.

W wyniku zmian organizacyjnych UNDOF zadania logistyczne zostały przekazane kontyngentowi kanadyjskiemu a POLLOG został rozwiązany w październiku 1993 roku. Od grudnia 1993 r. całość zadań logistycznych w UNDOF przejęła Kanada.

Wydzielenie przez Polskę w 1994 r. batalionu operacyjnego do sił UNDOF było następstwem reorganizacji sił pokojowych. Zaistniała konieczność wycofania jednego z batalionów logistycznych. Po likwidacji polskiego kontyngentu logistycznego oraz po wycofaniu z operacji fińskiego batalionu operacyjnego, władze polskie wyraziły zgodę na wydzielenie do sił UNDOF batalionu operacyjnego.

Polski batalion operacyjny (POLBATT) przejął rejon odpowiedzialności i zadania od wycofanego z misji batalionu fińskiego, stając się w tym okresie drugim po batalionie polskim działającym w siłach UNPROFOR pododdziałem wykonującym zadania operacyjne na rzecz sił pokojowych ONZ.

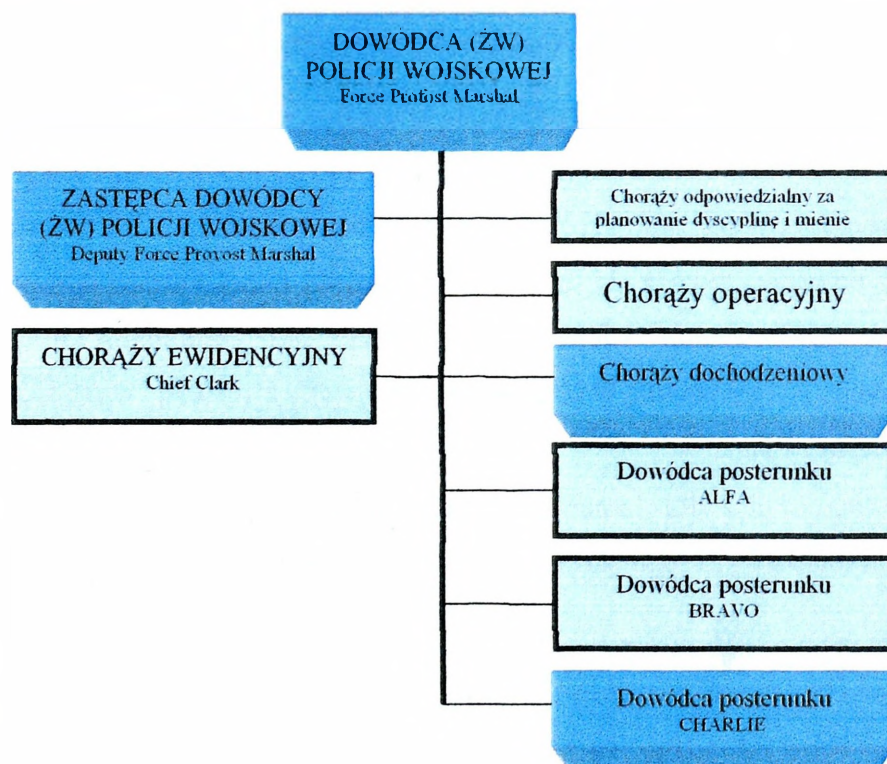
Polski batalion wykonywał zadania na posterunkach rozmieszczonych wzdłuż linii ograniczających strefę rozdzielenia pomiędzy Syrią i Izraelem. Strefa odpowiedzialności POLBATT ograniczona była od zachodu łańcuchem górskim wyznaczającym tzw. linię A, od wschodu ograniczona j pustynią syryjską – linia B, od północy granica przebiegała częściowo wzdłuż drogi do Damaszku stanowiąc linię rozgraniczenia pomiędzy batalionami polskim i austriackim, od południa granica opierała się na Jordańskiej granicy państwowej.

¹⁰⁸ Kobzdej J., *Misje pokojowe ONZ jako element wymuszania, utrzymywania i umacniania pokoju oraz bezpieczeństwa międzynarodowego*, Praca studyjna, Warszawa 1997, s. 21.

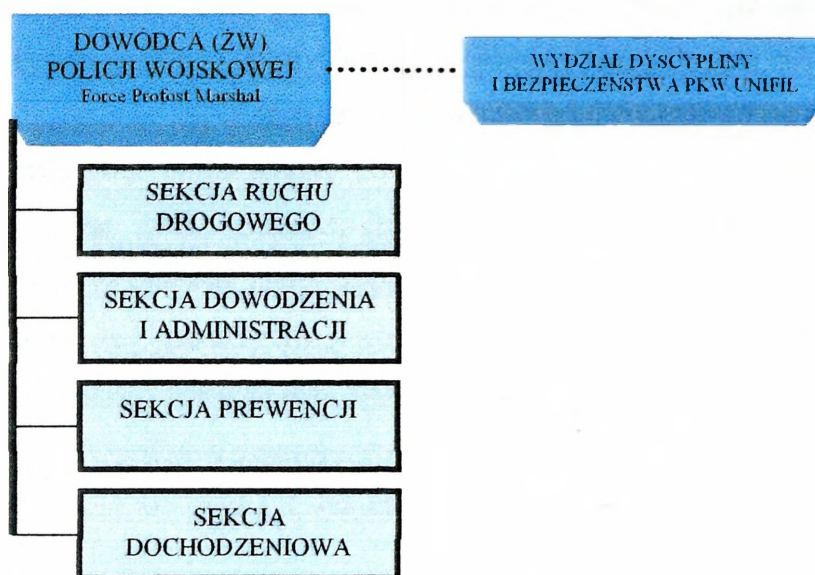
Zadania POLBATT obejmowały kontrolę strefy rozdzielania w przydzielonym rejonie odpowiedzialności, w tym obserwację i meldowanie o każdej próbie naruszenia jej przez siły stron konfliktu oraz obserwację i meldowanie o aktywności lotniczej obu stron w przestrzeni powietrznej w przydzielonym rejonie odpowiedzialności.

Do końca XX wieku służbę w UNDOF pełniło około 100 żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Średni ich stan wynosił 10 żołnierzy ŻW, pełnili oni służbę w Międzynarodowym Plutonie Policji Wojskowej. Jeden żandarm wykonywał zadania w dowództwie polskiego batalionu. W skład plutonu MP wchodziłi ponadto żołnierze Kanady, Austrii i Słowacji. Jego zadania obejmowały utrzymywanie posterunków oraz przejść granicznych w rejonie odpowiedzialności, utrzymywanie patroli szybkiego reagowania w przypadkach naruszenia porozumień rozejmowych i kontrola przypadków naruszenia rozejmu.

Niezależnie od tego przedstawiciel ŻW stanowił tzw. element narodowy, pełniąc służbę wewnątrz PKW. Realizował on wszystkie zadania w ramach sekcji dyscypliny z zakresu przestrzegania prawa, bezpieczeństwa i profilaktyki – podobnie jak w innych misjach.



Schemat 5. Struktura plutonu ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych w Syrii i Izraelu
Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Syrii na dzień 01.02.2005 r.



Schemat 6. Struktura kompanii ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych w Libanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Liban na dzień 01.02.2005 r.

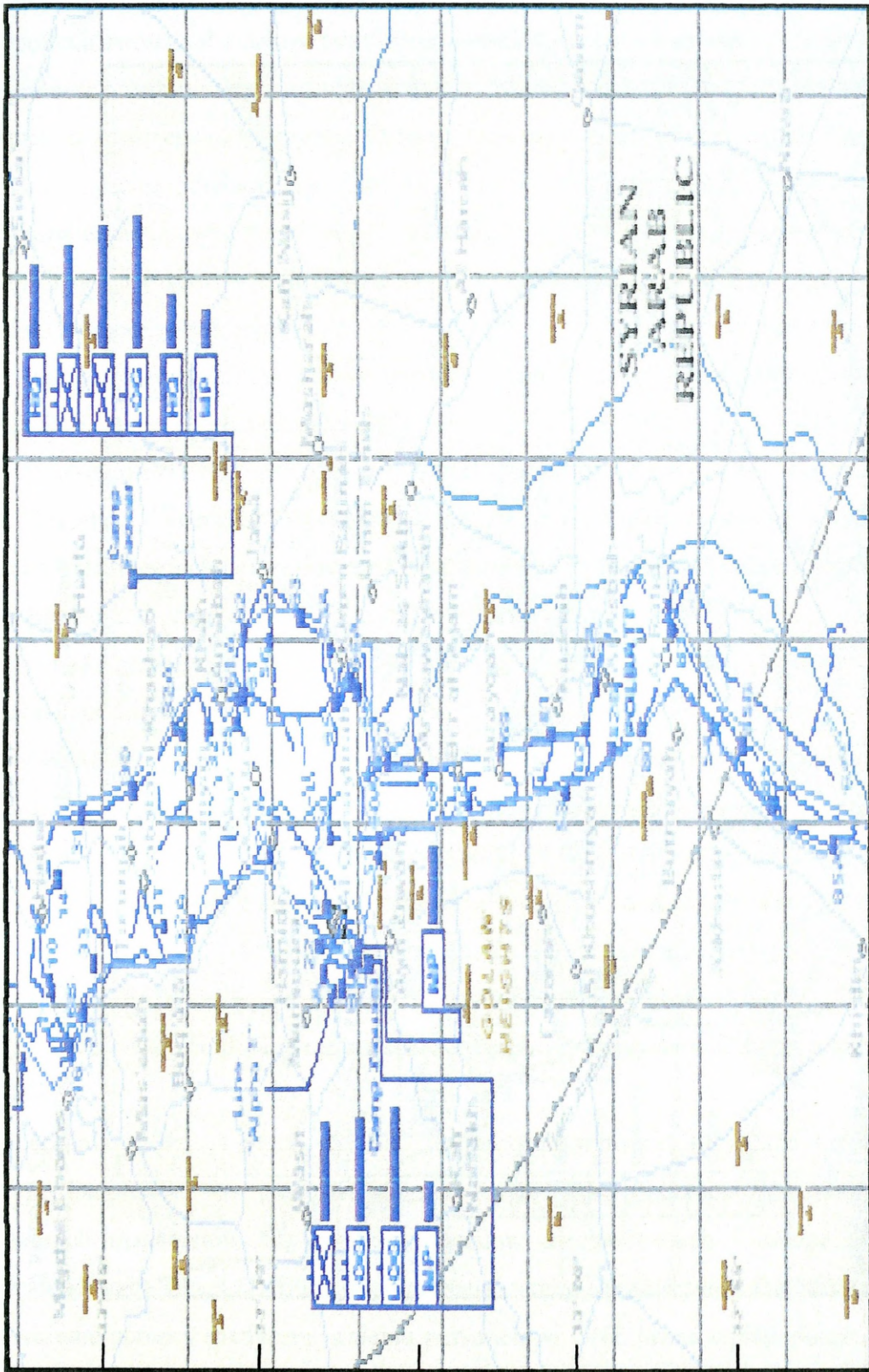
Tymczasowe Interwencyjne Siły Narodów Zjednoczonych w Libanie - UNIFIL¹⁰⁹

Rozmieszczenie sił pokojowych UNIFIL w południowym Libanie było następstwem agresji Izraela na Liban. W dniu 11. 03. 1978 roku rajd komandosów palestyńskich na plażę pod Tel Awiwem spowodował śmierć 37 i rany dalszych 76 osób. W odwecie, nocą z 14 na 15 marca armia izraelska zaatakowała południe rozdartego zamieszkami Libanu, uzasadniając atak zamiarem likwidacji baz wojskowych Organizacji Wyzwolenia Palestyny (OWP) rozlokowanych w południowym Libanie

W ciągu kilku dni Izrael zajął cały region na południe od rzeki Litanii z wyjątkiem miasta Tyr i jego okolic¹¹⁰.

¹⁰⁹ United Nations Interim Force In Lebanon – Tymczasowe Interwencyjne Siły Narodów Zjednoczonych w Libanie.

¹¹⁰ Brach T., *Udział Polski...*, wyd. cyt., s.15.



Schemat 7. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacji UNDOF w Syrii 11 żołnierzy ŻW

Źródło: Na podstawie materiałów KGŻW na dzień 01.02.2007r.

W odpowiedzi na skargę rządu libańskiego Rada Bezpieczeństwa przyjęła rezolucję, w której wezwała Izrael do natychmiastowego przerwania działań zbrojnych i wycofania swoich sił z całego terytorium libańskiego oraz do ścisłego przestrzegania integralności terytorialnej, suwerenności i niezależności Libanu. Zdecydowano również o utworzeniu na prośbę Libanu Tymczasowych Sił Zbrojnych Narodów Zjednoczonych w południowym Libanie (UNIFIL). Celem działania sił ONZ miało być potwierdzenie wycofania wojsk izraelskich, przywrócenie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz pomoc rządowi Libanu w przywróceniu jego władzy administracyjnej w tym rejonie.

Kontyngenty wojsk operacyjnych rozpoczęto rozmieszczać w rejonie operacji od marca 1979 roku. Na początku maja tego roku siły UNIFIL liczyły już 4016 ludzi.

Uczestnictwo PKW w operacji UNIFIL datuje się od roku 1992. Na początku roku Sekretarz Generalny ONZ zwrócił się do rządu Polski z prośbą o wysłanie personelu medycznego do prowadzenia szpitala polowego zabezpieczającego działanie całej operacji, w miejsce wycofujących się Szwedów. W wyniku zgody wyrażonej przez polski rząd sformowana została jednostka medyczna, która wiosną 1992 r. wyjechała do Libanu.

PWJM stacjonowała w m. Naqura i udzielała pomocy medycznej oraz prowadziła działalność laboratoryjną i inspekcje higieniczno – weterynaryjne w poszczególnych kontyngentach. Trudne przypadki ewakuowano do szpitala w Hajfie.

Od kwietnia 1994 r. jednostka medyczna weszła w skład PKW utworzonego w UNIFIL. W czerwcu 1996 r. Polska wydzieliła dodatkowo zgrupowanie pododdziałów remontowych przejmując całość zadań logistycznych w siłach UNIFIL. Ponadto polscy oficerowie pełnili funkcje na stanowiskach sztabowych w Kwaterze Głównej UNIFIL.

Zadania PKW w siłach UNIFIL obejmowały transport personelu i różnego rodzaju materiałów do jednostek operacyjnych, zabezpieczenie funkcjonowania centralnych magazynów sił, remonty pojazdów mechanicznych i innego sprzętu występującego w siłach UNIFIL, rozminowanie terenu, a także prace fortyfikacyjne i zapewnienie pomocy medycznej całemu personelowi ONZ przez szpital polowy oraz udzielanie pomocy humanitarnej miejscowej ludności.

Do roku 2000 służbę w UNIFIL pełniło łącznie około 110 żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Żołnierze ŻW pełnili służbę w Sekcji Dyscypliny i Bezpieczeństwa PKW UNIFIL (1 żołnierz) oraz w Międzynarodowej Kompanii Policji Wojskowej – MP Coy (4 żołnierzy). W skład kompanii MP wchodziło ponadto żołnierze Fijii, Francji, Włoch, Indii i Ghany.

Zadania polskich żandarmów w misji UNIFIL nie różniły się od innych misji pokojowych. Przedstawiciel ŻW w sekcji Dyscypliny i Bezpieczeństwa odpowiadał przed dowódcą PKW za zapewnienie porządku i bezpieczeństwa wewnątrz kontyngentu. Ścisłe współdziałał z prokuratorem wojskowym, który etatowo działał w tej misji. Poza realizacją nielicznych postępowań karnych żandarm ten głównie działał profilaktycznie. Sprawdzał kierowców, badał stan trzeźwości żołnierzy, zapewniał pilotaż i konwoje.

Żandarmi z wielonarodowego pododdziału MP w większości zajmowali się kontrolą pojazdów i osób, szeroko rozumianą działalnością prewencyjną. Zabezpieczali też pod względem procesowo-kryminalistycznym różne zdarzenia (głównie wypadki drogowe).

Siły Implementacyjne, Siły Stabilizacyjne, Siły Zjednoczonej Europy w Bośni i Hercegowinie - IFOR, SFOR, EUFOR¹¹¹

Siły Implementacyjne IFOR zostały ustanowione decyzją Rady Północnoatlantyckiej. Zadaniem tych sił było wprowadzenie w życie wojskowych aspektów porozumienia pokojowego między stronami konfliktu w Bośni i Hercegowinie, parafowanego w Dayton (USA) i podpisanego w Paryżu. Siły Implementacyjne działały z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa ONZ zawartego w rezolucji na podstawie mandatu opartego na postanowieniach rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych.

Od 16 grudnia 1995 r. rozpoczął się, zakończony w połowie lutego 1996 r., proces rozmieszczania sił IFOR na terenie Bośni i Hercegowiny. Charakter, struktura organizacyjna, możliwy zakres przeprowadzania operacji wojskowych – wszystko to w zasadniczy sposób różniło siły IFOR od UNPROFOR, które na mocy postanowień Rady Bezpieczeństwa ONZ

¹¹¹ Implementation Forces, Stabilisation Forces, European Union Forces In Bosnia And Herzegovina - Siły Implementacyjne, Siły Stabilizacyjne, Siły Zjednoczonej Europy w Bośni i Hercegowinie.

przystały istnieć 31 stycznia 1996 r. W myśl założeń porozumienia z Dayton skuteczność IFOR miała gwarantować powodzenie całej operacji przywracania pokoju w Bośni. Czas trwania operacji wojskowej IFOR określono na jeden rok. Do udziału w operacji IFOR przewidziano żołnierzy z 32 państw. Poza państwami NATO w operacji uczestniczyły kontyngenty wojskowe państw partnerskich uczestniczących w programie *Partnerstwo dla Pokoju*, kraje neutralne, takie jak Szwecja, Finlandia i Austria oraz kraje pozaeuropejskie – Egipt i Pakistan. Godny szczególnego podkreślenia jest fakt udziału Rosji, której pododdziały po raz pierwszy od ponad 50 lat działały wspólnie z wojskami sojuszu.

Do wojskowych zadań misji IFOR należało zapewnienie samoobrony i swobody poruszania się oddziałów IFOR w rejonie mandatowym, nadzorowanie określenia linii rozdzielania w terenie i stref rozdzielania pomiędzy stronami konfliktu i wymuszanie na stronach konfliktu wycofania ich wojsk i ciężkiego uzbrojenia poza strefę rozdzielania oraz osiągnięcie uzgodnionych limitów sił i środków bojowych, utrzymanie kontroli przestrzeni powietrznej nad Bośnią i Hercegowiną oraz przemieszczania się oddziałów wojskowych w rejonach głównych szlaków komunikacyjnych oraz powołanie Wspólnych Komisji Wojskowych (Joint Military Comissions), działających jako główne przedstawicielstwa IFOR w kontaktach ze stronami Porozumienia Pokojowego.

Siłom Implementacyjnym (IFOR) powierzono także zadanie zabezpieczenia warunków dla funkcjonowania organizacji humanitarnych i realizacji pozamilitarnych aspektów Układu Pokojowego do których należało¹¹²:

- zapewnienie bezpieczeństwa w celu realizacji nie-wojskowych aspektów Układu Pokojowego - w tym przeprowadzenia wolnych i demokratycznych wyborów w Bośni i Hercegowinie;
- wspieranie Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców ONZ (UNHCR) i innych instytucji międzynarodowych w wypełnianiu ich misji humanitarnych poprzez zapewnienie im swobody poruszania się;
- udzielanie pomocy w nadzorowaniu i egzekwowaniu prawa do swobodnego poruszania się ludności cywilnej, uchodźców i przesiedleńców;
- nadzorowanie rozminowania terenu w Bośni i Hercegowinie.

¹¹² A. Zieleniec, *Kronika Wydarzeń Międzynarodowych*, Sprawy Międzynarodowe nr 1/1996.

Równocześnie z realizacją wojskowych aspektów Układu Pokojowego prowadzone były działania na rzecz przywrócenia administracji cywilnej w jednostkach terytorialnych Bośni i Hercegowiny i normalizacji wzajemnych stosunków między Serbami, Muzułmanami i Chorwatami w Bośni.

Na podstawie dokumentów normujących działanie sił IFOR dokonano podziału na trzy sektory działania. Każdy sektor przydzielono jednej dywizji sił międzynarodowych jako rejon odpowiedzialności. Dowódcy sektorów podlegali dowódcy operacji „Joint Endeavour” (Wspólny Wysiók) – dowódcy AFSOUTH (Allied Forces South). Całością operacji dowodził głównodowodzący sił NATO w Europie.

Jeszcze w czasie trwania rozmów w Dayton, ambasador Polski przy Wspólnocie Europejskiej, przekazał Sojuszowi Atlantyckiemu list potwierdzający, że Polska jest zainteresowana wzięciem udziału w operacji wcielania w życie przyszłego porozumienia pokojowego w Bośni i Hercegowinie¹¹³.

Rada Ministrów RP uchwałą podjęła decyzję o wysłaniu Polskiego Kontyngentu Wojskowego, który zostanie włączony do sił pokojowych NATO w Bośni. Już w grudniu 1995 r. w Warszawie odbyło się spotkanie przedstawicieli państw, których wojska wchodzić miały w skład Nordycko-Polskiej brygady w operacji pokojowej IFOR w Bośni i Hercegowinie. W rozmowach uczestniczyli oficerowie z Danii, Finlandii, Norwegii i Szwecji oraz polskiego resortu obrony i Sztabu Generalnego WP¹¹⁴. Polska weszła w skład brygady wspólnie z państwami skandynawskimi, które posiadają blisko czterdziestoletnie doświadczenia we wspólnych misjach pokojowych.

Zgodnie z Uchwałą Rady Ministrów z grudnia 1995 r. w sprawie utworzenia Sił Implementacyjnych w Bośni oraz decyzją Ministra Obrony Narodowej w sprawie formowania i działania PKW w Siłach Implementacyjnych z grudnia 1995 r., do udziału w misji wyznaczony został 16 batalion powietrzno desantowy ze składu 6 Brygady Desantowo-Szturmowej. W lutym 1996 r., po przemieszczeniu w rejon działania, batalion ten wraz z batalionami duńskim, fińskim, szwedzkim i norweskim wszedł w skład Brygady Nordycko – Polskiej.

¹¹³ *Tamże*, s. 33.

¹¹⁴ *Rzeczpospolita* nr 289 z dn. 14.12.1995.

Polski batalion był przewidziany do wykonywania następujących zadań¹¹⁵:

- rozdzielenia sił militarnych dotychczasowych stron konfliktu;
- nadzorowania linii rozdzielenia ,
- patrolowania strefy odpowiedzialności ,
- zabezpieczenia systemu ochrony i obrony rejonu (rejonów) rozmieszczenia swoich pododdziałów;
- nadzorowania i utrzymania dróg w strefie działania,
- eskorty konwojów;
- utrzymywania punktów kontrolnych na głównych drogach prowadzących do strefy rozdzielenia;
- utrzymywania systemu posterunków obserwacyjnych;
- organizacji doraźnych punktów kontrolnych;
- utrzymywania Sił Szybkiego Reagowania w celu udzielania wsparcia własnym elementom oraz pozostałym batalionom brygady;
- kontroli zadeklarowanych miejsc składowania broni i sprzętu stron;
- nadzorowania rozminowania prowadzonego przez strony;
- demonstracji siły militarnej;
- ochrony lub monitorowaniu ważnych obiektów (rejonów);
- nadzorowania bezpieczeństwa i swobody poruszania się osób cywilnych (uchodźców i wysiedleńców);
- wspierania działalności humanitarnej.

Struktura organizacyjna i wyposażenie batalionu uległy zmianie pod kątem dostosowania do wykonywania przewidzianych zadań oraz dostosowania do struktur obowiązujących w NATO. Batalion uzupełniono również w nowoczesny sprzęt medyczny, pojazdy sanitarne, większą ilość samochodów osobowo-terenowych i ciężarowo-terenowych. Do składu osobowego batalionu wcielono specjalistów wojskowych spoza jednostki.

Oprócz batalionu w skład PKW w siłach IFOR wchodziła Polska Grupa Zabezpieczenia (NSE - National Support Element, Narodowy Element Wsparcia)

¹¹⁵ Praca zbiorowa, *Działalność 16 batalionu powietrzno-desantowego w Bośni i Hercegowinie w ramach sił IFOR*. Kraków 1997, s. 17.

rozmieszczona w Pecs na Węgrzech oraz polski personel w Nordyckiej Grupie Zabezpieczenia (NSG) i dowództwie Brygady Nordycko – Polskiej. Założenia operacji IFOR zostały w większości zrealizowane. Po wygaśnięciu mandatu IFOR i powołaniu sił SFOR 16 bpd kontynuował swoją działalność po niezbędnej restrukturyzacji i rotacji części żołnierzy do kraju.

Siły PKW SFOR powołane zostały do działania po zakończeniu mandatu sił PKW IFOR. Rada Bezpieczeństwa ONZ w grudniu 1996r. podjęła decyzję o przedłużeniu działalności misji pokojowej w Bośni. Z dniem 20 grudnia 1996 r. zakończył działanie IFOR, a przejął obowiązki SFOR, powołany zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ z grudnia 1996 r..

Operacja IFOR doprowadziła do faktycznej kontroli uzbrojenia posiadanego przez walczące strony oraz stworzyła podstawy do budowy środków zaufania i bezpieczeństwa, skutecznie powstrzymując wrogie zamiary stron. Miało to istotne znaczenie dla procesu pokojowego, gdyż walczące armie zostały pozbawione zdolności do prowadzenia działań zbrojnych, a jednostki wojskowe wycofano do koszar. Spełniono w ten sposób podstawowy warunek zaistnienia trwałego pokoju w Bośni i Hercegowinie.

SFOR był operacją militarną zaplanowaną na ostateczne rozwiązanie konfliktu w Bośni i Hercegowinie. Zasadnicze działania sił pokojowych miały być skierowane głównie na zapobieganie wznowieniu wrogich działań wobec siebie, wobec żołnierzy sił stabilizacyjnych oraz osób cywilnych reprezentujących inne organizacje zaangażowane w proces wdrażania cywilnej części Porozumienia z Dayton. W miarę postępów w procesie pokojowym charakter militarny misji miał zmienić się na rzecz przejmowania zadań przez siły policyjne i organizacje cywilne, a w konsekwencji SFOR miał zredukować swój potencjał pozostawiając jedynie mobilne odwody (taktyczne, operacyjne i strategiczny). Równolegle zredukowany został poziom udzielanej pomocy cywilnym organizacjom w ich działaniach.

Głównym zadaniem operacji było nie dopuszczenie do nawrotu wrogich działań, stabilizowanie sytuacji w Bośni i Hercegowinie oraz wspieranie umacniania pokoju przez udział, w ochronie rejonu działania i podtrzymywaniu procesu implementacji cywilnych aspektów Porozumienia.

Jednocześnie SFOR, miał przyczynić się do stworzenia odpowiednich warunków decydujących o powodzeniu administracyjnej, politycznej oraz ekonomicznej odbudowy kraju. Do głównych zadań mandatowych SFOR należało patrolowanie strefy rozdzielania wojsk, nadzór zawieszenia broni, prowadzenie obserwacji rozwoju sytuacji wojskowej i politycznej oraz nadzór prac związanych z rozminowywaniem terenu, likwidowaniem pól minowych, usuwaniem niewybuchów, niewypałów i zapewnienie szkolenia miejscowych saperów oraz dostarczanie specjalistycznego sprzętu oraz swobodnego poruszania się stronom konfliktu.

Zasadnicze siły batalionu rozmieszczono w dwóch zgrupowaniach: Banja Vrucica i Žepce. Ponadto żołnierze ze składu NSG i NSE stacjonowali w Pecu na Węgrzech oraz część pozostawała w składzie dowództwa brygady.

Rola polskiego batalionu w strukturach brygady pozostała w SFOR bez zmiany w stosunku do roli, jaką batalion odgrywał w czasie pełnienia misji IFOR. Zwiększył się jedynie ciężar zadań dotyczący wypełniania cywilnych aspektów Porozumienia. Między innymi zintensyfikowane zostały działania CIMIC.

Kolejne zmiany w strukturach i rozmieszczeniu batalionu związane były ze stopniową redukcją sił SFOR i stopniową zmianą charakteru z operacji wojskowej na cywilno – policyjną. W efekcie tych przemian, we wrześniu 1999 r. zlikwidowano Zgrupowanie w Žepcach przenosząc je do zgrupowania duńskiego stacjonującego w m. Tesanjika.

Zadania mandatowe batalionu zostały również zmodyfikowane i obejmowały następujące przedsięwzięcia¹¹⁶:

- zapewnienie bezpieczeństwa żołnierzom SFOR podczas realizacji zadań;
- kontrolowanie działalności stron konfliktu przez inspekcjonowanie zadeklarowanych miejsc rozmieszczenia wojsk oraz miejsc magazynowania sprzętu, w tym szczególnie sprzętu ciężkiego;
- konfiskata, a następnie niszczenie broni stanowiącej nadwyżkę ponad zadeklarowany stan;

¹¹⁶ Józwiak A., Marcinkowski C. *Działalność operacyjna polskiego batalionu w SFOR*. PWL nr 5/1999, s.102.

- monitorowanie uzgodnionej i zaaprobowanej przez SFOR aktywności wojskowej stron, np. przemieszczanie wyposażenia, uzbrojenia i amunicji, prowadzenia szkolenia, ćwiczeń, organizowania uroczystości, z wykorzystaniem broni i amunicji itp.;
- utrzymywanie stałego kontaktu ze stronami konfliktu w ramach spotkań Połączonej Komisji Wojskowej;
- nadzorowanie rejonu odpowiedzialności ze skupieniem szczególnej uwagi na strefie rozdzielania wojsk;
- patrolowanie rejonu odpowiedzialności;
- zapewnienie całkowitej swobody ruchu i przeciwdziałanie wszelkim próbom jej ograniczenia zarówno w odniesieniu do sił SFOR, jak i w stosunku do ludności cywilnej; W ramach zapewnienia swobody ruchu jednym z zadań batalionu jest utrzymanie i renowacja tzw. dróg SFOR, niezbędnych do zabezpieczenia działalności operacyjnej. Ich łączna długość w strefie POLBAT- u wynosiła około 100 km.;
- współdziałanie z Centrum Koordynacji Współpracy Cywilno-Wojskowej (CIMIC);
- nadzorowanie i monitorowanie oznaczania oraz rozminowywania pól minowych, przez strony konfliktu;
- systematyczne kontrolowanie linii rozgraniczenia oraz strefy rozdzielania wojsk.

Ponadto żołnierze SFOR byli upoważnieni do zatrzymywania osób podejrzanych o popełnienie zbrodni wojennych i przekazywanie ich Międzynarodowemu Trybunałowi Wojennemu. Mogło to nastąpić jedynie w wypadku ich rozpoznania podczas wykonywania zadań, np. w razie przekraczania punktu kontrolnego przez podejrzanego, wejścia do pomieszczeń SFOR lub próby przeszkadzania w wykonywaniu zadań.

Zgodnie z założeniami Naczelnego Dowództwa PSZ NATO w Europie w miarę postępu stabilizacji w Bośni i Hercegowinie siły SFOR miały być redukowane, a prowadzona przez nie operacja miała stopniowo zmieniać swój charakter z wojskowej na cywilno – policyjną. Jednocześnie przewidywano, że w razie konieczności operacja taka będzie wspierana siłami odwodowymi, użytymi w dowolnym rejonie odpowiedzialności SFOR¹¹⁷

¹¹⁷ Gagor F., Paszkowski K. *Międzynarodowe operacje ...*, wyd. cyt., s. 166.

Operacje bałkańskie były przełomowe w historii polskiego udziału w operacjach zagranicznych. Miały również przełomowy charakter w wykorzystaniu polskiej żandarmerii. Do 2006 r. żandarmi wojskowi w Bośni i Hercegowinie wypełniali zadania dotyczące zapewniania bezpieczeństwa polskiego kontyngentu oraz stanowili element składowy wielonarodowego plutonu MP zajmującego się dyscypliną i porządkiem. Żandarmi stanowiący tzw. „element narodowy” odpowiadali za dyscyplinę wewnątrz kontyngentu, realizowali patrole, prowadzili różne działania profilaktyczne, zależnie od potrzeb organizowali konwoje i pilotaże. W przypadku popełnienia przestępstw lub wykroczeń prowadzili stosowne postępowania przygotowawcze. Podlegali bezpośrednio dowódcy PKW i to on stawiał im zadania porządkowe, szczególnie dotyczące kontroli kierowców i pojazdów oraz żołnierzy po zakończeniu zadań służbowych. Żandarmi, którzy wchodzili w skład wielonarodowego plutonu MP podlegali dowódcy tego plutonu. Zadania, które realizowali zasadniczo sprowadzały się do¹¹⁸:

- kontroli kierowców i pojazdów różnych krajów, nadzór nad przestrzeganiem zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- zabezpieczania różnego typu miejsc zdarzeń, kolizji i wypadków drogowych, przestępstw i innych istotnych zdarzeń spowodowanych przez różnych przedstawicieli misji lub zaistniałych pomiędzy członkami misji a ludnością miejscową;
- sporządzania podstawowej dokumentacji procesowo-kryminalistycznej na miejscu różnych zdarzeń;
- współpracy z miejscową policją.

Zasadnicza zmiana w wykorzystaniu sił Żandarmerii Wojskowej w misji EUFOR w Bośni i Hercegowinie nastąpiła w marcu 2006r. Wówczas to zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej i Sztabu Generalnego WP zastąpiono pododdział ogólnowojskowy z 6 Brygady Desantowo-Szturmowej pododdziałem żandarmów z Oddziału Specjalnego ŻW w Mińsku Mazowieckim. Około 100 żandarmów przejęło zadanie od kompanii specjalnej, wchodząc w skład wielonarodowego batalionu. Do głównych zadań realizowanych przez batalion należało¹¹⁹:

¹¹⁸ *Tamże*, s. 39.

¹¹⁹ *Tamże*, s. 46.

- wspieranie różnymi działaniami władz i służb państwowych Republiki Bośni i Hercegowiny mające na celu pomoc w stabilizowaniu państwa;
- wspieranie policji, służb granicznych i leśnych oraz wojska w działaniach porządkowych, zwalczaniu korupcji;
- udział w akcjach odbierania broni i amunicji, kontroli ruchu granicznego (zapobieganie przemytowi ludzi, drewna, narkotyków);
- udział w przedsięwzięciach zmierzających do ścigania zbrodniarzy wojennych.

Żandarmi przejęli większość zadań jakie realizowały Siły Zbrojne RP w tej misji. Część z nich (logistyczne i sztabowe) jednak nadal musiała być wypełniana przez żołnierzy innych formacji.

Już w 2006 r. żandarmi uczestniczyli w wielu działaniach wspólnie z miejscowymi władzami, policją i strażą „graniczną”.

Kompania żandarmów była odpowiedzialna za ewakuację w sytuacjach zagrożenia Zespołów Łącznikowo-Obszerwacyjnych.

Misja w Bośni i Hercegowinie od marca 2006 dała możliwość szerokiego wykorzystania sił żandarmerii działając jako samodzielny polski komponent w składzie wielonarodowego większego komponentu wojskowego¹²⁰.

Charakter zadań rozszerzył się od policyjno-zabezpieczających, po samodzielną realizację zadań policyjnych i wojskowych oraz szerokie współdziałanie z miejscowymi władzami i ich służbami. Był to udział na etapie utrzymania pokoju oraz jego budowania.

Komponent ŻW dowodzony przez oficera żandarmerii, w składzie trzech plutonów, każdy w składzie czterech sekcji patrolowych z powodzeniem realizował zadania stawiane przez dowódcę wielonarodowych sił zadaniowych – Północ EUFOR¹²¹:

- patrolowanie w swoim rejonie odpowiedzialności;
- operacje wsparcia lokalnych władz, policji i innych służb;
- obsadę doraźnych punktów kontrolnych;
- ewentualne wsparcie podczas kontroli tłumu i zamieszek;

¹²⁰ Pacek B., *Oddziały Specjalne ŻW*, Warszawa 2006, s. 121-130.

¹²¹ Pacek B., *Żandarmeria Wojskowa w misjach pokojowych i stabilizacyjnych*, [w:] *Mysł wojskowa, dodatek specjalny MON*, Warszawa 2006, s. 107.

- konwojowanie kolumn wojskowych;
- prowadzenie doraźnej kontroli ruchu drogowego;
- ochrona VIP.

Operacja ta była pierwszą powojenną misją pokojową, w której polska żandarmeria została wykorzystana do tak szerokich zadań.

Siły Kosowa - KFOR¹²²

Położone w południowej Serbii Kosowo posiada mieszaną populację z przewagą etniczną Albańczyków. Przed 1989 r. region ten posiadał w byłej Jugosławii dużą autonomię. Po 1989 r. serbski przywódca Slobodan Milošević zmienił status regionu, znosząc jego autonomię i podporządkowując go pod bezpośrednią kontrolę Belgradu. Konflikt w Kosowie wybuchł jako następstwo zapoczątkowanego w 1989 r. sukcesywnego pogarszania się stosunków pomiędzy kosowskimi Albańczykami a mniejszością serbską. W 1998 r. doszło do otwartego konfliktu pomiędzy wojskiem i policją, a siłami kosowskich Albańczyków.

Próby zażegnania konfliktu podejmowane przez społeczność i organizacje międzynarodowe nie przyniosły efektu. Powodem była nieprzejednana postawa władz serbskich, łamiących porozumienia i dążących do eksterminacji kosowskich Albańczyków. Kolejne porozumienia były przez Serbów łamane, zaś Slobodan Milošević uchylał się od rozmów pokojowych.

Po rozpoczęciu kolejnej ofensywy przez wojskowo – policyjne siły serbskie sojusz NATO zdecydował się na rozpoczęcie 23 marca 1999 r. operacji powietrznej. Operacja pod kryptonimem *Allied Force*, miała na celu zmusić Serbów do rozpoczęcia rokowań i podporządkowania się postanowieniom Rady Bezpieczeństwa.

W trakcie trwania operacji *Allied Force*, na terenie Albanii siły sojuszu przygotowywały się do operacji lądowej oraz prowadziły pod kryptonimem *Allied Harbour* operację humanitarną niosąc pomoc wysiedlonym z Kosowa Albańczykom.

Pierwszym zwartym polskim pododdziałem wydzielonym do udziału w operacji w Kosowie była kompania piechoty górskiej wydzielona z 21 Brygady Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa. Wymieniona jednostka działała w Siłach NATO w

¹²² Kosovo Forces – Siły Kosowa.

Albanii (AFOR) w ramach operacji *Allied Harbour* (Sojusznicza Przystań), której celem było udzielenie pomocy uchodźcom z Kosowa oraz ochrona magazynów i konwojów z pomocą humanitarną¹²³. Zadaniem polskiej kompanii była ochrona Dowództwa Sił NATO w Albanii. Podstawą prawną wyjazdu kompanii do operacji *Allied Harbour* było postanowienie Prezydenta RP¹²⁴. Polska kompania zakończyła działalność w operacji we wrześniu 1999 r.

10 czerwca 1999 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła rezolucję potwierdzającą akceptację przez Republikę Jugosławii zasad politycznego rozwiązania kryzysu w Kosowie, włączając natychmiastowe zaprzestanie przemocy i wycofanie swoich wojskowych, policyjnych i paramilitarnych sił. Rezolucja zawiera również decyzję o wprowadzeniu pod auspicjami ONZ przedstawicieli cywilnych i oddziałów bezpieczeństwa w Kosowie. Decyzja ta została podjęta po konsultacjach z Radą Północnoatlantycką i potwierdzeniu przez gen Clarka, że rozpoczęło się pełne wycofywanie sił Serbskich z Kosowa. Wycofanie odbywało się zgodnie z umową wojskowo – techniczną zawartą pomiędzy NATO i Federalną Republiką Jugosławii.

Pierwsze oddziały sił KFOR znalazły się w Kosowie 12 czerwca 1999 r. Zgodnie z porozumieniem wprowadzenie sił bezpieczeństwa było skoordynowane z wycofaniem serbskich sił z Kosowa. Serbowie wycofali całość swoich sił z Kosowa, a KFOR ustabilizował tam swoje pozycje. Tego samego dnia oficjalnie zakończona została kampania powietrzna nad Kosowem.

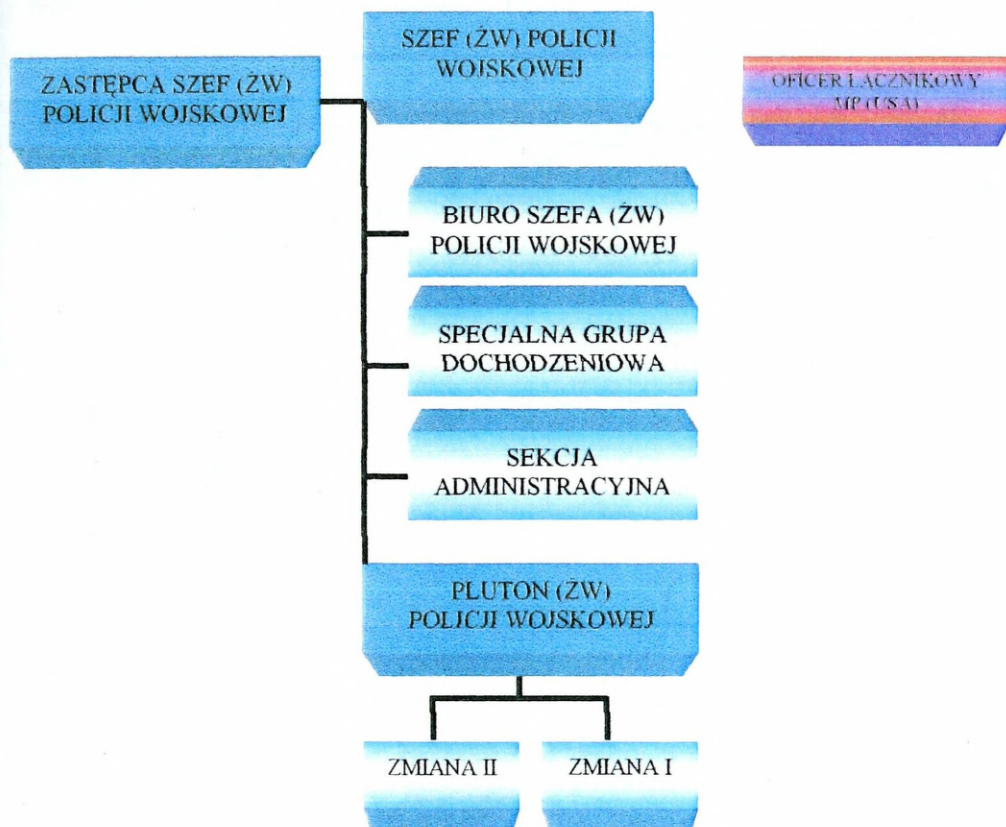
Poza państwami należącymi do NATO w operacji KFOR brały udział państwa spoza sojuszu, w tym Rosja.

Polska będąc członkiem NATO wydzieliła do udziału w operacji KFOR batalion piechoty górskiej pozostający dotychczas w Odwodzie Strategicznym SFOR. Podstawą prawną wyjazdu PKW było postanowienie Prezydenta RP.

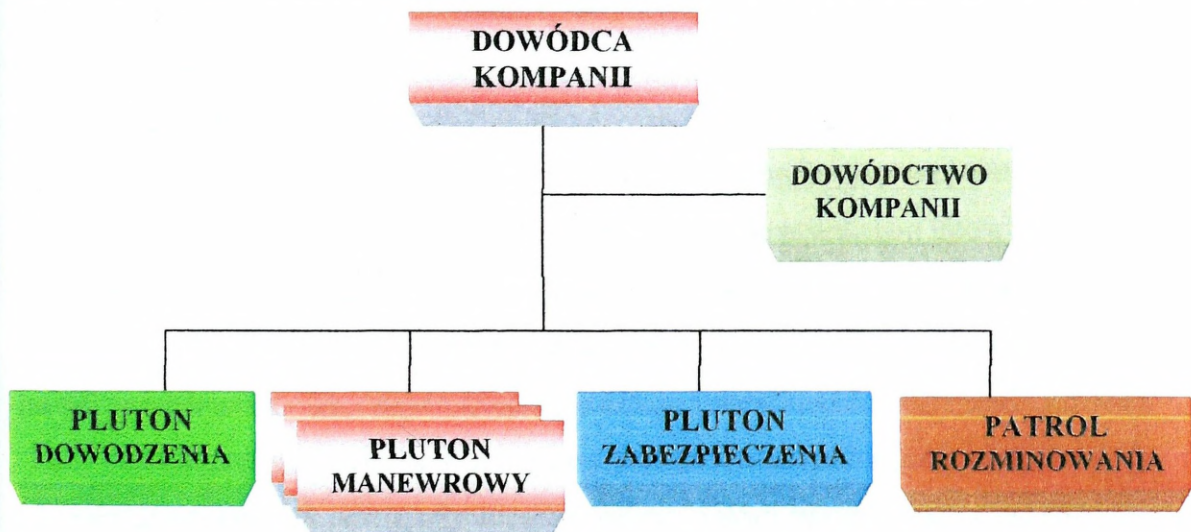
Żołnierze polskiego batalionu stacjonowali w miejscowości Kacanik, znajdującej się w strefie kontrolowanej przez wojska amerykańskie. Do ich zadań mandatowych należało – monitorowanie, sprawdzanie i egzekwowanie realizacji wprowadzania postanowień Rady Bezpieczeństwa z zadaniem stworzenia warunków do normalizacji sytuacji w Kosowie;

¹²³ *Sily Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Informator multimedialny*, Warszawa 1999.

¹²⁴ *Monitor Polski nr 13*, Warszawa 15.04.1999, poz. 175.

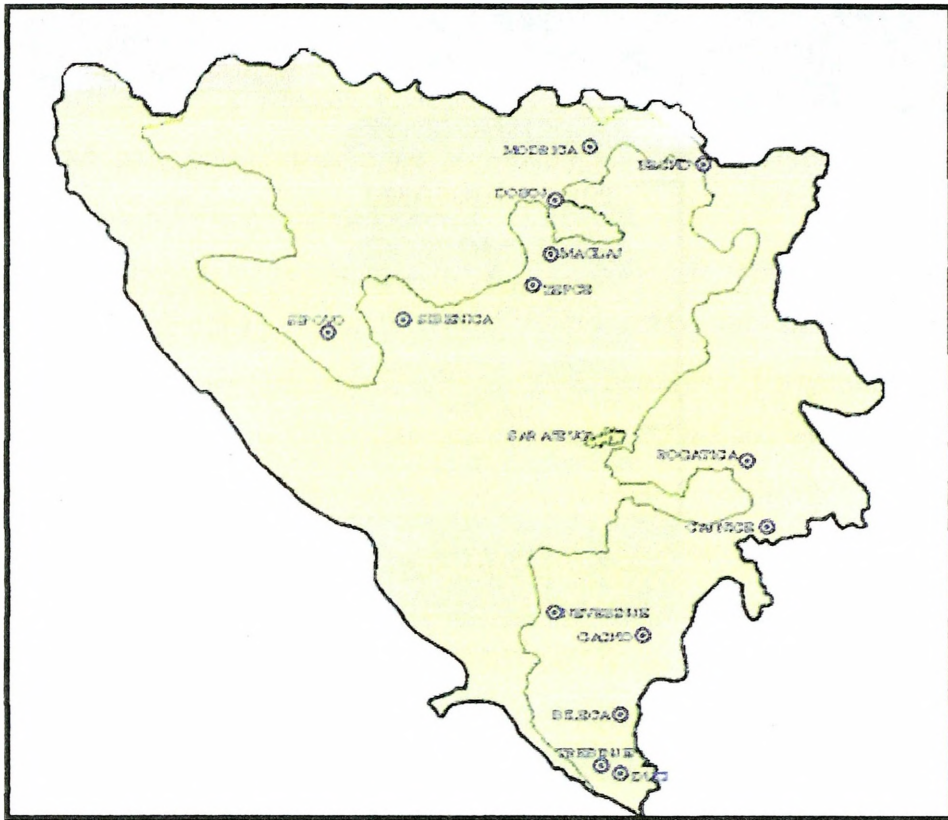


Schemat 9. Struktura ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych w Bośni i Hercegowinie
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Bośnia i Hercegowina na dzień 01.02.2005 r.



Schemat 10. Struktura komponentu ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych (EUFOR) w Bośni i Hercegowinie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Bośnia i Hercegowina na dzień 30.09.2006 r.



Schemat 11. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacji EUFOR w Bośni i Hercegowinie
95 żołnierzy ŻW

Źródło: Na podstawie materiałów KGŻW na dzień 01.02.2007r.

- wspieranie działania UNHCR mające na celu udzielanie pomocy humanitarnej oraz zapewnienie powrotu uchodźców do Kosowa;
- egzekwowanie przestrzegania prawa i porządku publicznego oraz w jak najkrótszym czasie stworzenie warunków do przejęcia tych zadań przez organizacje międzynarodowe (UNCP) i powstające organy władzy lokalnej;
- wzmacnianie statusu i wspieranie organizacji, których działalność ukierunkowana jest na udzielanie pomocy humanitarnej i demokratyzację życia w Kosowie.

Zadania realizowane przez żandarmerię w misji w Kosowie należały do typowych zadań policyjno-zabezpieczających:

- patrolowanie bazy i wyznaczonych przez dowódcę regionów;
- prowadzenie kontroli kierowców i pojazdów;

- realizacja przedsięwzięć profilaktycznych;
- konwojowanie kolumn;
- realizacja czynności procesowo-kryminalistycznych na miejscu zdarzeń;
- prowadzenie postępowań karnych przeciwko polskim sprawcom przestępstw;
- współpraca z miejscową policją i innymi służbami.

Misja w Kosowie i zadania tam realizowane przez wielonarodowy kontyngent od początku miały charakter bardziej policyjny niż wojskowy. Misja ta w całości mogłaby być przejęta przez siły o statusie policyjno-wojskowym. Polska Żandarmeria Wojskowa (wzorem EUFORU w Bośni i Hercegowinie) z powodzeniem mogłaby w szerokim znaczeniu brać udział w takim kontyngencie. Wydarzenia jakie miały miejsce po ogłoszeniu samodzielnego państwa Kosowa (protesty, zamieszki uliczne) także wskazują na dużą przydatność w rejonie operacji KFOR sił o statusie policyjno-wojskowym.

3.4. Działania Żandarmerii Wojskowej w misjach stabilizacyjnych

Operacja Iracka Wolność¹²⁵

Od początku lat siedemdziesiątych Irak rozpoczął prace nad programami pozyskiwania broni masowego rażenia tj. biologicznej i chemicznej. Program budowy broni atomowej rozpoczęto jeszcze w latach pięćdziesiątych, we współpracy z ZSRR. Broń chemiczna była zastosowana podczas wojny iracko-irańskiej w 1988 r. przeciw Kurdom w miejscowości Halabaja¹²⁶. Po zakończeniu operacji „Pustynna Burza” na Irak nałożono zakaz produkcji i posiadania broni masowego rażenia. Raporty wywiadów wskazywały, że Irak dąży do dominacji militarnej i politycznej w regionie¹²⁷. Spór wokół sposobu skłonienia władz Iraku do respektowania międzynarodowych zobowiązań wynikających z przestrzegania kolejnych rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ zaognił się pod koniec 2002 r. Na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ utworzyły się dwa obozy. W pierwszym wraz ze Stanami Zjednoczonymi znalazły się Wielka Brytania, a w drugim Francja, Federacja Rosyjska

¹²⁵ *Iraqi Freedom – Iracka Wolność w Islamskiej Republice Iraku.*

¹²⁶ H. Królikowski, C. Marcinkowski *Irak 2003*, Warszawa, 2003, s. 15.

¹²⁷ *Tamże*, s. 20.

i Chiny. Każdy z nich starał się powiększyć grono zwolenników przekonując inne państwa do określonego działania. Wysokiej rangi dyplomaci amerykańscy podróżowali po różnych regionach świata, a szczególnie do Europy przekonując do poparcia dla Stanów Zjednoczonych. Dla rozwiązania kryzysu Wielka Brytania przedstawiła 24.02.2003 r. na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ projekt nowej rezolucji w sprawie rozbrojenia Iraku. Dokument ten miał usankcjonować użycie siły w związku z tym, że Rada Bezpieczeństwa „uznaje, iż Irak nie wykorzystał ostatecznej sposobności, jaką dała mu rezolucja 1441”¹²⁸. Przeciwno rezolucji byli trzej stali członkowie Rady Bezpieczeństwa: Chiny, Francja i Federacja Rosyjska.

W sprawie Iraku nie porozumieli się również członkowie Rady Współpracy Zatoki Perskiej, której szczyt odbył się w Egipcie. Poparcia nie zyskała inicjatywa Zjednoczonych Emiratów Arabskich, aby wezwać Saddama Husajna do oddania władzy i udania się na emigrację. W dniu 20.03.2003 r. o godzinie 2.15 upływał termin ultimatum, jakie prezydent Stanów Zjednoczonych postawił prezydentowi Iraku. O godzinie 3.45, półtorej godziny po upływie ultimatum, rozpoczęła się operacja militarna pod kryptonimem „Iracka Wolność”.

Do podstawowych celów działań Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych we współpracy z rządem irackim należało¹²⁹:

- zapewnienie bezpieczeństwa i stabilizacji oraz wsparcie politycznej transformacji w Republice Iraku;
- utrzymanie integralności terytorialnej tego państwa;
- likwidacja zagrożeń terrorystycznych;
- pomoc w budowie irackich sił bezpieczeństwa;
- poszukiwanie oraz zabezpieczanie broni masowego rażenia oraz broni konwencjonalnej;
- wsparcie humanitarne ludności cywilnej;
- zapewnienie bezpieczeństwa personelu i obiektów ONZ w Republice Iraku.

¹²⁸ Tamże, s. 23.

¹²⁹ Informacja Ministra Obrony Narodowej dla sejmowej Komisji Obrony Narodowej na temat: „Zadania PKW w Iraku oraz sposoby ich realizacji” Warszawa 2004 r.

W ramach realizacji celów Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Republice Iraku do podstawowych zadań PKW wchodzącego w skład koalicyjnej misji stabilizacyjnej należało¹³⁰:

- nadzorowanie procesu przywracania bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- wsparcie dla irackich władz tymczasowych administracji lokalnej;
- ochrona instytucji Rządowych Republiki Iraku;
- zapewnienie bezpieczeństwa personelowi i obiektom ONZ w Republice Iraku;
- wsparcie w odbudowie infrastruktury cywilnej;
- ochrona ważnych miejsc kultu religijnego oraz dóbr kultury;
- ochrona personelu i infrastruktury pól naftowych w administrowanym sektorze;
- wsparcie operacji poszukiwania i zabezpieczania broni masowego rażenia oraz broni konwencjonalnej i amunicji;
- prowadzenie wojskowych działań rozpoznawczych i informacyjnych;
- wsparcie procesu odbudowy sił zbrojnych Republiki Iraku;
- zapewnienie swobody poruszania się głównymi szlakami komunikacyjnymi w administrowanym sektorze;
- zapobieganie działalności terrorystycznej i rebelianckiej;
- wykonywanie czynności proceduralnych wobec osób zatrzymanych;
- przeciwdziałanie konfliktom etnicznym i religijnym;
- nadzór nad repatriacją uchodźców;
- wsparcie organizacji międzynarodowych i pozarządowych w zakresie pomocy humanitarnej;
- wsparcie akcji ratowniczych podejmowanych w razie wystąpienia katastrof, klęsk żywiołowych i poważnych wypadków.

Zadania te różniły się od dotychczasowych zadań wykonywanych w ramach misji pokojowych i stabilizacyjnych pod auspicjami NATO i ONZ, ale tego wymagały charakter tej misji gdyż inny jest świat, i jakościowo inny jest charakter zagrożeń dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

¹³⁰ *Tamże*, s. 39.

W czerwcu 2003 roku podczas odprawy w Kwaterze Głównej Sprzymierzonych w Europie dowódca Wielonarodowej Dywizji Centrum Południe określił zasadniczy cel misji. Najistotniejsze zagadnienia oraz podstawowe ograniczenia zostały określone w dokumentach rozkazodawczych.

Polska strefa stabilizacyjna w Iraku znajdowała się w środkowo-południowej części kraju. Naszymi sąsiadami byli Amerykanie i Anglicy. Strefa była gęsto zaludniona, zamieszkiwało w niej prawie 3 mln arabskich szyitów. Teren ten jest ukształtowany nizinie, znajdują się tam pastwiska, obszary nawodnione i nieużytki. Południowa część polskiej strefy to pustynie i półpustynie z nielicznymi oazami. W okolicach wielkich miast uprawia się m.in. daktyle, bawełnę, a także ryż, proso, jęczmień i pszenicę. Międzyrzecze Tygrysu i Eufratu to starożytna Mezopotamia, kolebka cywilizacji Sumeru i Babilonii. Znajduje się tam kilka miejsc wpisanych do rejestru światowego dziedzictwa kultury. Teraz ich ochrona również należała do zadań Polaków, jako administratorów tych ziem. Do zasadniczych zadań stojących przed pododdziałami należały¹³¹:

- pomoc w ustanowieniu nowych władz;
- wojskowe wsparcie administracji cywilnej;
- pomoc w odbudowie infrastruktury;
- wspieranie akcji humanitarnych i ochrony konwojów;
- ochrona ważnych obiektów użyteczności publicznej, zabytków i miejsc kultu religijnego;
- prowadzenie dzieńno-nocnych akcji patrolowania.

Batalion Dowodzenia Dywizji Międzynarodowej ze względu na charakter swych zadań rozlokowany został w Camp Babilon. Do zadań batalionu należało przede wszystkim:

- rozwinięcie i eksploatacja systemów łączności Dowództwa i Sztabu Dywizji;
- zapewnienie miejsc pracy i odpoczynku;
- ochrona i obrona obozu;

¹³¹ Informacja Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej dla Ministra Obrony Narodowej z zadań realizowanych przez Żandarmerię Wojskową w ramach PKW w Iraku, styczeń 2005 r.

- koordynacja wyjazdów i zabezpieczenie konwojów organizowanych przez Sztab Dywizji;
- ochrona konwojów firmy zapewniającej codzienne funkcjonowanie obozu;
- wydzielenie eskort irackim pracownikom pracującym na terenie obozu.

W trakcie operacji okazało się jednak, iż batalion nie był w stanie podołać wszystkim przewidzianym obowiązkom, dlatego też realizację części zadań przydzielono innym pododdziałom m.in. Żandarmerii Wojskowej.

Specyfika tych zadań określała dwa zasadnicze kierunki działania:

- zwalczanie organizacji terrorystycznych, grup przestępczych, zwolenników byłego reżimu oraz handlu wszechobecną w Iraku bronią i narkotykami;
- wspieranie powstającej lokalnej administracji oraz zapewnienie poczucia bezpieczeństwa miejscowej ludności.

Do typowych zadań wykonywanych przez polskie pododdziały należały działania ochronno-obronne i prewencyjne.

Poza wymienionymi zadaniami stojącymi przed polskimi żołnierzami, wymienić trzeba współpracę na linii cywilno-wojskowej. W skład Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Iraku weszło 43 żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Spośród nich 15 przydzielonych zostało do trzech polskich batalionów: tworząc w nich samodzielne pięcioosobowe sekcje. Kolejnych 25 żandarmów przydzielono do Międzynarodowej Kompanii Policji, 4 wydelegowano do pracy w biurze Dowódcy Policji Wojskowej.

Do zadań żołnierzy wyznaczonych do biura Dowódcy Policji Wojskowej należało: uczestniczenie w odprawach dotyczących systemu planowania działań Policji Wojskowej na szczeblu dywizji oraz wymiany informacji o sytuacji bojowej i zaistniałych w polskiej strefie zdarzeniach, sporządzanie projektów polsko i angielskojęzycznych rozkazów do działania międzynarodowych pododdziałów MP.

Ponadto żołnierze ci uczestniczyli w konwojach, patrolach realizowanych na potrzeby Międzynarodowej Kompanii MP oraz współpracowali z amerykańską MP, w zakresie szkolenia Nowej Policji Irackiej.

Międzynarodowa Kompania Policji Wojskowej stacjonowała na terenie Camp Babilon. Do podstawowych obowiązków sekcji kompanii należało przede wszystkim¹³²:

- patrolowanie bazy;
- prowadzenie kontroli drogowej;
- ochrona konwojów;
- zabezpieczanie miejsc wypadków drogowych z udziałem pojazdów MND CS¹³³.

Baza polskiej dywizji zajmowała kilkunastohektarowy obszar. Stacjonowały w niej wojska amerykańskie, ukraińskie oraz polskie. Prowadzone przez kompanię patrole, miały na celu kontrolowanie przestrzegania przez wszystkie te nacje dyscypliny i porządku na terenie bazy. Organizowane były patrole piesze oraz zmotoryzowane.

W przypadku ujawnienia jakichkolwiek uchybień sporządzono meldunek, który kierowano do dowódcy dywizji. Jednym z rutynowych zadań było wystawianie patroli w rejonie ruin starożytnego Babilonu. Zadaniem żandarmerii była ochrona tego miejsca przed rozgrabieniem.

Prowadzona na terenie bazy kontrola ruchu drogowego, miała na celu zapewnienie bezpieczeństwa żołnierzom poruszającym się pieszo po terenie bazy. Polscy żandarmi zajmowali się również eskortą konwojów z paliwem na trasie Babilon-Basra. Podczas pobytu pierwszej zmiany PKW w Iraku często miały miejsce oficjalne wizyty szefów państw, ministrów, parlamentarzystów. Ochroną tych osób, wspólnie z Biurem Ochrony Rządu, zajmowała się Żandarmeria Wojskowa. Żołnierze tej formacji eskortowali kolumny pojazdów, zabezpieczali i blokowali drogi przejazdu kolumny oraz stanowili bezpośrednią ochronę VIP-ów. Do jednej z trudniejszych operacji tego typu, należała ochrona Prezydenta RP w grudniu 2003 r.

Typową dla żandarmów działalność prowadził chorąży dochodzeniowo-śledczy. Zajmował się on prowadzeniem spraw karnych według standardów międzynarodowych, wówczas, gdy:

- nie wiadomo było, kto popełnił czyn zabroniony;
- w popełnieniu czynu zabronionego uczestniczyli żołnierze z więcej niż jednego państwa;

¹³² *Tamże*, s. 12.

¹³³ Na podstawie materiałów otrzymanych z KG ŻW – styczeń 2007 r.

- postępowanie dotyczyło własności więcej niż jednego państwa;
- postępowanie dotyczyło udziału ludności cywilnej lub własności cywilnej jednego państwa.

Do jego obowiązków należało również procesowe zabezpieczenie miejsca zdarzenia np. wypadku drogowego.

Czynnikiem sprzyjającym powstawaniu tego rodzaju zdarzeń, było między innymi to, iż pojazdy wojskowe poza bazami poruszały się ze względu na duże zagrożenie tylko i wyłącznie w konwojach lub patrolach, i w celu zminimalizowania okoliczności sprzyjających zamachom bardzo szybko, wielokrotnie naruszając przepisy ruchu drogowego. Koordynatorem pracy dochodzeniowo-śledczej był Szef Policji Międzynarodowej Dywizji Centrum-Południe. Każdy z Żandarmów wchodzących w skład kompani pełnił ponadto 12 godzinne służby oficera dyżurnego MP. Zadaniem tej służby było koordynowanie działalności patroli, konwojów, przyjmowanie meldunków, a także zgłoszeń o zaistniałych zdarzeniach z udziałem żołnierzy na terenie polskiej strefy.

Dodatkowo działały batalionowe sekcje Żandarmerii Wojskowej, składające się z 5 żandarmów każda. Wyjątkiem była sekcja ŻW przy I Grupie Bojowej gdzie w skład sekcji wchodziło także 2 żandarmów litewskich. Uwarunkowane to było tym, iż w skład I GB wchodziła kompania litewska i łotewska. Sekcje batalionowe podlegały bezpośrednio dowódcy danego batalionu. Do zadań sekcji, wynikających z polskich przepisów prawnych, należało przede wszystkim¹³⁴:

- zapewnianie przestrzegania dyscypliny wojskowej w podległych batalionach;
- ochranianie porządku publicznego i dyscypliny wojskowej na terenach baz wojskowych;
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń, popełnionych przez żołnierzy;
- ujawnianie i ściganie ich sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń;
- zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz innym zjawiskom patologicznym, a w szczególności: alkoholizmowi i narkomanii wśród żołnierzy;
- współdziałanie z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi;

¹³⁴ Informacja Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej dla Ministra Obrony Narodowej z zadań realizowanych przez Żandarmerię Wojskową w ramach PKW w Iraku, styczeń 2005 r.

– wykonywanie poleceń Prokuratora Międzynarodowej Dywizji.

Przedstawione zadania realizowane były przez¹³⁵:

- kontrolowanie przestrzegania dyscypliny, poprzez wystawienie patroli wewnątrz bazy;
- interweniowanie w przypadkach naruszeń dyscypliny;
- wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych;
- wykonywanie czynności procesowych w zakresie przewidzianym przez kodeks karny i kodeks postępowania karnego;
- zabezpieczanie śladów i dowodów popełnianych przestępstw i wykroczeń;
- poszukiwanie sprawców przestępstw i wykroczeń oraz zaginionych żołnierzy, a także poszukiwanie utraconych przez jednostki wojskowe: broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innego mienia wojskowego;
- przymusowe doprowadzanie osób, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu karnym;
- kontrolowanie ochrony mienia wojskowego, a w szczególności przechowywania uzbrojenia i środków bojowych, a także prowadzenie profilaktyki wśród żołnierzy dotyczącej przede wszystkim: odpowiedzialności karnej za spożywanie alkoholu w rejonie misji, zażywania narkotyków, kradzieży.

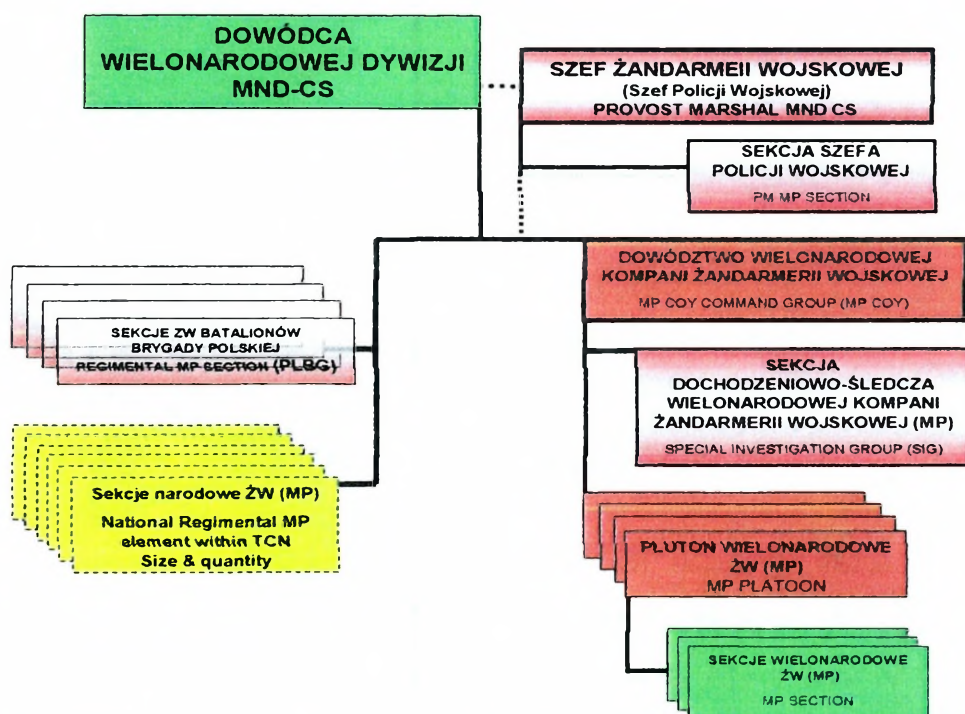
Dodatkowo każda z sekcji wykonywała zadania zlecone przez przełożonych. Zadania te były bardzo różne, uwarunkowane zadaniami batalionu w skład, którego wchodziła dana sekcja. Żandarmi wchodzący w skład I Grupy Bojowej, wykonywali wspólnie z żołnierzami batalionu dzieńno-nocne punkty kontrolne, w trakcie których poszukiwano broni i osób, ściganych przez siły koalicji, a także narkotyków. Sekcja ŻW przy I Grupy Bojowej, nadzorowała tymczasowy areszt. Osadzani tam byli Irakijczycy podejrzewani o działalność terrorystyczną. Do zadań żandarmów należało prowadzenie dokumentacji aresztu, przechowywanie depozytu, a także konwojowanie więźniów do więzienia amerykańskiego Abu Gharib w Bagdadzie. Początkowo transport więźniów odbywał się przy pomocy śmigłowców, jednakże w związku z dużym zagrożeniem ataku na tego rodzaju środek transportu później więźniów konwojowano pojazdami. Żandarmi wchodzący w skład Batalionu Dowodzenia Wielonarodowej Dywizji Centrum Południe wystawiali posterunki

¹³⁵ *Tamże*, s. 3.

ochronne przed wjazdem do Camp Babilon, ochraniali konwoje poruszające się po całej polskiej strefie.

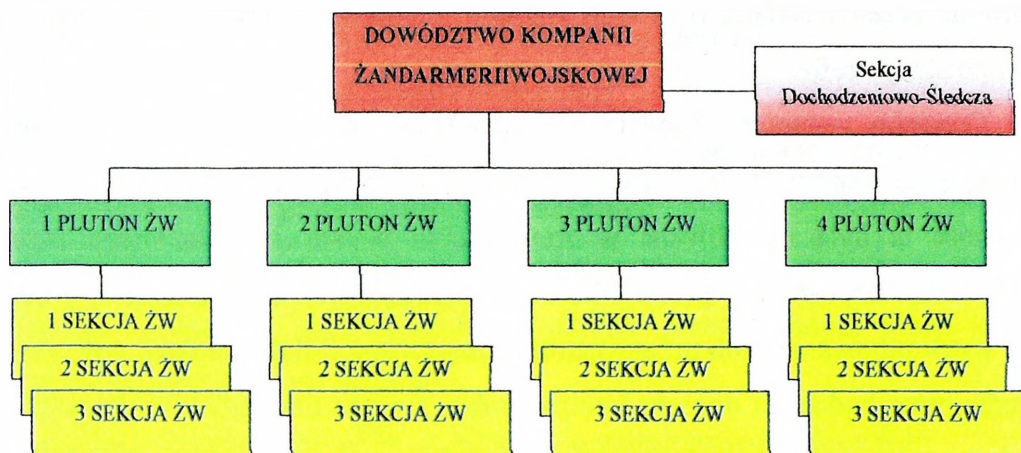
Ostatnim zadaniem Żandarmerii Wojskowej w ramach PKW w Iraku było przeglądanie (sprawdzanie) bagaży całości kontyngentu wracającego do kraju. Czynność ta była realizowana w Kuwejcie (na podstawie stosownego zezwolenia władz RP), bezpośrednio przed odlotem poszczególnych pododdziałów, a celem jej było wyeliminowanie prób przemycenia na terytorium Polski środków pola walki oraz przedmiotów będących dobrem kultury Iraku, a także przedmiotów pochodzących z przestępstwa.

W trakcie służby w Iraku żandarmi rozpoczęli szkolenie lokalnej policji. Zadania te były realizowane przez odpowiednio przygotowane zespoły z Oddziałów Specjalnych ŻW. Część zespołu zadaniowego stanowili żandarmi-policjanci przygotowani do szkolenia Irakijczyków. Drugą część stanowili żandarmi zapewniający ochronę zespołu. W kolejnych zmianach zwiększała się ilość zadań szkoleniowych realizowanych przez żandarmów.

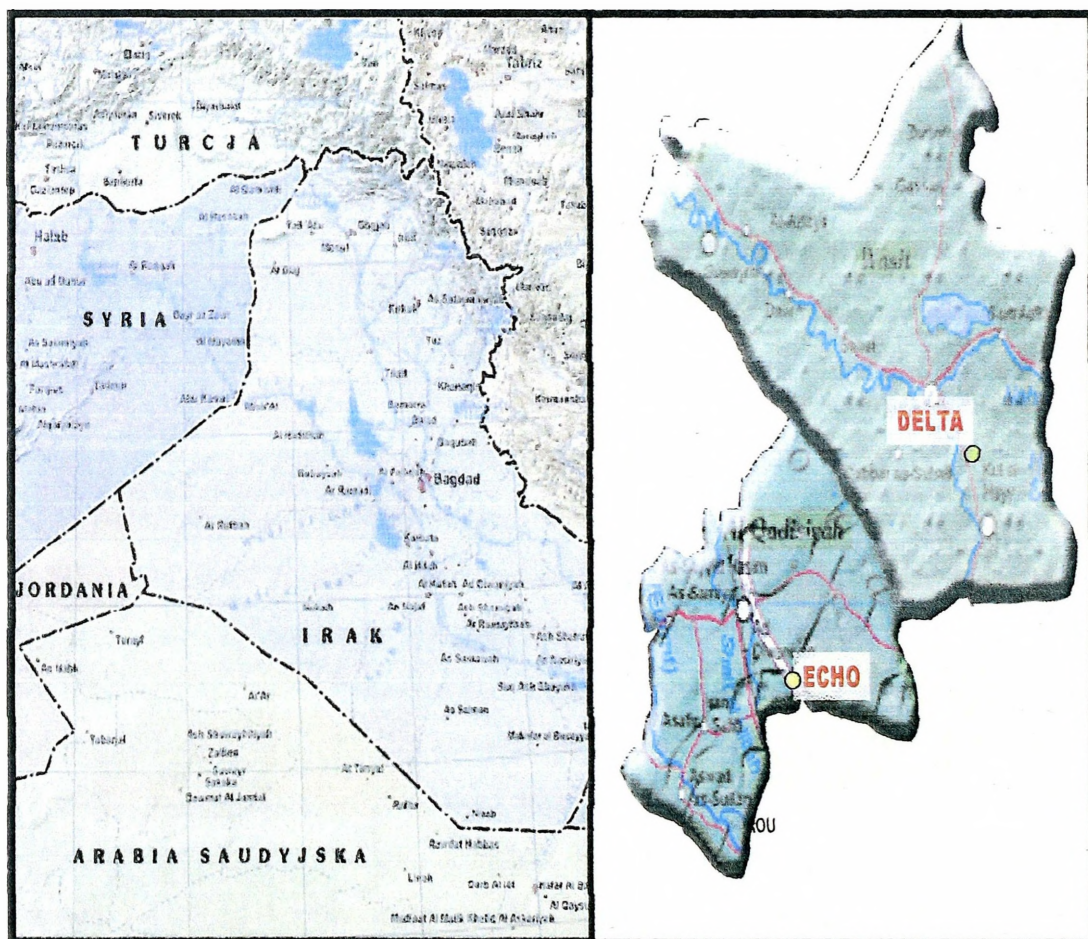


Schemat 12. Struktura ŻW (MP) Wielonarodowej Dywizji Północ-Wschód w Republice Iraku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Irak na dzień 01.02.2005 r.



Schemat 13. Struktura kompanii ŻW (MP) w misji stabilizacyjnej w republice Iraku
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Irak na dzień 01.02.2005 r.



Schemat 14. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w Iraku
 26 żołnierzy ŻW
 Źródło: Na podstawie materiałów KGZW na dzień 01.02.2007r.

Międzynarodowe Siły Wspierania Bezpieczeństwa w Afganistanie - ISAF¹³⁶

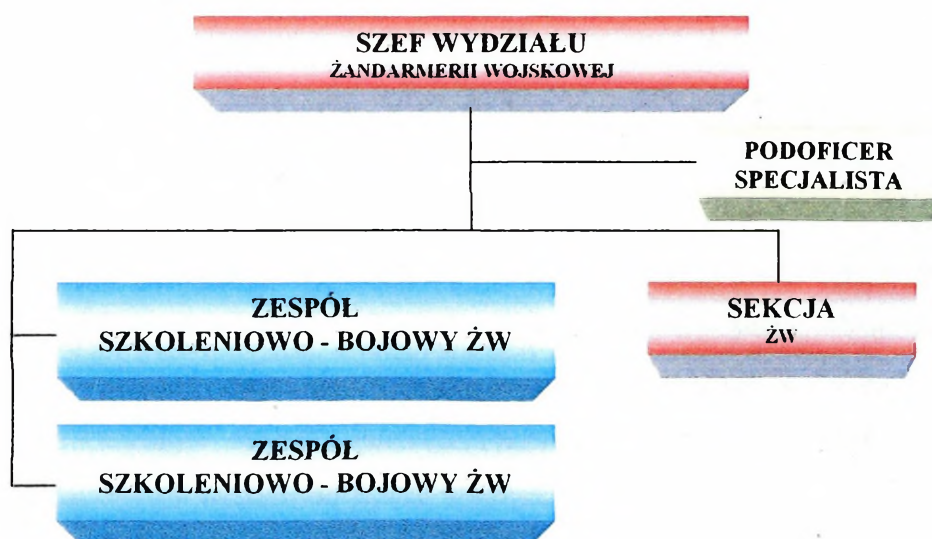
Afganistan jest republiką, posiadającą własną konstytucję, obowiązującą od 2004 r. Władze w państwie sprawuje prezydent, wybierany na pięcioletnią kadencję w bezpośrednich wyborach (kraj posiada dwóch vice-prezydentów). Od grudnia 2004 r. funkcję prezydenta i szefa rządu pełni Hamid Karzaj.

Po wycofaniu z Afganistanu wojsk ZSRR w 1989 roku opozycja wzmogła ofensywę antyrządową, a jednocześnie nastąpiły rozłamy i walki wewnętrzne wśród mudżahedinów. Uniemożliwiło to wyłonienie jednomyślnie akceptowanych przedstawicieli do negocjacji z rządem. Tak, więc wojna nie zakończyła się, tylko weszła w nowy etap typowej wojny domowej. W 1991 roku Stany Zjednoczone i rząd w Moskwie oznajmiły o wstrzymaniu pomocy wojskowej dla stron konfliktu afgańskiego od początku 1992 roku. ONZ natomiast zaproponowała konferencję pokojową i pośrednictwo w mediacjach.

W dniu 9 września 2001 roku Al-Kaida dokonała udanego zamachu na przywódcę najsilniejszego ugrupowania Stowarzyszenia Muzułmańskiego, Jamiat-e Islami - Ahmada Szaha Masuda, a dwa dni później ataków terrorystycznych na obiekty w Stanach Zjednoczonych. W odwecie wojska amerykańskie uderzyły na Afganistan i w wyniku operacji antyterrorystycznej „Trwała Wolność” ostatecznie w listopadzie 2001 roku obaliły rządy Talibów. Zaraz po upadku ich reżimu w dniu 5 grudnia 2001 roku na Szczycie w Bonn główne afgańskie siły polityczne, a także przedstawiciele społeczności międzynarodowej uzgodniły utworzenie rządu jedności narodowej z Hamidem Karzajem na czele. Głównym składnikiem porozumienia było utworzenie Międzynarodowych Sił Wspierania Bezpieczeństwa ISAF działających na podstawie mandatu ONZ, których obecność pomogłaby utrzymać politycznie neutralne warunki do przeprowadzenia obrad Nadzwyczajnego Zgromadzenia Narodowego w celu wybrania członków Afgańskich Władz Tymczasowych w wolnych i niezależnych obradach. Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1386 z 2001 r. dała podstawy prawne do utworzenia i wysłania do Afganistanu sił ISAF na okres do 6-ciu miesięcy celem wspomagania Afgańskich Władz Przejściowych w utrzymywaniu bezpieczeństwa w Kabulu i jego okolicach. Wojska ISAF pod

¹³⁶ International Security Assistance Force, Międzynarodowe Siły Wspierania Bezpieczeństwa.

przywództwem Wielkiej Brytanii zostały rozmieszczone w Strefie Kabulu umożliwiając przedstawicielom społeczności międzynarodowej działalność w bezpiecznych warunkach. Wojskowe Porozumienie Techniczne między Afgańskimi Władzami Przejściowymi a ISAF określiło strefę operacyjną ISAF i zapewniało także, że ISAF będzie wspomagał organizowanie i trening nowych sił bezpieczeństwa i sił zbrojnych Afganistanu. Od 13 października 2003r. Rada Bezpieczeństwa ONZ wprowadziła nową rezolucję upoważniającą do rozszerzenia mandatu ISAF aby umożliwić, w miarę posiadanych środków, wspieranie Afgańskich Władz Tymczasowych w utrzymywaniu bezpieczeństwa w rejonach poza strefą Kabulu i okolic.



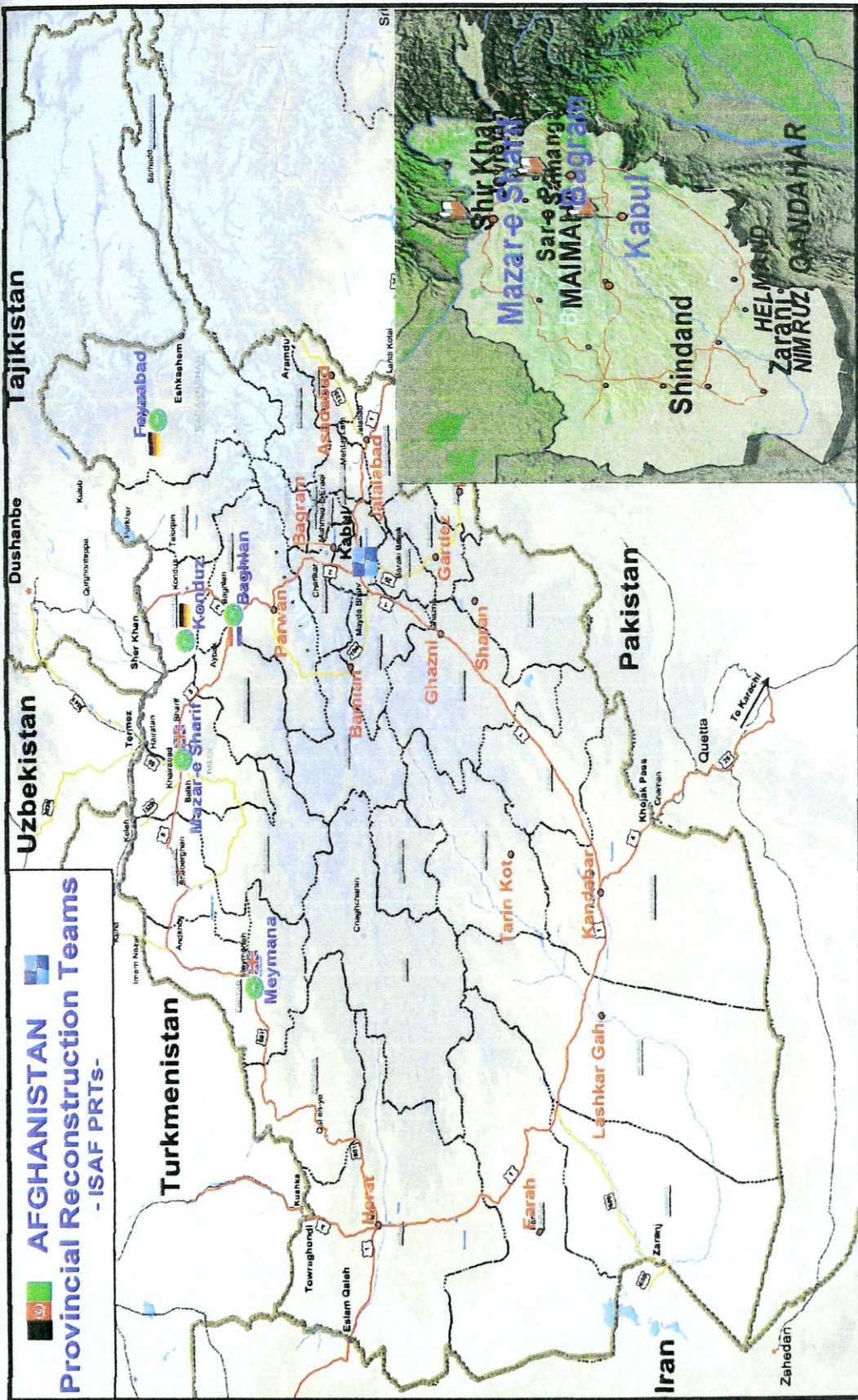
Schemat 15 Struktura Wydziału ŻW (MP) Wielonarodowych Sił w Afganistanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów z KGŻW na dzień 10.01.2007r.

Należy podkreślić, że ISAF stanowi jedynie część ogółu sił społeczności międzynarodowej realizujących misje w Afganistanie. W kraju tym zaangażowane są wspomniana wcześniej koalicja pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych prowadząca operację „Trwała Wolność”, kraje Grupy G8, ONZ oraz szereg organizacji humanitarnych.

W dniu 28 marca 2002 roku na mocy Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1401 została powołana ONZ-owska misja pomocy UNAMA¹³⁷. Porozumienie z Bonn

¹³⁷ United Nation Assistance Mission In Afghanistan



Schemat 16. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w Afganistanie
 17 żołnierzy ZW
 Źródło: Na podstawie materiałów KGŻW na dzień 01.02.2007r.

nałożyło na UNAMA obowiązek koordynacji działalności wszystkich agencji ONZ oraz umacniania i odbudowy afgańskich instytucji administracji państwowej.

Zarówno siły koalicyjne, jak i ISAF działały w oparciu o tzw. regionalne zespoły odbudowy (PRT), składające się z części wojskowej i cywilnej. Ich struktura jest uzależniona od realizowanych zadań, obszaru działania oraz przyjętych uzgodnień przez państwa tworzące PRT. Prowincjonalne Zespoły Odbudowy swoim działaniem obejmowały aspekty współpracy pomiędzy władzami na poziomie narodowym i lokalnym a siłami ISAF i koalicji, a także społecznością lokalną i organizacjami międzynarodowymi.

Po upadku Talibów w kraju pozostawały wojska armii afgańskiej, z których część to pionierzy walk jeszcze z armią ZSRR. Tworzyli oni wiele grup różniących się zarówno pod względem etnicznym, jak i politycznym. Dowodzeni przez rywalizujących ze sobą byłych dowódców polowych – mudżahedinów, tworzyli istotną barierę dla pokoju w Afganistanie. W 2002 roku rząd afgański zdecydował się, za namową społeczności międzynarodowej, na opracowanie i wprowadzenie w życie programu rozbrojenia, demobilizacji wojsk AMF oraz utworzenia przy wydatnym wsparciu USA nowej Narodowej Armii Afganistanu.

Działania te miały na celu stworzyć stabilne warunki, które umożliwią Afgańczykom pozostanie jedynymi odpowiedzialnymi za ich bezpieczeństwo i zezwolą na kontynuację odbudowy kraju.

W misji tej brały udział sekcje Żandarmerii Wojskowej z Oddziałów Specjalnych ŻW. Do ich głównych zadań należała przede wszystkim wewnętrzna ochrona polskiego kontyngentu w tym zadania ochronne bazy Bagram (służba na wieżach), konwoje do Kabulu, konwoje z pomocą humanitarną do miasta Charikar, eskortowanie po bazie Bagram lokalnych mieszkańców, ochrona delegacji VIP oraz ochrona drużyn inżynierskich i saperskich w czasie wykonywania prac (rozminowywanie terenu i inne prace), a także ochrona i zabezpieczenie oraz konwojowanie polskich pododdziałów w czasie strzelań na East River Range¹³⁸.

Misja ISAF oznaczała dla Żandarmerii Wojskowej realizację zadań bojowych w warunkach najwyższego zagrożenia. Po raz pierwszy w historii wykorzystano

¹³⁸ Pacek B., *Oddziały ...*, wyd. cyt., Warszawa 2006, s. 133.

żandarmerię do ochrony innych wojsk realizujących zadania mandatowe. Również w Afganistanie w ramach operacji ISAF żandarmi przejęli w szerokim zakresie zadania ochronne bazy. Po raz pierwszy w pełnym zakresie wykorzystano możliwości bojowe Oddziałów Specjalnych ŻW.

Kolejna operacja realizowana przez Siły Zbrojne RP w Afganistanie miała charakter podobny do operacji w Iraku. Udział dużej liczby żołnierzy (początkowo 1200, później 1600) pozwolił na przejęcie w odpowiedzialność całej strefy działania. Rola żandarmerii w tej operacji sprowadziła się głównie do policyjnego zabezpieczenia PKW.

3.5. Utworzenie samodzielnego PKW przez ŻW – DR Kongo – operacja „Benga”

Kongo było kolonią belgijską do czerwca 1960 r. Pierwszym premierem niepodległego państwa został Patrice Lumumba, usunięty już we wrześniu tego samego roku i wkrótce potem zamordowany. W 1965 roku, w wyniku przewrotu wojskowego władzę przejął Joseph Mobutu, który następnie ogłosił się dożywotnim prezydentem. W 1971 r. nazwa kraju została zmieniona na Zair w ramach szeroko prowadzonej *zairyzacji*. Nazwę Demokratyczna Republika Kongo (DRK) przywrócono w 1997 r., po obaleniu prezydenta J. Mobutu.

W 1998 r. na wschodzie i północy kraju rozpoczęła się nowa rebelia wspierana przez Ugandę i Ruandę. Postęp armii rebelianckich został powstrzymany przez wojska rządowe dzięki pomocy militarnej udzielonej przez Namibię, Angolę i Zimbabwe. Doszło do zawieszenia ognia i podziału kraju na strefy okupacyjne. Pod kontrolą władz w Kinszasie pozostało niewiele ponad jedna trzecia powierzchni kraju. Zawieszenie broni jest kontrolowane od 2000 roku przez siły pokojowe ONZ (MONUC)¹³⁹.

Powołana w 2001 r. specjalna komisja ONZ informowała o plądrowaniu bogactw naturalnych kraju przez obce wojska, lub pod ich osłoną. Pojawiły się nawet oskarżenia o celowe podsycanie niepokojów dla utrzymania kontroli nad zasobami DR Konga.

Zgodnie z podpisanym 2 kwietnia 2003 r. w Sun City (RPA) Aktem Końcowym Dialogu Międzykongijskiego oraz Aktem Globalnym i Wyłącznym (podpisanym w

¹³⁹ Mission De Organisation Des Nations Unies En Republique Democratoque Du Congo – Misja Organizacji Narodów Zjednoczonych w Demokratycznej Republice Kongo.

Pretorii 17 grudnia 2002 roku) oraz konstytucją tymczasową, Demokratyczna Republika Konga znajdowała się w trakcie okresu przejściowego, który miał trwać 2 lata.

Działający od 30 czerwca 2003 r. rząd Jedności Narodowej złożony z przedstawicieli prawie wszystkich grup zbrojnych, partii i ruchów politycznych powinien był zakończyć w połowie 2005 r. realizację programu procesu pokojowego, którego celem końcowym miało być stworzenie podstaw społeczeństwa demokratycznego oraz zorganizowanie wyborów prezydenckich i parlamentarnych. Priorytetami rządu pozostawały: zjednoczenie kraju podzielonego w wyniku 5-letniej wojny domowej, m.in. poprzez odtworzenie administracji państwowej, dokonanie rozbrojenia i demobilizacji poszczególnych kongijskich i zagranicznych grup zbrojnych, utworzenie nowych zintegrowanych sił zbrojnych oraz rozpoczęcie odbudowy gospodarki kraju.

Ze względu na opóźnienia w urzeczywistnieniu tego programu rząd DRK był zmuszony przedłużyć dwukrotnie okres przejściowy o 6 miesięcy, tj. do 30 czerwca 2006 r., co umożliwiły powyższe akty prawne. Mimo tych przedłużeń i nacisków społeczności międzynarodowej na rząd kongijski, aby zakończyć w terminie okres przejściowy, nie udało się zakończyć wyboru nowych władz DRK w pierwszej połowie 2006 r. z uwagi na opóźnienia w realizacji kalendarza wyborczego.

Wojna domowa w sposób katastrofalny wpłynęła na stan gospodarki kraju i tylko olbrzymie bogactwa naturalne tego państwa uchroniły DRK od całkowitego upadku. Obszar objęty rebelią integrował się finansowo i administracyjnie z gospodarkami Ruandy i Ugandy. Trwała grabież bogactw naturalnych przez rebeliantów lub za ich przyzwoleniem. Natomiast państwa sojusznicze otrzymały zapłatę za pomoc militarną w formie koncesji na wydobycie surowców i udziały w przedsiębiorstwach kongijskich. W DRKonga znajdują się bogate złoża kobaltu, miedzi, kadmu, ropy naftowej, diamentów, złota, srebra, cynku, manganu, cyny, germanu, uranu, radu, boksytów, rud koltanu, rudy żelaza, i węgla. Dzięki nim gospodarka DRK ma szansę na szybszą odbudowę¹⁴⁰.

¹⁴⁰ Por. *Sprawozdanie Szefa Sztabu – Zastępcy Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej dla Ministra Obrony Narodowej z realizacji zadań przez Żandarmerię Wojskową w Demokratycznej Republice Konga, styczeń 2007 r.*

DR Konga w pełni poparła ideę Międzynarodowej Konferencji na rzecz pokoju, bezpieczeństwa, demokracji i rozwoju w regionie Wielkich Jezior oraz aktywnie uczestniczyła we wszystkich spotkaniach przygotowawczych. W podpisanej przez prezydentów w Dar es Salaam w listopadzie 2005 r. „Deklaracji”, zobowiązali się oni do przekształcenia regionu w obszar pokoju, stabilności politycznej i rozwoju gospodarczego. Jednak dopiero II Konferencja regionu Wielkich Jezior planowana w Nairobi w 2006 r. miała wypracować zasady wprowadzenia w życie postanowień Deklaracji oraz przygotować programy i działania do podjęcia w celu rozwoju krajów tego regionu.

Na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa (RB) ONZ nr 1279 z 30 listopada 1999 r. została utworzona misja ONZ w Demokratycznej Republice Kongo - MONUC. Od jej rozpoczęcia uchwalone zostały kolejne rezolucje RB ONZ, które rozszerzyły mandat misji, w tym liczebność sił międzynarodowych, ich zadania oraz czas trwania operacji. Zgodnie z rezolucją RB nr 1635 z 28 października 2005 r. mandat ONUC został po raz kolejny przedłużony do 30 września 2006 r. Misja MONUC miała być zakończona z chwilą ukończenia reformy sił zbrojnych Demokratycznej Republiki Kongo, której oddziały do 2010 r. miały całkowicie zastąpić misję MONUC.

Jako następstwo wniosku ONZ z dnia 27 grudnia 2005 r. o wsparcie działań MONUC poprzez udostępnienie sił do wsparcia sił szybkiego reagowania MONUC w Demokratycznej Republice Kongo w okresie podczas i bezpośrednio poprzedzającym wybory prezydenckie w tym kraju, adoptując treść Rezolucji RB ONZ 1671 (2006) Rada UE zaadoptowała wspólne stanowisko w sprawie operacji wojskowej w DRK. Stanowisko Rady UE przewidywało użycie komponentu wojskowego w DRK od czerwca 2006 r¹⁴¹.

Siły Unii Europejskiej przyczynić się miały do stabilności podczas procesu wyborów prezydenckich w DRK poprzez demonstrowanie obecności, odstraszenie, pośrednio poprzez wsparcie działań Sił Zbrojnych DRK (FARDC – franc. Les Forces de la Republique Democratique du Congo) oraz policji kongijskiej, bezpośrednio

¹⁴¹ *Tamże*, s.11.

poprzez wsparcie działań MONUC (jeśli zaistnieje taka wola ONZ i po zgodzie Unii Europejskiej) zgodnie z Rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ (RB ONZ) nr 1671 (2006 r.).

Siły Polskiego Kontyngentu Wojskowego Kongo przyczynić się miały do zapewnienia bezpieczeństwa sił EUFOR (Siły Unii Europejskiej) w DRK poprzez ochronę miejsc bazowania, lotnisk, realizacji zabezpieczenia medycznego na korzyść sił EUFOR w DRK. Podstawą do skierowania polskich żołnierzy do tej operacji były: Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 2006 r. o użyciu Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji Unii Europejskiej w Demokratycznej Republice Konga, decyzja Nr 146/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 kwietnia 2006 r. w sprawie przygotowania, przemieszczenia i użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji Unii Europejskiej w Demokratycznej Republice Konga oraz rozkaz Szefa Sztabu Generalnego Nr 418 z dnia 04 maja 2006 r. w sprawie przygotowania, przemieszczenia i użycia Polskiego Kontyngentu Wojskowego w operacji Unii Europejskiej w Demokratycznej Republice Konga.

Do realizacji tego zadania został wyznaczony komponent ŻW wzmocniony elementem logistycznym z 10 Brygady Logistycznej. Po raz pierwszy w historii powierzono Żandarmerii Wojskowej zorganizowanie Polskiego Kontyngentu Wojskowego, realizację wszelkich prac planistycznych i przygotowawczych. Oficer ŻW został dowódcą PKW.

W przyjętych założeniach rozważano użycie kompani manewrowej ŻW w dwóch wariantach – jako pododdziału manewrowego, który okazał się wariantem zasadniczym lub jako wyspecjalizowanego Pododdziału Policji Wojskowej (MPSU) – wariant opcjonalny.

Zgodnie z przyjętym pierwszym wariantem żandarmeria wykonywała zadania¹⁴²:

- patrolowania w swoim rejonie odpowiedzialności;
- operacji wsparcia lokalnych władz i policji;
- obsady doraźnych punktów kontrolnych;
- stałej ochrony bazy;
- ewentualnego wsparcia podczas kontroli tłumu i zamieszek (izolacja rejonu zamieszek bez interweniowania bezpośredniego).

¹⁴² Por. *Zestawienie zasadniczych zadań PKW Kongo, Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych RP, Czerwiec 2006 r.*

A ponadto:

- konwojowania kolumn wojskowych przemieszczających się w strefie odpowiedzialności PKW;
- prowadzenia doraźnej kontroli ruchu drogowego w swoim rejonie odpowiedzialności;
- zapewnienia ochrony bezpośredniej VIP oraz członkom organizacji międzynarodowych.

W przypadku wykorzystania komponentu ŻW (nawet doraźnego) w charakterze MPSU (zgodnie z wariantem drugim) miała ona realizować poniższe zadania:

- poszukiwanie osób podejrzanych o zbrodnie przeciwko ludzkości i innych osób stanowiących zagrożenie dla prowadzonej operacji i wojsk własnych;
- działania związane z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym tj. bezpośredni udział w operacjach prewencyjnych, wykonywanych wspólnie z IPU i mających natychmiastowy wpływ na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- kontrolę rejonu operacji tj. działania oparte na ciągłej obecności sił policyjnych w rejonach newralgicznych w celu kontroli i weryfikowania warunków bezpieczeństwa, monitorowania stanu przestrzegania zawartych porozumień oraz prowadzenie i uaktualnianie bazy danych dot. bezpieczeństwa i porządku;
- gromadzenie informacji w oparciu o kontakty z lokalną społecznością oraz organami prawa i porządku, zbieranie i analiza informacji dot. bezpieczeństwa, sytuacji lokalnej i stanu przestępczości;
- fizyczne zwalczanie terroryzmu;
- zapewnienie doradztwa i szkolenia lokalnych sił bezpieczeństwa w zakresie zapewnienia porządku publicznego;
- bezpośrednie wsparcie działań lokalnej policji lub zastąpienie jej w sytuacjach gwałtownego pogorszenia lokalnego stanu bezpieczeństwa.

W początkowej fazie misji nie było bezpośredniego zagrożenia działaniami zbrojnymi przeciwko żołnierzom PKW. Istniało jednak zagrożenie prowokacjami skierowanymi przeciwko EUFOR. Realne zagrożenie wystąpiło po ogłoszeniu wstępnych wyników wyborów tj. po 20 sierpnia, gdy żołnierze PKW wykonywali eskorty zespołu obserwatorów w miejscu bezpośrednich walk.

Podobna sytuacja miała miejsce, gdy ponownie doszło do starć, z użyciem broni maszynowej, granatników ppanc. oraz moździerzy i czołgów pomiędzy lokalnymi

siłami bezpieczeństwa a zwolennikami kandydata na prezydenta J. Bemby. W tym dniu żołnierze PKW wykonywali eskortę belgijskich żołnierzy z klubu ELAIS do obozowiska N'DOLO 1.

W trakcie realizacji zadań nie odnotowano przypadków wrogiego nastawienia żołnierzy Gwardii Prezydenckiej. Sporadycznie żołnierze wchodzący w skład ochrony Vice Prezydenta Bemby reagowali wrogo pokazując swoje niezadowolenie z obecności żołnierzy EUFOR w tym także polskiej jednostki ŻW. Pozytywnie odbierane były połączone patrole weryfikacyjne na terenie Kinszaszy.

Spośród środków N'DOLO 1, N'DOLO 2 oraz N'DJILI z uwzględnieniem osiągnięcia stanów gotowości bojowej, wyznaczono stanowiska ogniowe oraz umocniono je workami z piaskiem. W przypadku wprowadzenia wyższych stanów gotowości bojowej oraz występowania zagrożeń, stosowano zarówno na terenie bazy jak też podczas wykonywania zadań eskortowych kamizelki kuloodporne oraz hełmy a eskorty wykonywano na pojazdach opancerzonych DZIK 2 (minimum 4 żołnierzy w pojeździe), całość stanu osobowego pobierała broń a żołnierze plutonów manewrowych wyposażeni byli w ręczne granaty dymne RGD 2 oraz granaty łzawiące.

W ramach działalności operacyjnej zorganizowano, przygotowano i wdrożono do realizacji system ochrony i obrony bazy N'DOLO 1, N'DOLO 2 i wydzielonej części lotniska wojskowego N'DJILI. Dokonano zgrania i przygotowania całego stanu osobowego PKW w zakresie działania na wypadek sytuacji kryzysowych oraz osiągnięcia WSGB, uwzględniając w szczególności próby wtargnięcia na teren bazy przez pojedyncze osoby. Środki bezpieczeństwa podejmowane w PKW na terenie bazy (oraz innych obiektów podlegających ochronie) jak również podczas zadań eskortowych i ochronnych wynikały z wcześniej przyjętych planów i szkoleń w tym zakresie oraz wytycznych wynikających z „Planu ochrony” N'DOLO 1 i N'DOLO 2 oraz poziomu zagrożenia w danym dniu wg. Tabeli „Alert States, dress and vehicle movement codes and NBC IPE levels”.

W ramach podejmowanych środków bezpieczeństwa opracowano plan ochrony obozowiska. Zorganizowano Dyżurną Służbę Operacyjną, pełnioną 24 godziny na dobę w systemie 12 godzinnych dyżurów, sprawującą nadzór nad realizacją zadań wykonywanych w rejonach ochrony stałej jak również w czasie wykonywania zadań

eskortowych. Jednocześnie dokonano rozpoznania rejonu działania PKW (teren Kinszasy) oraz zgrania i przygotowania żołnierzy do wykonywania zadań eskortowych i ochronnych. W celu zwiększenia bezpieczeństwa opracowano plan ochrony i ewentualnej ewakuacji Ambasady RP w Kinszasie.

Rozpoznanie było prowadzone w ramach wykonywanych zadań eskortowych i skupiało się na rozpoznaniu głównych linii komunikacyjnych w Kinszasie. W ramach pełnienia służby ochronnej prowadzono także rozpoznanie rejonów, w których rozmieszczone zostały bazy N'DOLO 1, N'DOLO 2 oraz N'DJILI. Meldowano do JOC (Joint Operational Center – Połączone Centrum Operacyjne) o wszelkiego rodzaju ruchach wojsk kongijskich, wyprowadzaniu samolotów i śmigłowców z hangarów, ich uzbrajaniu, startach samolotów i śmigłowców, położeniach stanowisk ogniowych (rodzaj uzbrojenia, ilość żołnierzy) oraz zmianach ich położenia. Uwzględniano również stwierdzone fakty rozbudowy inżynierskiej stanowisk, przemieszczanie się sprzętu uzbrojenia, dowóz paliwa, amunicji oraz środków rozruchowych do czołgów i innych wozów bojowych.

W okresie mandatowym wykonywano na terenie Kinszasy eskorty zarówno personelu i sprzętu PKW, jak też personelu i sprzętu EUFOR. W tym wykonano eskorty połączonego zespołu obserwatorów celem sprawdzenia realizacji porozumienia dotyczącego wycofania walczących stron (gwardia prezydencka, ochrona J. BEMBY). W skład zespołu wchodził przedstawiciel EUFOR, MONUC, GSSP, MLC. Zabezpieczano również prewencyjnie wizyty delegacji personelu EU, ONZ i EUFOR. Przeprowadzono rekonesanse trasy marszu Kinszasa-Matadi-Boma oraz rejonu portu Boma.

W początkowej fazie działania kontyngentu w rejonie misji wykorzystano możliwości państwa wiodącego obejmującego zbiorowe żywienie żołnierzy EUFOR. W drugiej połowie sierpnia żołnierze PKW oraz cały personel bazy przeszedł na żywienie zbiorowe.

W rejonie misji zgromadzono zapasy żywności w postaci racji żywnościowych typu „S” oraz „WS”, a także wodę konfekcjonowaną na 15 dni działań.

W zakresie technicznych środków materiałowych w rejon misji zabrano zapas na 120 dni działań. PKW utrzymywał niezbędny zapas akumulatorów i ogumienia.

Pomimo przedłużonego okresu misji asortyment naliczony i zabrany w rejon działań w pełni zabezpieczył potrzeby w tym zakresie.

W rejon misji zabrano zapas umundurowania w ilości 20% stanu ewidencyjnego. Wyposażenie osobiste żołnierzy i umundurowanie uwzględniało istniejące w rejonie operacji warunki klimatyczne i pogodowe. Każdy żołnierz został wyposażony w dwa komplety umundurowania tropikalnego oraz dwa komplety umundurowania w kamuflażu pustynnym.

Zaopatrywanie w olej napędowy i jego dystrybucja realizowana była przez stronę francuską. W rejon operacji zabrano i utrzymywano zapas oleju napędowego. Specyfiki smarowe były w odpowiedzialności narodowej i ich zapas na 120 dni działań zapewnił samowystarczalność kontyngentu na okres trwania misji.

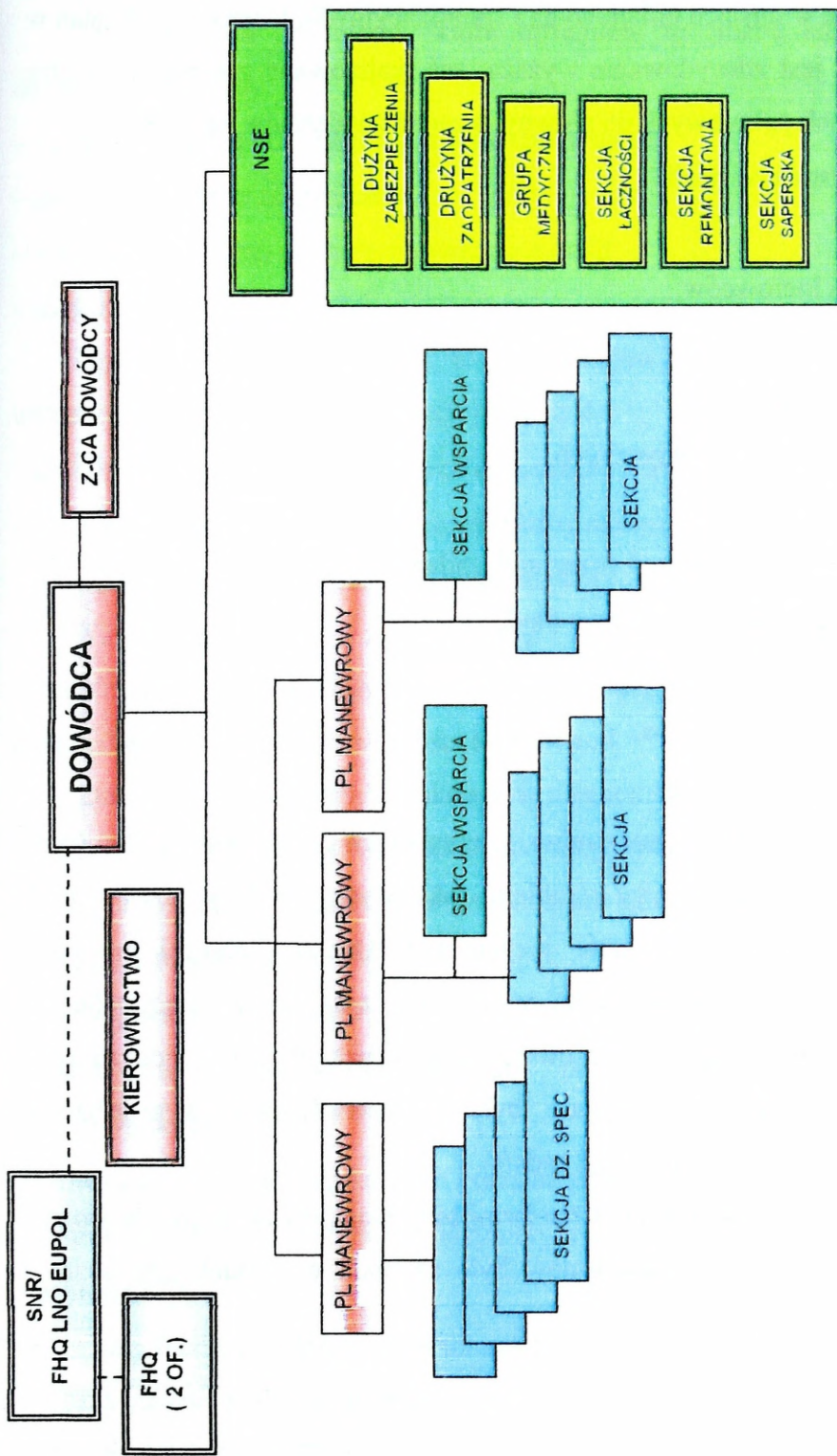
W trakcie trwania misji przeprowadzono dwie akcje pomocy humanitarnej w trakcie których, przekazano leki i materiały medyczne. Pierwsza samodzielna operacja Żandarmerii Wojskowej wykazała, że formacja ta posiada duże szersze niż stosowano to we wcześniejszych misjach możliwości realizacji zadań. Żandarmeria potwierdziła też, że potrafi skutecznie organizować Polski Kontyngent Wojskowy.



Schemat 17. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w misji EUFOR w Demokratycznej Republice Konga

26 żołnierzy ŻW

Źródło: Na podstawie materiałów KGŻW na dzień 01.02.2007r.



Schemat 18. Struktura organizacyjna PKW Kongo w Demokratycznej Republice Kongo w operacji Unii Europejskiej „BENGA”
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu PKW Kongo na dzień 01.02.2007 r.

3.6. Ocena działań Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1991-2006

Analiza działań Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych pokazuje, że wyraźnie są one różne w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Ocena tych działań w misjach pokojowych jest zdecydowanie wyższa, zaś realizowane zadania nie budzą wątpliwości. W misjach pokojowych do głównych zadań żandarmów należało:

- kontrolowanie uczestników misji;
- służba patrolowa;
- kontrola pojazdów i kierowców;
- ochrona VIP;
- kontrola przejść granicznych;
- wykonywanie czynności profilaktycznych.

Rzadziej realizowane zadania to:

- ochrona żołnierzy podczas realizacji przez nich zadań;
- wykonywanie czynności dochodzeniowo-śledczych;
- praca operacyjno-rozpoznawcza;
- konwojowanie osób i przedmiotów;
- zabezpieczanie masowych imprez.

Zdecydowana większość żandarmów kierowanych do misji pokojowych przygotowana była dobrze. Jedyny problem jaki występował to częsty brak znajomości na odpowiednim poziomie języka angielskiego. Rzadziej problemy dotyczyły także właściwego wykształcenia w zakresie znajomości zasad pełnienia służby w warunkach konkretnej misji, szkolenia ogólnowojskowego i dochodzeniowo-śledczego. Niektóre problemy związane były z niewłaściwym wyposażeniem żandarmów, nieadekwatnym do realizacji zadań.

W zdecydowanej większości misji żandarmi byli obciążeni zadaniami w stopniu bardzo wysokim. Często liczba żandarmów była za mała w stosunku do liczby i charakteru zadań.

Służba żandarmów w misjach pokojowych zarówno przez innych żołnierzy Polskich Kontyngentów Wojskowych jak i przez żołnierzy innych państw oceniana była pozytywnie.

Do głównych czynników, które utrudniały tę służbę lub wpływały na nią negatywnie należały:

- rozłąka z rodziną (12 miesięcy w większości misji);
- niskie uposażenie zagraniczne;
- niepewność dalszej służby po powrocie z misji;
- trudne warunki klimatyczne.

Żandarmi pełniący służbę w misjach pokojowych widzieli możliwość szerszego wykorzystania żołnierzy tej formacji głównie do:

- doradztwa w sprawach policyjnych dowódcom różnych szczebli;
- realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa w rejonie prowadzonych działań;
- prowadzenia działań operacyjno-rozpoznawczych.

Należy podkreślić, że działania żandarmerii w misjach pokojowych zabezpieczały potrzeby wojsk. Jednak często były one traktowane dość wąsko, nie uwzględniając szerszych możliwości tej formacji.

Działania Żandarmerii Wojskowej w misjach stabilizacyjnych (Irak, Afganistan) różnią się w ocenie w stosunku do misji pokojowych. Do głównych zadań realizowanych przez żandarmów w tych misjach należały:

- regulacja ruchu i jego kontrola;
- konwojowanie transportów;
- kontrolowanie żołnierzy (przestrzeganie prawa i porządku, przepisy ubiorcze, spożywanie alkoholu);
- prowadzenie postępowań karnych i działań profilaktycznych;
- ochrona działań żołnierzy wojsk inżynierskich;
- ochrona VIP;
- pełnienie służby porządkowej na terenie bazy.

Do rzadziej realizowanych zadań należały:

- ochrona działań grup CIMIC;

- działania wobec osób zatrzymanych;
- szkolenie lokalnej policji;
- szkolenie żołnierzy armii irackiej;
- zabezpieczanie masowych imprez.

Ocena działań żandarmów w misjach stabilizacyjnych jest zróżnicowana, od dobrych po negatywne. Z oceny działań żandarmów w Iraku wynika, że oczekiwania wojsk operacyjnych od tej formacji w zakresie zabezpieczenia i wojsk i realizacji zadań w misji były większe.

Żandarmi większość zadań realizowali na terenie baz, podczas gdy wielokrotnie istniała potrzeba ich użycia w konwojach, patrolach i działaniach ochronnych poza bazą. Działania żandarmów wewnątrz bazy charakteryzowały się dużym profesjonalizmem i ukierunkowane były na polskich żołnierzy. Natomiast specyfika misji stabilizacyjnej nakazywała szersze wykorzystanie żandarmów szczególnie do szkolenia lokalnej policji i wspierania działań operacyjnych własnego kontyngentu poza bazą.

Do głównych czynników negatywnie wpływających na żandarmów w misjach stabilizacyjnych należały:

- stres, obawa utraty życia;
- duża ranga realizowanych zadań;
- brak uregulowań i procedur dotyczących użycia żandarmów poza rejonem bazy;
- trudności klimatyczne;
- kłopoty ze sprzętem.

Bardzo wysoko zostały ocenione działania żandarmów w operacji ISAF w Afganistanie. Były one zgodne z oczekiwaniami wojsk, należały do najniebezpieczniejszych, dawały realną ochronę i wsparcie pozostałym żołnierzom. Bardzo pozytywnie oceniono też profesjonalizm i wyszkolenie żandarmów

Przygotowanie policyjne żandarmów do misji stabilizacyjnych było dobre. Wymagało ono jednak poprawy w zakresie wyszkolenia ogólnowojskowego, języków obcych, postępowania z jeńcami i aresztantami, konwojowania w warunkach dużego zagrożenia, współdziałania z elementami bojowymi, umiejętności prowadzenia szkolenia lokalnej policji. Za bardzo ważne należy uznać konieczność wyszkolenia

żandarmów w zakresie zachowania i działania w przypadku ostrzału, wybuchu ładunku, miny, działania w zasadzce.

Pozytywnie należy ocenić posiadane przez żandarmów wyposażenie i uzbrojenie.

Działania poza bazą wymagają rozwiązania problemu łączności żandarmów pomiędzy żołnierzami tej formacji i z innymi elementami kontyngentów.

Ocena działań żandarmów w misjach stabilizacyjnych wskazuje na duże zapotrzebowanie realizacji przez nich szerszych zadań, szczególnie w zakresie:

- ochrony konwojów i realizowanych niektórych operacji poza bazami;
- działań na punktach kontrolnych;
- prowadzenia działań wobec jeńców i aresztantów;
- ochrony VIP i obiektów o szczególnym znaczeniu;
- przeszukiwań ludności;
- szkolenia lokalnej policji i żołnierzy policji wojskowej;
- prowadzenia rozpoznania w rejonie misji.

Ocena działań żandarmerii w misjach stabilizacyjnych wskazuje na potrzebę wprowadzenia wielu zmian w tej formacji, tak by mogła ona sprostać nowym wyzwaniom i zadaniom. Zmiany te dotyczą głównie przygotowania żandarmów do misji oraz wypracowania konkretnych zadań i procedur użycia żołnierzy ŻW.

Z analizy dokumentacji misji stabilizacyjnych wnika, że i sami dowódcy kontyngentów nie zawsze do końca wiedzieli do jakich zadań należy skierować komponent ŻW, by w pełni wykorzystać zarówno posiadany potencjał, umiejętności, przygotowanie i by ich działanie było zgodne z obowiązującym prawem i międzynarodowymi procedurami. Wiele tzw. policyjnych zadań powierzano pododdziałom ogólnowojskowym a nie żandarmerii. Dowódcy różnych szczebli w kolejnych zmianach tych samych operacji stabilizacyjnych różnie postrzegali rolę żandarmerii, różnie podporządkowywali żandarmów w strukturze kontyngentu. W misji irackiej żandarmom powierzono działania dotyczących jeńców – osób zatrzymywanych, choć Polska nie ratyfikowała tego zadania dla Żandarmerii Wojskowej. Przed wyjazdem na misje żandarmów nie szkolono i nie przygotowywano w tym zakresie. Sami żandarmi biorący udział w misjach stabilizacyjnych nie widzieli dodatkowych form i możliwości ich wykorzystania. Większość z nich posiadając

doświadczenie z misji pokojowych miała problemy w realizacji nowych zadań występujących w operacji stabilizacyjnej. Jednym z większych problemów był brak umiejętności kompatybilnego działania żandarmów z innymi elementami kontyngentu. Sposób wykorzystania żandarmów w kolejnych zmianach misji wskazywał na widzenie przez dowódców coraz większej ich roli, lecz brak było rozwiązań systemowych i planowego działania na dłuższy czas. Należy ocenić, że przewartościowania wymagało szkolenie i przygotowanie żandarmów do realizacji szeregu zadań w warunkach bojowych.

Oddzielnie ocenić należy działania Żandarmerii Wojskowej realizowane samodzielnie jako Polski Kontyngent Wojskowy (operacja „Benga” w DR Konga) oraz jako samodzielny pododdział żandarmerii w ramach większej operacji (misja EUFOR w Bośni i Hercegowinie od połowy 2006 roku). Obydwie te operacje związane były z samodzielną realizacją zadań typu policyjnego:

- ochrona ważnych miejsc i osób;
- działalność patrolowa;
- działalność konwojowa;
- kontrola żołnierzy i osób cywilnych;
- kontrola pojazdów;
- współdziałanie z miejscową policją, strażą graniczną, wspieranie lokalnych władz.

Żandarmski kontyngent wojskowy realizujący w DR Konga w zasadzie wyłącznie zadania policyjne potwierdził bardzo dobre przygotowanie żołnierzy tej formacji do misji, zdobył wysokie uznanie dowództwa operacji. Jedyne problem, jaki uwidocznił to współdziałanie z elementem logistycznym. Żandarmeria nie posiadając własnej logistyki korzysta albo z logistyki Sił Zbrojnych RP albo z elementów logistycznych innych państw. W przypadku operacji „Benga” wykorzystywano obydwie te formy zabezpieczenia logistycznego. Doświadczenie wskazuje, że żołnierze polskiego pododdziału logistycznego winni w części przygotowywać się do misji wspólnie z żandarmami, aby wspólnie lepiej funkcjonować podczas operacji za granicą.

Głównymi czynnikami negatywnie oddziałującymi na analizowane misje były:

- trudności logistyczne;

- warunki klimatyczne;
- problemy techniczne z pojazdami.

Pozytywny wpływ miały:

- adekwatność realizowanych zadań w stosunku do wykszolenia i posiadanych umiejętności;
- dobra znajomość języka angielskiego żandarmów z Oddziałów Specjalnych ŻW;
- wysoki poziom wykszolenia policyjnego dotyczącego ochrony osób, postępowania z tłumem podczas zamieszek;
- posiadanie nowoczesnego sprzętu i wyposażenia adekwatnego do potrzeb misji i występujących zagrożeń;
- wysłanie do operacji zwartych modułów (wcześniej razem szkolących się w jednostce).

Natomiast przejęcie zadań przez kompanie oddziału specjalnego żandarmerii od kompanii wojsk aeromobilnych było wskazane ze względu na zmianę charakteru zadań jakie realizowali żołnierze po kilku latach trwania tej misji (były to w większości zadania policyjne)

Po przejęciu misji żandarmi współdziałając z miejscową policją i strażą graniczną uczestniczyli w różnych działaniach kontrolnych wspierając lokalne władze. Realizowane przez nich zadania dokładnie wynikały ze szkolenia i przygotowania w kraju. Posiadane wyposażenie i sprzęt sprzyjały dobremu wypełnianiu obowiązków. Działanie żandarmów w Bośni i Hercegowinie wskazuje na potrzebę i możliwość traktowania jako stałą procedurę zamianę pododdziałów ogólnowojskowych na żandarmskie na kolejnych etapach podobnych misji.

Ogólna ocena działań Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1991-2006 choć pozytywna wskazuje na potrzebę wprowadzenia zmian w tej formacji szczególnie w zakresie szkolenia i przygotowania żandarmów do misji zagranicznych. Z oceny tej wynika, że jednorazowy pobyt żandarma w misji nie powinien być dłuższy niż 6 miesięcy. Udział w misji winien być jednym z obowiązków żandarma a nie wyrazem jego woli. Do operacji zagranicznych powinno się kierować zwarte pododdziały, unikając wysyłania pojedynczych osób z różnych jednostek żandarmerii.

Z przeprowadzonej oceny wynika, że jedną z najlepszych form szkoleniowych, doskonale przygotowujących do kolejnych misji jest sam udział w operacji zagranicznej. Stąd w planowaniu operacji należy objąć jak największą liczbę żandarmów, unikając wielokrotnego wysyłania w misje tych samych żołnierzy.

Jako wstępne kryterium kierowania żandarmów do misji zagranicznych należy przyjąć dobrą znajomość języka angielskiego (oficerowie na poziomie 3333 według Stanagu 6001, pozostali żołnierze 3333 lub 2222 zależnie od stanowiska).

Za wskazane należy uznać szkolenie i przygotowywanie przez Żandarmerie Wojskową swoich żołnierzy do operacji we własnym ośrodku szkolenia.

3.7. Wnioski

Podsumowując prowadzone badania stwierdzam, że Żandarmeria Wojskowa polskich Sił Zbrojnych pełni służbę w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w składzie Polskich Kontyngentów Wojskowych oraz w wielonarodowych pododdziałach policji wojskowej. Realizowane zadania dotyczyły głównie wsparcia policyjnego (zabezpieczenia) wojsk.

Udział żandarmerii wojskowej w zagranicznych operacjach reagowania kryzysowego wzrastał, rosła liczba zadań, zmieniał się ich charakter. Działania żandarmów w misjach pokojowych realizowane były na wysokim poziomie. Żołnierze żandarmerii byli dobrze przygotowani, szczególnie w zakresie umiejętności policyjnych. Mankamentem była nie zawsze odpowiednia znajomość języka angielskiego. Podniesienia na wyższy poziom wymagały umiejętności ogólnowojskowe i dochodzeniowo-śledcze.

Czas pełnienia służby w misjach pokojowych (12 miesięcy) był zbyt długi i negatywnie wpływał na jej przebieg.

W misjach pokojowych istniała możliwość i celowość szerszego wykorzystania żandarmów do:

- doradztwa w sprawach policyjnych;
- zadań z zakresu bezpieczeństwa w rejonie działań;
- działalności operacyjno-rozpoznawczej.

Działania Żandarmerii Wojskowej w misjach stabilizacyjnych realizowane były na zróżnicowanym poziomie. Większość zadań realizowana była na terenie baz. Działania dotyczące realizacji zadań policyjnych charakteryzowały się dużym profesjonalizmem.

Występowała potrzeba szerszego wykorzystania żołnierzy żandarmerii szczególnie do:

- szkolenia lokalnej policji;
- ochrony działań innych wojsk;
- ochrony konwojów poza bazami;
- działań na punktach kontrolnych;
- działań wobec jeńców i aresztantów;
- prowadzenia rozpoznania w rejonie misji.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzam iż istnieje potrzeba wprowadzenia zmian w systemie szkoleniu i przygotowania żołnierzy ŻW do misji zagranicznych. Zmiany te dotyczą głównie znajomości języków obcych, umiejętności dochodzeniowo - śledczych i ogólnowojskowych, znajomości stosownych procedur obowiązujących w misjach.

Wskazane jest również szkolenie(przygotowywanie do misji) pododdziałów przez żandarmerię we własnym ośrodku szkolenia.

Do operacji zagranicznych należy kierować zwarte pododdziały. Żandarmeria winna w szerszym zakresie przygotowywać swoje siły do organizacji samodzielnych kontyngentów wojskowych.

Zadania realizowane przez żandarmów w misjach pokojowych nie różniły się zasadniczo od tych w kraju, ale misje stabilizacyjne wprowadziły wiele nowych elementów i głównie te winny być przedmiotem wprowadzanych zmian.

Rozdział IV

Wsparcie policyjne misji pokojowych i stabilizacyjnych przez Żandarmerię Wojskową

4.1. Użycie policji wojskowej podczas misji pokojowych i stabilizacyjnych wg standardów międzynarodowych

Policje wojskowe różnych państw kierowane do służby w misjach za granicą często występują w podwójnej roli i kierują się różnym prawodawstwem podczas podejmowanych działań. Z jednej strony stanowią wewnętrzny element kontyngentu własnego kraju przyjmując zadanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa przez żołnierzy kontyngentu oraz zapewnieniem przestrzegania określonego porządku. Zasady prawne, którymi kieruje się wówczas policja wojskowa są takie same jak stosowane we własnym kraju (jednak przy uwzględnieniu i poszanowaniu prawa państwa na terenie, którego odbywa się dana misja)¹⁴³.

Z drugiej strony przedstawiciele policji wojskowej poszczególnych państw mogą wchodzić w struktury międzynarodowe policji wojskowej. Są to najczęściej wydziały lub sekcje policji wojskowej na różnych szczeblach oraz międzynarodowe pododdziały policji wojskowej (plutony, kompanie), w skład, których wchodzi policjanci wojskowi z różnych krajów. Główne zadanie tych międzynarodowych struktur to zapewnienie przestrzegania prawa przez żołnierzy różnych państw w rejonie prowadzonej operacji. Podstawą prawną do działania wielonarodowych pododdziałów MP są opracowane na potrzeby każdej operacji wspólne procedury i doktryny policji wojskowej, które po wcześniejszej akceptacji (ratyfikacji) przez każde państwo obowiązują podczas wielonarodowych operacji w różnych częściach świata.

Zgodnie z podziałem przyjętym w APP-12 możliwe do realizacji przez policjantów wojskowych zadania w operacjach zagranicznych podzielona na:

- kontrolę ruchu drogowego;
- zapewnienie przestrzegania prawa i porządku;

¹⁴³ Por. W. Gutt, *Wymogi operacyjne dla jednostek policji wojskowej – zdolności operacyjne polskiej Żandarmerii Wojskowej w czasie realizacji zadań w misjach zagranicznych*, materiał na prawach rękopisu, Warszawa 2004 r.

- zadania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa w rejonie działań;
- działania związane z jeńcami wojennymi;
- użycie wyspecjalizowanych Jednostek Policji Wojskowej.

Kontrola ruchu drogowego

Kontrola ruchu drogowego rozumiana jest bardzo szeroko. Nie ogranicza się ona do typowego sprawdzania pojazdów i kierowców. Policje wojskowe biorące udział w wielonarodowych operacjach zajmują się także lokalizacją, organizowaniem zbiórek i szybkiego powrotu wszystkich osób i pojazdów, które oddzieliły się od swojej jednostki lub formacji. W celu realizacji tego zadania organizowane są posterunki kontroli ruchu drogowego, które rozmieszcza się przy głównych drogach zaopatrywania. Policja wojskowa prowadzi rozpoznanie i obserwację dróg. Ma to na celu uzyskiwanie nowych informacji i uaktualnianie posiadanych w zakresie warunków drogowych, natężenia ruchu i rozpoznania nowych tras marszu.

Jednocześnie realizowane jest rozpoznanie.

Policja wojskowa odpowiedzialna jest także za kontrolę ruchu uchodźców. Polega to na kierowaniu ich przepływem oraz współdziałaniu z organami państwa gospodarza (utrzymywanie łączności, informowanie) oraz z odpowiednimi instytucjami do spraw uchodźców.

Policja wojskowa uczestniczy w doradztwie i informowaniu dotyczącym rozlokowania wojsk, warunków drogowych, działań przeciwnika oraz zagrożeń dotyczących własnych sił.

Kolejnym zadaniem policji wojskowej jest konwojowanie (zapewnienie bezpiecznego przejazdu) transportów specjalnych oraz ponadnormatywnych ładunków ciężkiego sprzętu.

Policja wojskowa odpowiedzialna jest za kontrolę tzw. „punktów wejścia”, która polega na doradztwie i udziale w kontroli wejścia do określonego rejonu, kontroli celnej, zabezpieczeniu rejonów zastrzeżonych oraz przeciwdziałaniu przemytowi i nielegalnemu przepływowi osób. Policja wojskowa zajmuje się także oznakowaniem tras, rozmieszczaniem znaków drogowych na trasach marszu. Istotnym zadaniem policji wojskowej jest prowadzenie dochodzeń w sprawach wypadków drogowych,

realizacja wstępnych czynności na miejscu wypadku, zabezpieczanie informacji i dowodów oraz miejsc wypadku, udzielanie pierwszej pomocy.

Jak wynika z powyższego, w zakresie kontroli ruchu drogowego policja wojskowa ma szeroki wachlarz zadań i odpowiada za bardzo istotne obszary działań m.in. podczas misji pokojowych i stabilizacyjnych.

Zapewnienie przestrzegania prawa i porządku

Typowym zadaniem policji wojskowej pozostającym w pełnej zgodności z zadaniami wszystkich policji wojskowych państw członkowskich Sojuszu jest zapewnienie przestrzegania prawa i porządku. Polega ono na utrzymaniu prawa, porządku i dyscypliny wojskowej przez żołnierzy i w określonych sytuacjach przez personel cywilny.

Policjanci wojskowi prowadzą postępowania o wykroczenia w sprawach wojskowych i cywilnych popełnionych przez osoby wchodzące w skład kontyngentu lub wymierzonych przeciwko nim. Prowadzą także dochodzenia dotyczące wypadków drogowych oraz przestępstw popełnionych przeciwko prawu konfliktów zbrojnych.

Istotnym zadaniem jest prowadzenie dochodzeń w sprawach dotyczących zbrodni przeciwko ludzkości oraz poszukiwanie i zatrzymywanie osób oskarżonych o popełnienie zbrodni wojennych.

Omawiając zadania dotyczące zapewnienia porządku prawnego trzeba podkreślić, że w misjach równoległe działają wielonarodowe policje wojskowe, a także narodowe. Stosowaną praktyką jest obligatoryjne przekazywanie przez policję NATO policjom narodowym sprawców przestępstw, którzy działali przeciwko osobom lub interesom własnych krajów.

Wielonarodowa policja wojskowa prowadzi sprawy karne zawsze wtedy, gdy zdarzenie miało miejsce pomiędzy przedstawicielami różnych krajów lub na styku z ludnością państwa, na terenie, którego realizowana jest misja.

Działania w zakresie bezpieczeństwa rejonu działań

Policja wojskowa jest jednym z elementów, który wspiera działania wojsk operacyjnych w rejonie operacji. Zadania te realizowane są równoległe lub w trakcie realizacji typowo policyjnych przedsięwzięć. Przede wszystkim realizowane są

działania operacyjno-rozpoznawcze. Powodują one wzbogacanie informacji wywiadowczych niezbędnych do podejmowania decyzji.

Zadanie to realizowane jest podczas wypełniania czynności kryminalnych, prewencyjnych, porządkowych, zabezpieczania zdarzeń dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa, wypadków, zdarzeń naruszających prawo i porządek oraz operacji specjalnych. Ważne jest koncentrowanie swojej uwagi na informacjach dotyczących dyslokacji wojsk, warunków drogowych, różnych przejawów działalności przeciwnika i zagrożeń dla własnych sił. Poza utajnionymi działaniami operacyjno-rozpoznawczymi prowadzi się oficjalne rozpoznanie i obserwację rejonu. Są to działania zmierzające do uzyskiwania szczegółowych informacji dotyczących terenu oraz działalności przeciwnika na określonym terenie (szczególnie wzdłuż sieci dróg).

Policja wojskowa może uczestniczyć w działaniach zapewniających bezpieczeństwo rejonu operacji podejmowanych przez siły ogólnowojskowe, odpowiadając za zabezpieczenie ładunków specjalnych.

Specyficznym zadaniem realizowanym przez policję wojskową jest ochrona dowództw i sztabów(Poprzez wydzielanie sił reagowania, w celu odpięcia ewentualnych ataków).

Zadaniem najbardziej odpowiadającym współczesnym zagrożeniom jest zwalczanie terroryzmu. W przypadku policji wojskowej polega ono głównie na prowadzeniu dochodzeń, realizacji działań operacyjno-rozpoznawczych, przeszukań, kontroli i ograniczaniu dostępu do obiektów podatnych na ataki terrorystyczne. Niezależnie od tych typowo policyjnych zadań należy przewidywać dla policji wojskowej także bezpośredni udział w zwalczaniu terroryzmu i likwidacji jego skutków. Dotyczy to udziału w działaniach zaczepnych oraz akcjach ratowniczych. Do tego typu działań należy przewidywać m.in. użycie patroli z psami.

Policja wojskowa odpowiedzialna jest także za kontrolę stref zagrożonych (działania realizowane przed, w trakcie i po wrogich działaniach przeciwnika oraz katastrofach). Zadaniem jej jest dążenie do zmniejszania ewentualnych negatywnych skutków, minimalizacja efektów katastrofy.

Bardzo istotnym zadaniem policji wojskowej jest ochrona specjalna VIP. Polega ona na zapewnieniu bezpieczeństwa w strefie operacji najważniejszym postaciom politycznym i dowódcom.

Działania związane z jeńcami wojennymi

Policja wojskowa zajmuje się całokształtem zadań dotyczących jeńców wojennych. Jako wyspecjalizowana formacja prowadzi doradztwo w sprawach jeńców wojennych. Polega ono na wspieraniu dowódców w sprawach postępowania z jeńcami wojennymi. Organizuje w rejonie prowadzonej operacji punkty zbiórek jeńców wojennych w celu ich rejestracji, zbierania informacji o charakterze wywiadowczym i zapewnienie warunków do przetransportowania jeńców do obszaru tyłowego.

Zajmuje się ewakuacją jeńców wojennych z punktów zbiórek do zgrupowań i rejonów przetrzymywania, a także zarządzaniem zgrupowaniami i obozami jenieckimi oraz organizacją i prowadzeniem czasowych obozów jenieckich.

Nadzoruje przestrzeganie traktatów i międzynarodowych konwencji dotyczących ochrony praw jeńców wojennych. Zbiera wszystkie niezbędne dane dotyczące jeńców wojennych.

Wyspecjalizowane jednostki Policji Wojskowej

Coraz więcej operacji reagowania kryzysowego potrzebuje jednostek specjalnych (wyspecjalizowanych) policji wojskowych (Military Police Specialized Unit, MPSU) składających się z sił policyjnych o charakterze militarnym czyli jednostek posiadających stosowne wykształcenie, doświadczenie i wyposażenie. Jednostki takie wyposażone są w broń nieśmiertelności.

Jednostki specjalne policji wojskowej kierują się tymi samymi zasadami działania co całe siły operacji. Broń palna używana jest przez nie jedynie w obronie własnej lub innych osób. MPSU może działać jako wsparcie sił cywilnych państwa, na terenie, którego prowadzona jest operacja. Może też samodzielnie podejmować niektóre działania, które zwykle realizuje policja cywilna.

Bardzo ważnym elementem działania MPSU jest używanie nieśmiertelnych środków specjalnych. Jest to zasadnicze wyposażenie MPSU. Używanie zarówno pasywnych jak i aktywnych środków specjalnych odróżnia MPSU od ogólnowojskowych jednostek specjalnych.

MPSU może współdziałać zarówno z siłami militarnymi jak i policją cywilną. Posiada uprawnienia jak typowa policja wojskowa. Zajmuje się profilaktyką i zapobieganiem popełnianiu przestępstw. Może jednak też podejmować akcje interwencyjne zbliżone sposobem działania do typowych zadań jednostek specjalnych. Z reguły jednostki MPSU nie są duże, ale efektywne, doskonale wyszkolone i wyposażone. Jednostki MPSU są wykorzystywane jako siła dynamiczna działająca w strefie operacyjnej przez dłuższy czas. Jednostki MPSU nie są traktowane i wykorzystywane jak Siły Szybkiego Reagowania (QRF) lub pozostawione jako odwód jedynie do wykorzystania podczas operacji interwencyjnych. Państwa, które wnoszą swój wkład do MPSU wydzielają tylko zwarte oddziały lub pododdziały.

Jednostki specjalne policji wojskowej mogą podejmować w ramach operacji kryzysowych lub w okresie po zakończeniu konfliktu następujące działania:

- zbieranie informacji;
- kontrola rejonu prowadzonej operacji;
- prowadzenie działań zapobiegawczych i odstraszających związanych z bezpieczeństwem publicznym;
- monitorowanie lokalnej policji;
- kierowanie specjalistów do wsparcia lokalnej policji;
- realizacja zadań w zakresie utrzymania prawa i porządku.

Podczas działań reagowania kryzysowego lub po ich zakończeniu, siły operacji mogą podejmować interwencje w celu zapobiegania pogorszeniu stanu porządku publicznego. Gdy lokalna policja wojskowa nie jest w stanie utrzymać bezpieczeństwa publicznego, nie wykazuje zdolności lub zainteresowania do rozwiązywania problemów, użycie jednostek specjalnych ZW oraz sprzętu wojskowego jest wskazane. W określonych sytuacjach mogą to być działania długotrwałe.

4.2. Możliwości udzielania wsparcia policyjnego wojskom operacyjnym przez Żandarmerię Wojskową w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Celem wsparcia policyjnego realizowanego na rzecz jednostek operacyjnych jest umożliwienie im optymalnego wykonywania zadań oraz samodzielne działanie

w sytuacjach, gdy siły policyjne ze względu na swój charakter, wykształcenie i wyposażenie są najbardziej predestynowane by takiego wsparcia udzielić.

Działania podejmowane przez Żandarmerię Wojskową w ramach wsparcia policyjnego dotyczą zarówno żołnierzy jak i ludności cywilnej. Żandarmeria realizując zadania wsparcia policyjnego na rzecz wojsk operacyjnych w misjach pokojowych i stabilizacyjnych powinna być zobowiązana do przestrzegania zasad wypracowanych dla wszystkich uczestników danej misji. Zawierają one określone standardy postępowania, uprawnienia, obowiązki, procedury. Dla każdej misji podpisywane jest stosowne porozumienie dotyczące działania policji wojskowej. Ważne, by było ono kompatybilne z całością działania wojsk w operacji.

W ramach działań wsparcia policyjnego we wszystkich operacjach należy przyjąć, iż wydzielonymi siłami Żandarmerii Wojskowej dowodzi dowódca określonych sił ŻW, który podlega pod dowódcę całości sił. Dowódca sił ŻW posiada odpowiednie uprawnienia do kontrolowania i dowodzenia wszystkimi siłami będącymi w dyspozycji Żandarmerii Wojskowej. Dowódca sił ŻW jest wyznaczony na czas każdej operacji. Na szczeblu operacyjnym dowódca sił ŻW jest także doradcą dowódcy operacji we wszystkich sprawach związanych z działaniem policji wojskowej (w NATO tzw. Provost Marshall).

Należy zaznaczyć, że wsparcie policyjne może być realizowane przez dwa podmioty:

- militarny, w którym występuje Żandarmeria Wojskowa;
- pozamilitarny, w którym występuje cywilna policja i służby porządkowe.

Żandarmeria swoje zadania realizuje wykorzystując siły i środki zarówno terenowych jednostek (oddziałów, wydziałów i placówek ŻW) jak i oddziałów specjalnych .

Sposób wykorzystania sił Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych winien zależeć od konkretnych zadań operacji, wymagań jej dowódcy oraz lokalnych warunków porządku i bezpieczeństwa publicznego. Kierowane w misje jednostki żandarmerii oraz pojedynczy żołnierze mogą być wykorzystani w następujący sposób:

1. Samodzielnie – w przypadku, gdy siły Żandarmerii Wojskowej stanowią Polski Kontyngent Wojskowy. W tym wypadku ŻW realizuje zadania na rzecz dowódcy operacji. Może przyjąć na siebie rolę specjalizacji „role specialization” w zakresie zadań typowych dla policji wojskowej. (Pierwszy taki sposób wykorzystania ŻW miał już miejsce w trakcie operacji Unii Europejskiej w DR Kongo, gdzie Żandarmeria Wojskowa stworzyła samodzielny PKW),
2. Wydzielonymi siłami w składzie Polskiego Kontyngentu Wojskowego jako narodowy element ŻW. Ten sposób wykorzystania ŻW jest najbardziej popularny i występował w misjach pokojowych i stabilizacyjnych (m.in. UNDOF, UNIFIL, Irak, Afganistan). Siły ŻW mogą wynosić od kilku żołnierzy aż po pełne pododdziały (pluton, kompania),
3. Jako element struktury wielonarodowego pododdziału policji wojskowej, gdzie żandarmi wchodzi w skład międzynarodowych plutonów i kompanii policji wojskowej. Pododdziały takie podlegają dowództwu operacji, a podległość żandarmów pod PKW występuje tylko pod względem narodowym;
4. Jako wyspecjalizowana jednostka policji wojskowej (MPSU) działająca w bezpośredniej podległości i pod kontrolą dowódcy operacji. Możliwe jest także działanie takiej jednostki w ramach PKW. Głównym zadaniem przewidywanym dla Żandarmerii Wojskowej w obydwu tych wypadkach winna być kontrola rejonu prowadzonej operacji.

Podsumowując należy stwierdzić, że polska Żandarmeria Wojskowa w misjach pokojowych i stabilizacyjnych może wypełniać zadania zarówno narodowe jak i sojusznicze (koalicyjne). Żandarmi o przygotowaniu dochodzeniowo-śledczym i operacyjno-rozpoznawczym występując w składzie PKW winni prowadzić pracę profilaktyczną oraz ujawniać i ścigać sprawców przestępstw. Oficerowie i podoficerowie ŻW o tym przygotowaniu mogą wchodzić w skład sił wielonarodowych MP.

Żandarmi o przygotowaniu prewencyjnym mogą występując w PKW zapewniać bezpieczeństwo i porządek wewnątrz kontyngentu oraz prowadzić kontrolę kierowców i pojazdów.

Te same zadania realizować mogą odpowiednio przygotowani żołnierze pionu prewencji w koalicyjnych (sojuszniczych) komponentach wobec żołnierzy biorących udział w operacji.

Wskazanim sposobem wykorzystania sił Żandarmerii Wojskowej jest powierzanie szerszych zadań w misjach wysyłanym całym pododdziałom ŻW. Plutony i kompanie ŻW występując zarówno w PKW oraz jako element składowy koalicyjnych sił policji wojskowej mogą realizować zadania typowo policyjne (punkty kontrolne, patrole, konwoje, ochrona osób i mienia) oraz w szerszym zakresie wspierające wojska operacyjne (ochrona pododdziałów realizujących zadania operacyjne oraz ich wspieranie) aż po samodzielne realizowanie zadań (kontrola rejonu operacji lub jej części).

4.3. Możliwości realizacji zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych przez Żandarmerię Wojskową

Żandarmeria Wojskowa Sił Zbrojnych RP posiada stosowne siły, środki, wyposażenie i uzbrojenie niezbędne do wypełniania wszystkich zasadniczych zadań przewidywanych dla policji wojskowej przez organizacje międzynarodowe powołujące misje pokojowe i stabilizacyjne. Zadania te obejmują następujące funkcje:

- zapewnienie porządku i kontrola ruchu drogowego;
- zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie operacji;
- działania wobec jeńców, osób zatrzymanych i aresztowanych;
- zadania dochodzeniowo-śledcze;
- zadania operacyjno-rozpoznawcze policji wojskowej;
- działania jednostek specjalnych Żandarmerii Wojskowej.

Kontrola pojazdów i ich kierowców realizowana przez Żandarmerię Wojskową nie może ograniczać się jedynie do sprawdzania przestrzegania prawa o ruchu drogowym. Żandarmeria winna ułatwiać i udzielać pomocy przemieszczającym się transportom i pojedynczym pojazdom.. Winna także posiadać w rejonie operacji posterunki kontrolne rozmieszczone przy najważniejszych drogach. Zadaniem ŻW powinno być lokalizowanie i organizowanie jak najszybszego powrotu osób i

pojazdów, które z różnych przyczyn mogły odłączyć się od swoich narodowych lub sojuszniczych kontyngentów. Prowadzenie fizycznej kontroli ruchu drogowego umożliwia jednocześnie obserwowanie i rozpoznawanie dróg. Przekazywane przez żandarmerię informacje dotyczyć winny głównie warunków drogowych, występujących przeszkód, natężenia ruchu, możliwości organizacji nowych tras przemarszu. Ważne, by żandarmi meldowali także o ewentualnych przemieszczeniach miejscowej ludności (uchodźców). Istotnym zadaniem Żandarmerii Wojskowej powinno być także zbieranie i przekazywanie wszelkich informacji mogących mieć wpływ na przebieg prowadzonej operacji. Dogodne rozlokowanie żandarmów winno umożliwiać zbieranie informacji o ruchach wojsk, istotnych wydarzeniach w rejonie misji, występujących zagrożeniach itp.

Specjalnością Żandarmerii Wojskowej powinno być konwojowanie transportów specjalnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa przewożonych osób i materiałów oraz konwojowanie pojazdów wielkogabarytowych i z ładunkami specjalnymi.

Inspektorzy ruchu drogowego ŻW powinni być przygotowani do prowadzenia dochodzeń w sprawach wypadków drogowych i zabezpieczania miejsc zdarzeń, gromadząc niezbędne informacje i dowody, winni sprawdzać odpowiednią dokumentację oraz zapewniać bezpieczeństwo na miejscu wypadku i udzielać pomocy rannym.

Innym zadaniem, które muszą realizować siły prewencyjne Żandarmerii Wojskowej jest zapewnienie porządku i dyscypliny wojskowej. Chodzi tu o zapewnienie przestrzegania prawa wojskowego i cywilnego przez żołnierzy i pracowników cywilnych biorących udział w operacji. Stąd także żandarmi mogą organizować i prowadzić areszty i izby zatrzymań dla całości sił. Rutynowym działaniem prewencyjnym żandarmerii są patrole. Kierowani w misje żandarmi (lub ich część) winni posiadać umiejętności patrolowania z psami. Wykorzystywanie psów przez Żandarmerię Wojskową ma za zadanie:

- poszukiwanie osób;
- tłumienie zamieszek (kontrola tłumy);
- zatrzymywanie i obezwładnianie podejrzanych osób;
- poszukiwanie broni i materiałów wybuchowych;
- poszukiwanie narkotyków;

- pełnienie służby wartowniczej i ochronnej;
- udział w zespołach poszukiwawczo-ratowniczych.

Są to trudne zadania, wymagające dużej wiedzy i doświadczenia. Jednak to właśnie Żandarmeria Wojskowa, wyspecjalizowana formacja, odpowiednio szkolona i wyposażona winna za nie odpowiadać.

Zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie operacji należy do wszystkich żołnierzy biorących w niej udział. Żandarmeria Wojskowa może odpowiadać tylko za część zadań, wynikających ze specyfiki tej formacji. Przede wszystkim żandarmi winni być odpowiedzialni za działania operacyjno-rozpoznawcze polegające na zbieraniu, sprawdzaniu, wykorzystywaniu, analizowaniu i przekazywaniu informacji wywiadowczych uzyskiwanych w czasie pracy kryminalno-śledczej, prewencyjno-porządkowej oraz operacji specjalnych. Żandarmi wykonując typowo policyjne zadania ukierunkowują także swoją aktywność na zbieranie informacji dotyczących terenu i ewentualnego przeciwnika. W ramach zapewnienia bezpieczeństwa w rejonie operacji Żandarmeria Wojskowa winna wydzielać stosowne siły do ochrony i obrony dowództw i sztabów oraz innych wyznaczonych miejsc. Jednym z najtrudniejszych zadań, które mogą realizować żołnierze żandarmerii jest zwalczanie terroryzmu. Obejmują one z jednej strony działania typowo policyjne, także jak prowadzenie dochodzeń i działań operacyjno-rozpoznawczych w sprawach terrorystycznych, prowadzenie kontroli dostępu do obiektów podatnych na ataki terrorystyczne i przeszukań. Z drugiej strony żandarmeria może brać udział w działaniach ofensywnych, w działaniach zaczepnych i akcjach ratowniczych.

Kolejnym zadaniem, które może realizować żandarmeria jest ochrona specjalna VIP. Zadanie to wymaga dużego profesjonalizmu i ze względu na typowo policyjny charakter winno być powierzane żandarmerii. Ochrona szczególnie zagrożonych osób przed zabójstwem, porwaniem lub zranieniem wymaga także specyficznego wyposażenia.

Działania związane z jeńcami wojennymi, osobami zatrzymanymi to cały konglomerat zadań, który ze względu na szereg szczegółowych obwarowań prawnych realizowane są przez wyspecjalizowane służby. Doświadczenia misji w Iraku potwierdzają celowość ich powierzania właśnie Żandarmerii Wojskowej. Działania

z jeńcami, aresztowanymi i osobami zatrzymanymi będą miały miejsce w rejonie prowadzonych działań w trakcie ich trwania lub bezpośrednio po ich zakończeniu.

Żandarmeria Wojskowa musi w misjach dysponować pełną wiedzą dotyczącą wszelkich zasad postępowania z jeńcami, aresztowanymi i zatrzymanymi. Jednym z podstawowych zadań żandarmerii winno być prowadzenie doradztwa w sprawach jeńców i aresztantów. Część zadań z konieczności wykonywać będą jednostki ogólnowojskowe i to właśnie żandarmi muszą wyposażyć je w wiedzę na temat postępowania i administrowania jeńcami i zatrzymanymi. Żandarmeria może organizować odpowiednie punkty zbiórek i miejsca czasowego przetrzymywania wszystkich zatrzymanych. Spośród żandarmów także należy rekrutować personel odpowiedzialny za pobyt jeńców i zatrzymanych w tych miejscach. Strażnicy i żołnierze eskorty, obligatoryjnie winni być żandarmami. Natomiast personel administracyjny – w zależności od możliwości. Również wyłącznie Żandarmeria Wojskowa winna odpowiadać za wszelkie przewozy jeńców i aresztantów, czyli ich konwojowanie i eskortowanie. Posiadanie specjalistycznych pojazdów, wyposażenia i umiejętności policyjne jednoznacznie na to wskazują. Również żandarmi winni pełnić funkcje strażników w obozach i izbach zatrzymań. W operacjach wielonarodowych ważne jest by przestrzegać zasady, aby jeńcy i zatrzymani pozostawali pod kontrolą tego państwa, które dokonało zatrzymania. Natomiast konwojowanie może być realizowane przez żołnierzy innych państw operacji. Jednak w konwoju musi uczestniczyć przedstawiciel państwa, które dokonało zatrzymania. Żandarmi mogą przesłuchiwać jeńców i zatrzymanych.

Ostatnimi zadaniami żandarmerii z tego obszaru jest kontrola jeńców i zatrzymanych, ustanawianie polityki dyscyplinarnej, wydawanie rozkazów i poleceń w języku zrozumiałym dla zatrzymanych oraz ogłaszanie zasad i instrukcji.

Zadania dochodzeniowo-śledcze polegają na realizacji czynności procesowych, powadzeniu dochodzeń i śledztw w sprawach wojskowych i cywilnych popełnionych przez członków danej operacji lub wymierzonych przeciwko nim. Żandarmeria Wojskowa poza prokuraturą jest jedyną formacją, która z mocy prawa może prowadzić sprawy karne i ścigać ich sprawców. Prowadzenie tych spraw polega na procesowym gromadzeniu informacji o okolicznościach i sprawcach przestępstwa,

zbieraniu dowodów, analizowaniu i ocenie materiału, by na finalnym etapie przedstawić go prokuraturze.

Żandarmeria winna być przygotowana także do prowadzenia dochodzeń w sprawach zbrodni wojennych i innych naruszeń prawa międzynarodowego. Dochodzeniem w sprawach zbrodni wojennych jest postępowanie karne w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości i przestępstw przeciwko prawu wojennemu i innych międzynarodowych konwencji popełnionych przez jakąkolwiek osobę zarówno wojskową jak i cywilną. Zbrodnie wojenne mogą być popełnione przez członków sił misji lub operacji jak i przez żołnierzy lub cywili działających przeciwko tym siłom lub miejscowej ludności.

Działania Żandarmerii Wojskowej dotyczyć mogą także współdziałania w poszukiwaniu i zatrzymywaniu osób skazanych za zbrodnie wojenne. Oficerowie dochodzeniowi zaangażowani w prowadzenie tego typu spraw winni bardzo dobrze znać język obcy. W wyjątkowych wypadkach możliwe jest wykorzystywanie przy realizacji czynności procesowych tłumaczy. Techniki prowadzenia dochodzeń w sprawach zbrodni wojennych często są modyfikowane w przypadku przesłuchiwania ofiar i świadków zbrodni i wymagają od żandarmów dodatkowego szkolenia. Część działań dochodzeniowych związanych jest z przeciwdziałaniem terroryzmowi oraz procesowym dokumentowaniem terroryzmu. Mają one istotne znaczenie w późniejszym ściganiu karnym jego sprawców.

Oficerowie Żandarmerii Wojskowej mogą występować w roli dowódców policji wojskowej w operacjach wielonarodowych. Wówczas winni koordynować prowadzenie postępowań karnych stosując następujące zasady:

1. Państwem wiodącym w prowadzeniu dochodzenia winno być to, z którego prawdopodobnie wywodzi się osoba podejrzana. Jeżeli nie ma możliwości ustalenia na podstawie dowodów osoby podejrzanej, wówczas dochodzenie prowadzi przedstawiciel tego państwa, które jest nim najbardziej zainteresowane (np. występuje w roli poszkodowanego),
2. W czynnościach procesowych winni brać udział przedstawiciele państw, z których pochodzą przedstawiciele i świadkowie zdarzenia oraz policja cywilna, jeżeli sprawa dotyczy osób cywilnych lub ich mienia,

3. Dochodzenia dotyczące sprawców kilku państw biorących udział w operacji oraz w sprawach, które wykraczają poza kompetencje dowódcy sił operacji powinny być koordynowane i nadzorowane przez dowódcę policji wojskowej wyższego szczebla dowodzenia,
4. Jeżeli narodowa policja wojskowa państwa, z którego wywodzi się osoba podejrzana nie jest w stanie przeprowadzić dochodzenia, może je przeprowadzić policja wojskowa innego państwa. W takim przypadku niezbędna jest zgoda władz państwa osoby podejrzanej i realizacji czynności procesowych obecności jego przedstawiciela. Dochodzenie musi wówczas być prowadzone w języku ojczystym podejrzanego¹⁴⁴.

Żandarmeria Wojskowa w misjach pokojowych i stabilizacyjnych winna być odpowiedzialna za działania związane z aresztowaniem, ochroną i zatrzymywaniem członków sił danej operacji, którzy w istotny sposób naruszyli przepisy prawa. Działania te mogą wynikać z popełniania przestępstw, ale nie tylko. Czasowe zatrzymywanie osób może być związane także z koniecznością izolowania określonych osób lub grup stanowiących szczególne zagrożenie albo planujących podejmowanie aktów terroryzmu i przemocy.

Żandarmeria Wojskowa w misjach i operacjach winna być informowana o wszelkich podejrzeniach rażącego naruszenia Międzynarodowego Prawa Wojennego i Konwencji Genewskich. W takich przypadkach żandarmi muszą badać każdy przypadek pogwałcenia tych zasad przez siły działające w ramach operacji. Ponadto do obowiązków żandarmerii należy realizacja wstępnych czynności dochodzeniowych w sprawie podejrzenia pogwałcenia Konwencji Genewskich przez siły przeciwnika.

Zadania operacyjno-rozpoznawcze Żandarmerii Wojskowej powinny stanowić ważne uzupełnienie działalności wywiadowczej i kontrwywiadowczej prowadzonej przez wojskowe służby specjalne.

Działalność operacyjno-rozpoznawcza żandarmerii winna być realizowana metodami podobnymi do działań służb specjalnych. Charakter uzyskiwanych informacji w misjach pokojowych i stabilizacyjnych jest typowo wywiadowczy i

¹⁴⁴ APP-12..., wyd. cyt., s. 20-21.

kryminalny. Informacje wywiadowcze odnoszą się do wszelkich działań operacyjnych wojsk przeciwnika i własnych, sytuacji wśród miejscowej ludności, zagrożeń, różnych zdarzeń i procesów zachodzących w rejonie operacji. Informacje kryminalne natomiast odnoszą się do prowadzonych postępowań karnych, wykrywania przestępstw i ich sprawców.

Żandarmeria Wojskowa może prowadzić wyżej wymienioną działalność przez wszystkich żandarmów, korzystając z ich naturalnego umiejscowienia i działania z reguły w całej strefie operacji. Z drugiej strony żandarmeria posiada w swoich strukturach wyspecjalizowanych oficerów i podoficerów, którzy profesjonalnie zajmują się prowadzeniem pracy operacyjno-rozpoznawczej. Winni oni być kierowani w misje zagraniczne i przygotowywani dodatkowo do zadań w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Biorąc pod uwagę duży potencjał operacyjno-rozpoznawczy żandarmerii wraz z występującymi potrzebami związanymi z koniecznością wykrywania zdarzeń kryminalnych zarówno wśród żołnierzy uczestniczących w operacji jak i wymierzonych w siły koalicyjne należy przyjąć za celowo umieszczanie w strukturach sił również żandarmów o przygotowaniu operacyjno-rozpoznawczym. Mogą oni także prowadzić szkolenie lokalnej policji. Niezbędne jest zawarcie przez ŻW porozumienia z wojskowymi służbami specjalnymi, by dokładnie rozgraniczyć zainteresowania operacyjne i określić zasady współdziałania w operacjach zagranicznych.

Żandarmeria Wojskowa może zbierać informacje podczas prowadzenia typowych policyjnych zadań takich jak kontrola ruchu drogowego, prowadzenie spraw karnych, ochrona rejonu, działania związane z jeńcami i aresztantami. Wszyscy żandarmi winni być przygotowani do prowadzenia obserwacji i zbierania informacji oraz odpowiedniego ich dokumentowania. Niezależnie od tego Żandarmeria Wojskowa podczas misji może otrzymać zadanie zbierania, analizowania i przekazywania określonych informacji, w tym informacji wywiadowczych. Może to być oddzielne zadanie zlecone żandarmerii albo też w połączeniu z innymi zadaniami policyjnymi. W tych ostatnich przypadkach zadania operacyjno-rozpoznawcze winno zlecać się profesjonalnie przygotowanym żandarmom. Wszystkie informacje kryminalne, operacyjno-wojskowe i wywiadowcze zebrane podczas operacji przez

żandarmów muszą być sprawdzane, analizowane i przekazywane na określony szczebel dowodzenia. Żandarmeria musi być gotowa do prowadzenia w misji bazy danych. Umieszczane tam ustalenia i dane liczbowe, informacje o przestępstwach i ich sprawcach, różnych wypadkach i zdarzeniach mogą okazać się potrzebne na różnych etapach prowadzonej operacji a także po jej zakończeniu. Bardzo ważne jest by informacje o różnym charakterze zbierane podczas prowadzenia operacji przez różne podmioty (sztab, żandarmeria, służby specjalne i inne) były odpowiednio koordynowane. Dowódca operacji winien ustalać w ramach posiadanych struktur komórkę zajmującą się tą koordynacją.

Jednostki specjalne policji wojskowej występują w wielu krajach. Mają podobny charakter i wyposażenie. Kierują się podobnymi procedurami. W Polsce w latach 2003 i 2004 powstały trzy w pełni zawodowe jednostki specjalne Żandarmerii Wojskowej zwane Oddziałami Specjalnymi. Stworzyło to realną możliwość wysyłania w misje zagraniczne ok. 1500 żandarmów zdolnych do realizacji zadań przewidzianych dla jednostek specjalnych policji wojskowych. Po pierwszej fazie operacji, gdzie używa się wojsk operacyjnych na kolejnych jej etapach gdy łagodnieje konflikt celowym jest zastępowanie sił militarnych jednostkami policji wojskowej. Po zakończeniu głównego konfliktu dowództwo operacji może potrzebować sił zdolnych do interwencji w celu zapobiegania pogorszeniu stanu porządku publicznego. Jest to tak zwany okres przejściowy, gdy jeszcze państwo, na którego terenie prowadzona jest operacja nie jest zdolne lub nie wykazuje zainteresowania do rozwiązywania przy użyciu własnej policji i innych sił różnego rodzaju problemów. Użycie konwencjonalnych sił zbrojnych w tym okresie przejściowym jest nieuzasadnione. Natomiast większość zadań winna realizować policja wojskowa występując w roli policji wojskowej państwa, na terenie którego prowadzona jest operacja. Oddziały Specjalne Żandarmerii Wojskowej mogą nie tylko odpowiadać za przestrzeganie porządku, bezpieczeństwa i prawa. Współdziałając z lokalną policją mogą ją szkolić i stopniowo przekazywać odpowiedzialność za bezpieczeństwo w poszczególnych rejonach. Jednostki specjalne Żandarmerii Wojskowej posiadają odpowiednie wyszkolenie i wyposażenie by skutecznie zapewnić rozwiązywanie problemów bezpieczeństwa publicznego. Są przygotowane do używania środków specjalnych

włącznie z bronią nieśmiertelnością oraz posiadają prawne podstawy do ich użycia. Broni palnej winny używać tylko w ostateczności, w obronie własnej lub innych osób. Jednostki specjalne Żandarmerii Wojskowej są zdolne do współdziałania z siłami militarnymi i policją cywilną. Mogą realizować zadania wspólnie z jednostkami ogólnowojskowymi. Podobnie jak typowe jednostki żandarmerii mogą prowadzić działania zapobiegawczo-profilaktyczne, ale także podejmować działania interwencyjne. Profesjonalne wykształcenie i wyposażenie tych jednostek winno umożliwić bardzo dynamiczne ich wykorzystanie przez dłuższy okres.

Jednostki specjalne Żandarmerii Wojskowej w operacjach zagranicznych mogą realizować szereg zadań wynikających z potrzeb operacyjnych oraz specyficznych właściwości tych jednostek.:

Zbieranie informacji umożliwiających realizację działań zapobiegawczych i operacji interwencyjnych winno mieć charakter działania wywiadu kryminalnego ukierunkowanego na zbieranie i analizowanie informacji związanych z przestępczością zorganizowaną. Jednostki specjalne ŻW winny odpowiadać za zbieranie ściśle określonych informacji. Kontakty z miejscową ludnością, władzami i różnymi organizacjami winny dać ŻW znajomość lokalnej sytuacji, stanu przestępczości, występujących zagrożeń. Żołnierze jednostek specjalnych ŻW mogą prowadzić kontrolę określonego rejonu operacji. Działania patrolowe i stała obecność w rejonie operacji pozwalają na dobre kontakty z lokalną społecznością oraz pogłębianie wiedzy o bezpieczeństwie rejonu. Żandarmi z jednostek specjalnych posiadają zdolność do podejmowania interwencji wobec pojedynczych osób oraz większych grup w przypadku naruszenia porządku publicznego. Są przygotowani i odpowiednio wyposażeni by prowadzić walkę z tłumem. Powinno się powierzać im zadania odstrasżające i zapobiegawcze. Mogą kontrolować określone rejon, monitorować grupy opozycyjne, kontrolować tłum oraz likwidować zamieszki. Jednostki specjalne ŻW w misjach mogą mieć powierzony określony rejon odpowiedzialności do prowadzenia operacji. Interwencje żandarmerii różnią się od typowej interwencji wojskowej. Przed podjęciem interwencji żandarmi winni być gotowi do prowadzenia negocjacji w celu przekonania przeciwników lub antagonistów do przerwania zabronionych działań i rozwiązania problemów w sposób pokojowy. Gdy te nie

odnoszą skutku żandarmi mogą podejmować działania odstrasżające polegające na takim rozmieszczaniu swoich sił, by pokazać swoją determinację do przeprowadzenia interwencji. Kolejnym etapem jest ostrzeżenie, gdzie żandarmi zdecydowanie oświadczają przeciwnikom, że negocjacje zostały zakończone i o ile przeciwnicy nie zastosują się do poleceń zostanie podjęta interwencja. Gdy i to nie jest środkiem wystarczającym żandarmi interwenują. Podczas interwencji, która ma na celu rozwiązanie sytuacji poprzez zastosowanie odpowiednich środków i przyjęcie właściwej taktyki działania, żandarmi winni stosować środki przymusu adekwatne do zagrożenia. Żandarmeria interwenując winna dążyć nie do zwalczania i pokonania przeciwnika lecz do opanowania sytuacji. Jako zasadę, we wszystkich możliwych sytuacjach, należy przyjąć używanie sprzętu typowo policyjnego: pałek, kajdanek, miotaczy gazowych, siatek obezwładniających. Broń palną należy zastępować bronią gazową, elektryczną, strzelbami gładkolufowymi na kule gumowe. Po zakończeniu interwencji i osiągnięciu wymaganego stanu należy dokonać kontroli terenu, która ma na celu zapobieganie występowania podobnych zdarzeń lub zagrożeń w przyszłości.

Bardzo istotną funkcją, którą mogą wypełniać jednostki specjalne Żandarmerii Wojskowej jest monitorowanie działania lokalnej policji. Polega to na sprawdzaniu działań patrolowych lokalnej policji, zapewnieniu wprowadzania przez tę policję rozkazów dowództwa operacji, kontrolowaniu posterunków policji, sprawdzaniu miejsc zatrzymań.

Żandarmi winni także odpowiadać za sprawdzanie magazynów broni i sposobów jej przewożenia.

Żołnierze jednostek specjalnych ŻW mogą realizować wszystkie zadania związane z utrzymaniem prawa i porządku zastępując lokalną policję lub ją wspierając. Dowódcy sił specjalnych ŻW w prowadzonych operacjach winni podlegać bezpośrednio pod dowódcę sił i wskazane jest by był on jednocześnie starszym doradcą w sprawach porządku i bezpieczeństwa.

W przypadku realizacji zadań interwencyjnych związanych z porządkiem publicznym, dowódca sił winien przekazać dowódcy sił specjalnych żandarmerii pełne uprawnienia w zakresie decydowania o użyciu środków specjalnych zgodnie z zasadami działania.

Jako zasadę należy przyjąć, iż występujące w misjach jednostki specjalne żandarmerii nie będą posiadać własnej logistyki i należy przewidzieć ich zaopatrywanie logistyczne przez inne jednostki działające w rejonie operacji.

Jednostki ŻW mogą tworzyć swoje kontyngenty. Może to mieć miejsce w przypadku, gdy przewidywane zadania operacji mają głównie charakter policyjny.

4.4. Sprzęt, wyposażenie i uzbrojenie wydzielane przez Żandarmerię Wojskową do realizacji zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Charakter zadań przewidywanych do realizacji w misjach pokojowych i stabilizacyjnych, ich ilość, złożoność oraz specyfika dyktują konieczność wyposażania Żandarmerii Wojskowej w nowoczesny sprzęt i uzbrojenie adekwatny do specyfiki tej formacji. Jedną z kwestii podstawowych są właściwe pojazdy. Charakter zadań przewidywanych dla jednostek specjalnych ŻW oraz udział w wielu niebezpiecznych operacjach powoduje potrzebę posiadania lekkich pojazdów opancerzonych, służących do przewozu żołnierzy (razem z kierowcą), podstawowego modułu jednostek specjalnych ŻW, jakim jest sześciuosobowa sekcja. Ponadto pojazd ten powinien pomieścić indywidualne oporządzenie żołnierzy i uzbrojenie oraz jednostki ognia, może być wykorzystywany zarówno do zadań typowo policyjnych (patrowanie, konwojowanie) jak i jako pojazd bojowy w misjach, przy wsparciu policyjnym oraz do operowania przez siły specjalne ŻW w rejonie zagrożeń terrorystycznych. Lekki pojazd opancerzony jest niezbędnym środkiem w który winna być wyposażona Żandarmeria Wojskowa¹⁴⁵.

Żandarmeria Wojskowa realizując zadania potrzebuje także lekkich pojazdów do realizacji zadań policyjnych. Samochód osobowo-terenowo-interwencyjny musi spełniać stawiane przed nim wymogi, to jest przeznaczenie do zabezpieczenia działań jednostek ŻW wykonujących zadania patrolowo-interwencyjne (kontrola ruchu drogowego, zabezpieczenie przegrupowań wojsk, zabezpieczanie zdarzeń kryminalnych, praca operacyjno-rozpoznawcza).

¹⁴⁵ Por. W. Gutt, *Określenie potrzeb w zakresie sprzętu specjalistycznego dla Żandarmerii Wojskowej realizującej zadania w ramach misji pokojowych i stabilizacyjnych, koncepcja wyposażenia Wyspecjalizowanej Jednostki Policji Wojskowej na Bazie Kompanii manewrowej z Oddziału Specjalnego ŻW oraz Oddziału ŻW, materiał na prawach rękopisu, styczeń 2005 r., s. 1-5.*

Najbardziej skomplikowanym elementem wyposażenia Żandarmerii Wojskowej jest niezbędny szczególnie do realizacji samodzielnych działań terenowy interwencyjny wóz dowodzenia. Zapewnić on winien łączność pomiędzy różnymi elementami ugrupowania sił żandarmerii oraz z innymi elementami operacji. Musi on umożliwić funkcjonowanie systemu dowodzenia w różnych operacjach.

Podstawowym uzbrojeniem osobistym żandarmów wysyłanych w misje powinien być karabinek automatyczny (samoczynna indywidualna broń strzelecka dostosowana do strzelania 5,56x45 mm amunicją NATO, umożliwiająca prowadzenie ognia ciągłego oraz pojedynczego i seriami trzech strzałów). Karabinek przeznaczony winien być do walki ogniowej na znaczną odległość oraz do zwalczania lekko opancerzonych pojazdów przy użyciu granatów nasadkowych. Przyrządy celownicze powinny umożliwiać celowanie w warunkach dziennych i po zmroku. Karabinek powinien być dostosowany do mocowania optycznych przyrządów celowniczych lekkiego typu, oraz wyposażony w łożo z uchwytem przednim i szynami bocznymi do mocowania oświetlenia oraz laserowego wskaźnika celu. Ważne, by małe gabaryty karabinka pozwalały na realizację rutynowych policyjnych zadań.

Ważnym elementem indywidualnego uzbrojenia żandarma winien być pistolet specjalny (półautomatyczna broń strzelecka przeznaczona do zwalczania celów w bliskich odległościach).

Broń palna z założenia winna służyć żandarmom głównie do obrony. Domeną ich działania jest korzystanie z broni nieśmiercionosnej.

Ze względu na przewidywane powierzanie jednostkom specjalnym Żandarmerii Wojskowej także zadań antyterrorystycznych część pododdziałów winna posiadać również wysokospecjalistyczną broń strzelecką. Część sekcji jednostek specjalnych ŻW winna posiadać karabiny wyborowe, rzadko wykorzystywane przez żandarmerię, jednak niezbędne przy realizacji najbardziej niebezpiecznych zadań.

Za właściwe należy uznać także wyposażenie części sekcji jednostek specjalnych ŻW w zestawy taktyczne typu „CORNER SHOT”. Jest to system broni taktycznej służący, po zamocowaniu pistoletu do strzelania zza przeszkód. Zestaw jest przeznaczony do określania położenia celu znajdującego się w bliskiej odległości na wprost lub z ukrycia „CORNER SHOT” może być wykorzystany w trakcie zadań

bojowych w obszarach zabudowanych, za barykadami, wewnątrz pomieszczeń oraz do prowadzenia obserwacji z okopów. Można go też stosować w samolotach, na statkach, wewnątrz pojazdów i w każdych warunkach widoczności¹⁴⁶.

Niezależnie od opisanego bojowego wyposażenia jednostek Żandarmerii Wojskowej najważniejsze będą jednak te, które stanowią o jej policyjnym charakterze i wyróżniają spośród innych formacji. Jednym z elementów tego wyposażenia jest strzelba gładkolufowa. Jest ona środkiem przymusu bezpośredniego określonym ustawowo, przeznaczonym do wystrzeliwania pocisków niepenetrujących-gumowych w celu odparcia czynnej napaści, gwałtownego zamachu na życie, zdrowie lub mienie, przeciwdziałania zbiorowemu zakłócaniu porządku publicznego, w trakcie pościgu za sprawą zamachu. Może też być zastosowana do pokonywania osłon technicznych (drzwi, zamki, zawiasy), jak również w blokadach drogowych. Broń jest zasilana z niewymiennego magazynka rurowego umieszczonego pod lufą. Rażenie obezwładniające pocisku, jego prędkość wylotowa i energia zależą od rodzaju użytego naboju.

Bronią przyszłości policji wojskowej jest broń elektryczna. Umożliwia ona wykorzystywanie niezabijających bezprzewodowych pocisków obezwładniających na odległość do kilkudziesięciu metrów. Pociski te mogą być wystrzeliwane ze specjalnych strzelb. Ich działanie polega na skutecznym neutralizowaniu, całkowitym obezwładnianiu mięśni na krótki czas i ogłuszaniu umysłu. Paraliżowanie, a nie zabijanie pozwala na zatrzymywanie osób i dalsze działania wobec nich. Broń ta winna mieć szczególne zastosowanie w misjach pokojowych i stabilizacyjnych jako broń prewencyjna pozwalająca na neutralizację działań, a nie eliminację ludzi, głównie podczas zamieszek ulicznych, walk z tłumem, likwidacji przestępczości¹⁴⁷.

Żołnierze Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych winni posiadać sprzęt specjalistyczny. Bramowy wykrywacz metali stanowiłby element wyposażenia głównie tych sekcji Żandarmerii Wojskowej, która odpowiada w misjach za ochronę specjalną VIP i wytypowanych miejsc. Urządzenie jest przeznaczone do sygnalizowania obecności metalowych przedmiotów u osób lub w przenoszonym przez nie bagażu podręcznym, przechodzących przez bramowy wykrywacz metali.

¹⁴⁶ *Tamże*, s. 11.

¹⁴⁷ *Tamże*, s. 12.

Jest to urządzenie składane, stosowane w wejściach do pomieszczeń w budynkach lub przejściach pomiędzy wydzielonymi sektorami w terenie otartym, gdy wymagane jest sprawdzenie osób i bagażu pod kątem obecności metalowych przedmiotów. Urządzenia ma wbudowany licznik osób przechodzących.

Kolejnym elementem ochronnym winien być koc antyodłamkowy, przeznaczony do neutralizacji skutków wybuchu ładunków średniej wielkości. Koc jest wykonany z wielowarstwowej tkaniny aramidowej. Stasuje się go w miejscach, w których nie jest możliwe wykorzystanie innego sprzętu, głównie osłon antywybuchowych.

Nesaser kuloodporny to dodatkowe wyposażenie specjalistyczne żandarmów wykonujących czynności ochronne. Jest stosowany jako awaryjna osłona balistyczna dla osoby ochranianej. Nesaser jest wykonany na bazie skórzanego nesaseru i zbudowany z dwóch części połączonych zawiasami. W bocznych ścianach nesaseru są zamontowane panele balistyczne. Konstrukcja nesasera umożliwia częściowe lub całkowite jego otwarcie i osłonięcie osoby ochranianej. Wewnątrz na jednej z bocznych ścianek została wszyta otwarta kabura na pistolet maszynowy oraz trzy pojemniki na magazynki. Panele balistyczne zapewniają ochronę przed pociskami.

Osłona antywybuchowa jest przeznaczona do neutralizacji skutków wybuchu ładunków średniej wielkości, improwizowanych ładunków wybuchowych, w tym skutków działania odłamków i ognia. Osłoną antywybuchową pokrywa się neutralizowany ładunek wybuchowy. Boczne ścianki osłony samoczynnie rozkładają się, izolując ładunek od otoczenia. Osłona neutralizuje do 90% skutków wybuchu średniej wielkości improwizowanych ładunków wybuchowych, w tym działania odłamków, ognia i fali uderzeniowej. Osłona skutecznie izoluje neutralizowany ładunek przed możliwością odpalenia za pomocą zapalnika radiowego.

Tarcza balistyczna jest przeznaczona do zapewnienia osłony użytkownikowi przed skutkami ostrzału w terenie (również zurbanizowanym) oraz wewnątrz budynków. Jest wykonana z kompozytu włókien aramidowych, ma kształt wycinka powierzchni bocznej walca. W górnej części tarczy zamontowany jest prostopadle do osi podłużnej panoramiczny wizjer, który umożliwia obserwację przedpola.

Konstrukcja tarczy oraz wykończenie powierzchni czołowej eliminują rykoszety pocisków¹⁴⁸.

Urządzenie rentgenowskie do monitorowania bagażu jest przeznaczone do prześwietlania bagażu podręcznego i małych przedmiotów. Zobrazowanie wnętrza kontrolowanego przedmiotu (bagażu) następuje na monitorze komputera.

Wykrywacz par materiałów wybuchowych i substancji toksycznych jest przeznaczony do identyfikowania i oznaczania materiałów wybuchowych i bojowych środków trujących. Ustawienia wykrywacza par materiałów wybuchowych i substancji toksycznych umożliwiają wykrycie i oznaczenie:

- materiałów wybuchowych: heksogenu, pentrytu, trotylu, nitrogliceryny, azotanu amonu, semtexu;
- substancji toksycznych: tabunu, sarinu, somanu, cyklosarinu, V-gazu, gazu musztardowego.

Wykrywacz działa w dwóch trybach pracy: analizy cząstek i analizy oparów próbek materiałów wybuchowych lub substancji toksycznych.

Zestaw do wykrywania materiałów wybuchowych jest przeznaczony do wykonywania zadań rozpoznania pirotechnicznego, w tym lokalizacji i identyfikacji ładunków wybuchowych oraz wygradzania stref niebezpiecznych. Zestaw wykonany na bazie pojemnika z tworzywa sztucznego, który posiada wewnętrzne przegrody przystosowane do umieszczenia w nich specjalistycznych narzędzi, z wykorzystaniem których można zlokalizować i zidentyfikować ładunek wybuchowy oraz wygrodzić strefę niebezpieczną.

Zestaw ochronny ŻW ciężki, winien stanowić wyposażenie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej wykonujących zadania interwencyjne w przypadkach naruszenia porządku publicznego. Zestaw jest przeznaczony do ochrony części ciała przed urazami spowodowanymi uderzeniami tępymi narzędziami. W skład zestawu wchodzi tarcza ochronna, hełm z przyłbicą, ochraniacze przedramienia i nóg oraz rękawice ochronne przeciwuderzeniowe.

Zestaw żołnierza wsparcia-operatora zawiera wykwapowanie do wykonywania zadań służbowych przez żołnierzy jednostek specjalnych ZW. W skład zestawu wchodzi m.in. kombinezon, kominiarka, rękawice z tkaniny trudnopalnej, buty

¹⁴⁸ Tamże, s.15.

taktyczne do działań w terenie zabudowanym, hełm kompozytowy, kamizelka kuloodporna, kamizelka taktyczna, okulary ochronne, ochraniacze na kolana i łokcie.

Żandarmi działający w misjach wykonujący zadania kryminalistyczne winni posiadać ambulans kryminalistyczny wyposażony w środki i materiały do zabezpieczania miejsc zdarzeń. Między innymi ambulans ten winien posiadać zestawy podstawowego sprzętu kryminalistycznego takie jak¹⁴⁹:

- zestaw do zabezpieczania mikrośladów;
- zestaw do zabezpieczania śladów kosmologicznych;
- zestaw do analiz chemicznych;
- zestaw do daktyloskopowania;
- zestaw do oględzin zwłok;
- zestaw do zabezpieczenia śladów na miejscu pożaru;
- zestaw do dokumentowania oględzin;
- zestaw do znakowania miejsc zdarzenia.

Niezależnie od ww. uzbrojenia i wyposażenia żandarmi kierowani w misje pokojowe i stabilizacyjne muszą posiadać sprzęt typowo policyjny taki jak pałki, kajdanki, miotacze gazu, kolczatki drogowe, wyrzutniki z siatkami obezwładniającymi, kaftany bezpieczeństwa, tarcze do zatrzymywania pojazdów, trójkąty ostrzegawcze, urządzenia głośnomówiące, kaski ochronne, odpowiednie oznakowania, podręczne środki łączności.

Wysyłając w misje określony sprzęt należy pamiętać, iż może ulec tam uszkodzeniu, zużyciu. Ważne, aby jednostka logistyczna, na zaopatrzeniu której znajdować się będą siły żandarmerii była na to przygotowana.

4.5. Organizacja, kierowanie i współdziałanie w czasie wykonywania zadań przez Żandarmerię Wojskową

System dowodzenia tworzą funkcjonalne i wewnętrznie skoordynowane elementy organizacyjne, osobowe materiałowe, wzajemnie ze sobą skorelowane i połączone¹⁵⁰.

W systemie dowodzenia wyróżniamy:

¹⁴⁹ Tamże, s. 21.

¹⁵⁰ Por. B. Pacek, W. Gutt, „Zasady działania Oddziałów Specjalnych ŻW” – materiał na prawach rękopisu, Warszawa 2005, s. 4-14.

- organizację dowodzenia;
- środki dowodzenia;
- proces dowodzenia.

Organizacja dowodzenia to sposób organizacji dowództw do wykonania zadania, zadania dowództw i relacje między nimi, uprawnienia i odpowiedzialność dowództw oraz ich podział funkcjonalny.

Środki dowodzenia to różne urządzenia, których zadaniem jest zapewnienie przepływu informacji niezbędnych do dowodzenia podległymi siłami.

Proces dowodzenia to całokształt działań realizowanych przez podmioty dowodzenia w celu podjęcia decyzji, opracowania i postawienia zadań podwładnym oraz nadzorowania ich wykonania.

Proces dowodzenia jest powtarzającym się cyklem organizacyjnym utrzymywanym w ruchu poprzez ciągle zbieranie, przetwarzanie i wykorzystywanie informacji. Na bazie tych informacji podejmuje się decyzję, zamiar działania i plan operacji. Stanowi on podstawę do opracowania dokumentów dowodzenia. Dowodzenie to proces, w którym dowódca przekazuje (narzuca) swoją wolę i zamiary oraz w ramach, którego planuje, organizuje, koordynuje i ukierunkowuje działania podległych mu wojsk przez użycie standartowych procedur działania i wszelkich środków przekazywania informacji.

System dowodzenia jednostkami Żandarmerii Wojskowej¹⁵¹ opiera się na trzech szczeblach. Całością sił ŻW dowodzi komendant główny żandarmerii, któremu bezpośrednio podlega 10 oddziałów ŻW o charakterze terenowym i 3 oddziały specjalne. Oddziałom terenowym podlegają wydziały (2) i placówki ŻW (45).

W czasie bieżącej realizacji zadań w kraju system ma na celu zapewnienie skuteczności przedsięwzięć interwencyjnych, zapobiegawczych, dochodzeniowo-śledczych, zabezpieczających oraz szybkie likwidowanie negatywnych stanów.

Natomiast w czasie realizacji operacji pokojowych i stabilizacyjnych rola komendanta głównego ŻW sprowadza się do przygotowania sił żandarmerii i przekazania ich w dowodzenie Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych.

¹⁵¹ Por. *Tamże*, s. 11-12.

Wysyłani w misje żandarmi podlegają dowódcy Polskiego Kontyngentu Wojskowego, muszą wykonywać jego rozkazy i polecenia.

Siły ŻW skierowane do wielonarodowych pododdziałów policji wojskowej w misjach realizują zadania na rzecz dowódcy sił na podstawie stałych procedur operacyjnych oraz rozkazów operacyjnych dowódcy sił. Podlegają bezpośrednio dowódcy pododdziału wielonarodowego policji wojskowej, a przez niego dowódcy sił operacji. Podległość tych żandarmów wobec dowódcy Polskiego Kontyngentu Wojskowego ma charakter wyłącznie narodowy.

Komendant główny ŻW może wobec żandarmów pełniących służbę w misjach sprawować funkcję nadzoru merytorycznego oraz wspomagającą w zakresie uzupełniania niezbędnych środków.

Również w czasie kryzysu siły Żandarmerii Wojskowej skierowane do wsparcia policyjnego operacji kryzysowej pozostają na czas realizacji zadań w bezpośrednim podporządkowaniu operacyjnym wyznaczonego dowódcy operacji. W czasie wojny komendant główny ŻW zachowuje pełne dowodzenie siłami żandarmerii terenowej. Siły ŻW wydzielone do udziału w operacji o wymiarze narodowym i sojuszniczym zostają podporządkowane dowódcom tych operacji.

Planowanie użycia sił Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i zagranicznych jest stale realizowaną funkcją dowodzenia związaną z opracowywaniem dokumentów planistycznych. Planowanie to oznacza analizę sytuacji, ocen warunków działania, określanie własnych potrzeb oraz precyzowanie możliwości realizacji zadania.

Celem planowania jest wypracowanie koncepcji wsparcia policyjnego oraz ustalenie realizatorów wypracowanej koncepcji. Planowanie zadań wsparcia policyjnego obejmuje ustalenie celów, zadań i sposobów ich realizacji, terminów, niezbędnych sił i środków, zasad współdziałania z innymi pomiotami oraz potrzeb w zakresie zabezpieczenia logistycznego. Planowanie zawiera ściśle określone elementy:

- opracowanie zamiaru wsparcia policyjnego wobec wojsk operacyjnych;
- określenie zadań dla podległych sił;
- określenie zasad współdziałania;

– wypracowanie niezbędnych potrzeb w zakresie zabezpieczenia bojowego i logistycznego.

Bardzo istotnym elementem planowania jest precyzyjne określenie zasad i sposobu współdziałania z wielonarodową policją wojskową operacji. Dowódca sił żandarmerii w procesie planowania winien określić najważniejsze zadania realizowane podczas operacji oraz czas i rejony ich realizacji. Winien także podać zadania żandarmerii związane ze wsparciem policyjnym oraz określić najpilniejsze zadania i zagadnienia, które należy uzgodnić z dowódcą wspieranych sił.

Dowódca sił żandarmerii po zakończeniu planowania winien dokonać podziału sił i środków wg kryterium:

- obszarowego (zlecając wszystkie zaplanowane zadania o wykonania na określonym terenie siłom ŻW);
- funkcjonalnego przygotowania (zlecając zadania wsparcia policyjnego wg specjalistycznego przygotowania pododdziałów);
- możliwości wykonania zadania;
- czasu działania.

System dowodzenia siłami żandarmerii wydzielanymi do misji i operacji zagranicznych odnosi się w głównej mierze do systemu dowodzenia oddziałami specjalnymi ŻW. Za najważniejsze należy uznać zasady dowodzenia i kierowania oddziałami specjalnymi ŻW.

Dowodzenie tymi siłami (lub siłami z nich wydzielonymi) obejmuje:

- przygotowanie dowództwa, sztabu i niezbędnych wydzielonych sił do wykonania zadań wsparcia policyjnego siłami operacji;
- opracowanie informacji o stanie bezpieczeństwa w rejonie operacji;
- organizowanie zadań wsparcia policyjnego i kierowania siłami ŻW.

Kierowanie działaniami sił żandarmerii przewidywanych do użycia w ramach wsparcia policyjnego obejmuje:

- utrzymanie nieprzerwanego wpływu organów dowodzenia na wykonywanie zadań wsparcia policyjnego przez siły ŻW;
- reagowanie na zmiany sytuacji oraz aktualizowanie podjętej decyzji;

– stawianie zadań oraz stwarzanie wykonawcom możliwości przejawiania własnej inicjatywy i samodzielności.

Kierowanie działaniami wsparcia policyjnego realizowanego przez żandarmerię w działaniach operacyjnych i taktycznych, to działalność mająca na celu utrzymanie wojsk w ciągłej gotowości i zdolności do wykonywania przedsięwzięć i zadań wsparcia policyjnego. Aby zapewnić skuteczne kierowanie i dowodzenie siłami ŻW podczas działań w ramach wsparcia policyjnego należy przewidywać jakie czynniki determinują tę skuteczność. Należą do nich:

- podejmowanie we właściwym czasie decyzji i terminowe stawianie zadań bojowych;
- dobra organizacja i właściwe funkcjonowanie systemu dowodzenia;
- sprawne funkcjonowanie obiegu informacji;
- bieżące i systematyczne zbieranie i analizowanie danych o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- właściwy nadzór nad przygotowaniem wojsk do wykonywania przez nich zadań.

Dowódca sił żandarmerii winien przede wszystkim ocenić sytuację i jej wpływ na realizowane zadania. Jednym z najważniejszych elementów systemu dowodzenia siłami żandarmerii w misjach i operacjach zagranicznych jest łączność.

Żandarmeria Wojskowa winna posiadać wozy dowodzenia, który zapewnią zarówno łączność pomiędzy żandarmami biorącymi udział w operacji jak i pomiędzy ŻW a komponentem ogólnowojskowym Polskiego Kontyngentu Wojskowego. Za organizację i utrzymanie łączności za sztabem sił żandarmerii lub pododdziałami ŻW winien odpowiadać dowódca sił operacji na korzyść których realizowane jest wsparcie policyjne.

W przypadku, gdy siły polskiej ŻW realizują zadania na rzecz sił sojuszniczych lub koalicyjnych, ważne jest by dowódca operacji zapewnił stosowne środki umożliwiające utrzymywanie łączności nie tylko pomiędzy siłami polskiej żandarmerii a elementami dowodzenia operacji, ale także z policją wojskową sił sojuszniczych (koalicyjnych).

Tak więc wymagania w zakresie łączności komponentu Żandarmerii Wojskowej obejmują:

- łączność pomiędzy siłami ŻW, a sztabem sprawującym kontrolę operacyjną;

- zapewnienie łączności pomiędzy odpowiednimi organami państwa-gospodarza;
- łączność między elementami ugrupowania żandarmerii.

System łączności służący przekazywaniu informacji powinien zapewnić dowódcy sił Żandarmerii Wojskowej sprawne dowodzenie oraz koordynowanie działań wsparcia policyjnego.

Środkami dowodzenia siłami żandarmerii na wzór innych policji wojskowych powinny być radiotelefony funkcjonujące w systemie łączności wewnątrz ŻW. Winny one zapewnić łączność niezbędną do realizacji zadań policyjnych (w ruchu na odległość do 20 km i do 25 km podczas postoju). Żandarmeria powinna posiadać radiostacje krótkofalowe zapewniające system łączności fonicznej jawnej i utajnionej oraz umożliwiające łączność zarówno wewnątrz elementów działania ŻW jak i ze względu na swoją kompatybilność z innym sprzętem – jednostkami ogólnowojskowymi Sił Zbrojnych. Żandarmi winni być wyposażeni w komputery umożliwiające opracowywanie, analizowanie i przesyłanie danych. Środki łączności żandarmerii winny pozwalać na pracę w systemie łączności radiowej (radiotelefonicznej) żandarmerii oraz w zintegrowanym systemie łączności taktycznej (KF i radiowych KF). Winny także umożliwiać kierowanie systemem teleinformatycznym. Do pełnego zabezpieczenia systemu dowodzenia niezbędne jest także posiadanie radiowych modułów kryptograficznych utajniających informacje przesyłane w kanałach KF i UKF. Skuteczny system dowodzenia i działania sił żandarmerii w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w dużym stopniu zależeć będzie od właściwego zabezpieczenia logistycznego. Powinno ono opierać się o pododdziały logistyczne sił ogólnowojskowych, na rzecz których lub razem z którymi działa ŻW w misjach lub operacjach albo o samodzielnie działającą logistykę. Siły żandarmerii po przekazaniu ich w podporządkowanie Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych winny przechodzić także na zaopatrzenie SZRP. Zapewnia to samodzielną i pełną realizację zadań, możliwość koncentrowania się na problemach merytorycznych. Podmiotami zapewniającymi zabezpieczenie logistyczne w misjach i operacjach zagranicznych mogą być także Narodowe Elementy Wsparcia. Podczas realizacji zadań wsparcia policyjnego przez żandarmerię w operacjach sojuszniczych i koalicyjnych

zabezpieczenie logistyczne sił może opierać się również o NSE innych państw biorących udział w misji lub operacji.

Zabezpieczenie logistyczne sił wydzielanych przez żandarmerię do zadań wsparcia policyjnego przez wielonarodowe pododdziały policji wojskowej w operacjach sojuszniczych powinno być realizowane w ramach logistyki wielonarodowej lub wielonarodowego zintegrowanego wsparcia logistycznego poprzez:

1. Korzystanie z usług państwa gospodarza (HNS), szczególnie gdy Siły Zbrojne RP wydzielają komponent do operacji sojuszniczej prowadzonej na terenie państw NATO w ramach art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego,
2. Wielonarodowe zintegrowane jednostki logistyczne,
3. Korzystanie z usług państwa wiodącego oraz państwa – specjalisty szczególnie gdy komponenty SZRP kierowane są do operacji sojuszniczej prowadzonej poza obszarami NATO,
4. Współpracę cywilno-wojskową organizowaną przez CIMIC,
5. Redystrybucję, szczególnie w przypadku udzielania wsparcia policyjnego siłom komponentu SZ RP wydzielonego do operacji obronnej poza obszarem kraju.

Planowanie konkretnego sposobu zabezpieczenia logistycznego sił żandarmerii kierowanych do misji lub operacji zagranicznych musi być zgodne z Porozumieniem Ogólnym (MOU), Uzgodnieniami Technicznymi (TA) i poprzedzone Konferencją Planowania Logistycznego.

Żandarmeria Wojskowa winna posiadać dobry system dowodzenia oraz odpowiednie środki i wyposażenie zapewniające skuteczność tego systemu, dobrą organizację dowodzenia i kierowania oraz właściwe współdziałanie z innymi podmiotami w trakcie misji pokojowych i stabilizacyjnych.

4.6. Wnioski

Potrzeba dostosowania struktur ŻW do nowych wymogów spowodowała utworzenie jednostek manewrowych ŻW (oddziałów specjalnych). Powstanie trzech nowych oddziałów z 1500 zawodowymi żandarmami pozwoliło na realizację m.in. zadań wsparcia policyjnego dla jednostek Sił Zbrojnych RP biorących udział w

misjach poza granicami kraju oraz na prowadzenie samodzielnych działań operacyjnych. Żandarmeria w operacjach zagranicznych musi dostosować swoje działania do międzynarodowych procedur i doktryn. Najszerzej stosowanym w operacjach wielonarodowych dokumentem regulującym procedury używania policji wojskowej jest opracowana w NATO doktryna APP-12. Zgodnie z jej postanowieniami żandarmi w tych operacjach mogą realizować w tych operacjach zadania mieszczące się w następujących obszarach dotyczących.:

- kontroli ruchu drogowego;
- zapewnienia przestrzegania prawa i porządku;
- zapewnienia bezpieczeństwa w rejonie działań;
- wsparcie działań dotyczących jeńców.

Żandarmeria Wojskowa winna być kompatybilna w działaniu z innymi podobnymi formacjami. Wymaga to szeregu zmian w szkoleniu, przygotowaniu i przepisach prawnych dot. użycia żandarmerii. Przede wszystkim nie ma ona w swoich obowiązkach zadań dotyczących jeńców wojennych oraz zapewnienia bezpieczeństwa w rejonie działań.

Żandarmeria swoje zadania w misjach zagranicznych realizuje siłami zarówno oddziałów specjalnych jak i terenowych jednostek ŻW. Przygotowania żandarmów do misji z tych jednostek muszą być zróżnicowane i wynikać ze specyfiki przyszłych zadań.

Oddziały specjalne ŻW mogą w operacjach zagranicznych wykonywać następujące zadania:

- rozpoznania i gromadzenie informacji w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- kontrola rejonu prowadzonej operacji;
- prowadzenie działań zapobiegawczych i odstraszających związanych z bezpieczeństwem publicznym;
- monitorowanie, wspieranie i szkolenie lokalnej policji;
- przedsięwzięcia w zakresie utrzymania prawa i porządku.

Celowe jest wykorzystanie psów w służbie patrolowej ŻW w operacjach zagranicznych głównie podczas realizacji zadań z zakresu:

- tłumienia zamieszek (kontrola tłumu);
- zatrzymywanie i obezwładnianie osób;

- poszukiwanie broni i materiałów wybuchowych oraz narkotyków;
- pełnienie służby ochronnej;
- udziału w zespołach poszukiwawczo-ratowniczych.

W misjach zagranicznych Żandarmeria Wojskowa winna realizować wszelkie zadania dotyczące ochrony VIP. Oddziały specjalne ŻW muszą być dobrze przygotowane do zapewnienia bezpieczeństwa nawet w warunkach wysokiego ryzyka.

Działania żandarmerii mogą obejmować zadania dotyczące poszukiwania, zatrzymywania osób, skazanych za zbrodnie wojenne oraz procesowego dokumentowania tego typu przestępstw.

Siły żandarmerii w misjach zagranicznych mogą być wykorzystane do realizacji zadań samodzielnie, tworząc „żandarmski” kontyngent; wydzielonymi siłami w składzie PKW - tzw. zabezpieczenie policyjne misji (od jednego do kilkunastu żandarmów); jako element struktury wielonarodowego pododdziału policji wojskowej (pluton lub kompania ŻW w większej strukturze) lub wyspecjalizowana jednostka policji wojskowej.

Oficerowie Żandarmerii Wojskowej mogą dowodzić:

- pododdziałami ZW podlegającymi polskiem dowódcom ogólnowojskowym;
- Polskimi Kontyngentami Wojskowymi, gdy w całości lub w większości jego skład stanowią żandarmi – podlegając dowódcy operacji;
- pododdziałami lub oddziałami wielonarodowej policji wojskowej podlegając dowódcy operacji.

Żandarmeria Wojskowa w misjach może odpowiadać za działania związane z zatrzymaniem i ochroną członków sił danej operacji, którzy w istotny sposób naruszyli przepisy prawa.

Główne środki bezpieczeństwa i przymusu oraz broń stosowane przez Żandarmerię Wojskową w operacjach wsparcia pokoju winny mieć charakter nieśmiercionośny.

Biorąc pod uwagę siły i środki jakimi dysponuje Żandarmeria Wojskowa może ona realizować wszystkie zadania określone w doktrynie APP-12, a ponadto dodatkowo prowadzić działalność operacyjno-rozpoznawczą uzupełniającą działania służb specjalnych i rozpoznania ogólnowojskowego w zakresie zdobywania informacji o przestępstwach i zdarzeniach kryminalnych.

Ważnym zadaniem oddziałów specjalnych ŻW winno być szkolenie lokalnej policji na terenie prowadzonych operacji.

Jednostki specjalne ŻW są zdolne do współdziałania z siłami militarnymi i policją cywilną.

Do realizacji zadań w operacjach zagranicznych żandarmeria potrzebuje specyficznego sprzętu:

- interwencyjnych pojazdów lekko opancerzonych;
- samochodów terenowo-osobowych umożliwiających patrolowanie oraz prowadzenie ognia w ruchu a także łatwe wsiadanie i wysiadanie w czasie jazdy;
- środków łączności umożliwiających utrzymanie łączności w operacji pomiędzy żandarmami oraz a innymi elementami kontyngentu;
- lekkich karabinków automatycznych o małych wymiarach, nie utrudniających realizacji innych czynności;
- pistoletów do zwalczania celów w bliskich odległościach;
- część żandarmów winna posiadać broń specjalistyczną do zadań antyterrorystycznych;
- broni na kule gumowe i broni elektrycznej;
- sprzętu specjalistycznego (pałki, kajdanki, tarcze, wykrywacze metali, osłony antywybuchowe, sprzęt kryminalistyczny itp.).

System dowodzenia ŻW oraz szkolenia winny zapewnić właściwe przygotowanie żandarmów do misji. Za przygotowanie żołnierzy żandarmerii do misji zagranicznych odpowiada komendant główny ŻW, który dowodzi całością sił tej formacji na terenie kraju. W operacjach zagranicznych żandarmeria podlega poprzez dowódców PKW - Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych..

Żandarmeria nie posiadając własnego zabezpieczenia logistycznego w operacjach zagranicznych korzysta z innych źródeł (logistyka SZRP, usługi państwa-gospodarza, jednostki logistyczne innych państw).

Konstatując stwierdzam że istnieje szereg nowych możliwości szerszego wykorzystania ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Wynikają one głównie z dużego potencjału jaki stanowią Oddziały Specjalne Żandarmerii. Struktura, zadania, wyszkolenie i wyposażenie oddziałów specjalnych, są zgodne z międzynarodowymi standardami i kompatybilne z policjami wojskowymi innych państw.

Rozszerzanie wykorzystania sił ŻW w misjach winno wynikać głównie z występujących zagrożeń przewidywanych do realizacji zadań i potrzeb operacyjnych. W operacjach o zagrożeniach niemilitarnych w szerszym stopniu należy wykorzystywać pododdziały ŻW lub organizować samodzielne żandarmskie kontyngenty. Natomiast operacje stabilizacyjne winny być planowane w taki sposób by na jednym z kolejnych ich etapów (dużego zaawansowania stabilizacji) wprowadzać coraz większe siły żandarmerii zastępując nimi pododdziały ogólnowojskowe (aż po całkowite przejęcie misji przez żandarmerię zapewniającą bezpieczeństwo i porządek wspólnie z lokalną policją i miejscowymi władzami).

Rozdział V

Kierunki rozwoju i działania przygotowawcze ŻW do użycia tej formacji w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

5.1. Oddziały specjalne Żandarmerii Wojskowej

Dotychczasowe doświadczenia z misji pokojowych ONZ i operacji NATO wskazywały na to, że do zażegnania sytuacji kryzysowych i konfliktów winny być wykorzystywane w większym stopniu siły o charakterze policyjno – wojskowym¹⁵².

Dokładna analiza występujących już oraz potencjalnych zadań Żandarmerii Wojskowej spowodowała podjęcie decyzji o utworzeniu w Polsce trzech oddziałów specjalnych ŻW.

Pierwszy z nich powstał 2.02.2004 r. w Warszawie. Dwa kolejne rozpoczęły funkcjonowanie od 1.01.2005 r. w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach. Jako uwarunkowania powstania tych jednostek podano:

- transformację sił zbrojnych RP;
- wzrost zagrożenia przestępczością zorganizowaną i terroryzmem;
- rosnące zaangażowanie sił zbrojnych RP w operacje prowadzone pod auspicjami organizacji międzynarodowych (ONZ, NATO, UE) poza granicami Polski;
- zapotrzebowanie na siły policyjne o statusie wojskowym zdolne do utrzymywania porządku publicznego i szybkiego reagowania na szeroki wachlarz zagrożeń (m. in. zamieszki, akty terroru kryminalnego) w ramach prowadzonych operacji pokojowych i stabilizacyjnych.

Przy tworzeniu oddziałów specjalnych ŻW przyjęto następujące zasadnicze założenia:

- relatywnie niski koszt wyposażenia i utworzenia tych jednostek;
- pełna profesjonalizacja całego stanu osobowego;
- stosowane do przewidywanych zadań wyszkolenie, uzbrojenie i wyposażenie (m. in. znajomość języka angielskiego przez wszystkich żołnierzy);
- wprowadzenie lekkich pojazdów pancernych i nowoczesnego uzbrojenia);

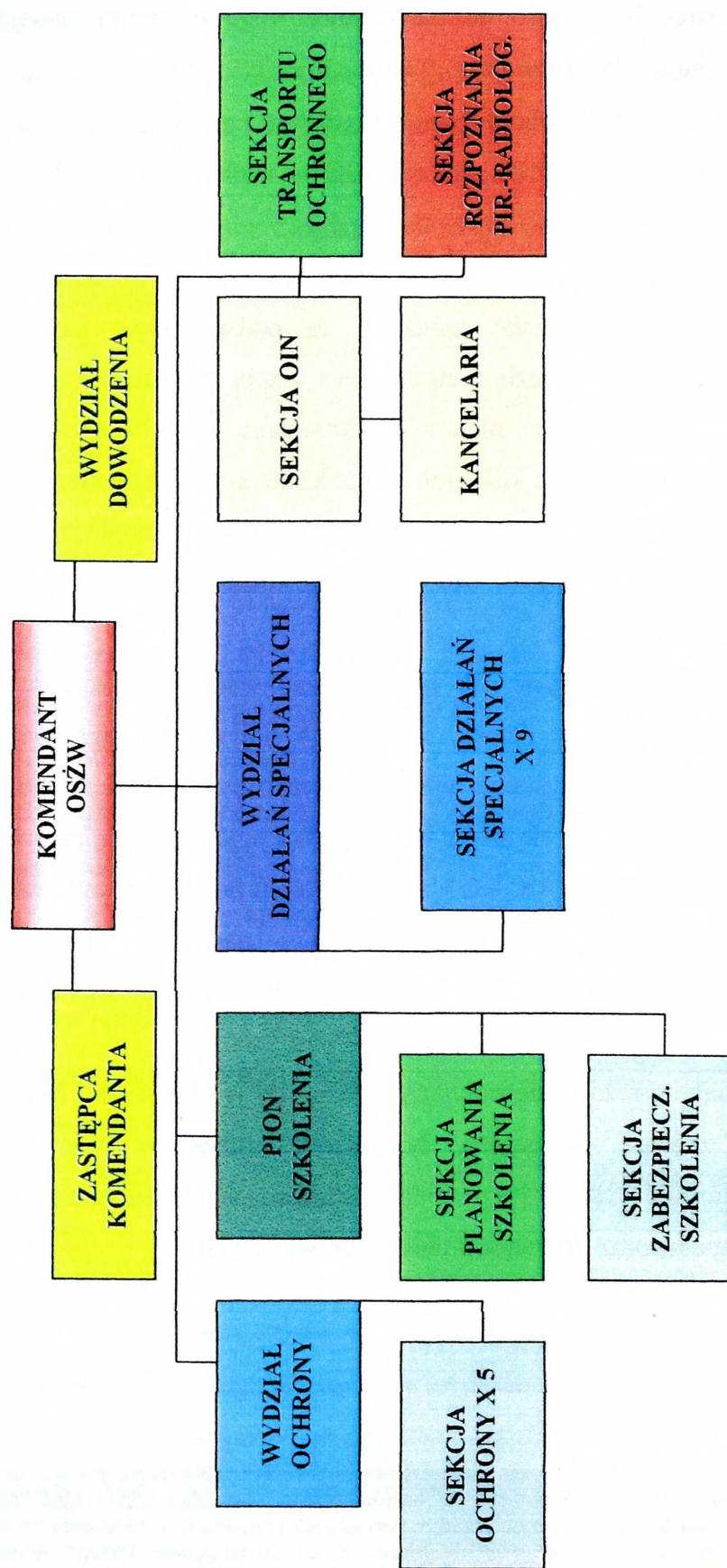
¹⁵² Szerzej: Pacek B., *Oddziały Specjalne ŻW*, Przeglądy Wojsk Lądowych, Warszawa 6/2005.

- duża mobilność jednostek i zdolność do natychmiastowego przerzutu w rejon operacji w dowolnym miejscu świata;
- posiadanie ustawowych uprawnień policyjnych;
- tożsamość doktryn i procedur z ONZ, NATO, UE – zdolność do udziału w operacjach i misjach zagranicznych;
- modułowa struktura organizacyjna umożliwiająca tworzenie pododdziałów stosownie do potrzeb misji (operacji), założono, że podstawowym modułem gotowym do działania w operacji będzie 6-cioosobowa sekcja. Zależnie od potrzeb w misje będzie można wysyłać sekcje, plutony lub kompanie. Modułowa struktura pozwoli ponadto na łączenie ze sobą kilku lub nawet kilkunastu sekcji zależnie od potrzeb danej operacji. Również do podstawowego modułu zaplanowano dostosować pojazdy. Winny one zabierać sekcję (6 osób) oraz jej kompletne wyposażenie i uzbrojenie wraz z jednostkami ognia.

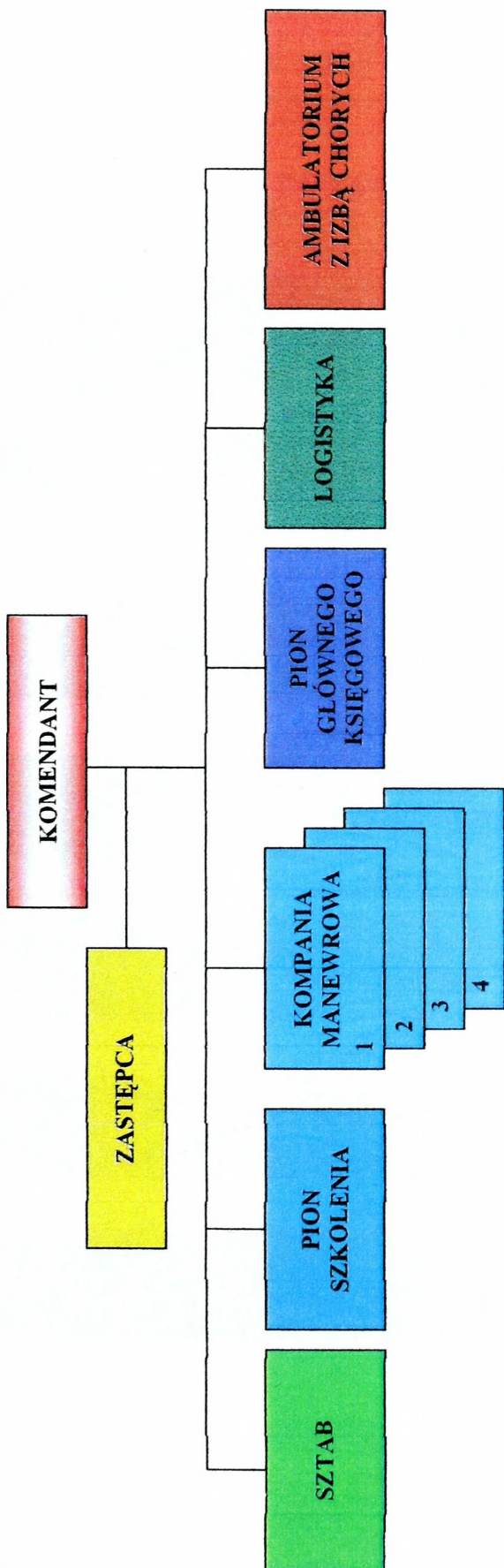
Dyslokacja oddziałów specjalnych ŻW przewidywała ich rozmieszczenie na południu, w centrum i na północy Polski, w rejonach najbardziej zagrożonych terroryzmem. Przewidywano wykorzystanie jednostek specjalnych ŻW nie tylko do działań w operacjach zagranicznych, ale także w przypadku pojawienia się zagrożeń na terenie kraju, do wsparcia policji. Art. 18a Ustawy o Policji przewiduje możliwość użycia Żandarmerii Wojskowej do wsparcia policji i nadawanie uprawnień żandarmom do interweniowania wobec osób cywilnych na takich samych zasadach jak policja¹⁵³.

Od początku oddziały te różniły się zadaniami. Jednostki w Gliwicach i Mińsku Mazowieckim miały zadania identyczne. Natomiast oddział w Warszawie specjalizował się w ochronie osób (VIP) i mienia, działaniach wobec szczególnie niebezpiecznych przestępców oraz działaniach antyterrorystycznych.

¹⁵³ Ustawa o Policji: Art. 18a: „W razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, gdy siły policji są niewystarczające o wykonania zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji”. W takiej sytuacji żołnierze ŻW posiadają pełne uprawnienia policyjne wobec osób cywilnych.



Schemat 19. Struktura organizacyjna Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Warszawie
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu OSZ Warszawa na dzień 01.10.2006 r.



Schemat 20. Struktura organizacyjna Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu OSZW w Mińsku Mazowieckim na dzień 01.10.2006 r.

Szczegółowe zadania Oddziałów specjalnych przedstawiają się następująco:

**OSZW
WARSZAWA**

1. Wykonywanie zadań ŻW określonych w art. 3 i 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

2. Zatrzymanie i obezwładnienie sprawców przestępstw posiadających broń, materiały wybuchowe, niebezpieczne narzędzia.

3. Poszukiwanie szczególnie niebezpiecznych przestępców.

4. Zabezpieczenie i udział w czynnościach procesowych, w postępowaniach przygotowawczych o szczególnym znaczeniu.

5. Realizacja zadań policji sądowej zwłaszcza w odniesieniu do rozpraw sądowych dotyczących szczególnie niebezpiecznych przestępców.

6. Wykonywanie czynności ochronnych wobec VIP.

7. Fizyczne zwalczanie terroryzmu.

**OSŻW
MIŃSK MAZOWIECKI/GLIWICE**

1. Wykonywanie zadań ŻW określonych w art. 3 i 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

2. Zapewnienie wsparcia policyjnego dla jednostek SZ RP biorących udział w misjach i operacjach poza granicami kraju.

3. Realizowanie zadań wsparcia oddziałów SZ RP i sił MSWiA dotyczących działań przeciw terroryzmowi, ochrony obiektów, zapobieganiu klęskom żywiołowym i likwidacji ich skutków.

4. Zapewnienie w ramach HNS wsparcia policyjnego wojsk sojuszniczych na terytorium RP.

5. Realizacja zadań wynikających z Celów Sił Zbrojnych NATO i Wymagań Długoterminowych dla RP.

6. Prowadzenie szkoleń i kursów specjalistycznych na potrzeby ŻW.

- Cele główne jakie postawiono przed stworzonymi jednostkami specjalnymi ŻW wynikały z aktualnych i przewidywanych potrzeb i zagrożeń. Najważniejsze z nich to:
- zapewnienie wsparcia policyjnego dla jednostek sił zbrojnych RP biorących udział w misjach i operacjach poza granicami kraju;
 - udział w prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym zabezpieczeniu działań wydzielonych sił osłony strategicznej państwa oraz współudział w zapewnieniu warunków do przyjęcia sojusznicznych sił wzmocnienia w sytuacjach zewnętrznego zagrożenia militarnego;
 - realizacja czynności prewencyjnych i dochodzeniowo-śledczych w ramach Wsparcia Państwa Gospodarcza (HNS) w części dotyczącej zapewnienia bezpieczeństwa wojskom sojusznicznym na terytorium RP;
 - realizacja zadań w zakresie wsparcia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP i MSWiA dotyczących działań przeciwko terroryzmowi, ochrony obiektów ważnych dla bezpieczeństwa państwa oraz zapobieganiu klęskom żywiołowym i likwidacji ich skutków – zgodnie z planem użycia Sił Zbrojnych RP w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Tworząc oddziały specjalne ŻW od początku przyjęto bardzo ambitne kryteria przy doborze kandydatów na stanowiska wojskowe tych jednostek. Wszyscy oficerowie musieli dobrze znać język angielski, każdy kandydat musiał zdać egzamin sprawnościowy. Uzgodniono, że sformowane oddziały będą miały zarówno standardowe wojskowe wyposażenie, jak i specjalne wyposażenie policyjne, lekkie uzbrojenie oraz nowoczesne pojazdy interwencyjne i opancerzone wozy patrolowe, które będą stanowiły zasadniczy środek transportu. Ponadto założono, że jednostki te będą dysponowały środkami łączności i transmisji danych kompatybilnymi z wykorzystywanymi przez inne podmioty systemu bezpieczeństwa państwa oraz jednostki Sił Zbrojnych RP i państw NATO.

Przewidziano, że szkolenie oddziałów specjalnych ŻW będzie prowadzone na podstawie programów dostosowanych do przewidywanych zadań wykonywanych na terenie kraju oraz w trakcie misji (operacji) pełnionej poza granicami (określone mandatem misji oraz w doktrynie policji wojskowej NATO). Przyjęto, że w procesie szkolenia jednostek specjalnych ŻW będą wykorzystywani specjaliści z ŻW, jednostki

specjalnej GROM i policji. Wszyscy żołnierze oddziałów specjalnych zostali objęci intensywnym szkoleniem z języka angielskiego, żandarmi tych jednostek przechodzili typowe szkolenie policyjne, specjalne i ogólnowojskowe..

W szkoleniu Oddziałów Specjalnych ŻW przewidziano również przygotowanie żandarmów do realizacji takich zadań jak¹⁵⁴:

1. Przeciwdziałanie aktowi terrorystycznemu na lądzie, w tym:

- działalność operacyjno-rozpoznawcza;
- udział w prewencyjnym i dochodzeniowo-śledczym zabezpieczeniu miejsca objętego aktem terroru, przemieszczania sił wydzielonych do akcji antyterrorystycznej;
- fizyczne zwalczanie terroryzmu;
- ochrona osób.

2. Przeciwdziałanie aktowi terrorystycznemu z powietrza, w tym:

- działalność operacyjno-rozpoznawcza;
- współudział w prewencyjnym zabezpieczeniu miejsca katastrofy lotniczej;
- przemieszczania sił przeznaczonych do akcji antyterrorystycznej, do udzielania pomocy medycznej itp.;
- udział w przeszukaniu terenu;
- wykonywanie czynności procesowych.

3. Likwidacja skutków epidemii oraz przeciwdziałanie aktowi terroru biologicznego, w tym:

- działalność operacyjno-rozpoznawcza;
- współudział w izolowaniu zagrożonego terenu lub obiektu (na zewnątrz).

4. Likwidacja skutków terroru radiologicznego i chemicznego, w tym:

- działalność operacyjno-rozpoznawcza;
- współudział w izolowaniu zagrożonego terenu lub obiektu (na zewnątrz);
- współudział w zabezpieczeniu przemieszczenia sił przeznaczonych do zwalczania zagrożenia;
- wykonywanie czynności procesowych.

5. Przeciwdziałanie aktom terroru informatycznego, w tym:

¹⁵⁴ Por. B. Pacek, *Oddziały ...*, wyd. cyt., s. 89-96.

- działalność operacyjno-rozpoznawcza;
- zapewnienie bezpieczeństwa systemom teleinformatycznym wykorzystywanym przez Żandarmerię Wojskową.

Powołując Oddziały Specjalne ŻW przewidziano także możliwość ich użycia do zadań związanych z likwidacją skutków klęsk żywiołowych, w tym do:

- akcji ratowniczo-gaśniczej i usuwania skutków pożarów przestrzennych;
- akcji odśnieżania;
- akcji zwalczania powodzi i zjawisk lodowych.

Główne zadania jakie winny w tych akcjach realizować żołnierze jednostek specjalnych ŻW związane są z izolowaniem terenu, zabezpieczaniem przemieszczania sił ratowniczych, współdziałaniem w utrzymaniu porządku publicznego w rejonie prowadzenia akcji oraz w zabezpieczeniu mienia.

Żołnierze Oddziałów Specjalnych mogą korzystać z ustawowych uprawnień do zatrzymywania osób i pojazdów, przesłuchiwania świadków zdarzeń i osób podejrzanych, prowadzenia przeszukań pomieszczeń i osób, poszukiwania broni i materiałów wybuchowych.

Udział Oddziałów Specjalnych ŻW w operacjach zagranicznych może następować na początku działań – równoległe z rozmieszczeniem pozostałych wojsk albo też w trakcie trwania operacji – na zasadzie zastępowania jednostek ogólnowojskowych lub jednostek policji wojskowej (w przypadku ich rotacji).

Należy przewidywać, że grupa zadaniowa przebywać będzie w rejonie operacji przez 6 miesięcy. W wyjątkowych wypadkach 12 miesięcy. Grupy zadaniowe oddziałów specjalnych winny funkcjonować w wojskowej strukturze dowodzenia. Istnieje możliwość podporządkowania sił specjalnych ŻW policji cywilnej, jednak należy wówczas wcześniej to uzgodnić i zapisać w określonych dokumentach. Użycie oddziałów specjalnych w przypadku kryzysu powstałego na skutek zagrożenia bezpieczeństwa lub porządku publicznego polegać będzie na wydzieleniu pododdziałów do wspierania policji lub jednostek Sił Zbrojnych RP. Będą one mogły zostać przekazane w podporządkowanie Dowództwu Operacyjnemu Sił Zbrojnych. Inną możliwością jest przekazania pododdziałów ŻW pod kontrolę operacyjną policji.

Jednak w tym wypadku musi być podpisane odpowiednie porozumienie międzyresortowe i wydana decyzja ministra obrony.

Kolejny wariant to wydzielenie pododdziału z Oddziału Specjalnego ŻW w podporządkowanie pod terenową jednostkę ŻW w celu wzmocnienia sił żandarmerii terytorialnej.

Jeszcze inna możliwość to pozostawienie pododdziału w strukturze ŻW i dowodzenie wszystkimi siłami biorącymi udział w operacji reagowania kryzysowego bezpośrednio przez komendanta głównego żandarmerii (w porozumieniu ze sztabem kryzysowym MON).

W przypadku wystąpienia klęsk naturalnych lub katastrof na terenie Polski użycie i dowodzenie siłami Oddziałów Specjalnych ŻW nastąpi na takich samych zasadach jak w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa lub porządku publicznego. Przewiduje się, że całością działań kierować będą komendanci Państwowej Straży Pożarnej.

W przypadku wystąpienia kryzysu o charakterze militarnym Oddziały Specjalne ŻW dowodzone będą zgodnie z Wojennym Systemem Dowodzenia.

Oddziały Specjalne ŻW są jednostkami rozwojowymi. Zgodnie z planami rozwoju Sił Zbrojnych RP docelowo te trzy jednostki mają osiągnąć stan 2000 zawodowych żandarmów. Oddział w Gliwicach stał się podstawowym elementem składowym Wielonarodowego Batalionu Policji Wojskowej NATO. Polska pełni w nim rolę „lead nation”, a jest to jedyna tego typu struktura w Sojuszu Północnoatlantyckim. Oddział w Mińsku Mazowieckim będzie wydzieliał komponent do Europejskich Sił Żandarmerii. Jednocześnie w Mińsku Mazowieckim równoległe z oddziałem funkcjonuje ośrodek szkolenia ŻW. Oddział w Warszawie posiadający „bojowe” sekcje przygotowane do realizacji najtrudniejszych zadań stwarza możliwości zarówno samodzielnego wykorzystania jednostki jak i wspierania powstałych dwóch oddziałów o sekcje działań specjalnych(antyterrorystycznych)

Wszystkie trzy jednostki specjalne ŻW są typowymi oddziałami ekspedycyjnymi. Ich funkcjonowanie winno przebiegać wg powtarzającego się schematu:

SZKOLENIE, PRZYGOTOWANIE → MISJA → ODTWARZANIE ZDOLNOŚCI, ODPOCZYNEK

Oddziały Specjalne ŻW powiększają znacznie potencjał sił militarnych RP możliwy do wykorzystania w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

5.2. Żandarmeria Wojskowa w Europejskich Siłach Żandarmerii

W 2004 roku powstała w Europie idea utworzenia organizacji wojskowej złożonej z sił o charakterze policyjno-wojskowym¹⁵⁵. Uznano wówczas, że występujące zagrożenia bezpieczeństwa europejskiego obligują członków Unii Europejskiej do podjęcia działań, które zapewnią jego zwiększenie. Kierując się postanowieniami „Europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony” pięć państw posiadających siły policyjne o statusie wojskowym zdecydowały o zainicjowaniu procesu tworzenia nowych sił, które zapewnią Europie większą możliwość realizacji zadań o charakterze policyjno-wojskowym w operacjach kryzysowych.

17.09.2004 r. w Nordwijk w Holandii, Francja, Włochy, Holandia, Portugalia i Hiszpania postanowiły utworzyć siły żandarmerii zwane EUROGENDFOR (European Gendarme Force – EGF). Miały one być w krótkim czasie gotowe do przerzutu w dowolny rejon misji lub operacji i zdolne do realizacji zadań policyjno-wojskowych. 17 września 2004 r. w Nordwijk w Holandii na wniosek Francji podpisano porozumienie powołujące Europejskie Siły Żandarmerii (EGF). Przyjęto, że członkami sił mogą być tylko te państwa, które posiadają formacje o statusie policyjno-wojskowym, tzn. takie, które posiadają strukturę militarną i które mają uprawnienia do interweniowania zarówno wobec osób wojskowych (żołnierzy) jak i cywilnych. W chwili tworzenia EGF w Unii Europejskiej było tylko 5 państw, których siły policyjno-wojskowe miały takie pełne uprawnienia.

Polska w znacznej części osiągnęła także ten wymóg, gdyż Żandarmeria Wojskowa poza uprawnieniami ustawowymi do działań wobec żołnierzy na mocy Art.

¹⁵⁵ Informacja Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej dla Ministra Obrony Narodowej o stanie realizacji zadań związanych z przyjęciem Żandarmerii Wojskowej do struktur Europejskich sił Żandarmerii, styczeń 2006 r.

18a Ustawy o Policji po wydaniu odpowiedniej decyzji przez premiera może interweniować także wobec osób cywilnych na takich samych zasadach jak policja.

Państwa tworzące Europejskie Siły Żandarmerii uznały, że ich inicjatywa jest otwarta dla innych członków Unii. Ustalono, że powoływane siły podczas ich tworzenia będą wzorować się na Żandarmerii Narodowej Francji i włoskich Karabinierach. Zdecydowano także, że dowództwo i główna siedziba EGF znajdować się będą w Vincenzy we Włoszech. Europejskie Siły Żandarmerii winny być przygotowane do udziału w operacjach poza krajami Unii Europejskiej i stwarzać możliwości przekształcania misji z wojskowych w policyjne. Siły EGF winny zastępować jednostki wojskowe w działaniach związanych z bezpieczeństwem publicznym i w niebezpiecznym otoczeniu. Muszą być także gotowe do wspierania działań policji cywilnej, a także do zwalczania przestępczości zorganizowanej i walki z terroryzmem. Europejskie Siły Żandarmerii winny posiadać możliwości pełnej integracji z militarnym systemem dowodzenia każdej operacji. Ważne by siły te miały pełną możliwość współpracy z jednostkami wojskowymi biorącymi udział w operacji. Same siły EGF w misjach mogą pełnić funkcje zarówno policyjne jak i typowo wojskowe, stanowiąc element kontyngentu wojskowego. Mogą być podporządkowane dowództwu sił wojskowych operacji, ale także podlegać władzom cywilnym odpowiedzialnym za bezpieczeństwo.

Założono, że EGF powinny być przygotowane w poszczególnych etapach, prowadzonej operacji militarnej do¹⁵⁶:

- wykonywania zadań policyjnych wspólnie z siłami militarnymi;
- prowadzenia działań samodzielnie lub z siłami wojskowymi, zapewniając współdziałanie i koordynację z policją lokalną lub międzynarodowymi jednostkami policji;
- przekazania odpowiedzialność za bezpieczeństwo ludności w rejonie konfliktu władzom cywilnym oraz – jeśli będzie taka potrzeba, agencjom humanitarnym itp.

Jak wynika z powyższego nowe siły będą stanowić ważny wkład wśród podmiotów możliwych do wykorzystania w trakcie opanowania i neutralizacji sytuacji kryzysowych, szczególnie na kolejnych etapach prowadzonych operacji tj. podczas przechodzenia od etapu działań militarnych do stabilizacyjnych i po zakończeniu konfliktu.

¹⁵⁶ Gutt W., *Europejskie Siły Żandarmerii*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 6/2005.

Europejskie Siły Żandarmerii mogą realizować szereg zadań¹⁵⁷:

- zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- monitorowanie sytuacji w rejonie operacji i doradzanie lokalnej policji w jej rutynowych działaniach, łącznie z wykonywaniem czynności kryminalno-śledczych;
- obserwowanie i nadzór nad przestrzeganiem przepisów ruchu drogowego, pełnienie roli policji granicznej, prowadzenie rozpoznania ogólnego;
- wykonywanie czynności dochodzeniowo-śledczych związanych z wykrywaniem przestępstw, ściganiem przestępców i przekazywaniem ich właściwym władzom;
- ochrona osób i mienia oraz utrzymanie porządku w momencie wystąpienia niepokojów społecznych;
- szkolenie lokalnej policji wg międzynarodowych standardów.

Wielonarodowe działania Europejskich Sił Żandarmerii sprowadzają się do następujących możliwości:

- zdolność do bardzo szybkiego przetrzutu (max 30 dni) kontyngentu w sile do 800 żandarmów do dowolnego rejonu działań interoperacyjnej misji policyjnej;
- możliwość prowadzenia działań w trudnym środowisku - pod wojskowym dowództwem;
- zdolność do działania we wszystkich strefach i obszarach działalności związanych z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym;
- posiadając duże umiejętności, wysoki poziom wyszkolenia są w stanie przyspieszać proces demilitaryzacji i normalizacji w rejonie kryzysowym;
- mają duże możliwości zbierania informacji i zwalczania działalności przestępczej;
- gotowość do pełnienia wszelkiego rodzaju misji policyjnych, zarówno misji wspierania sił jak i ich zastępowania w operacji.

Struktury EGF to:

CIMIN – Komitet Międzyministerialny Wysokiego Szczebla, w którego skład wchodzi przedstawiciele stosownych ministerstw państw członkowskich sił. Komitet jest organem (radą) zarządzającym. Wielonarodowe dowództwo EGF w Vincenzy (we Włoszech) składa się z 30 osób: 16 oficerów i 14 podoficerów.

¹⁵⁷ Szerzej: *Tamże*, s. 45-47.

Siły EGF nie są siłami stałymi. Zadeklarowane komponenty poszczególnych państw stacjonują i szkolą się w swoich macierzystych jednostkach. Siły są generowane i kierowane do działań doraźnie.

Zdolności EGF pozwalają na skierowanie swoich sił do dwóch operacji reagowania kryzysowego.

Twórcy EGF przyjęli, że siły będą w dyspozycji Unii Europejskiej, z możliwością ich oddawania innym podmiotom zajmującym się bezpieczeństwem międzynarodowym (ONZ, OBWE, NATO). Oceniono, że EGF będą bardzo dogodną siłą możliwą do wykorzystania w konfliktach i sytuacjach kryzysowych i możliwe do wykorzystania przez różne organizacje międzynarodowe.

W chwili tworzenia EGF poszczególne państwa zadeklarowały łącznie 800 żandarmów do użycia w ciągu 30 dni od chwili zgłoszenia ich zapotrzebowania. Przed każdą operacją każde państwo będzie miało możliwość zdecydowania o ewentualnym skierowaniu swojego komponentu.

Ustalono, że docelowo siły EGF liczyć będą 5000 żandarmów. Z chwilą przystąpienia do wykonywania zadań w rejonie operacji jednostki EGF będą oprócz kwatery głównej składać się z¹⁵⁸:

- komponentu operacyjnego przeznaczonego do zadań związanych z zapewnieniem ogólnego bezpieczeństwa publicznego;
- komponentu do zwalczania przestępstw kryminalnych ze specjalistami w sprawach śledczych, wykrywania, zbierania, analizowania i przetwarzania informacji, ochrony osób, kontroli ruchu drogowego, postępowania z materiałami wybuchowymi, zwalczania terroryzmu i poważnych przestępstw;
- komponentu zabezpieczenia logistycznego zdolnego do wykonywania wszelkich zadań w zakresie dostaw, obsługi, remontu i ewakuacji sprzętu, transportu i opieki medycznej. W koniecznych sytuacjach zabezpieczenie logistyczne może zapewnić jedno z państw biorących udział w operacji.

W 2004 r. polska Żandarmeria Wojskowa otrzymała zaproszenie strony francuskiej do dwustronnych konsultacji z przedstawicielami Żandarmerii Narodowej Francji w celu dokonania wstępnej oceny możliwości współpracy polskiej żandarmerii

¹⁵⁸ *Tamże*, s. 21.

w ramach Europejskich Sił Żandarmerii. Konsultacje z Francją, która podjęła się roli strony wprowadzającej zakończyły się pomyślnie. Uznano wstępnie, że Polska spełnia wymogi przyszłego członka EGF.

Wówczas za zgodą Ministra Obrony Narodowej i Szefa Sztabu Generalnego podjęto bardziej konkretne działania zmierzające do naszego udziału w ww. siłach. Wytypowano Oddział Specjalny ŻW w Mińsku Mazowieckim jako przyszły element składowy EGF.

23 stycznia 2006 r. w Vincenzy we Włoszech odbyła się oficjalna inauguracja działalności EGF z udziałem ministrów obrony Francji, Włoch i Holandii oraz ministrów spraw wewnętrznych Portugalii i Hiszpanii. Poza twórcami EGF zostali zaproszeni jedynie ministrowie obrony Rumunii i Polski. Rumunia posiada liczną żandarmerię o statusie podobnym do francuskiej. Przewidując przyszłe wstąpienie tego kraju do Unii nadano mu status obserwatora EGF. Polskiego ministra obrony podczas inauguracji reprezentował komendant główny ŻW, którego poinformowano o rozpoczęciu włączania Żandarmerii Wojskowej Sił Zbrojnych RP do EGF. Wkrótce minister obrony narodowej oficjalnie wystąpił o przyjęcie polskiej ŻW do Europejskich Sił Żandarmerii.

W październiku 2006 r. do Polski przybyła delegacja reprezentująca EGF, która zapoznała się z przygotowaniem ŻW do wstąpienia do EGF i dokonała stosownych ocen. Wypadły one pozytywnie stanowiąc kolejny krok na drodze ŻW do EGF. Przedstawiciele CIMIN bardzo wysoko ocenili zdolności i możliwości Polski w przystąpieniu do EGF i poparły nasz udział w tej strukturze.

Od marca 2007 r. Polska posiada w EGF status państwa partnerskiego, który został przyznany przez członków organizacji. Włączenie polskiej ŻW do Europejskich Sił Żandarmerii to kwestia nie tylko prestiżu i możliwości zaprezentowania polskich osiągnięć, to także realna możliwość większego udziału jednego z komponentów Sił Zbrojnych RP w zwiększaniu międzynarodowego bezpieczeństwa.

Żandarmi dysponują wysokim poziomem wyszkolenia, dobrą znajomością języka angielskiego, nowoczesnym wyposażeniem i uzbrojeniem – kompatybilnym z tym, które posiadają inne państwa Unii Europejskiej, w pełni predestynują Polskę do pierwszej ligi policji wojskowych Europy i dają szansę na efektywne wykorzystanie w

Europejskich Siłach Żandarmerii. Jest także oczywiste, że udział Polski w budowie EGF wpływa na odbiór naszego państwa jako aktywnego i wartościowego partnera w realizacji przedsięwzięć podejmowanych w ramach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony.

5.3. Wielonarodowy Batalion Policji Wojskowej NATO

W listopadzie 2002 roku w Pradze w Czechach odbył się szczyt państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego. W trakcie jego trwania wprowadzono kierunki przeobrażeń NATO. Przyjęto też tzw. „Praskie Zobowiązania w sprawie Zdolności Obronnych (PCC)”.

Jednym z przyjętych zobowiązań było utworzenia wielonarodowej jednostki policji wojskowej, przeznaczonej do realizacji potrzeb operacyjnych NATO. Zobowiązanie to było inicjatywą ministerstwa obrony Polski. Nasz kraj wyraził zgodę podczas szczytu na pełnienie roli państwa wiodącego („Lead nation”) oraz podjął się zorganizowania wielonarodowej jednostki¹⁵⁹.

Podczas szczytu Sojuszu w Pradze określono, że tworzona jednostka policji wojskowej będzie posiadała siłę batalionu NATO MNMPBAT (Multinational Military Police Battalion for the needs of NATO), czyli Wielonarodowy Batalion Policji Wojskowej dla Potrzeb NATO- taką nazwę przyjęto dla nowej jednostki. Uzgodniono, że w przyszłości batalion będzie realizował zadania stawiane przez dowódcę Sił. Udział w inicjatywie był dobrowolny. Już w trakcie szczytu chęć udziału w realizacji polskiej inicjatywy zgłosiło wiele państw, jednak po ponadrocznej dyskusji ostatecznie swoją wolę stworzenia batalionu policji wojskowej zadeklarowały poza Polską: Słowacja, Czechy i Bułgaria. Do inicjatywy zgłosiła swój udział także Chorwacja, która nie będąc wówczas członkiem NATO (za to członkiem Partnerstwa dla Pokoju) uzyskała zgodę dowództwa Sojuszu na udział w tej inicjatywie.

Po długiej współpracy i dużym zaangażowaniu się w tworzenie się batalionu w 2005 roku wycofała się z inicjatywy Bułgaria. Ostatecznie batalion stworzyły 4

¹⁵⁹ Informacja Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej dla Ministra Obrony Narodowej o stanie realizacji przygotowań do aktywowania funkcjonowania Wielonarodowego Batalionu Policji Wojskowej dla potrzeb NATO, styczeń 2007 r.

państwa. Do marca 2006 roku państwa uczestniczące w tworzeniu batalionu zadeklarowały następujący udział swoich wojsk w składzie batalionu:

- Polska – kompania Żandarmerii oraz personel wsparcia (HQ, SID) – 140 osób;
- Słowacja – pluton MP i personel wsparcia (HQ, SID) – 31 osób;
- Czechy – pluton MP oraz personel wsparcia (HQ, SID) – 34 osób;
- Chorwacja – pluton MP i personel wsparcia (HQ, SID) – 31 osób.

Razem 233 osoby.

Twórcy batalionu uznali swoją inicjatywę za otwartą dla innych członków NATO oraz państw sprzymierzonych w Partnerstwie dla Pokoju (PdP). Swój udział w traktacie zgłosiła Ukraina traktując to jako swoje pierwsze kroki na drodze do NATO. Ukraińscy przedstawiciele policji wojskowej pełnili rolę obserwatorów w końcowej fazie tworzenia wielonarodowego batalionu MP, z zamiarem przyszłego włączenia swojego komponentu. Swoje zainteresowanie udziałem w tej inicjatywie wykazała także Litwa¹⁶⁰.

Sztab batalionu oraz wydział dochodzeniowy będą miały charakter wielonarodowy, uwzględniający udział przedstawicieli wszystkich państw tworzących batalion (również w przeszłości po rozwiązaniu jednostki).

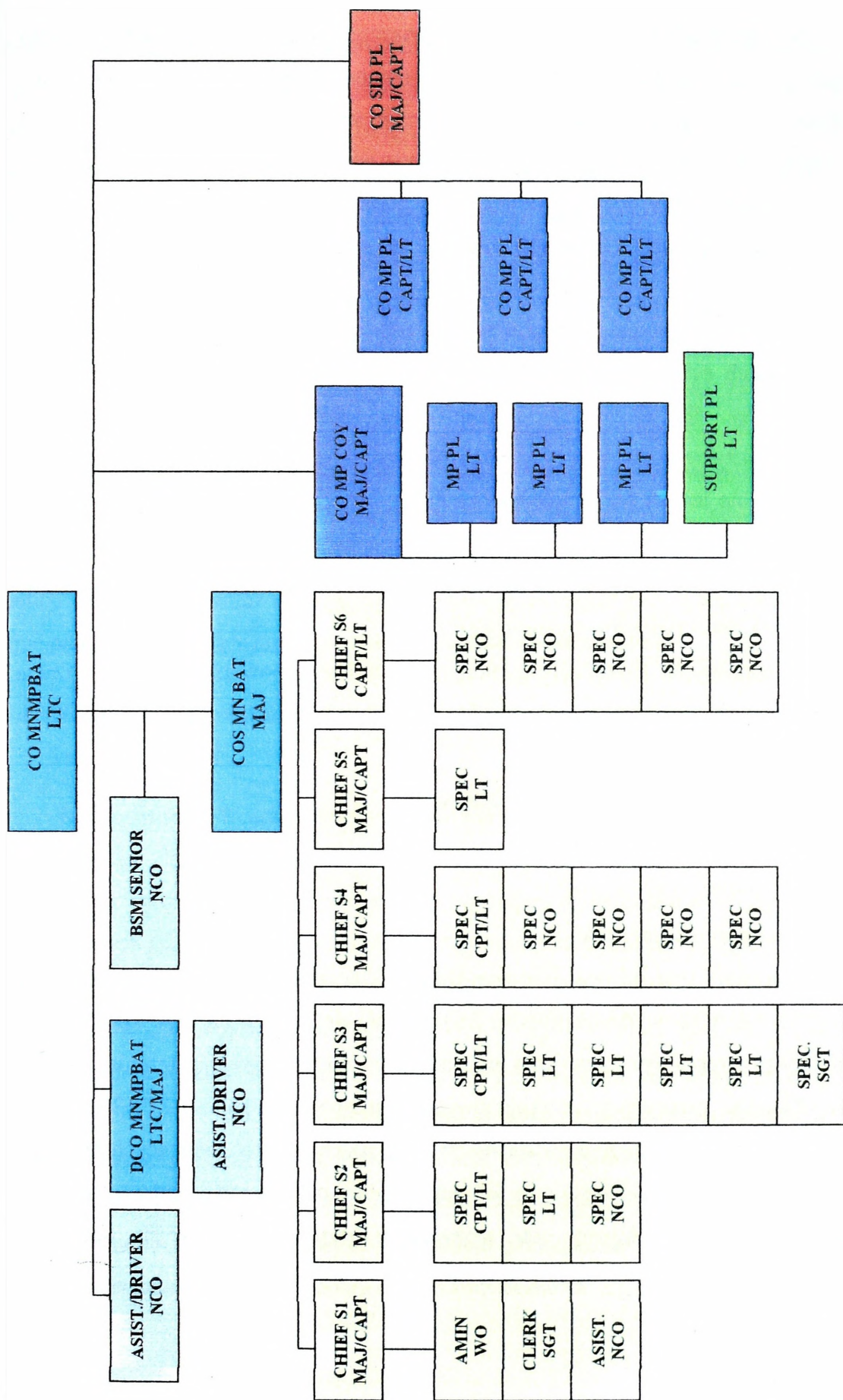
Pododdziały policji wojskowej będą jednolite i o charakterze narodowym z założenia przyjęto rotacyjny charakter najważniejszych stanowisk w batalionie (również dowódcy batalionu).

Dowództwo batalionu będzie na stałe stacjonować w Gliwicach, a Oddział Specjalny ŻW w Gliwicach będzie wydzielal główny komponent składowy jednostki.

Narodowe pododdziały policji wojskowej innych państw będą stacjonować w swoich miejscach dyslokacji, a jedynie na czas wspólnych ćwiczeń i niektórych szkoleń przemieszczać się do Gliwic.

Dowódca batalionu będzie podlegał Grupie Kontrolno – Koordynacyjnej, składającej się z komponentu policji wojskowej państw uczestniczących we wspólnej inicjatywie (bądź ich zastępców). Zapewnia to wszystkim uczestnikom kontrole nad batalionem oraz daje możliwości udzielenia dowódcy batalionu skutecznej pomocy.

¹⁶⁰ *Tamże*, s.11.



Schemat 21 Struktura organizacyjna NATO MNMPBAT

Źródło: Opracowanie własne na podstawie etatu MNMPBAT na dzień 01.02.2007 r.

W przypadku konieczności rozwiązania problemu leżącego poza możliwościami i kompetencjami dowódcy batalionu istnieje możliwość tworzenia wielonarodowych zespołów zadaniowych (złożonych z ekspertów) formowanych na polecenie szefów policji wojskowej i kierowanie ich do prac pod nadzorem dowódcy batalionu. Pododdziały będą znajdować się w podporządkowaniu narodowym. Każde z państw je wyposaży i wyszkoli zgodnie ze standardami i procedurami policji wojskowej NATO.

Polska w każdym roku zorganizuje dwa razy różne przedsięwzięcia szkoleniowe dla wszystkich uczestników. Będą to ćwiczenia dowódczo-sztabowe, szkolenia dla sztabu, kursy dla dowódców pododdziałów, niektóre kursy specjalistyczne. Oficjalnym językiem używanym w batalionie będzie język angielski: każde z państw odpowiedzialne jest za przygotowanie językowe swojego komponentu umożliwiające swobodne porozumiewanie się oraz wypełnianie fachowej dokumentacji. Również z założenia przyjęto kompatybilność wyposażenia policyjnego wszystkich państw, posiadanie lekkich pojazdów opancerzonych¹⁶¹.

W niektórych kwestiach policyjnych będzie obowiązywać specjalizacja gwarantująca wykorzystanie najlepszych doświadczeń i możliwości poszczególnych policji wojskowych, np.¹⁶²:

- Chorwacja – wykorzystanie psów służbowych;
- Słowacja – CIMIC;
- Czechy – zadania operacyjne;
- Polska – łączność i informatyka.

Szczególną rolę odgrywał będzie Oddział Specjalny ŻW w Gliwicach. To ta jednostka nie tylko wydziela główny komponent, ale udostępnia bazę szkoleniową, zapewnia program i plany szkolenia, wykładowców, przygotowuje ćwiczenia.

Oficjalne rozpoczęcie funkcjonowania batalionu nastąpiło 12.06.2007 roku w Warszawie z udziałem przedstawicieli wszystkich państw tworzących batalion. Podstawowym zadaniem batalionu jest zapewnienie przestrzegania prawa, porządku i dyscypliny przez żołnierzy oraz zapewnienie bezpieczeństwa wojsk, wspieranie

¹⁶¹ *Tamże*, s. 11

¹⁶² *Tamże*, s. 10

policyjne sił wojskowych podczas prowadzonych operacji militarnych. Batalion policji wojskowej po osiągnięciu pełnej gotowości bojowej będzie mógł być wykorzystany przez dowództwo NATO w prowadzonych operacjach. Wszystko, co stanowić będzie zadania batalionu określają stosowne doktryny NATO. Żołnierze batalionu muszą być gotowi do prowadzenia dochodzeń, kontroli ruchu drogowego, zapewnienia prawa i porządku, zapewnienie bezpieczeństwa w rzędzie działań operacji, działań operacyjno-rozpoznawczych, działań związanych z jeńcami i aresztowaniami.

Dowódca batalionu podczas prowadzonych operacji podlegał będzie bezpośrednio dowództwu NATO a wszystkie narodowe komponenty będą wykonywać jego rozkazy.

Należy przewidywać rozwój batalionu, tak by docelowo mógł liczyć od trzech do pięciu kompanii. Dopiero wówczas stanowił będzie realną siłę odgrywającą faktycznie rolę silnej policji wojskowej w operacjach NATO. Batalion, choć powołany jako struktura Sojuszu Północnoatlantyckiego może być wykorzystywany w charakterze policji wojskowej również w misjach organizowanych przez ONZ, Unię Europejską i inne podmioty zajmujące się bezpieczeństwem międzynarodowym.

5.4. Dobór i szkolenie żołnierzy Żandarmerii biorących udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

W Żandarmerii Wojskowej przyjęto, iż każdy żołnierz tej formacji winien być przygotowany do udziału w misji pokojowej lub stabilizacyjnej. Stąd nie ma specjalnego systemu selekcji żandarmów typowanych do udziału w operacjach zagranicznych (poza badaniem lekarskim). ŻW koncentruje swoją uwagę na doborze kandydatów w momencie ich przyjmowania do tej służby, oceniając, iż właściwa selekcja spowoduje możliwość późniejszego kierowania wszystkich żołnierzy w misję.

Procedura kwalifikacyjna przebiega zgodnie z zasadami ustalonymi w decyzji MON nr 277 z 9.10.2002 r. Zgodnie z nią wszyscy kandydaci przechodzą testy sprawnościowe i psychologiczne. Muszą wykazać się znajomością języka angielskiego (oficerowie na poziomie 3333 zgodnie ze STALAG - iem 6001). Mężczyźni muszą mieć co najmniej 175 cm wzrostu. Warunkiem przyjęcia do ŻW jest także dobre zdrowie, niekaralność sądowa i dobra opinia środowiskowa.

Kandydaci do ŻW to¹⁶³:

- ochotnicy jednostek ogólnowojskowych;
- absolwenci szkół oficerskich i akademii wojskowych;
- absolwenci cywilnych uczelni wyższych po przeszkoleniu wojskowym w szkole oficerskiej;
- absolwenci cywilnych uczelni bez przeszkolenia wojskowego (tylko poszukiwani specjaliści; informatycy, prawnicy itp.);
- żołnierze rezerwy, którzy odbyli służbę wojskową w ŻW lub w innych formacjach.

Podczas tworzenia i uzupełnienia stanów osobowych oddziałów specjalnych ŻW źródłem pozyskiwania kandydatów były:

1. W korpusie szeregowych zawodowych:

- żołnierze rezerwy, którzy pełnili służbę w jednostkach ŻW i nie ukończyli 26 lat – jako główne źródło;
- żołnierze zasadniczej służby wojskowej, pełnionej nadterminowo z oddziałów, wydziałów i palcówek;
- żołnierze zasadniczej służby wojskowej (głównie nadterminowej) oraz żołnierze rezerwy z innych rodzajów wojsk (głównie Wojsk Lądowych) o specjalnościach przydatnych w oddziałach specjalnych (łącznościowcy, strzelcy km, strzelcy rgppanc, itp.).

2. W korpusie podoficerów zawodowych:

- podoficerowie rezerwy ŻW;
- podoficerowie zawodowi i zasadniczej służby wojskowej ŻW;
- podoficerowie zawodowi, zasadniczej służby wojskowej, podoficerowie rezerwy z innych rodzajów wojsk o specjalnościach przydatnych w oddziałach specjalnych ŻW.

3. W korpusie oficerów:

- absolwenci WSO – na stanowiska dowódców plutonów manewrowych;
- absolwenci AON – na stanowiska sztabowe i w pionie szkolenia;

¹⁶³ B. Pacek, *Oddziały...* wyd. cyt., s. 45.

- oficerowie z rozformowanych jednostek i innych jednostek (głównie Wojsk Lądowych) – stosownie do posiadanych kwalifikacji i występujących potrzeb kadrowych;
- oficerowie z KG ŻW i terenowych jednostek żandarmerii¹⁶⁴.

Właściwy dobór kandydatów do Żandarmerii Wojskowej powoduje, że trafiają tu żołnierze dobrze przygotowani, wyszkoleni i często posiadający już duże doświadczenie w realizacji zadań, które im powierza się z ŻW.

Istnieje prawidłowość, iż im lepszy jest dobór kandydatów tym mniej czasu zajmuje ich osiągnięcie odpowiedniego poziomu podczas szkolenia. W trakcie służby w ŻW żołnierze poddawani są głównie szkoleniu doskonalącemu. Żandarmeria szkoli żandarmów sama w ramach szkoleń comiesięcznych organizowanych we wszystkich jednostkach, organizuje kursy doskonalące głównie wiedzę policyjną (prewencyjno-rozpoznawcze i profilaktyczne).

Część szkoleń specjalistycznych żandarmów odbywa się w:

- centrach szkolenia policji;
- ośrodku szkolenia wojskowych służb specjalnych;
- Biurze Ochrony Rządu;
- ośrodkach szkolenia i na poligonach Wojsk Lądowych;
- ośrodkach szkolenia innych państw NATO i Unii Europejskiej;
- ośrodkach szkolenia języków obcych SZRP.

Korzystanie z tych ośrodków i centrów dotyczy szkoleń wysokospecjalistycznych i kierowani są tam z reguły żandarmi, którzy wcześniej zdobyli podstawowe wykształcenie w ŻW.

Zasadnicza część szkolenia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej realizowana jest w ośrodku szkolenia w Mińsku Mazowieckim, w którym zorganizowano cały system szkoleń kadry żandarmerii. Żandarmi wyjeżdżający w misje z zadaniami dochodzeniowo-śledczymi, prewencyjnymi i z zakresu ruchu drogowego przygotowani są przez cały okres służby nabierając odpowiedniej wiedzy i doświadczenia. Standardy dotyczące realizowanych zadań w dziedzinach typowo-

¹⁶⁴ Szerzej: B. Pacek, *Oddziały...*, wyd. cyt. s. 135-147.

policyjnych są zbliżone na całym świecie stąd szkolenie żandarmów w policji i innych służbach oraz w samej ŻW przynosi oczekiwane rezultaty i właściwe ich przygotowuje do służby w misjach i operacjach zagranicznych. Odrębnym problemem jest szkolenie oddziałów specjalnych ŻW, które stanowią główne siły formacji przewidziane do zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Specyfika zadań stawianych oddziałom specjalnym spowodowała, że opracowano oddzielnie programy szkolenia: jeden dla oddziału w Warszawie, drugi dla oddziału w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach. Obydwa zakładają jako podstawę 18-miesięczny cykl szkoleniowy z podziałem na 3 sześciomiesięczne okresy. Program oddziału w Warszawie zakłada, że podstawowym modułem jednostki jest grupa zadaniowa Wydziału Ochrony, Wydziału Działań Specjalnych oraz Samodzielnych Sekcji Transportu Ochronnego i sekcji Rozpoznania Pirotechniczno-Radiologicznego.

W pierwszym okresie, przez 6 miesięcy trwa indywidualne szkolenie specjalistyczne. Drugi etap (kolejne 6 miesięcy) to szkolenie zespołowe sekcji i wydziałów. W trzecim etapie (także 6 miesięcy) realizuje się szkolenia całej grupy zadaniowej.

Pierwszy okres szkolenia ze względu na specyficzne umiejętności żołnierzy odbywa się w Centrum Szkolenia Policji, w Biurze Ochrony Rządu, w Straży Granicznej oraz częściowo na terenie oddziału specjalnego.

Szkolenie ww. centrach i ośrodkach szkolenia polega na doskonaleniu i podwyższeniu umiejętności praktycznych i specjalistycznych w zakresie użytkowania i wykorzystywania walorów taktyczno-technicznych sprzętu i uzbrojenia będącego na wyposażeniu oddziału. Szkolenie jest realizowane w ramach kursów specjalistycznych: działań antyterrorystycznych, różnych taktyk specjalnych, jazdy samochodem osobowym, jazdy ochronnej, rozpoznania minersko-pirotechnicznego.

Szkolenie to polega na profesjonalnym przygotowaniu żołnierzy w określonych specjalnościach występujących w jednostkach specjalnych policji wojskowej. Niezależnie od tego na pierwszym etapie wszyscy żołnierze oddziału szkolą się z całego zakresu działań ochronnych, zarówno z ochrony VIP jak i rozpoznania pirotechniczno-radiologicznego.

Ma to związek z koniecznością stosowania wymienności funkcji, szczególnie w okresach spiętrzenia zadań ochronnych żołnierze przygotowywani są do działania w składzie najmniejszego elementu zadaniowego, jakim jest grupa podjazdowa, grupa przygotowawcza, grupa ochrony miejsc czasowego pobytu.

W pierwszym etapie szkolenia wszyscy żołnierze Wydziału Działań Specjalnych szkoleni są do realizacji podstawowych zadań antyterrorystycznych.

Pierwszy etap kończy się egzaminem oraz nadaniem certyfikatu, który uprawnia do dalszego szkolenia.

Drugi okres jest szkoleniem zgrywającym samodzielnych sekcji i wydziałów. Zajęcia odbywają się w jednostce wojskowej oraz na poligonach i placach ćwiczeń.

W tym czasie realizuje się:

- doskonalenie umiejętności indywidualnych i specjalistycznych;
- doskonalenie sprawności fizycznej;
- szkolenie i zgrywanie do oddziałów podstawowych elementów pakietu ochronnego;
- sprawdzenie wyszkolenia zakończone egzaminem.

W Wydziale Działań Specjalnych:

- doskonalenie umiejętności indywidualnych i specjalistycznych;
- doskonalenie sprawności fizycznej;
- szkolenie i zgrywanie sekcji do realizacji podstawowych zadań antyterrorystycznych;
- sprawdzenie wyszkolenia zakończone egzaminem.

Egzaminy kończą się nadaniem certyfikatu, który uprawnia do dalszego szkolenia.

Trzeci okres to szkolenie grupy zadaniowej. Główny wysiłek skupiony jest na synchronizacji działań oraz zgrywaniu i szkoleniu pakietu ochronnego z wydzielonych elementów Wydziału Ochrony oraz grupy wsparcia taktycznego z Wydziału Działań Specjalnych. Szkolenie odbywa się w obiektach ŻW oraz na poligonach. W okresie tym poza doskonaleniem sprawności fizycznej oraz umiejętności indywidualnych i specjalistycznych doskonalili się i podtrzymuje zdolność i gotowość do prowadzenia działań w składzie grupy zadaniowej z elementem grupy wsparcia taktycznego. Prowadzi się też szkolenie elementów wydziału i sekcji do działań w składzie grupy zadaniowej.

Szkolenie grupy zadaniowej Wydziału Działań Specjalnych w trzecim okresie polega na synchronizacji działań wydziału oraz zgrywaniu wydzielonych elementów podczas realizacji operacji. Żołnierze w tym okresie przygotowują się do udziału w operacjach antyterrorystycznych, do realizacji najtrudniejszych zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Całość szkolenia kończy się ćwiczeniem taktycznym, które jest sprawdzeniem wyszkolenia grupy zadaniowej (oraz nadaniem certyfikatu).

Podczas ćwiczenia sprawdza się również dowódców i ocenia umiejętności planowania, organizowania i dowodzenia działaniami. W przypadku gdy sekcja, wydział, grupa zadaniowa nie uzyskały pozytywnej oceny ze sprawdzianu wiedzy i umiejętności oraz nie zaliczyły ćwiczenia taktycznego komendant oddziału w ramach posiadanych kompetencji nakazuje powtórzenie określonych tematów lub całego okresu szkolenia.

W trakcie 18-nasto miesięcznego szkolenia żołnierzy oddziału uczestniczą w zgrupowaniach szkoleniowo-kondycyjnych w zakresie szkolenia wspinaczkowego, narciarskiego, spadochronowego oraz pletwonurkowego.

Oddziały Specjalne ŻW w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach szkolą się wg tego samego programu. Zgodnie z nim szkolenie prowadzi się z całością kompanii oraz dodatkowo część żandarmów kieruje na kursy gdzie nabywają wiedzę z posiadaną specjalnością, 18-nasto miesięczny cykl szkolenia kompanii manewrowych dzieli się na 3 sześciomiesięczne okresy.

Pierwszy okres to szkolenie specjalisty oraz sekcji (drużyny), w którym wyróżnia się:

- etap szkolenia specjalisty, który trwa 4 miesiące i prowadzi się go w miejscu stałej dyslokacji. Etap ten poświęcony jest indywidualnemu przygotowaniu żołnierzy do wykonania zadań na poszczególnych stanowiskach służbowych. W tym czasie kieruje się także żołnierzy na kursy specjalistyczne. Pierwszy etap kończy się nadaniem certyfikatu uprawniającego do dalszego szkolenia w składzie sekcji;
- etap szkolenia sekcji (drużyny) trwa 2 miesiące i jest realizowany w miejscu stałej dyslokacji oddziału, w wytypowanych jednostkach, centrach i ośrodkach szkolenia MON i MSWiA oraz na poligonach. W etapie tym następuje zgrywanie do działań w sekcji (drużyny). Kontynuowane jest doskonalenie umiejętności indywidualnych i

specjalistycznych (w tym znajomość języka angielskiego) oraz sprawności fizycznej. Kieruje się żandarmów na kursy specjalistyczne.

Szkolenie kończy się sprawdzeniem wyszkolenia zespołowego sekcji (drużyny) oraz dowódcy sekcji.

Drugi okres szkolenia grupy zadaniowej, plutonu i kompanii, odbywa się w dwóch etapach:

- pierwszy etap szkolenia plutonu trwa 4 miesiące. Szkolenia prowadzone jest w oddziale specjalnym, centrach i ośrodkach szkolenia rodzajów Sił Zbrojnych i MSWiA. W okresie tym kontynuowane jest doskonalenie umiejętności indywidualnych i specjalistycznych, sprawności fizycznej oraz znajomości języka angielskiego. Nadal część żandarmów uczestniczy w kursach. Zasadniczym celem tego etapu jest przygotowanie do działania w składzie plutonu. Szkolenie kończy się zajęciami taktycznymi sprawdzającymi wyszkolenie plutonu;
- drugi etap szkolenia kompanii trwa 2 miesiące. Poza kontynuacją doskonalenia tych samych umiejętności, co przy szkoleniu plutonu w etapie tym następuje zgrywanie do działania w składzie kompanii. Etap kończy się ćwiczeniem taktycznym sprawdzającym wyszkolenie kompanii i nadaniem certyfikatu uprawniającego do udziału w ćwiczeniach oraz operacjach sojuszniczych i koalicyjnych.

Trzeci okres szkolenia to faza gotowości. Szkolenie odbywa się w oddziale specjalnym i ośrodkach szkolenia poligonowego. W okresie tym pododdziały stosownie do potrzeb uczestniczą w ćwiczeniach i szkoleniach sojuszniczych (koalicyjnych). W okresie tym realizuje się:

- doskonalenie i podtrzymywanie zdolności oraz gotowości do prowadzenie działań w składzie grupy zadaniowej (plutonu, kompanii);
- ćwiczenia i szkolenie w składzie narodowym i sojuszniczym;
- kontrole i inspekcje;
- ocenę wyszkolenia (w ramach ćwiczeń taktycznych).

Podczas sprawdzania wyszkolenia pododdziałów i ćwiczeń taktycznych (sekcji, plutonu, kompanii) ocenia się również dowódców pododdziałów za dowodzenie pododdziałem w czasie realizacji zadań.

Szkolenia grupy zadaniowej do udziału w danej misji realizowanej jest wg oddzielnego planu opracowanego przez dowódcę grupy zadaniowej.

Niezależnie od programu, podczas wszystkich zajęć prowadzonych w terenie uwzględnia się konieczność wyrabiania odporności psychicznej żołnierzy niezbędnej do działania w ekstremalnych warunkach, wymagających od szkolonych dużego napięcia psychicznego i wysiłku fizycznego, jest to proces ciągły. Program zleca także przeprowadzenie szeregu kursów specjalistycznych, kursy techniki i taktyki interwencji policyjnych, przedmedycznego i innych według potrzeb. Zasadniczymi przedmiotami w programie dla Oddziałów Specjalnych w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach są taktyka, szkolenie ogniowe, służba konwojowa, służba patrolowa, procedury operacyjne policji wojskowej, prawo i kryminalistyka, łączność, wychowanie fizyczne i szkolenie z języka angielskiego.

W działalności organizacyjno-szkoleniowej najważniejsze są ćwiczenia poligonowe, w wszystkich trzech oddziałach ich komendanci mają prawo wprowadzenia poprawek do programu stosownie do bojowego przeznaczenia oddziału oraz osiągniętych wyników szkoleniowych.

Tak więc podsumowując należy podkreślić, że całość sił żandarmerii przechodzi szkolenie przygotowujące żołnierzy tej formacji do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Żandarmi z jednostek terenowych ŻW (oddziału, wydziału, placówki) w trakcie służby uczestniczą w szkoleniu doskonalącym w swoich jednostkach, różnego typu kursach organizowanych zarówno w ŻW jak i w policji, służbach specjalnych, Straży Granicznej. Celem tego działania jest wyszkolenie żandarmów umożliwiające wykonywanie zadań na stanowiskach prewencyjnych, dochodzeniowo-śledczych i operacyjno-rozpoznawczych. Zakłada się, że w misjach zagranicznych żandarmi będą zajmować stanowiska identyczne jak w kraju. Stąd dobre wyszkolenie w Polsce skutkować będzie dobrym przygotowaniem do misji. Szeroki udział kadry ŻW w kursach języków obcych jest dodatkowym elementem sprzyjającym celom ekspedycyjnym formacji.

Szkolenie oddziałów specjalnych ŻW prawie w całości podporządkowane jest przygotowaniu żandarmów do działań w operacjach zagranicznych. Bardzo ważnym

elementem szkoleniowym żandarmów jest sam udział w misjach. Jest to najlepsza forma praktycznego szkolenia. W misjach żołnierze ŻW nie tylko doskonalą umiejętności językowe, ale także wiedzę i umiejętności policyjno-zawodowe. Żołnierze oddziałów specjalnych realizujący zadania w operacjach zagranicznych dodatkowo organizują tam także zajęcia szkoleniowe.

Dotychczasowa praktyka dowodzi, że w szkoleniach tych biorą udział także oficerowie innych armii wnosząc wiele cennych elementów szkoleniowych.

Realizowany system szkolenia żandarmów dobrze przygotowuje ich do misji. Istnieje jednak potrzeba jego doskonalenia, szczególnie w oparciu o ośrodek ŻW.

5.5. Przygotowanie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Przygotowanie wojsk do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych winno mieć charakter uniwersalny i powszechny.

Odbiorcami treści wszelkich przygotowań winni być wszyscy uczestnicy operacji, nie tylko żołnierze, ale także cywile biorący udział w misjach i współpracujących z komponentami wojskowymi i cywilnymi. Solidne przygotowanie to nie tylko przekazywanie wiedzy teoretycznej, ale również opanowanie umiejętności praktycznych, szczególnie dotyczących sposobu rozwiązywania problemów, zasad użycia sił, neutralizowania zagrożeń.

Przygotowani żołnierze powinni nie tylko znać teorię różnych operacji, ale także, potrafić ocenić swoje zadania w kategoriach działań pokojowych.

Przygotowanie kontyngentów do operacji w misjach pokojowych i stabilizacyjnych powinno obejmować przekazywanie wiedzy i umiejętności pozwalającej na kształtowanie operacyjnego myślenia opartego na zasadach obowiązujących w działaniach pokojowych i reagowania kryzysowego. Musi ono także obejmować nauczanie praktyczne użycia wiedzy w trakcie planowania i realizacji różnych operacji. Głównym celem jest wprowadzania trwałych zmian w sposobie myślenia i działania stanów osobowych, które umożliwią skuteczne prowadzenie takich działań oraz realizację zadań mandatowych (dotyczy to także

kierowania operacjami)¹⁶⁵. Z celu głównego wynikają cele szczegółowe które obejmują zapoznanie się z wiedzą podstawową oraz nabycie pełnych umiejętności niezbędnych do działań w operacjach zagranicznych. Cele szczegółowe implikują opracowanie treści szkolenia i przygotowania sił do misji, poznanie działania pokojowego oraz zadań mandatowych.

Najczęściej wszystkie treści niezbędne do przekazania szkolonym dzieli się na grupy tematyczne określane modułami. Tak więc istnieją w szkoleniu i przygotowaniu sił ekspedycyjnych moduły kadry dowódczej i sztabowej, dowódców pododdziałów, policji wojskowej i różnych zespołów specjalistów. Każdy moduł dzieli się na część teoretyczną i nabywanie umiejętności praktycznych.

Po zrealizowaniu modułu uczestnicy powinni być w pełni przygotowani do udziału w konkretnej operacji i na określonych stanowiskach. Z roku na rok wzrasta liczba organizowanych operacji pokojowych i stabilizacyjnych, rośnie także liczba sił militarnych zaangażowanych w misje pokojowe i stabilizacyjne.

Przygotowanie żołnierzy do misji pozostaje w odpowiedzialności narodowej. Stąd też państwa biorące udział w misjach w różny sposób przygotowują żołnierzy do działań mandatowych.

Wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że charakter występujących w świecie konfliktów oraz zagrożeń wskazuje, że siły militarne przewidziane do wykonania zadań w operacjach wielonarodowych poza granicami kraju muszą być dobrze i wszechstronnie przygotowane i właściwie wyposażone. Różnorodność realizowanych i przewidywanych operacji utwierdza w przekonaniu, że nie ma możliwości stworzenia uniwersalnego programu, sposobu przygotowania sztabów i wojsk do różnych zadań, której mógłby obowiązywać przez wiele lat.

Potrzeba dysponowania różnym sprzętem, różne zagrożenia i konkretne sytuacje nakazuje tworzenie różnych pod względem strukturalnym kontyngentów zwanych często siłami zadaniowymi. Tworzy się je z różnych wojsk, których skład i wyposażenie odpowiada rodzajowi operacji, jej celom i warunkom działania.

Właściwe przygotowanie wszystkich elementów biorących udział w operacji jest jednym z najważniejszych czynników, które warunkują skuteczne działanie

¹⁶⁵ Por. Gilbert J.J., *Zarys pedagogiki*, Warszawa 1983, s. 81-83.

i ostateczne powodzenie misji. Problematyka związana z misjami pokojowymi i stabilizacyjnymi znajduje się w programach szkolenia armii wszystkich państw, które wysyłają swoje kontyngenty. Jednak od wielu lat prawie wszędzie odchodzi się od przygotowania sił militarnych jedynie na bazie szkolenia programowego. Wiele państw zdecydowało się na zorganizowanie specjalnych ośrodków szkolenia, które przygotowują swoje wojska do operacji wsparcia pokoju uwzględniając międzynarodowe standardy. Wielka Brytania szkoli swoje oddziały i pododdziały przewidziane do misji zagranicznych w oparciu o specjalistyczną jednostkę. Jest nią OPTAG (Operational Pre-deployment Training Group). Szkolenie tam prowadzone przed operacją trwa 2 tygodnie oraz dodatkowo wcześniej w jednostkach 6 tygodni¹⁶⁶.

Jedną z zasad brytyjskiego uczestnictwa w operacjach wsparcia pokoju jest wysyłanie zwartych oddziałów i pododdziałów. Nawet jeżeli otrzymują one wzmocnienie z innego rodzaju wojsk to też jest to etatowy pododdział. Podstawowym modułem wysyłanym na misje jest batalion (dywizjon). Niezależnie od wyżej wymienionego OPTAG Wielka Brytania posiada kilka ośrodków szkolenia w różnych częściach świata, które pozwalają na przygotowanie wojsk w naturalnych warunkach, zbliżonych do warunków przyszłej operacji. Jednym z najważniejszych elementów szkolenia jest przygotowanie psychiki żołnierzy do przyszłej operacji, pokazanie odmienności misji i zrozumienie jej celów. Bezpośrednio przed udziałem sił w operacji organizuje się szkolenie specjalistyczne, które jest ukierunkowane na realizację konkretnych zadań do określonej misji. Szkolenie uwzględnia jej specyfikę. Szkolenie to obejmuje:

- wiedzę dotyczącą kultury stron konfliktu;
- informacje nt. historii konfliktu;
- zapoznanie z działalnością organizacji cywilnych funkcjonujących w rejonie operacji;
- podanie zasad użycia siły;
- doskonalenie umiejętności strzeleckich;
- określenie zasad przetrwania w trudnych warunkach, udzielania pierwszej pomocy;
- określenia procedur działania i postępowania w różnych sytuacjach.

¹⁶⁶ Szerzej: Knetki J., *System przygotowania zwartych jednostek wojsk lądowych Wlk. Brytanii do operacji wsparcia pokoju*, [w:] Zieliński J., *Wojska Lądowe w operacjach wsparcia pokoju. Materiały z seminarium naukowego*, Warszawa 2003, s. 13-31.

W zależności od potrzeb wprowadza się szkolenie ze znajomości języka lokalnego lub państw koalicyjnych (sojuszniczych) biorących udział w operacji.

W procesie przygotowania wojsk brytyjskich do operacji bierze udział kadra posiadająca duże doświadczenie wynikające z wielokrotnego udziału w misjach, przedstawiciele instytucji rządowych i pozarządowych, goście z organizacji światowych i rejonu przyszłej operacji.

Niemcy posiadają specjalistyczny ośrodek szkolenia Centrum Szkolenia ONZ (UN Training Centre) w Hamburgu. Prowadzi się tam szkolenie przygotowawcze do konkretnych misji, głównie metodą kursów. Między innymi są tam realizowane następujące kursy¹⁶⁷:

- dowódców – w ciągu 3 tygodni dowódcy różnych szczebli szkolą się w zakresie reagowania kryzysowego;
- obserwatorów wojskowych (trzytygodniowy, dla wszystkich przyszłych obserwatorów w misjach);
- dla dowódców pododdziałów (przygotowuje dowódców niższych szczebli do prowadzenia szkolenia specjalistycznego i podstawowego dot. konkretnych operacji).

W szkoleniu bardzo dużą uwagę przywiązuje się do strony praktycznej zajęć. Edukacja oparta jest o bardzo zbliżone do realnych warunki przyszłej operacji. Stasuje się wymagania, które mogą być przydatne w misji.

Kanada posiada Centrum Szkolenia do Operacji Wsparcia Pokoju (Peace Support Operations Training Centre) w Kingston¹⁶⁸. Ośrodek ten szkoli żołnierzy przewidywanych do udziału w operacjach wsparcia pokoju oraz wspomaga działalność szkoleniową realizowaną w tym samym kierunku w jednostkach wojskowych.

W centrum w Kingston realizowane jest szkolenie indywidualne, które przygotowuje do specyficznych zadań w konkretnych operacjach wsparcia pokoju.

Szkolenie obejmuje:

- podanie zasad użycia siły;
- informacje o przyszłej operacji, zadaniach, tle społeczno-gospodarczym, religii ludności itp.;

¹⁶⁷ Szot W., *Przygotowanie oficerów wojsk lądowych do udziału w operacjach pokojowych (rozprawa doktorska)*, Warszawa 2003, s. 25.

¹⁶⁸ Tamże, s. 79.

- zagadnienia dotyczące samej operacji;
- umiejętności z zakresu zabezpieczenia inżynieryjnego, rozminowywanie;
- wiedzę dotyczącą negocjacji i mediacji;
- zapoznanie się ze sprzętem występującym w operacji;
- radzenie sobie ze stresem;
- zasady medycyny prewencyjnej.

Dużą uwagę przywiązuje się do przygotowania sił odpowiednio do konkretnych warunków każdej operacji. Zajęcia prowadzi oficerowie z doświadczeniem z misji.

W ostatnich latach można odnotować tendencję do tworzenia wspólnych dla kilku państw wyspecjalizowanych ośrodków szkolenia. Państwa te współdziałają w zakresie przygotowania sił militarnych do operacji pokojowych i stabilizacyjnych. Polega to na pewnym wyspecjalizowaniu się różnych ośrodków szkolenia w określonej problematyce.

Najlepszy przykład takiej współpracy prezentują państwa skandynawskie. Prowadzą one przygotowanie do misji poprzez różne kursy¹⁶⁹.

Dania specjalizuje się w kursach współpracy cywilno-wojskowej i w kursach oficerów żandarmerii wojskowej (Military Police Officer Course).

Specjalnością Finlandii są m.in. kursy łączności i informacji (Communication and Information System), kursy obserwatorów OBWE i UE (Monitor and Observer Course) i wojskowych obserwatorów ONZ (Military Observer Course).

Norwegia koncentruje się na kursach dowódców (Commanding Officer Course) oraz różnego typu kursach logistycznych (Logistics Officer Course).

Szwecja specjalizuje się w kursach dla oficerów sztabu (Staff Officers Course), kursach oficerów policji (UN Police Commanders Course) i kursach przedstawicieli cywilnych organizacji politycznych lub humanitarnych (UN Civilian Staff Officers Course). Taki specjalizacyjny pododdział posiada szereg pozytywnych stron. Daje szansę skoncentrowania się na jak najlepszym przygotowaniu wojsk do zadań w operacjach oraz umożliwia przygotowanie dobrej bazy szkoleniowej. Prowadzone kursy trwają od kilku dni do kilku tygodni.

¹⁶⁹ Szerzej: Czupryński A. (red), *konceptja przygotowania jednostek operacyjnych wojsk lądowych do udziału w operacji wsparcia pokoju*, Warszawa 2004, s. 18-25.

Dania, która szkoli żandarmów przygotowuje głównie siły szybkiego reagowania. Szkolenie dla potrzeb operacji pokojowych i stabilizacyjnych jest częścią całego systemu szkolenia sił zbrojnych. W ramach szkolenia w Danii można wyróżnić:

- szkolenie ogólnowojskowe (patrolowanie, konwojowanie, przeszukiwanie, realizacja zadań na posterunkach i punktach kontrolnych, szkolenie z łączności);
- szkolenie sił szybkiego reagowania (kontrola zamieszek, eskortowanie, szkolenie saperskie).

Przed wyjazdem w rejon operacji prowadzi się szkolenie dotyczące konkretnych zadań w przyszłej misji.

Polska jest państwem, które przywiązuje duże znaczenie do właściwego przygotowania swoich wojsk do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Od 1989 funkcjonuje Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych w Kielcach, które przygotowuje kolejne kontyngenty oraz obserwatorów do służby w operacjach wojskowych poza granicami kraju.

Centrum przygotowuje żołnierzy metodą kursów. Prowadzone są one w Kielcach w następujących specjalnościach: służby operacyjne, logistyczne, medyczne, obserwatorów wojskowych, saperów, Żandarmerii Wojskowej. Na wszystkich kursach przygotowuje się przyszłych członków misji do obsługi broni, czytania map, udzielania pierwszej pomocy. Wszyscy żołnierze zapoznawani są z historią, kulturą, gospodarką, specyfiką społeczną rejonu operacji¹⁷⁰.

Szkolenie na potrzeby międzynarodowych organizacji pokojowych realizowane jest w trzech etapach:

- wstępny;
- zasadniczy;
- doskonalący.

Wstępne szkolenie odbywa się w jednostkach wojskowych w ciągu 2 miesięcy i trwa 28 godzin. Jest prowadzone przez kadrę i instruktorów przygotowanych przez Centrum w Kielcach. Szkolenie to obejmuje: terenoznawstwo, działania operacyjne, szkolenie ogólne ONZ (wiedza o organizacji i misjach pokojowych).

¹⁷⁰ *Koncepcja przygotowania kolejnych zmian PKW do udziału w misjach poza granicami państwa w 2007 r., Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych, Kielce 2007.*

Szkolenie zasadnicze realizowane jest w Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych w Kielcach oraz w specjalistycznych ośrodkach. Szkolenie to obejmuje¹⁷¹:

- przygotowanie kolejnych zmian;
- przygotowanie obserwatorów wojskowych;
- przygotowanie instruktorów do prowadzenia zajęć ze szkolenia wstępnego w jednostkach;
- przygotowanie Żandarmerii Wojskowej.

W Kielcach prowadzi się także różnego rodzaju kursy (m.in. prowadzenie pojazdów w trudnych warunkach, informatyczny, języka angielskiego). Przygotowanie żołnierzy do operacji pokojowych realizowane jest w 4 różnych grupach. Kryterium podziału stanowią: stanowisko, funkcja i przewidywane zadania.

Kadra dowódcza kontyngentu przygotowująca jest w ciągu 56 dni 41 przeznaczająca się na szkolenie i 15 na kwestie organizacyjne. Szkolenie kursowe trwa 20 dni, praktyka w MON i SGWP – 2 dni, szkolenie uzupełniające (język angielski, informatyka, prowadzenie pojazdów) – 15 dni i zgrywanie sztabu kontyngentu – 4 dni. Szkolenie kursowe polega na zapoznaniu kadry dowódczej z procedurami operacyjnymi i logistycznymi, technikami operacyjnymi stosowanymi przez pododdziały, warunkami bezpieczeństwa i zagrożeniami.

Kadra dowódcza pododdziałów przygotowuje się w ciągu 56 dni. 43 dni – szkolenie i 13 – sprawy organizacyjne. Szkolenie obejmuje:

- szkolenie kursowe – 8 dni;
- kurs instruktorsko-metodyczny – 2 dni;
- szkolenie w ramach pododdziału – 33 dni.

Centrum w Kielcach przygotowuje polskie komponenty wojskowe do operacji pokojowych z mandatu międzynarodowych organizacji pokojowych, wg procedur wielonarodowych połączonych sił zadaniowych (Combined Joint Task Forces – CJTF) oraz programów szkolenia poszerzonych o problematykę pokojową.

¹⁷¹ Tamże s. 22.

Centrum przygotowuje instruktorów oraz kadre kierowniczą do uczestnictwa we wszystkich operacjach.

Przygotowanie do operacji „natowskich” realizowane jest wg odrębnego programu. Często ma charakter zgrupowania poligonowego. Sposób przygotowania wojsk do operacji jest podobny jak do misji pokojowych ONZ. Zawsze uwzględnia specyfikę operacji, jej zadania, występujące zagrożenia.

Długość przygotowania komponentu do operacji NATO w dużym stopniu zależy od stopnia wyszkolenia i przygotowania ogólnowojskowego żołnierzy wyniesionego z jednostek. W przygotowaniu tym bierze udział kadra dydaktyczna Centrum z Kielc oraz doświadczona kadra, która wcześniej brała udział w misjach i operacjach zagranicznych.

Szczególne znaczenie mają organizowane przez Centrum kursy dla dowódców jednostek wojskowych odpowiedzialnych za formowanie kolejnych zmian PKW.

Kształceniem obejmowani są dowódcy i kadra kierownicza jednostek wojskowych wytypowanych do formowania kolejnych zmian Polskich Kontyngentów Wojskowych. Realizacja treści programu jest jednym z ogniw przygotowania dowódców i kadry kierowniczej do właściwego sformowania kolejnych zmian i sprawnego przeprowadzenia rotacji komponentów w rejon misji. Szkolenie obejmuje aspekty kadrowe, logistyczne, finansowe, celno-transportowe i medyczne.

Szkolenie prowadzone jest w oparciu o bazę szkoleniową wytypowanych jednostek wojskowych i materiały Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych. Część zajęć prowadzą przedstawiciele Sztabu Generalnego WP¹⁷².

Przygotowanie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej realizowane jest metodą kursową i trwa z reguły od kilkunastu do kilkudziesięciu godzin. Celem realizowanych wobec żandarmów treści programowych w Centrum w Kielcach jest¹⁷³:

- rozszerzenie i wzbogacenie wiedzy dotyczącej rejonów misji, aspektów kulturowych, religijnych i geopolitycznych;
- zapoznanie z elementami prawa wojennego i ochroną dóbr kultury w czasie konfliktu zbrojnego;

¹⁷² Szerzej: *Program kursu dla dowódców jednostek wojskowych odpowiedzialnych za formowanie kolejnych zmian PKW*, Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych, Kielce 2006.

¹⁷³ Szerzej: *Program kursu komponentu Żandarmerii Wojskowej...*, wyd. cyt. s.21.

- wzbogacania wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy i ewakuacji rannych w specyficznych warunkach terenowych;
- utrwalenie nawyków bezwzględnego przestrzegania bezpieczeństwa podczas realizacji zadań mandatowych ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia minowego;
- przyswojenie przepisów dotyczących prowadzenia korespondencji przez środki łączności;
- zapoznanie z czynnikami psychologicznymi wpływającymi na psychikę w czasie służby w misjach zagranicznych.

W ramach kursu prowadzonego przez kadrę Centrum w Kielcach oraz oficerów Komendy Głównej ŻW żandarmi uczestniczą w zajęciach teoretycznych i praktycznych z¹⁷⁴:

- regulaminów;
- kształcenia obywatelskiego;
- taktyki;
- szkolenia strzeleckiego;
- rozpoznania i armii obcych;
- łączności;
- podstaw wiedzy inżyniersko-saperskiej;
- umiejętności posługiwania się sprzętem OPBMR;
- wychowania fizycznego;
- szkolenia sanitarnego;
- psychologii;
- szkolenia prawnego i ekonomicznego.

Zakres i tematyka szkolenia i przygotowania żandarmów do misji każdorazowo uzgadniany jest przez Centrum w Kielcach z Komendą Główną ŻW. Zależnie od potrzeb misji i poziomu wcześniejszego przygotowania kandydatów do operacji zagranicznych w Centrum dodatkowo wprowadza się do przygotowań zajęcia z¹⁷⁵:

- informatyki;

¹⁷⁴ Tamże, s. 3.

¹⁷⁵ Tamże, s. 7.

- języka angielskiego;
- szkolenie ogólne o ONZ i NATO;
- ochrony środowiska;
- budowy i eksploatacji urządzeń i sprzętu wojskowego;
- taktyki specjalnej;
- i innych zagadnień.

Centrum poza własną kadrą korzysta z wytypowanych wykładowców z różnych jednostek wojskowych w Polsce. Posiadają oni odpowiednie przygotowanie i są sprawdzeni przez Centrum jako szkoleniowcy. Posiadają duże doświadczenie związane z udziałem w misjach, wykorzystywani są do przygotowania kontyngentów zarówno do misji pokojowych i stabilizacyjnych oraz operacji NATO.

Przygotowanie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych wymaga uwzględnienia specyfiki tej formacji oraz zadań w konkretnej operacji.

Wiedza i umiejętności jakie winni opanować żandarmi są przekazywane żołnierzom tej formacji przez cały okres służby wojskowej. Szczególnie realizacja zadań charakteru policyjnego (dochodzeniowo-śledczego, operacyjno - rozpoznawczego, kontroli ruchu drogowego) wymagają wielu lat przygotowań. To samo dotyczy znajomości języków obcych. Jednak zarówno wiedza jak i umiejętności niezbędne żandarmom w misjach nie ograniczają się jedynie do zagadnień policyjnych i znajomości języków obcych. Część zagadnień w takim samym stopniu dotyczy wszystkich żołnierzy kontyngentu.

Wskazaniem jest, aby Żandarmeria Wojskowa przygotowywała swoje siły ekspedycyjne we własnym ośrodku szkolenia. Przemawia za tym nie tylko specyfika realizowanych zadań i potrzebnej wiedzy, ale także ilości operacji, w których żandarmeria bierze i będzie brała udział oraz duża ilość sił tej formacji kierowanych w misje.

Wiedza podstawowa przekazywana wszystkim członkom kontyngentu (w tym i żandarmom) może być przekazywana na dotychczasowych zasadach w jednym centralnym ośrodku np. w Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych w Kielcach.

Alternatywnym rozwiązaniem także możliwym jest prowadzenie tego podstawowego szkolenia w ośrodku szkolenia Żandarmerii Wojskowej. Żandarmeria

posiadając bogate doświadczenia z różnych misji i operacji i prowadząc szkolenie w specjalnym ośrodku szkolenia mogłaby wzorem Danii przygotowywać nie tylko własne siły ekspedycyjne, ale także innych państw (szczególnie Europy Środkowej i Wschodniej).

Na podstawie dostępnej literatury pokazującej rozwiązania innych państw, przeprowadzonych badań wśród kadry żandarmerii, która pełniła służbę w misjach oraz po konsultacji z kadrami dowódczą Sił Zbrojnych i na podstawie doświadczeń własnych autora wypracowano następujący model przygotowania żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do misji pokojowych i stabilizacyjnych. Przygotowanie żandarmów należy rozdzielić na dwie grupy. Do pierwszej z nich należy zaliczyć tzw. „żandarmów-policjantów”. Czyli żołnierzy z jednostek terenowych ŻW: terenowych oddziałów, wydziałów i placówek. Są to pojedyncze osoby wysyłane do misji najczęściej na samodzielne stanowiska w strukturze narodowej naszego kontyngentu i do wielonarodowych pododdziałów policji wojskowej. Żandarmi ci winni prezentować dobrą znajomość języka obcego, posiadać dużą wiedzę policyjno-specjalistyczną wyniesioną z dotychczasowej służby w żandarmerii oraz przygotowania podstawowe do realizacji zadań na stanowiskach dochodzeniowo-śledczych, operacyjno-rozpoznawczych, kontroli ruchu drogowego, patrolowo-prewencyjnych.

Druga grupa to żandarmi oddziałów specjalnych. Żołnierze tych jednostek będą działali w misjach zespołowo, w rejon operacji będą wysyłane określone moduły. Podstawowym modułem będzie sześćoosobowa sekcja, kilkusekcyjny pluton albo też kompania składająca się z kilku plutonów. Możliwe też będzie ekspediowanie innych modułów, np. składających się z kilku lub kilkunastu sekcji.

Obydwie ww. grupy żandarmów wymagają innych przygotowań i innego sposobu przekazywania wiedzy. Proces przygotowania żandarmów-policjantów z pierwszej grupy winien być realizowany w trzech etapach:

- etap zasadniczy realizowany w jednostkach żandarmerii;
- etap operacyjno-wojskowy realizowany w Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych w Kielcach albo w Ośrodku Szkolenia Żandarmerii;
- etap specjalistyczno – przedmisyjny realizowany w Ośrodku Szkolenia Żandarmerii.

Etap zasadniczy realizowany w oddziałach, wydziałach i placówkach ŻW oznacza żandarmskie szkolenie programowe realizowane na przestrzeni lat oraz edukację z języka obcego. Istnieje konieczność zmiany programów szkolenia żandarmów. Należy przyjąć, iż służba w misjach zagranicznych stanowi element praktycznego szkolenia wszystkich żołnierzy formacji. Wszyscy żołnierze winni być przygotowani do służby w misjach i gotowi do jej pełnienia. Dlatego też 100% żandarmów winno znać język angielski na poziomie pozwalającym na realizację zadań za granicą zarówno w strukturach narodowych jak i wielonarodowych.

Dlatego też w trakcie różnego rodzaju kursów i szkolenia programowego prowadzonego w jednostkach ŻW należy dążyć do osiągnięcia takiego stanu.

Znajomość języka obcego winna być warunkiem wstępnym udziału żandarmów w misjach. Ponadto wszyscy żandarmi w trakcie codziennej służby, realizowanych kursów i szkolenia doskonalącego (realizowanych zarówno w ich macierzystych jednostkach jak i w Ośrodku Szkolenia Żandarmerii) winni być bardzo dobrze przygotowani do wykonywania obowiązków na zajmowanych stanowiskach.

Z założenia należy przyjąć, że będą oni wyznaczeni na stanowiska w misjach o zadaniach takich samych lub bardzo zbliżonych do tych, które wynikają ze stanowisk zajmowanych w kraju.

Pierwszy etap szkolenia jest najważniejszy dla właściwej realizacji zadań przez żandarmów w misjach. Policyjne zadania w misjach wymagają wielu lat nauki i praktycznych ćwiczeń. Ten etap może być wzbogacony kursami, praktykami, zagranicznymi stażami. Nie da się go jednak pominąć ani niczym zastąpić.

Etap drugi (operacyjno-wojskowy) może być realizowany zarówno w Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych w Kielcach jak i Ośrodku Szkolenia Żandarmerii. Jest to czas przeznaczony na przygotowanie żołnierzy już po ich wyznaczeniu na misję. Etap ten zależy od specyfiki operacji i ilości wiedzy i umiejętności do opanowania. Winien trwać od 1 do 2 tygodni. Należy go realizować metodą kursu. W tym etapie wszyscy żołnierze kontyngentu winni uczestniczyć jednocześnie (nie tylko żandarmi), by istniała możliwość wzajemnego poznania się, by dowódcy różnych szczebli mieli okazję poznać przyszłych podwładnych z wymogami i oczekiwaniami. W drugim etapie winno się zapoznać żandarmów z:

- wiedzą o ONZ i działaniach pokojowych;
- podstawową wiedzą o przyszłej operacji, zadaniami, strukturą kontyngentu, siłach współdziałających itp.;
- informacjami na temat sytuacji społeczno-politycznej rejonu operacji, charakterystyką państwa i ludności itp.;
- z ustaleniami i wymogami międzynarodowymi dotyczącymi prowadzenia operacji;
- informacjami nt. przewidywanych zagrożeń, występujących trudności;
- podstawowymi zasadami działania inżynierskiego (umiejętność zachowania się w zaminowanym terenie, podstawowa wiedza o minach itp.);
- zasadami prawnymi obowiązującymi w misji;
- ze sprzętem występującym podczas operacji;
- wiedzą nt. udzielania pierwszej pomocy;
- praktycznym szkoleniem z łączności.

Należy uznać, że w dużym stopniu obecnie realizowane kursy przez centrum w Kielcach dla żandarmów mogą być nadal kontynuowane lub wykorzystywane w Ośrodku Szkolenia ŻW. Jeden-dwa dni winny być oddane do dyspozycji przyszłego dowódcy kontyngentu i dowódców niższych szczebli, by mogli prowadzić zajęcia z podwładnymi (w tym z żandarmami) wg własnego planu.

Etap operacyjno – wojskowy obligatoryjnie winien kończyć się egzaminem, a jego pomyślne ukończenie winno być warunkiem udziału w misji. Dobrze, aby w egzaminie uczestniczyli przyszli dowódcy kontyngentu (różnych szczebli).

Trzeci etap specjalistyczny – przedmisyjny winien być organizowany bezpośrednio przed wyjazdem na misję.

Należy go organizować w Ośrodku Szkolenia Żandarmerii (ewentualnie w jednym z oddziałów ŻW). Etap ten zależnie od specyfiki misji i przewidywanych zadań policyjno-wojskowych winien trwać od dwóch do czterech tygodni. Jest to czas na szkolenie i wyrabianie umiejętności charakteru policyjnego niezbędnych w konkretnej misji. Po etapie tym żandarm winien być przygotowany do realizacji zadań na stanowisku, na którym będzie pełnił służbę za granicą. Zajęcia w większości prowadzone metodami praktycznymi winny dotyczyć takich zadań jak: patrolowanie, konwojowanie, pilotowanie, ochrona osób i mienia, kontrola – przeszukiwanie osób

i pomieszczeń, kontrola zamieszek, postępowanie z jeńcami i zatrzymanymi, prowadzenie dochodzeń, kryminalistyczne zabezpieczanie miejsc zdarzenia, działalność operacyjno-rozpoznawcza, współpraca z policją i miejscowymi władzami, prowadzenie mediacji i negocjacji. Trzeci etap przygotowania żandarmów nie oznacza potrzeby przerobienia wszystkich tych tematów z całością sił wysyłanych za granicę. Proces przygotowawczy dotyczy tylko tych zagadnień, które dotyczą przyszłej misji.

W etapie tym następuje pełne przygotowanie w zakresie międzynarodowych procedur dotyczących działania policji wojskowej. Także jest to czas na praktyczne wypełnienie dokumentów procesowych, operacyjnych, prewencyjnych w języku angielskim. Zapoznanie i praktyczne szkolenie dotyczące procedur policyjnych obowiązujących w przyszłej misji winno być głównym zadaniem tego etapu. W trzecim etapie należy przećwiczyć (najlepiej w zbliżonych warunkach do misji) większość hipotetycznych sytuacji, z którymi żandarmi mogą spotkać się za granicą.

Etap ten winien zakończyć się egzaminem połączonym ze sprawdzeniem znajomości języka obcego.

Odrębnego potraktowania wymaga problem przygotowania do misji Oddziałów Specjalnych ŻW. Tutaj należy uznać, że cały okres szkoleniowy obowiązujący w tych jednostkach, wszystko, co jest tam realizowane służy celom ekspedycyjnym. Trzy sześciomiesięczne okresy szkoleniowe oraz towarzyszący im system kursów został tak przygotowany, by służył jak najlepiej realizacji zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Każdy z Oddziałów Specjalnych ŻW można potraktować jak specjalistyczny ośrodek szkolenia policji wojskowej. Z założenia także przyjęto, iż 100% stanów osobowych tych jednostek będzie uczestniczyć w operacjach zagranicznych.

Poza systemem szkolenia i ustawicznego przygotowywania w oddziałach specjalnych każdorazowo na miesiąc przed rozpoczęciem operacji winno organizować się szkolenie przygotowawcze tylko tych modułów, które będą brały udział w przyszłej misji. To przygotowanie winno polegać na przećwiczeniu tych elementów, które stanowią będą zadanie w operacji. Dodatkowo należy przerobić wszystkie zagadnienia, które w drugim etapie realizują „żandarmi-policjanci” (wiedza o operacji, zagrożeniach, sytuacji społeczno-politycznej łączności itp.). Przygotowanie

to może być realizowane w Ośrodku Szkolenia ŻW, na poligonie, ale także w centrum w Kielcach. Zależy to od ilości żołnierzy, specyfiki zadań i możliwości szkoleniowych.

Do przygotowania żandarmów obydwu grup należy wykorzystywać kadrę ŻW posiadającą doświadczenie z misji.

Jednym z najważniejszych elementów w przygotowaniu do kolejnej misji jest sam udział żołnierzy w operacjach zagranicznych. Należy dążyć do tego, by udziałem w nich obejmować jak największą liczbę żandarmów oraz by wszystkie pododdziały jednostek specjalnych ŻW realizowały tego typu zadania. Sam udział w misjach i operacjach zagranicznych jest najlepszym przygotowaniem do kolejnych podobnych zadań.

5.6. Wnioski

Kierunki rozwoju ŻW i działania przygotowawcze do użycia tej formacji w misjach pokojowych i stabilizacyjnych odpowiadają współczesnym zagrożeniom oraz potrzebom operacyjnym Sił Zbrojnych RP(w tym związanym z likwidacją sytuacji kryzysowych w świecie). Oddziały Specjalne ŻW stanowią ważny wkład polskich możliwości w realizacji zadań w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Duża mobilność tych jednostek zdolnych do natychmiastowego przerzutu w dowolny rejon świata oraz ich modułowa struktura organizacyjna umożliwiają łatwe użycie ich w każdej misji. Zdolność użycia jednostek specjalnych ŻW do walki z terroryzmem zwiększa możliwość ich udziału w operacjach reagowania kryzysowego.

Zaproszenie Polski do udziału w Europejskich siłach Żandarmerii jest weryfikacją celowości wprowadzanych zmian w Żandarmerii Wojskowej. Potwierdza ono jej kompatybilność z policjami wojskowymi Europy oraz pokazuje szersze możliwości wykorzystania Żandarmerii Wojskowej w operacjach zagranicznych. Jako członek EGF Żandarmeria Wojskowa będzie mogła uczestniczyć w realizacji szerszych zadań w operacjach wsparcia pokoju, w wielonarodowych kontyngentach.

Również powierzenie Polsce przez NATO zadania zbudowania Wielonarodowego Batalionu Policji Wojskowej dla potrzeb NATO, gdzie RP występuje jako państwo wiodące stwarza możliwości systematycznego udziału polskich żandarmów w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Razem z trzema innymi państwami Polska stworzyła pierwszą wielonarodową jednostkę policji wojskowej w NATO. Otwartość tej inicjatywy, w tym dla

państw sprzymierzonych w Partnerstwie dla Pokoju daje szansę rozbudowy batalionu. Przewidywane zadania batalionu uzgodnione ze wszystkimi członkami, sprzęt i uzbrojenie pozwoli na pełne wykorzystanie batalionu w operacjach NATO i koalicyjnych.

Kolejnym czynnikiem świadczącym o możliwości rozszerzenia udziału dobrze przygotowanych pododdziałów ŻW w operacjach reagowania kryzysowego jest powołanie Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim. To ważna zmiana umożliwiająca podniesienie poziomu wyszkolenia i przygotowania żandarmów do misji. Dobór i szkolenie żandarmów oparte o odpowiednie decyzje i programy gwarantują przygotowanie do misji, lecz w związku z wciąż zachodzącymi zmianami wymagają ewolucji i dostosowania do nowych potrzeb.

Przewartościowania wymagają te treści szkoleniowe, które występują w małym zakresie lub wcale w stosunku do innych państw i doktryny APP 12, obowiązującej w NATO. Głównie dotyczą one:

- rozpoznania i zapewnienia bezpieczeństwa rejonów działań;
- działań z jeńcami i zatrzymanymi;
- wykorzystania psów służbowych;
- umiejętności ogólnowojskowych.

Sam trzyetapowy system szkoleniowy obowiązujący w OSŻW jest właściwy. Należy zmodyfikować przygotowanie żołnierzy żandarmerii do konkretnych misji, uwzględniając przyszłe warunki wzorem innych państw (np. Dania). Centrum w Mińsku Mazowieckim winno stać się miejscem przygotowań, w których mogą uczestniczyć także przedstawiciele innych państw. Jednym z najważniejszych elementów w przygotowaniu do kolejnej misji jest sama służba żołnierzy w operacjach zagranicznych. Należy udziałem w nich obejmować jak największą liczbę żandarmów.

Zakończenie

Nie ma dzisiaj możliwości zbudowania trwałego bezpieczeństwa Polski bez udziału naszego kraju w tworzeniu systemu bezpieczeństwa europejskiego i międzynarodowego. Stąd kreowanie światowego systemu bezpieczeństwa, udział w różnych inicjatywach pokojowych i działaniach neutralizujących sytuacje kryzysowe stały się jednymi z celów polityki naszego państwa.

Sytuacja geopolityczna Polski, nasz potencjał, stosunki z innymi państwami wskazują, że nie możemy liczyć na samodzielne rozwiązywanie wszystkich problemów związanych z zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi. Działając w sojuszach wspólnie z innymi państwami wyznajemy zasadę, iż lepiej jest zapobiegać lub działać we wstępnych fazach kryzysów w świecie niż później walczyć z nimi lub likwidować ich skutki.

Stąd Polska w każdym roku włącza się w inicjatywy, których celem jest rozwiązywanie i zażegnywanie światowych konfliktów w ich zarodku. Jedną z najważniejszych są misje pokojowe i stabilizacyjne. Uczestniczą w nich wszystkie podmioty podsystemu militarnego Polski, zgodnie z występującymi potrzebami i możliwościami naszych Sił Zbrojnych. Jednym z tych podmiotów jest Żandarmeria Wojskowa.

Zmieniająca się szybko sytuacja polityczna w świecie, ewolucja zagrożeń, duża dynamika podejmowanych działań przez międzynarodowe organizacje zajmujące się bezpieczeństwem powodują, że istnieje potrzeba z jednej strony gromadzenia, systematyzowania oraz tworzenia wiedzy o bezpieczeństwie, z drugiej zaś konieczność naukowego wypracowywania teorii dotyczącej używania podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w różnego typu operacjach narodowych i międzynarodowych.

Celem niniejszej pracy było przedstawienie oraz określenie warunków realizacji zadań przez Żandarmerię Wojskową Sił Zbrojnych RP w misjach pokojowych i stabilizacyjnych oraz ustalenie warunków szkoleniowych i organizacyjnych umożliwiających realizację tych zadań. Jestem przekonany, iż udało mi się osiągnąć cel pracy. Jego najważniejszym rezultatem jest wypracowanie modelu wykorzystania Żandarmerii Wojskowej w operacjach zagranicznych, pokazanie w jaki sposób

żandarmi przewidziani do służby w misjach pokojowych i stabilizacyjnych winni być szkoleni, przygotowywani, jak należy wyposażać i uzbrajać pododdziały Żandarmerii Wojskowej.

Hipoteza, którą przyjąłem została w pełni zweryfikowana w trakcie przeprowadzonych badań empirycznych. Jej słuszność potwierdziła także analiza dostępnego materiału teoretycznego. Jednoznacznie potwierdzono, że Żandarmeria Wojskowa może być w szerszym zakresie wykorzystywana do realizacji różnych zadań w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Zmiany, jakie zachodzą w tej formacji, stanowią dobry prognostyk na przyszłość i początek zupełnie innej roli Żandarmerii Wojskowej w operacjach zagranicznych. Wyniki pracy upoważniają do sformułowania następujących wniosków:

Występujące zagrożenia i pojawiające się konflikty wskazują na wzrost zagrożeń charakteru pozamilitarnego. Ich charakter wymusił zmianę sposobów rozwiązywania konfliktów oraz zasad działania wojsk używanych do rozwiązywania sytuacji kryzysowych. Coraz rzadziej i w krótszym czasie wykorzystuje się w tych operacjach wojsko do walki, coraz częściej do neutralizowania i zapobiegania konfliktom. Zadania żołnierzy w operacjach coraz częściej bardziej przypominają działanie policji niż wojska.

Zadania realizowane przez Żandarmerię Wojskową w kraju różnią się nieznacznie w stosunku do zadań wykonywanych w misjach zagranicznych. W kraju Żandarmeria Wojskowa koncentruje swoje działanie na przedsięwzięciach patrolowo-prewencyjnych oraz dochodzeniowo-śledczych i operacyjno – rozpoznawczych. Można je określić zadaniami policyjnymi realizowanymi w Siłach Zbrojnych. Tego typu zadania występują również w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych i noszą nazwę wsparcia policyjnego wojsk operacyjnych. Policyjny charakter zagrożeń w wielu operacjach wskazuje na szersze możliwości wykorzystania żandarmerii, szczególnie jej oddziałów specjalnych.

Operacja Unii Europejskiej „Benga” w DR Kongo potwierdziła, że Żandarmeria Wojskowa może tworzyć Polskie Kontyngenty Wojskowe i realizować samodzielne działania w szerszej operacji. Historia operacji UE w Bośni i Hercegowinie wskazuje

na celowość przekazywania zadań żandarmerii przez jednostki ogólnowojskowe na kolejnym etapie stabilizacji sytuacji w zapalnym regionie świata

Na podstawie przeprowadzonych badań należy ocenić, iż przygotowanie żandarmów do misji zagranicznych po roku 1990 było zróżnicowane i ewoluowało w dobrym kierunku.

Uwzględniając wyniki badań uważam, że największy wpływ na realizację zadań przez żandarmów w misjach miały:

- znajomość języka obcego;
- zdobyte wcześniej doświadczenie i właściwe przygotowanie do misji;
- posiadanie właściwego sprzętu i wyposażenia;
- relacje z żołnierzami innych formacji.

Konkludując stwierdzam, że kierunki rozwoju żandarmerii zdecydowanie wychodzą naprzeciw współczesnym zagrożeniom oraz odpowiadają potrzebom dotyczącym likwidacji sytuacji kryzysowych w świecie. W szczególności przemawia za tym rozwój oddziałów specjalnych ŻW oraz powstanie centrum szkolenia żandarmerii wojskowej.

Nowe możliwości szerszego wykorzystania ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych dotyczą głównie: wysyłania zwartych pododdziałów realizujących zadania równoległe z formacjami ogólnowojskowymi, udziału pododdziałów ŻW w wielonarodowych jednostkach policji wojskowej i samodzielnego realizowania zadań przez ŻW w ramach organizowanych kontyngentów wojskowych.

Naukowe zasady rozszerzonego wykorzystania ŻW w misjach winny opierać się na występujących w określonych rejonach zagrożeniach, dostosowaniu do nich sił i środków militarnych i niemilitarnych, analizie przewidywanych zadań i możliwości ich realizacji przez posiadane siły. Zwiększone planowanie użycia sił ŻW winno wynikać z zasady osiągnięcia zamierzonego celu bez ofiar i wywoływania niepotrzebnych strat.

Po przeprowadzonych badaniach należy ocenić iż szkolenie i przygotowanie do zagranicznych operacji choć realizowane na wysokim poziomie wymaga w Żandarmerii Wojskowej doskonalenia i reorganizacji.

Specyfika działań policyjno-wojskowych każe realizować większość zajęć w specjalistycznym ośrodku szkolenia ŻW. Samo szkolenie – w poszczególnych specjalnościach wymaga podwyższenia poziomu w zakresie znajomości języków obcych i rozszerzenia w zakresie niektórych standardów międzynarodowych (m.in. dotyczących działania z jeńcami, działalności operacyjno – rozpoznawczej).

Rozszerzenie realizowanych zadań przez Żandarmerię Wojskową jest zgodne z europejskimi i światowymi tendencjami oraz ewoluującymi zagrożeniami. Jest ono także kompatybilne z działaniami policji wojskowych innych państw, co potwierdza chociażby powstanie Europejskich Sił Żandarmerii i Wielonarodowego Batalionu Policji Wojskowej dla potrzeb NATO.

Trzeba jednoznacznie stwierdzić, iż we współcześnie organizowanych operacjach wsparcia pokoju rośnie liczba zadań o charakterze policyjno-wojskowym. W wielu misjach żołnierze różnych formacji realizują typowe zadania policyjne, choć nie są do tego ani przygotowani ani odpowiednio wyposażeni. Społeczność międzynarodowa, jej podmioty biorące na siebie odpowiedzialność za bezpieczeństwo koncentrują swoją uwagę na rozwiązywaniu problemów kryzysowych we wczesnych etapach ich rozwoju. Finalizując operacje wsparcia pokoju, podmioty te dążą do ustabilizowania sytuacji i przekazania władzy miejscowej ludności, a odpowiedzialności za bezpieczeństwo – lokalnej policji. W obydwu tych sytuacjach jest miejsce właśnie dla policji wojskowej

Żandarmeria Wojskowa po zmianach jakie w niej zaszły i nadal zachodzą jest formacją, której struktury, zasady działania, wypracowane formy i metody, wyposażenie i przygotowanie pozwalają na znaczenie szersze wykorzystanie i zastosowanie w misjach nowych jakościowo i odpowiadających współczesnym zagrożeniom i wyzwaniom.

Zaproponowane przeze mnie zmiany zmierzające do szerszego wykorzystania Żandarmerii Wojskowej a przedstawione możliwe modelowe rozwiązania nie wymagają wielkich zmian prawnych ani finansowych. Konieczne są głównie zmiany organizacyjne oraz te, które dotyczą części szkolenia i przygotowania żandarmów do misji pokojowych i stabilizacyjnych. Wszystkie one związane są z nowym podejściem uwzględniającym szereg nowych możliwości realizacji zadań przez żandarmerię jako jednego z podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.

Mam nadzieję, że niniejsza rozprawa będzie inspiracją dla Sztabu Generalnego WP, Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych i Komendy Głównej ŻW do przewartościowania zadań dotyczących udziału Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych oraz wypracowania konkretnych zadań rozszerzających możliwości udziału tej formacji w operacjach zagranicznych.

Mam także nadzieję, iż praca ta zainspiruje kolejne osoby do podejmowania badań i wzbogacania wiedzy dotyczącej możliwości udziału Żandarmerii Wojskowej w tworzeniu bezpieczeństwa międzynarodowego.

Literatura

Publikacje zwarte

1. Antoszewski A., Herbut R. (red.), *Leksykon politologii*, Wrocław 1997.
2. Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Warszawa 1999.
3. Bieniek M., *Operacja „Joint Force” - Bośnia i Hercegowina. Sytuacja polityczno - militarna. Organizacja, zadania, struktury dowodzenia Brygady Nordycka-Polskiej*, wykład, Doboj 1998.
4. Bieniek S., Wójtowicz W. *SFOR pewność spokoju i stabilizacji w Bośni*, Warszawa 1998.
5. Biziewski J., Kubiak K., *Yom Kipur*, Warszawa 1995.
6. Boutros - Ghali, *Program dla Pokoju („An Agenda for Peace”)*, Warszawa 1995.
7. Brach T., *Udział Polski w pokojowych operacjach ONZ*, Praca studyjna, Warszawa 1997.
8. Brzeziński Z., *Grand failure; birth and death of communism in the twenties century*. Washington DC, 1992.
9. Ciupiński A., Łukaszuk L., Malak K. *Spory i konflikty międzynarodowe u progu XXI*, Warszawa 1999.
10. Cziomer E., Zyblikiewicz L., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa 2000.
11. Czupryński A. (red), *Koncepcja przygotowania jednostek operacyjnych wojsk lądowych do udziału w operacji wsparcia pokoju*, Warszawa 2004.
12. Daca A., Piątkowski P., *Konflikty zbrojne w otoczeniu Polski: Była Jugosławia*, Warszawa 1996.
13. Definicje określone w MC 327 NATO Military Planning for Peace Support Operations pochodzą z NATO Doctrine for Peace Support Operations (SACLANT, SHAP), Bruksela, 1996.
14. Dęga Cz., *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Warszawa 1993.
15. Dobry M., *Socjologia kryzysów politycznych*, Warszawa 1995.
16. Dworecki S., Keson T., *Konflikty zbrojne w Europie i na Bliskim Wschodzie. Analiza i komentarze*, Warszawa MON 1996.
17. *Działalność 16 batalionu powietrzno-desantowego w Bośni i Hercegowinie w ramach sił IFOR*, praca zbiorowa, Kraków 1997.
18. *Encyklopedia Powszechna*, Warszawa 1984.
19. Flemming M., *Międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych. Zbiór dokumentów*, Warszawa 1991.
20. Fm 100-23, *Peace Operations*, Headquarters Department of the Army, December 1994.

21. Gagor F., Paszkowski K., Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP, Toruń 1999.
22. Gilbert J.J., Zarys pedagogiki, Warszawa 1983.
23. Grodzki R., Vademecum zagrożeń, Warszawa 2003.
24. Gronowska B., Jasudowicz T., Prawa człowieka, Dokumenty międzynarodowe, Łódź 1996.
25. HDV 100/100, regulamin Wojsk Lądowych Bundeswehry.
26. Horodejczuk M., Działalność Polski w ONZ (lata 1990 - 1998) w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego, praca studyjna, Warszawa 1999.
27. Huzarski M., Działania operacyjno-taktyczne wojsk lądowych w operacjach reagowania kryzysowego, [w:] Praca nauk.-bad. „Moduł” , Warszawa 2006.
28. Huzarski M., Zagadnienia taktyki wojsk lądowych, Toruń, 1999.
29. Kaczmarek J., Skowroński A., NATO. Europa. Polska, Wrocław 1998.
30. Karta Narodów Zjednoczonych z 26 czerwca 1945 roku (przedruk z Dz.U.Rz.P.,nr23 z 1947r.,poz.90).
31. Kegel Z., Polski proces karny, Warszawa 1998.
32. Kobzdej J., Misje pokojowe ONZ jako element wymuszania, utrzymania i umacniania pokoju oraz bezpieczeństwa międzynarodowego, praca studyjna, Warszawa 1997.
33. Kocot K., Wolfke K., Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego, Wrocław 1978.
34. Korzeniowski S., Żandarmeria Wojskowa w działaniach taktycznych, Warszawa 2001.
35. Kowalewski M., Problemy polityczno - wojskowe misji pokojowych, cz. I., Warszawa 1993.
36. Kozaczuk W., Misje pokojowe Wojska Polskiego 1953 - 1978, Warszawa 1978.
37. Koziej S., Miedzy piekłem a rajem, szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku, Toruń 2006.
38. Królikowski H., Marcinkowski C., Irak 2003, Warszawa, 2003.
39. Kulicki M., Kryminalistyka, Toruń 1994.
40. Łagocka J., Polski model uczestnictwa w misjach pokojowych, praca studyjna, Warszawa 1997.
41. Łukaszuk L., Skowroński A., Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa, Warszawa 1999.
42. Malak K., Bezpieczeństwo o obronność państwa, Warszawa 1998.
43. Marcinkowski C., Kodeks Postępowania w Polityczno-Militarnych Aspektach Bezpieczeństwa, Warszawa 1996.
44. Marcinowski Cz. Wojsko polskie w operacjach międzynarodowych, Warszawa 2005.
45. Markowski J., Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ. Studia

- i Materiały, Warszawa, 1994.
46. Marszałek M., Operacje wsparcia pokoju według poglądów NATO, Warszawa 1999.
 47. MC 389/1, MC Policy on NATO's Combined Joint Task Force (CJTF) Capability, 06.2000.
 48. MCM-045-02, Initial Entry Concept, 08.04.2002.
 49. MCM-079-03, NATO Deployable High Readiness Force (Land) HQs, 14.04.2003.
 50. MCM-138-02, MC Report on Minimum Military Requirement (MMR) for NATO Command Arrangements (NCA), 23.10.200
 51. Military Concept for NATO Peace Support Operations. MC 327/1. NATO Headquarters, Brussels 1997.
 52. Miłosz S., Środki i metody pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych, Warszawa 1996.
 53. Miłosz S., Zajdziński W., Rola sił zbrojnych wybranych państw w polityce bezpieczeństwa, Warszawa 1998.
 54. NATO – Vademecum. Koncepcja strategiczna sojuszu, cz. I., Warszawa 1995.
 55. NATO AAP - 6 (U). Słownik terminów i definicji NATO (angielsko - polski), Warszawa 1998.
 56. NATO Military Police Doctrine and Procedures, - Allied Publication Procedure – 12, STANAG-2226. Doktrynalna Publikacja Sojusznicza APP-12,. 28.10.2002., Bruksela 2002.
 57. Osmańczyk E. J., Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych, Warszawa 1986.
 58. Pacek B. Policje wojskowe świata, Warszawa 2006.
 59. Pacek B., Oddziały Specjalne ŻW, Warszawa 2006.
 60. Pacek B., W. Gutt, Zasady działania Oddziałów Specjalnych ŻW – materiał na prawach rękopisu, Warszawa 2005.
 61. Pacek B., Żandarmeria Wojskowa – komponent Sił Zbrojnych RP, Warszawa 2007.
 62. Piątkowski P., Daca A., Konflikty zbrojne w otoczeniu Polski: Była Jugosławia, Warszawa 1996.
 63. Piątkowski P., Międzynarodowe siły szybkiego reagowania ONZ, Warszawa 1997.
 64. Piątkowski P., Operacja IFOR „Wspólny Wysilek” w Bośni i Hercegowinie, Warszawa 1996.
 65. Podkowski A., Udział Wojska Polskiego w operacjach pokojowych, AON, Warszawa 1998.
 66. Prague Summit Declaration, 21.11.2002.
 67. Program kursu dla dowódców jednostek wojskowych odpowiedzialnych za formowanie kolejnych zmian PKW, Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych, Kielce 2006.

68. Przyborowska – Klimczuk A., Skrzydło –Tefelska E., Dokumenty europejskie, Lublin 1999.
69. Regulamin działań taktycznych wojsk zmechanizowanych i pancernych. Batalion – kompania, Warszawa 2000.
70. Rokicki E., Organizacja Narodów Zjednoczonych w systemie światowego bezpieczeństwa, Warszawa 1994.
71. Rutkowski C., Kasprzewski A., Siły szybkiego reagowania jako narzędzie działań antykrzysowych państwa, Warszawa 1997
72. Rydyzkowski J., Słownik Organizacji Narodów Zjednoczonych, Warszawa 2000.
73. Sienkiewicza P., Teoria sytuacji kryzysowych, praca pod kier. nauk. Warszawa 2002.
74. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Informator multimedialny, Warszawa 1999.
75. Słownik języka polskiego, pod red. M. Szymczak, Warszawa 1981.
76. Słownik Języka Polskiego, Warszawa 1978.
77. Stability Operations Joint Operating Konzept, Version 0-91, Waszyngton 2004
78. STANAG 2454 (AmovP-1) - Przepisy i procedury przemieszczania (transportu) drogowego oraz agencje i personel kierowania ruchem (Regulations and Procedures for Road Movements and Identification of Movement Control and Traffic Control. Personnel and Agencies).
79. STANAG 2455 (AmovP-2) - Procedury dla transportu lądowego przekraczającego granice państwowe (Procedures for Surface Movements across National Frontiers).
80. STANAG 2456 M&T - Dokumenty transportu i ruchu (AMovP-3) oraz słownik terminów i skrótów (Movements and Transport Documents and Glossary of Terms and Definitions).
81. STANAG 2468 (AmovP-4) - Techniczne aspekty przewozu materiałów wojskowych koleją (Technical Aspects of the Transport of Military Materials by Railroad).
82. STANAG 2952 INT - Procedury wydzielenia stref ograniczonego ruchu dla samolotów wojskowych NATO podczas wykorzystywania wojskowych lotnisk innych państw NATO (Procedures for providing restricted areas for NATO Military Aircrafts while Using Military Airfields of other NATO Nations).
83. Swedish Joint Military Doctrine, Peace Support Operations, Sztokholm 1997.
84. Szot W., Przygotowanie oficerów wojsk lądowych do udziału w operacjach pokojowych (rozprawa doktorska), Warszawa 2003.
85. Sztuka wojenna sił zbrojnych uczestniczących w wojnach lokalnych i ważniejszych konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej. Praca zbiorowa pod red. Jerzego Poksińskiego, Warszawa 1997.
86. Toffler A., H., Wojna i antywojna. Jak przetrwać na progu XXI w., Warszawa 1997.
87. Wróblewski R., Państwo w kryzysie, Warszawa 2001. Yademecum NATO, Warszawa 1999.
88. Zapałowski L., Operacje pokojowe ONZ, Kraków 1989.

Czasopisma:

1. Bosiacki H.; Knappek H., Wielonarodowa operacja ratownicza. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1998, nr 6.
2. Ciszek J., Akcje zbrojne NATO poza jego obszarem. „Wojsko i Wychowanie” 2001, nr 2.
3. Deklaracja Wiedeńska z 9.10.1993r. Szczyt Wiedeński, „Biuletyn Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy”, nr 10, Warszawa 1993..
4. Dęga C., Doświadczenia z misji pokojowych ONZ. „Myśl Wojskowa” 1999, nr 1.
5. Gołębiowski J., Problemy wykorzystania wojska w misjach humanitarnych. „Myśl Wojskowa” 2001, nr 5.
6. Gutt W., Europejskie Siły Żandarmerii, „Przegląd Wojsk Lądowych” 2005, nr 6.
7. Kaczyński S., Użycie grup specjalnych w czasie pokoju. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1999, nr 8.
8. Karpowicz J., Militarny aspekt wsparcia operacji pokojowych. „Myśl Wojskowa” 2000, nr 3.
9. Kempa J., Żołnierz w misji. „Wojsko i Wychowanie” 2002, nr 1.
10. Knasiak G., Poradnik uczestnika misji pokojowych ONZ na Bliskim Wschodzie. „Wojsko i Wychowanie” 2002, nr 4.
11. Kołodziejczyk A., Edukacja i kwalifikacje zawodowe przygotowania oficerów wojska do misji innych niż wojenne (2). „Wojsko i Wychowanie” 2002, nr 6.
12. Kołodziejczyk A., Zawodowe przygotowanie oficerów wojska do misji innych niż wojenne. „Wojsko i Wychowanie” 2002, nr 5.
13. Kowalczyk J., Pierwsze dni SFOR. „Wojsko i Wychowanie” 2000, nr 3.
14. Kozerański D., Skład i zadania polskich kontyngentów operacyjnych w misjach pokojowych ONZ (1992-1996). „Poglądy i Doświadczenia” 2002, nr 3.
15. Koziej S., Prawne i strategiczne podstawy bezpieczeństwa Unii Europejskiej, „Zeszyty Naukowe”, 3(56)/2004
16. Koziej S., Wstępne wnioski z operacji bałkańskiej NATO. „Myśl Wojskowa” 2000, nr 2.
17. Kryszk D., Siły pokojowe gwarancja międzynarodowego bezpieczeństwa i pokoju. Przegląd Wojsk Lądowych 2000 nr 1.
18. Kubiński M., Zgrupowania broni połączonych w działaniach pokojowych. „Myśl Wojskowa” 2001, nr 5.
19. Lala E., Udział polskich sił zbrojnych w operacjach pokojowych. „Zeszyty Naukowe” WSO im. gen. Józefa Bema 2002, nr 22.
20. Leczykiewicz T., Operacje wspierania pokoju w nowej koncepcji strategicznej NATO. „Poglądy i Doświadczenia” 1999, nr 4.
21. Malinowski A., Szkolenie pododdziałów inżynierskich dla potrzeb misji pokojowych. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1998, nr 11.
22. Marcinkowski C., Bagiński L., Wybrane elementy współpracy cywilno-

- wojskowej w operacjach pokojowych. „Zeszyty Naukowe” 2001, nr 3.
23. Marcinkowski C., Józwiak A., Działalność operacyjna polskiego batalionu w SFOR. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1999, nr 5.
 24. Marcinkowski C., Porozumienie pokojowe z Dayton. „Wojsko i Wychowanie” 1999, nr 2.
 25. Marcinkowski C., Stowarzyszenie kombatantów misji pokojowych. „Wojsko i Wychowanie” 1999, nr 10.
 26. Marcinkowski C., Wojska lądowe w operacjach innych niż wojenne. „Myśl Wojskowa” 2000, nr 4.
 27. Mazur Z., Saletra M., Szkolenie dla potrzeb sił pokojowych ONZ. Przegląd Wojsk Lądowych 1999, nr 11.
 28. Milewicz F., Kłodkowski J., Budowa obiektów ochronnych dla żołnierzy z worków napełnionych gruntem w ramach działań na rzecz wsparcia pokoju. w: Terroryzm chemiczny i biologiczny - działania wojsk i instytucji pozamilitarnych w sytuacjach kryzysowych. Poglądy i Doświadczenia 2002, nr spec.
 29. Motacki K., Planowanie i organizowanie operacji pokojowych według poglądów NATO. „Zeszyty Naukowe” 1998, nr 4.
 30. Narojek M., Udział Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach pokojowych. „Wiedza Obronna” 2002, nr 4.
 31. Nieke D., Zadania realizowane przez polski kontyngent wojskowy SFOR. „Myśl Wojskowa” 2000, nr 5.
 32. Nowomiejski J., Skarżyński M., HAJT S., Uchodźcy w operacjach pokojowych. Przegląd Wojsk Lądowych 2001, nr 10.
 33. Pacek B., Żandarmeria Wojskowa w misjach pokojowych i stabilizacyjnych, „Myśl wojskowa”, dodatek specjalny MON, Warszawa 2006.
 34. Paszkowski K., Kategorie i typy operacji pokojowych. „Zeszyty Naukowe” 1998, nr 3.
 35. Paździorek P., Działania na rzecz wsparcia pokoju (1). „Przegląd Wojsk Lądowych” 1999, nr 6.
 36. Paździorek P., Działania na rzecz wsparcia pokoju (2). „Przegląd Wojsk Lądowych” 1999, nr 8.
 37. Paździorek P., Operacje wymuszania pokoju. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1999, nr 10.
 38. Piotrowski A., Międzynarodowe operacje pokojowe. Podstawy prawne i zasady prowadzenia operacji pokojowych (Cześć I). „Myśl Wojskowa” 2002 nr 1.
 39. Piotrowski A., Międzynarodowe operacje pokojowe. Zakres zadań operacji pokojowych. Operacje przywracania pokoju. (Cześć II) „Myśl Wojskowa” 2002, nr 2.
 40. Podolski A., Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC) NATO w wojskach lądowych. „Wiedza Obronna” 2001, nr 4.
 41. Porajski H., Misje pokojowe. „Myśl Wojskowa” 2002, nr 2.
 42. Szafran H., Relacje cywilno wojskowe wynikające z obowiązków państwa

gospodarza. „Wiedza Obronna” 2001, nr 3.

43. Wlazło D., Współczesne operacje międzynarodowe. „Wojsko i Wychowanie” 2002, nr 6.
44. Woźniak S., Udział jednostek wojsk lądowych w operacjach pokojowych ONZ. „Myśl Wojskowa” 1998, nr 6.
45. Żarczyński A., Szkolenie wojsk w ramach misji „Partnerstwa dla Pokoju”. „Przegląd Wojsk Lądowych” 1999, nr 1,
46. Żarczyński A., Zagrożenie minowe w rejonach misji pokojowych. „Przegląd Wojsk Lądowych” 2000, nr 4.
47. Żebrowski A., Udział ONZ w operacjach pokojowych. „Myśl Wojskowa” 1998, nr 2.
48. Koncepcja przygotowania kolejnych zmian PKW do udziału w misjach poza granicami państwa w 2007 r., Centrum Szkolenia na potrzeby Sił Pokojowych, Kielce 2007.
49. Koncepcja wykorzystania doświadczeń z pełnienia misji pokojowych przez SZRP w procesie przygotowania i szkolenia kontyngentów wojskowych w perspektywie cz. I, Sztab Generalny WP, Praca studyjna, Warszawa 1998.

Ustawy i rozporządzenia:

1. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353 z dnia 25 października 2001 r.).
2. Ustawa z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz.U. z 1999 r. nr 93 poz. 1063).
3. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o zmianie ustawy o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium (Dz.U. z 2003 r. nr 60 poz. 536).
4. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie współdziałania Żandarmerii Wojskowej z organami uprawnionymi do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, prowadzenia dochodzeń w sprawach o przestępstwa, a także organami, którym przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego, oraz organami uprawnionymi do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz. U. Nr 157 poz. 1842 z dnia 31.12. 2001 r.).
5. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie zakresu, warunków i trybu przekazywania Żandarmerii Wojskowej informacji o osobach, uzyskanych przez osoby uprawnione do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych w czasie wykonywania tych czynności (Dz. U. Nr 157 poz. 1843 z dnia 31.12. 2001r.).
6. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 roku w sprawie zakresu i trybu współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Wojskowymi Służbami Informacyjnymi, wojskowymi organami porządkowymi oraz dowódcami (komendantami) garnizonów (Dz. U. Nr 157 poz. 1849 z dnia 31.12. 2001 r.).

7. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 113 poz. 491).
8. Zarządzenie Nr 21/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 października 2005 r. w sprawie szczegółowych zakresów działania jednostek organizacyjnych Żandarmerii Wojskowej (Dz. Urz. Ministra Obrony Narodowej Nr 20/2005 r., poz. 182 z dnia 29 listopada 2005 r.).
9. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej Nr 70/MON z dnia 30 listopada 2001r. (poz. 175) wraz z załącznikiem nr 1, w sprawie form, metod, sposobów i środków wykonywania czynności służbowych przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, (Dz. U. Nr 21 z dnia 17.12.2001r.).
10. Umowa między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych, sporządzona w Londynie dnia 19 czerwca 1951 r. (Status of Forces Agreement – SOFA).

Spis schematów:

1. Główne podmioty światowego systemu bezpieczeństwa.
2. Model globalnej równowagi strategicznej.
3. Model procesu kryzysowego.
4. Klasy wydarzeń kryzysowych.
5. Struktura plutonu ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych w Syrii i Izraelu.
6. Struktura kompanii ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych w Libanie.
7. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacji UNDOF w Syrii.
8. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacji UNIFIL w Libanie.
9. Struktura kompanii ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych w Bośni i Hercegowinie.
10. Struktura komponentu ŻW (MP) Wielonarodowych Sił Pokojowych (EUFOR) w Bośni i Hercegowinie.
11. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacji EUFOR w Bośni i Hercegowinie.
12. Struktura ŻW (MP) Wielonarodowej Dywizji Północ-Wschód w Republice Iraku.
13. Struktura kompanii ŻW (MP) w misji stabilizacyjnej w republice Iraku.
14. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w Iraku.
15. Struktura Wydziału ŻW (MP) Wielonarodowych Sił w Afganistanie.
16. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w Afganistanie.
17. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w misji EUFOR w Demokratycznej Republice Kongo.
18. Struktura organizacyjna PKW Kongo w Demokratycznej Republice Kongo w operacji Unii Europejskiej „BENGA”.
19. Struktura organizacyjna Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Warszawie.
20. Struktura organizacyjna Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim i Gliwicach.
21. Struktura organizacyjna NATO MNMPBAT.

Wykaz załączników:

1. Kwestionariusz z badań opinii ekspertów nad koncepcją użycia oraz funkcji ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.
2. Sprawozdanie z badania opinii dotyczącej użycia (działania) ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych.
3. Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych
4. Sposoby operacyjnego użycia Oddziałów Specjalnych Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.
5. Zadania Policji Wojskowej wg. doktryny MP NATO (APP-12).
6. Zadania Żandarmerii Wojskowej realizowane w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.
7. Tabele zdolności Policji Wojskowej NATO do wykonywania zadań (zapewnienie prawa i porządku; kontrola ruchu drogowego; bezpieczeństwo rejonu działań; jeńcy wojenni; jednostki wyspecjalizowane).
8. Model tworzenia komponentu Żandarmerii Wojskowej na potrzeby misji pokojowych i stabilizacyjnych
9. Model tworzenia komponentu Żandarmerii Wojskowej na potrzeby misji pokojowych i stabilizacyjnych
10. Model przygotowania komponentu Żandarmerii Wojskowej do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

KWESTIONARIUSZ

z badań opinii ekspertów nad koncepcją użycia oraz funkcji ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

Celem niniejszego wywiadu jest uzyskanie fachowej opinii ekspertów na temat funkcji oraz roli ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych. Zabrane opinie posłużą autorowi jako materiał badawczy do określenia funkcji oraz ustalenia roli ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych oraz stanowią będą element weryfikacyjny wypracowanych wniosków. Opinie pozwolą także na sformułowanie koncepcji szerszego użycia komponentu ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych.

Dziękuję za trud włożony w udzielenie odpowiedzi.

1. Czy Żandarmeria Wojskowa właściwie realizowała i realizuje zadania w misjach pokojowych i stabilizacyjnych? Czy działalność ŻW jest zgodna z wymogami operacyjnymi wojsk i potrzebami misji?
2. Czy możliwe i wskazane jest rozszerzenie działań żandarmerii w misjach zagranicznych? Jakie ewentualnie nowe zadania należy powierzyć ŻW?
3. Czy możliwe i wskazane jest organizowania przez żandarmerię samodzielnych kontyngentów wojskowych lub uczestniczenie w międzynarodowych jednostkach policji wojskowej samodzielnie działających w operacjach zagranicznych (np. Europejskie Siły Żandarmerii)?
4. Co głównie należy zmienić w Żandarmerii Wojskowej w zakresie przygotowania żandarmów do misji (szkolenie, przygotowanie, wyposażenie, inne), by można było pododdziały tej formacji szerzej wykorzystywać w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?.

SPRAWOZDANIE
z badania opinii ekspertów dotyczącego koncepcji użycia ŻW oraz określenia jej funkcji w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych

- I. Temat badania:** Koncepcja użycia ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych.
- II. Metoda badawcza:** Metoda oceny ekspertów.
- III. Cel badań:** Uzyskanie opinii doświadczonych oficerów o roli oraz funkcjach ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych.
- IV. Czas badań:** sierpień 2001 – luty 2005
- V. Opis przebiegu badań:**

Badania prowadzono metodą ocen ekspertów objęto nim 5 oficerów reprezentujących:

- Sztabu Generalny Wojska Polskiego;
- Dowództwa Wojsk Lądowych;
- Komendę Główną Żandarmerii Wojskowej;
- Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych;
- Ministerstwo Obrony Narodowej.

Badanie były prowadzone w oparciu o kwestionariusz zawierający 4(cztery) pytania wymagające wyrażenia osobistych poglądów na podstawie doświadczeń.

Szef sztabu – zastępca komendanta głównego Żandarmerii Wojskowej

Jestem przekonany, że żandarmi w dotychczasowych misjach pokojowych i stabilizacyjnych dobrze realizowali stawiane im zadania. Większość z nich dotyczyła zapewnienia dyscypliny oraz dokumentowania zdarzeń przestępczych. Duży procent zadań stanowiła profilaktyka. Żandarmi wysyłani do wielonarodowych plutonów i kompanii MP często mieli problemy z językiem angielskim, ale pod względem profesjonalnym nie ustępowali kolegom z innych krajów. Realizowane przez żandarmów zadania, ich poziom dobrze służył misjom i wynikał z szerszych zadań operacji.

Misja stabilizacyjna w Iraku spowodowała szereg zmian w zadarniowaniu ŻW i zadań jakie winni żandarmi realizować. Irak był ważnym momentem przełomowym i dla samej żandarmerii. Zdobyte doświadczenie spowodowały zmiany w wyposażeniu, uzbrojeniu, szkoleniu oraz przygotowaniu żandarmów do misji stabilizacyjnych. Określono także nowe zadania dla ŻW, wypracowano nowe procedury działania. Był to także impuls do powstania oddziałów specjalnych ŻW. Podobne wyspecjalizowane jednostki policji wojskowej istniały wcześniej w niektórych państwach. Rozszerzenie to nie wynika z większej liczby operacji lecz z nowych zadań realizowanych przez policje wojskowe. Coraz częściej wysyłane są całe plutony i kompanie żandarmerii i przejmują w misjach coraz więcej kompleksowych zadań. Poza policyjnym zabezpieczeniem każdej operacji, które zawsze realizuje żandarmeria przyjmuje na siebie takie zadania jak: ochrona VIP, konwojowanie niebezpiecznych ładunków, prowadzenie rozpoznania ogólnowojskowego, ubezpieczanie pododdziałów ogólnowojskowych, prowadzenie obozów jenieckich i zajmowaniem się całokształtem spraw jeńców i osób aresztowanych i zatrzymanych, ściganie sprawców zbrodni, zwalczanie terroryzmu, ochrona ważnych miejsc.

W szerszym niż dotychczas stopniu winno się wykorzystywać żandarmerię w operacjach, gdzie występują zagrożenia niemilitarne lub gdzie zagrożenia militarne zostały zdecydowanie zminimalizowane. Znacznie częściej niż dotychczas Żandarmeria Wojskowa (głównie oddziały specjalne) winna zastępować jednostki ogólnowojskowe w tych operacjach, gdzie typowe zadania militarne zostały zamienione na policyjne. W końcowych fazach prawie każdej operacji winna działać

głównie żandarmeria i to ona ostatecznie winna przekazać odpowiedzialność za bezpieczeństwo danego kraju lokalnej policji. Przez pewien czas winna działać równoległe z policją lokalną, szkolić ją i wspomagać w trudnych sytuacjach. Możliwe jest także równoległe działanie sił militarnych z policją wojskową. Rozszerzenie działań żandarmerii winno wynikać głównie z zadań.

Organizowane przez Żandarmerię Wojskową samodzielnych misji jest przyszłością wielu operacji na świecie. Dzisiaj nadal wiele konfliktów wynikających z zagrożeń niemilitarnych rozwiązywanych jest przez tradycyjne wojsko.

Siły militarne powinny być wykorzystywane tylko na początku tych operacji, gdzie niezbędna jest walka, wymuszanie pokoju, demonstracja siły, nowoczesnego sprzętu. Realizacja zadań policyjnych przez siły militarne jest błędem.

Samodzielne kontyngenty wojskowe dysponujące bronią nieśmiertelnością, unikające używania ostrej amunicji, posługujące się metodami obezwładniania, przekonywania, mediowanie są sposobem na łagodzenie konfliktów i neutralizację wielu zagrożeń.

Również wielonarodowe policje wojskowe jak np. Europejskie Siły Żandarmerii są doskonałym sposobem z jednej strony na uzupełnianie działań militarnych z drugiej zaś na samodzielne organizowanie operacji.

Żandarmeria Wojskowa, aby szerzej występować w misjach pokojowych i stabilizacyjnych musi nadal doskonalić policyjne mistrzostwo, a ponadto w pełni przyjąć jako realizowane zadanie te, które występują już w innych żandarmeriach a nie zostały jeszcze wprowadzone jako narodowe zadanie (głównie zadania dot. jeńców).

Aby właściwie przygotowywać żandarmów do misji trzeba zbudować specjalny ośrodek szkolenia dla żołnierza tej formacji. Dotychczasowy system przygotowania żandarmów w oparciu o Ośrodek w Kielcach, centra Wojsk Lądowych i jednostki ŻW nie daje szans na osiągnięcie właściwych rezultatów .

Należy podnieść znajomość języka angielskiego wszystkich żandarmów biorących udział w misjach oraz nadać większą rangę dla szkolenia ogólnowojskowego, znajomości warunków konkretnej misji i znajomości różnych procedur tak by żandarmeria była w pełni kompatybilna z innymi elementami składowymi operacji.

Należy dążyć do wytworzenia nawyków szerszego korzystania z broni nieśmiertelności.

Wszyscy żandarmi wyjeżdżający w misje winni posiadać umiejętności prowadzenia mediacji i negocjacji .

Ważne by żandarmi w misje wyjeżdżali w ramach zwartych modułów – pododdziałów.

Ważne by żandarmi w misjach stabilizacyjnych potrafili wspomagać i szkolić lokalną policję.

Dowódca Operacyjny Sił Zbrojnych RP

Dotychczasowa rola żandarmerii w misjach zagranicznych sprowadzała się głównie do policyjnego zabezpieczenia poszczególnych operacji oraz do udziału w wielonarodowych pododdziałach policji wojskowej. W większości misji żandarmi wykonywali dokładnie te same zadania, które wykonują w krajach, tj. patrolowanie, kontrola pojazdów, prowadzenie spraw karnych. Były to działania zgodne z wymogami wojsk i potrzebami misji. Trzeba jednak podkreślić, że z początkiem XXI wieku zmienił się charakter misji, powstały misje stabilizacyjne.

Stąd też powstała potrzeba dostosowania działań żandarmerii do nowych potrzeb i wyzwań i stąd zapewne znaczna ewolucja, w tym co dzisiaj robi żandarmeria w operacjach zagranicznych i co ją czeka w przyszłości.

Z całą pewnością przed żandarmerią znacznie szersze możliwości działania w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych.

Coraz więcej zadań, a nawet całych dużych fragmentów misji ma charakter policyjny.

Z moich doświadczeń wynika, że większość misji ma dwie główne fazy. Pierwsza faza walki – gdzie pierwszoplanową rolę odgrywają oddziały ogólnowojskowe, dobrze uzbrojone i wyposażone. Tutaj żandarmeria spełnia rolę tylko zabezpieczającą. Natomiast druga faza często nazywana stabilizacyjną to pole dla żandarmerii. Jednostki ogólnowojskowe w coraz większym stopniu powinny przekazywać odpowiedzialność za misję żandarmerii, a ta razem z policją lokalną stopniowo winna przejmować kolejna zadania. Generalnie należy postępować wg zasady, że im większy jest stopień przekazywania terenu miejscowym władzom, tym mniejszy powinien być udział w misji wojska, a większy żandarmerii i lokalnej policji. Tak więc w kolejnych fazach wzrasta udział żandarmerii.

Winna ona być gotowa do szkolenia i wspierania lokalnej policji oraz stabilizowania sytuacji wewnątrz kraju.

Na pewno takie działanie jest możliwe, co potwierdziła chociażby misja EUFOR w DR Konga. Natomiast wskazane jest tam, gdzie wszystkie lub prawie wszystkie zadania mają charakter policyjny.

Istnieje też możliwość całkowitego przejmowanie misji od wojsk operacyjnych przez policję wojskową na kolejnych etapach ich tworzenia.

Takim przykładem jest misja EUFOR w Bośni i Hercegowinie, gdzie polscy żandarmi przejęli większość zadań od jednostki 6 BDSz.

Samodzielne kontyngenty policji wojskowej to kwestia przyszłości, gdyż organizacje międzynarodowe coraz większą wagę przywiązują do fazy stabilizacyjnej. Na pewno w przyszłości w większym stopniu należy wysyłać całe pododdziały ŻW, a nie pojedynczych żandarmów.

Przy zanikaniu zagrożeń militarnych pododdział ŻW zamieniałby pododdział ogólnowojskowy. Widzę tu szczególne zadanie dla oddziałów specjalnych ŻW. Zgodnie z tą samą zasadą przy coraz większej liczbie występujących w świecie zagrożeń niemilitarnych należy liczyć się z większą możliwością organizacji samodzielnych operacji przez policję wojskową i cywilną.

Skoncentruję się na szkoleniu. Żandarmi muszą nie tylko sami być profesjonalnymi policjantami wojskowymi, ale także posiadać umiejętności szkolenia policji lokalnej, szkolić pojedynczych policjantów i całe pododdziały policji (i to zarówno cywilnych jak i wojskowych).

Sądzę, że można byłoby tu wykorzystywać kadrę żandarmerii, która przeszła już do rezerwy i mogłaby wyjeżdżać na misję w ramach kontraktu. Inną ważną umiejętnością musi być radzenie sobie z tłumem, nawet, gdy jest rozwścieczony i agresywny. Kolejną ważną, sądzę, że nową dla żandarmów umiejętnością jest negocjowanie i mediowanie. W żandarmerii są specjaliści w tej dziedzinie, ale w misjach ta wiedza miałaby dotyczyć większości naszych policjantów wojskowych. Wreszcie ostatnia sprawa to praktyczne udowadnianie różnic pomiędzy żandarmerią, a typowym wojskiem. Obezwładnianie, a nie zabijanie to ta główna różnica w działaniu. Ponadto w przygotowaniach do misji żandarmi więcej wysiłku muszą włożyć w osiągnięcie pełnej kompatybilności z innymi uczestnikami operacji i innymi elementami funkcjonalnymi. Ważne też, by żandarmi podczas misji bardziej

utożsamiali się z całością kontyngentu, by zapomnieli o pewnej odrębności z kraju, by w pełni utożsamiali się z działaniem dowódcy kontyngentu i operacji.

Szef Sztabu Generalnego WP

Realizacja zadań przez Żandarmerię Wojskową w misjach pokojowych i stabilizacyjnych przebiegała w sposób zróżnicowany, podobnie jak i innych formacji.

Bogate doświadczenia z misji pozwalały żandarmom na wysokim poziomie realizować typowo policyjne zadania w misjach pokojowych. Zarówno żandarmi z narodowych wydziałów bezpieczeństwa jak i ci, którzy wchodzili skład wielonarodowych kompanii MP zdobywali wysokie oceny odpowiednich przełożonych. Nowe trudności pojawiły się wraz z nowymi zadaniami podczas misji stabilizacyjnych. Zarówno Irak jak i Afganistan pokazał, że żandarmeria wprowadzając szereg zmian nadąża za nowymi wyzwaniami i zadaniami, ale wciąż jeszcze wiele do zrobienia. Na pewno wymogi operacyjne jak i potrzeby misji zostały spełnione, ale i te wciąż zmieniają się, zależnie od zagrożeń i charakteru operacji.

Z całą pewnością w ostatnich latach zmieniło się wiele w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych na świecie. Coraz częściej mamy też do czynienia z zagrożeniami niemilitarnymi. Stąd coraz więcej zadań dla policji wojskowej. Tradycyjne postrzeganie żandarmerii ulega zmianie. Dziś nikt już nie ogranicza jej zadań do policyjnego zabezpieczenia. Jest coraz więcej zadań dla policji wojskowej w różnego typu operacjach wsparcia pokoju. Szereg zadań realizowanych nawet przez pododdziały ogólnowojskowe ma w dużym stopniu charakter policyjny. Szersze wykorzystanie żandarmerii w operacjach zagranicznych jest oczywiste.

W Polsce z bardzo małego procentu udział żandarmów w operacjach wsparcia pokoju w niektórych okresach wzrósł do kilkunastu procent. Obowiązuje generalna zasada, im dłużej trwa operacja, tym więcej dla niej miejsca dla żandarmów. Ma to znaczenie szczególne w fazie stabilizowania sytuacji w konkretnym rejonie świata, wtedy wraca normalna sytuacja, miejscowe władze rozpoczynają działanie, a lokalna policja przejmuje odpowiedzialność za bezpieczeństwo i porządek.

Nowe zadania dla polskiej żandarmerii wynikają przede wszystkim z kompatybilności z innymi policjami wojskowymi NATO:

- prowadzenie rozpoznania na rzecz wojsk;
- działania wobec jeńców i aresztantów;
- zwalczanie terroryzmu;
- ściganie zbrodniarzy międzynarodowych;
- szkolenie policji;
- prowadzenie mediacji i negocjacji;
- używanie broni nieśmiertelnej.

Nowością w powierzaniu zadań jest ŻW jest oddawanie całych większych sfer odpowiedzialności w misji, wykorzystywanie w operacji pododdziału ŻW (jej specyficznych modułów), a nie pojedynczych żandarmerii. Nowością może być także zamienianie pododdziałów militarnych pododdziałami policji wojskowej w sytuacji ustabilizowania sytuacji w rejonie. Dobrym przykładem jest operacja EUFOR w Bośni i Hercegowinie, gdzie w 2006 roku kompania ŻW na stałe zmieniła kompanię wojsk aeromobilnych. Wynikało to z policyjnych zadań realizowanych na kolejnym etapie misji.

Szczególnie ważnym nowym zadaniem żandarmerii jest umiejętność walki z tłumem oraz szkolenie i wspomaganie lokalnej policji.

Organizowanie przez żandarmerię samodzielnych kontyngentów na pewno jest możliwe. Potwierdziła to bardzo udana operacja „Benga” w Demokratycznej Republice Konga. Potwierdziła ona dobre przygotowanie oddziałów specjalnych żandarmerii do takich zadań. Jednak misje żandarmerskie ze względu na brak własnej logistyki i niektórych elementów dowodzenia nie mogą być do końca samodzielne. Na ile wskazane jest organizowanie Polskich Kontyngentów Wojskowych przez żandarmerię na wzór Konga – to zależy od zagrożeń i charakteru zadań. Na pewno będzie rosła liczba operacji z zagrożeniami niemilitarnymi, stąd też można przewidywać szerszy udział żandarmerii również w samodzielnych misjach. Za bardzo ważny należy udział polskiej żandarmerii w inicjatywie Europejskie Siły Żandarmerii. Ta policja wojskowa Unii Europejskiej może być wykorzystywana w wielu operacjach i dobrze, że polska ŻW pretenduje do udziału w jej przedsięwzięciu. Ważne jest także stworzenie z polskiej inicjatywy Wielonarodowego Batalionu dla potrzeb NATO.

Żandarmeria Wojskowa by sprostać przyszłym wyzwaniom musi być w pełni kompatybilna z innymi formacjami Sił Zbrojnych RP. Musi dobrze funkcjonować jako jedno z ogniw w operacji, działać na rzecz dowódcy.

Wymaga to większej rangi dla szkolenia ogólnowojskowego, znajomości procedur, korzystania z łączności.

Z drugiej strony musi być kompatybilna z innymi policjami wojskowymi (szczególnie NATO). Powstaje, więc konieczność stosowania wszystkich procedur i zasad przewidzianych przez NATO dla policji wojskowej, podnoszenia na jak najwyższy poziom znajomości języka angielskiego i prawa międzynarodowego.

Należy także przygotować żandarmów do szkolenia lokalnej policji oraz do wspomagania.

Dowódca Wojsk Lądowych

Bardzo wysoko oceniam dotychczasowe działanie żandarmerii w misjach, szczególnie pokojowych. Realizowane zadania wynikały z potrzeby wojskowo-policyjnego zabezpieczenia poszczególnych operacjach i sądzę, że dokładnie wynikały z tego, co przewidziano dla żandarmerii. W większości misji nie stawiano żandarmerii zadań innych niż zapewnienie bezpieczeństwa i przestrzegania prawa.

Dopiero misje stabilizacyjne takie jak w Iraku przyniosły nowe wyzwania i nowe zadania.

Możliwość rozszerzenia zadań dla żandarmerii widzę głównie w misjach pokojowych. Misje stabilizacyjne ze względu na duże zagrożenia (militarne) powinny być dla wojsk operacyjnych. Żandarmeria winna je zabezpieczać dostosowując swoje działanie często do wojennych warunków i istotnych zagrożeń. W misjach pokojowych widzę możliwość wykorzystywania zwartych pododdziałów żandarmerii. Niektóre z tych operacji w dużym stopniu winny być organizowane na bazie ŻW.

Takie zadanie jak zapobieganie konfliktowi czy budowanie pokoju lub utrzymanie pokoju są typowymi dla policji wojskowej. Ogromny sens widzę też przy wykorzystaniu żandarmerii operacjach humanitarnych.

Tam gdzie zagrożenia militarne schodzą do minimum i następuje długi etap tworzenia pokoju jest miejsce, dla ŻW i powinno się wycofywać jednostki Wojsk

Lądowych. Zależnie od sytuacji może to zastępować stopniowo (równoległe działanie Wojsk Lądowych i ŻW) albo też można na pewnym etapie operacji pokojowej przekazać całość zadań żandarmerii. Podkreślam, tylko wtedy, gdy mamy już do czynienia z zagrożeniami niemilitarnymi.

Życie pokazało, że żandarmeria może samodzielnie działać w operacjach wspierania pokoju. Do historii przeszły bardzo skuteczne działania w operacji na Bałkanach jednostek specjalnych włoskich karabinierów i Polski Kontyngent Wojskowy w Kongu (operacja „Benga”).

W różnego rodzaju operacjach coraz częściej likwidowane są zagrożenia niemilitarne.

Możliwość organizacji przez żandarmerię samodzielnych kontyngentów zależy od zadań i występujących zagrożeń. Trudno jest jednoznacznie ocenić jak duże będzie w przyszłości takie zapotrzebowanie, ale należy zgodzić się, że tam gdzie potrzebna jest policja nie ma sensu wysłać wojskowych.

Żandarmeria jest dobrze przygotowana do realizacji zadań w operacjach zagranicznych. Posiada nowoczesny sprzęt i wyposażenie.

Na pewno należy dokonać przeglądu zadań realizowanych przez inne policje wojskowe (szczególnie NATO) i doprowadzić do pełnej kompatybilności z nimi.

Ważne jest, by żandarmi potrafili szkolić lokalną policję. Powinno to być jedno z ważniejszych zadań żandarmerii podczas misji stabilizacyjnych. Żandarmi za często są policjantami w starym stylu. Muszą bardziej utożsamiać się z realizowaną operacją i działaniami innych formacji.

Radca Ministra Obrony Narodowej, były dowódca Wielonarodowej Dywizji MNS w Republice Iraku

Analizując historycznie udział ŻW w misjach pokojowych trzeba podkreślić, że żandarmi w misjach pokojowych realizowali te same zadania co w kraju. Ich poziom był dobry, bo zapewne wysyłano za granicę żandarmów dobrze wyszkolonych. Nie mieli oni problemów z umiejętnościami żandarmскими, ale często występował problem odpowiedniej znajomości języka angielskiego. Przez kilkanaście lat zadania ŻW nie zmieniały się i były łatwe do realizacji. Dopiero pojawienie się misji stabilizacyjnej w

Republice Iraku wymusiło na żandarmerii realizację aktywnych działań polegających m.in. na utrzymaniu porządku publicznego i takim oddziaływaniu na miejscowe władze by osiągnąć stabilizację.

Działania w misji stabilizacyjnej w Iraku i Afganistanie wyglądają zupełnie inaczej niż w misjach pokojowych.

W tych ostatnich misjach działalność ŻW musi być doskonała, tak by była zgodna z wymogami operacyjnymi wojsk i potrzebami operacji. Żandarmi muszą czuć się komponentem sił operacyjnych i działać kompatybilnie z nimi.

Rozszerzenie działań ŻW jest nie tylko możliwe, ale konieczne. Przede wszystkim w całości ŻW musi zająć się zadaniami dotyczącymi jeńców wojennych (na wzór Policji Wojskowych innych państw NATO).

Poza tym razem z kontrwywiadem wojskowym musi zwracać większą uwagę na rozpoznanie na wczesnym etapie, by eliminować zagrożenia podczas misji, a nie rozpatrywać sprawę po jej zakończeniu.

„Afera bakszyszowa” w Iraku w takich rozmiarach nie powinna się zdarzyć.

Kolejne zadanie to pełna realizacja zadań dot. ochrony VIP (dowódców) w warunkach zagrożenia wojennego, ochrony transportów, pilotowanie kolumn.

Wreszcie najistotniejsza sprawa, której wcześniej żandarmeria nie robiła to szkolenie lokalnej policji w współdziałaniu z miejscowymi władzami.

W ostatniej fazie misji stabilizacyjnej rola żandarmerii bardzo wzrasta i od umiejętności żandarmów zależy też „powodzenie stabilizacji”

Nowym zadaniem żandarmów winno być osłanianie innych żołnierzy podczas realizacji ich zadań (tak było w operacji ISAF w Afganistanie, gdzie żandarmi osłaniali saperów rozminowujących teren).

Żandarmi muszą być gotowi do działań z cywilami, likwidować zamieszki, opanowywać (kontrolować) tłum.

Samodzielne organizowanie misji przez ŻW jest możliwe tylko w specyficznych operacjach gdy mamy do czynienia tylko z zadaniami o charakterze jedynie policyjnym.

Natomiast coraz częściej należy brać pod uwagę samodzielne działanie komponentów wojskowych w operacjach innych aniżeli misje pokojowe.

Analiza misji pokojowych pokazuje, że coraz więcej jest tam zadań dla żandarmów (policjantów wojskowych). Natomiast w misjach stabilizacyjnych pododdziały ŻW (w miarę upływu czasu i postępu stabilizacji) mogły by zastępować pododdziały wojskowe.

Należy także przewidywać udział elementów ŻW w międzynarodowych siłach policji wojskowej (Europejskie Siły Żandarmerii).

Całość szkolenia, przygotowania i wyposażenia żandarmów należy podporządkować nowym potrzebom misji (szczególnie zmiany muszą dotyczyć takich misji jak Irak i Afganistan). Stosowne wymogi w zakresie przygotowania żandarmów winno wypracować Dowództwo operacyjne Sz i Komenda Główna ŻW. Żandarmi często działają pojedynczo lub w małych grupach, częściej niż inni żołnierze występują w elementach wielonarodowych struktur. Stąd konieczność dobrej znajomości języka angielskiego.

Przygotowanie żandarmów winno być adekwatne do wymogów stawianych policji wojskowej NATO.

SPRAWOZDANIE
z badania opinii dotyczącej użycia (działania) ŻW w misjach pokojowych lub
stabilizacyjnych

- I. Temat badania:** Użycie ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych.
- II. Metoda badawcza:** Badanie opinii
- III. Cel badań:** Uzyskanie opinii żołnierzy (oficerów, podoficerów zarówno żandarmerii wojskowej jak i innych rodzajów wojsk) o realizowanych zadaniach przez ŻW w misjach pokojowych lub stabilizacyjnych oraz o możliwościach rozszerzenia zakresu realizowanych przez ŻW zadań.
- IV. Czas badań:** sierpień 2001 – luty 2005
- V. Opis przebiegu badań:**

Badania prowadzono przy pomocy badania opinii objęto nim 93 żołnierzy reprezentujących:

- Sztab Generalny Wojska Polskiego;
- Dowództwo Wojsk Lądowych;
- Komendę Główną Żandarmerii Wojskowej;
- Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych;
- Ministerstwo Obrony Narodowej;
- Jednostki Wojskowe;
- Jednostki Żandarmerii Wojskowej.

Badanie były prowadzone w oparciu o kwestionariusze zawierające pytania wymagające wyrażenia osobistych poglądów na podstawie doświadczeń.

Ankieta 1

„Ocena działalności Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych”

Niniejsze badanie prowadzone jest za zgodą Ministra Obrony Narodowej w ramach pracy naukowej realizowanej w Akademii Obrony Narodowej. Dotyczy ono służby w misjach pokojowych i stabilizacyjnych pełnionej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Większość pytań dotyczy doświadczeń związanych z Pańską służbą w misji zagranicznej, wynikających z dowodzenia bądź służby z żołnierzami Żandarmerii.

Odpowiedzi będą traktowane całkowicie poufnie, z zachowaniem anonimowości i wykorzystane wyłącznie do celów naukowych.

I. W jakim kraju pełnił Pan służbę z żołnierzami Żandarmerii Wojskowej?

.....

II. Czy zadania realizowane przez ŻW w ramach misji zabezpieczały potrzeby wojsk operacyjnych?

.....

III. Jak ocenia Pan działalność żołnierzy ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?

.....

IV. Jakie najważniejsze zadania realizowali żandarmi podczas znanych Panu misji zagranicznych?

.....

V. Jakie czynniki miały największy pozytywny wpływ na działania żandarmów w misji?

.....

VI. Jakie czynniki miały największy negatywny wpływ na działania żandarmów w misji?

.....

VII. Co stwarzało żandarmom największe problemy w misji?

.....

VIII. Czy przygotowanie żandarmów (wyszkolenie) było wystarczające? Jeżeli nie, to co powinno ulec poprawie?

.....

.....

IX. Czy wyposażenie żandarmów było właściwe (odpowiednie do zadań)? Jeżeli nie, to co powinni dodatkowo posiadać?

.....

X. Czy widział Pan możliwość szerszego wykorzystania żandarmów w misji, którą Pan dowodził? Jeśli tak, to do jakich zadań?

.....

XI. Jakie relacje panowały pomiędzy żandarmami a innymi żołnierzami i pracownikami misji, żandarmami a żołnierzami innych krajów, żandarmami a miejscową ludnością, lokalnymi władzami, policją?

.....

XII. Jeżeli chciałby Pan przekazać inne swoje uwagi, opinie, doświadczenia dotyczące służby żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych proszę je wpisać.

.....

Ankieta – 2
„Przyszłe działania ŻW”

Niniejsze badanie prowadzone jest za zgodą Ministra Obrony Narodowej w ramach pracy naukowej realizowanej w Akademii Obrony Narodowej. Dotyczy ono służby w misjach pokojowych i stabilizacyjnych pełnionej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Większość pytań dotyczy doświadczeń związanych z Pańską służbą w misji zagranicznej, wynikających z dowodzenia bądź służby z żołnierzami Żandarmerii.

Odpowiedzi będą traktowane całkowicie poufnie, z zachowaniem anonimowości i wykorzystane wyłącznie do celów naukowych.

**WSZYSTKIE PYTANIA DOTYCZĄ PRZYSZŁYCH ZADAŃ
ŻANDARMERII WOJSKOWEJ, ODPOWIEDZI WINNY POKAZAĆ, JAKA
JEST PAŃSKA OPINIA NA TEMAT MOŻLIWOŚCI UŻYCIA
ŻANDARMERII W PRZYSZŁYCH MISJACH ZAGRANICZNYCH.**

I. Co sądzi Pan o możliwościach realizacji niżej wymienionych zadań przez żołnierzy ŻW w misjach zagranicznych (proszę o wpisanie swojej opinii)

1. kontrola osób i pojazdów; w tym organizacja posterunków kontrolnych.
.....
.....
2. utrzymanie ruchu; fizyczna kontrola ruchu drogowego oraz regulacja na wyznaczonych trasach zgodnie z prawem o ruchu drogowym.
.....
.....
3. kontrola uchodźców poprzez kierowanie ich przepływem, meldowanie, informowanie i utrzymywanie łączności z właściwymi organami Państwa Gospodarza oraz agencjami do spraw uchodźców.
.....
.....
4. doradztwo w sprawach uchodźców (zapewnienie bezpieczeństwa, przepływu oraz doradztwo policyjne w sprawach administrowania punktami zbiórki i obozami dla uchodźców)
.....
.....
5. zbieranie informacji wywiadowczych w rejonie działań i przekazywanie informacji dotyczących wszelkich zdarzeń mogących mieć wpływ na przebieg prowadzonej operacji militarnej obejmującej rozlokowanie wojsk, warunki drogowe, działania przeciwnika oraz inne zagrożenia.
.....
.....
6. utrzymywanie kontaktów z Państwem Gospodarzem, koordynacja działań z władzami Państwa Gospodarza, szczególnie ze służbami ratownictwa i policją.
.....
.....

7. konwojowanie specjalnych transportów w celu ułatwienia i/lub zapewnienia bezpieczeństwa.
.....
.....
8. kontrola Punktów Wejścia, doradzanie i uczestniczenie w kontroli obejmujące kontrolę celną i zabezpieczenie rejonów zastrzeżonych, przeciwdziałanie przemytowi i nielegalnemu przepływowi osób.
.....
.....
9. znakowanie tras poprzez rozmieszczenie systemu znaków drogowych na wyznaczonych trasach przemarszu.
.....
.....
10. konwojowanie ładunków specjalnych/ponadnormatywnych, sprzętu ciężkiego z punktu wyjściowego do miejsca rozładunku w celu spełnienia wymogów kompetentnych władz zarządzających ruchem oraz w celu zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
.....
.....
11. prowadzenie dochodzeń w sprawach wojskowych i cywilnych wykroczeń popełnionych przez lub przeciwko członkom Sił w okolicznościach wymagających dalszego postępowania dochodzeniowego; prowadzenie czynności dochodzeniowych w sprawach wypadków drogowych pozwalających zabezpieczyć informacje, dowody i miejsce wypadku oraz zapewnić bezpieczeństwo w miejscu wypadku i udzielenie pierwszej pomocy.
.....
.....
12. zapewnienie przestrzegania prawa wojskowego, porządku i dyscypliny wojskowej a w pewnych warunkach również prawa cywilnego przez personel wojskowy i cywilny.
.....
.....
13. organizacja, utrzymanie i prowadzenie izb zatrzymań (aresztów) dla członków Sił Zbrojnych lub ich komponentów.
.....
.....
14. prowadzenie działań antyterrorystycznych w celu utrzymania kontroli na obszarach podatnych na ataki terrorystyczne, ocena podatności obiektów na ataki, rozwijanie i wdrażanie procedur wykrywania akcji terrorystycznych, umacnianie zabezpieczenia potencjalnych celów ataków ataków i podejmowanie akcji ofensywnych w celu zlikwidowania zagrożenia terrorystycznego, wykonywanie zadań ochrony specjalnej personelu podatnego na ataki terrorystyczne; prowadzenie dochodzeń, zbieranie (gromadzenie) informacji wywiadowczych, przeszukania o charakterze defensywnym, kontrola dostępu do obiektów – potencjalnych celów ataków terrorystycznych, działania zaczepne, prowadzenie akcji ratowniczych.

-
-
15. prowadzenie działalności patrolowej, przeszukiwanie osób, pojazdów i budynków, zatrzymywanie osób, kontrola prędkości pojazdów, kontrola kierowców (alkohol, narkotyki).
-
-
16. wykorzystanie psów w działalności służbowej: w patrolowaniu ogólnym, do poszukiwania broni i materiałów wybuchowych, do poszukiwania narkotyków, w służbie wartowniczej, w zespołach ratowniczych i poszukiwawczych.
-
-
17. prowadzenie dochodzeń w sprawach zbrodni przeciwko ludzkości oraz przestępstw popełnionych przeciwko prawu konfliktów zbrojnych, poszukiwanie i zatrzymywanie osób oskarżonych o popełnienie zbrodni wojennych.
-
-
18. prowadzenie działań operacyjno-rozpoznawczych w celu zbierania, sprawdzania, wykorzystywania, analizy i przekazywania informacji wywiadowczych wynikających z aktywności kryminalnej, działań prewencyjno-porządkowych, działań ukierunkowanych na zapewnienie bezpieczeństwa, wypadków i zdarzeń naruszających prawo i porządek oraz operacji specjalnych.
-
-
19. doradztwo i informowanie obejmujące dyslokację wojsk, warunki drogowe, przejawy działalności przeciwnika i inne zagrożenia dla własnych wojsk.
-
-
20. prowadzenie rozpoznania rejonu w celu uzyskania szczegółowych informacji dotyczących terenu lub działalności przeciwnika w określonym obszarze działań, szczególnie wzdłuż sieci dróg.
-
-
21. zapewnienie bezpieczeństwa specjalnemu wyposażeniu i ładunkom specjalnym:
-
-
22. zapewnienie ochrony i obrony dowództw i sztabów.
-
-
23. zabezpieczenie tyłów; użycie stosownej siły Żandarmerii Wojskowej w celu opóźniania lub zwalczania działań wroga na tyłach.
-
-
24. kontrola stref zagrożonych; środki podjęte przed, podczas i po wrogich działaniach, naturalnych i spowodowanych przez człowieka katastrofach w celu

zredukowania prawdopodobieństw zniszczeń lub minimalizacji efektów katastrofy.

.....
.....
25. zapewnienie ochrony specjalnej (służba ochronna); zapewnienie bezpieczeństwa osobom szczególnie zagrożonym i VIP-om, ochrona przed zabójstwem, porwaniem lub zranieniem, reagowanie natychmiast w czasie ataku, osłanianie obiektu ataku i ewakuowanie w bezpieczne miejsce.

.....
.....
26. prowadzenie działań przed, podczas i po wrogich działaniach oraz naturalnych lub spowodowanych przez człowieka katastrofach; kontrola przepływu osób, wzmacnianie ochrony ważnych obiektów, kontrola uchodźców, monitorowanie użycia broni masowego rażenia.

.....
.....
II. Czy żołnierze ŻW winni być odpowiedzialni w misjach zagranicznych za realizację niżej wymienionych zadań dotyczących jeńców wojennych (proszę o wpisanie swojej opinii przy każdym zadaniu).

1. doradztwo w sprawach jeńców wojennych; doradztwo techniczne w sprawach postępowania i administrowania jeńcami wojennymi.

.....
.....
2. zbieranie informacji; prowadzenie w rejonie działań bojowych punktów zbiórki jeńców w celu ich rejestracji, zebrania informacji o charakterze wywiadowczym i przygotowania warunków do przetransportowania jeńców na tyły.

.....
.....
3. ewakuacja jeńców wojennych z punktów zbiórki do zgrupowań i rejonów (obozów) przetrzymywania, administrowania zgrupowaniami i obozami.

.....
.....
4. przetrzymywanie jeńców wojennych; organizacja i prowadzenie tymczasowych obozów jenieckich rozmieszczonych na tyłach działań wojennych.

.....
.....
5. przestrzeganie praw jeńców wojennych; zapewnienie przestrzegania

.....
.....
6. rejestracja jeńców wojennych; zbieranie odcisków palców i innych koniecznych danych personalnych włącznie z danymi wymaganymi przez Konwencję Genewską

7. transportowanie jeńców wojennych.

.....
.....

8. organizacja Sił Ochronnych:

a. straż zewnętrzne, obsadzanie wież wartowniczych oraz posterunków na bramach, ochrona obozu przed atakami lub próbami infiltracji jego terenu z zewnątrz.

.....
.....

b. straż wewnętrzne, segregacja i porządek wewnątrz obozu oraz ograniczanie dostępu do miejsc, gdzie mogą istnieć możliwości ucieczki.

.....
.....

c. patrole ruchome, patrołowanie wewnątrz obwodu terenu ogrodzonego

.....
.....

d. wydzielanie Sił Szybkiego Reagowania; wzmocnienie straży wewnętrznych i zewnętrznych, gdy jest to niezbędne, obrona obwodu obozu przed atakami z zewnątrz, ściganie i zatrzymywanie zbiegłych jeńców wojennych w bezpośrednim sąsiedztwie obozu, rozwiązywanie przypadków łamania dyscypliny przez jeńców wewnątrz obozu.

.....
.....

9. kontrola jeńców wojennych:

.....
.....

III. Co sądzi Pan o możliwości organizowania przez ŻW samodzielnych kontyngentów wojskowych lub realizacji istotnych części operacji wojskowych w misjach zagranicznych (proszę o wpisanie swojej opinii).

.....
.....

Ankieta – 3
dla żołnierzy Żandarmerii Wojskowej

Niniejsze badanie prowadzone jest za zgodą Ministra Obrony Narodowej w ramach pracy naukowej realizowanej w Akademii Obrony Narodowej. Dotyczy ono służby w misjach pokojowych i stabilizacyjnych pełnionej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Większość pytań dotyczy doświadczeń związanych z Pańską służbą w misji zagranicznej.

Odpowiedzi będą traktowane całkowicie poufnie, z zachowaniem anonimowości i wykorzystane wyłącznie do celów naukowych.

- I. W którym roku pełnił Pan służbę w misji i w jakim kraju?
- II. Jakie najważniejsze zadania realizował Pan podczas misji?
 1. służba patrolowa,
 2. kontrola pojazdów,
 3. konwojowanie osób i przedmiotów,
 4. kontrolowane uczestników misji,
 5. wykonywanie czynności dochodzeniowo-śledczych,
 6. wykonywanie czynności profilaktycznych,
 7. prowadzenie działalności operacyjno-rozpoznawczej,
 8. inne (podaj jakie),
- III. Czy Pańskie przygotowanie (wyszkolenie) do misji było wystarczające?
 1. Tak,
 2. Nie,
- IV. Co stwarzało Panu największe problemy w misji? (proszę podkreślić właściwe odpowiedzi)
 1. niewystarczająca znajomość języka obcego,
 2. słabe wyszkolenie,
 3. wyznaczenie na stanowisko niezgodne z przygotowaniem w kraju,
 4. niewłaściwe wyposażenie,
 5. inne (podaj jakie),
- V. Jaki rodzaj szkolenia winien być rozszerzony przed wyjazdem na misję? (proszę podkreślić wybraną odpowiedź)
 1. z języka angielskiego,
 2. dochodzeniowo-śledcze,
 3. operacyjno-rozpoznawcze,
 4. ogólnowojskowe,
 5. dotyczące znajomości zasad pełnienia służby w misjach i warunków tam panujących,
 6. przygotowanie sprawnościowe,
 7. inne (podaj jakie),
 8. nie ma potrzeby zwiększania szkolenia, gdyż obecne jest wystarczające
- VI. Czy liczba żołnierzy ŻW w misji w stosunku do potrzeb i ilości zadań była wystarczająca? (proszę podkreślić wybraną odpowiedź)
 1. była za mała,

2. była właściwa,
3. była za duża,

VII. Szkolenie w Centrum Szkolenia dla Potrzeb Misji w Kielcach przed wyjazdem na misję było: (proszę podkreślić wybraną odpowiedź)

1. przydatne i potrzebne,
2. potrzebne, ale sposób jego prowadzenia i program szkolenia nie dały właściwego przygotowania do misji,
3. za mało związane z ŻW,
4. zbędne,
5. inne (podaj jakie),

VIII. Jakie czynniki utrudniały lub negatywnie wpływały na służbę żandarmów podczas misji? (proszę podkreślić wybraną odpowiedź)

1. rozłąka z rodziną,
2. niepewność dalszej służby w wojsku,
3. niskie uposażenie zagraniczne,
4. lenistwo, małe zaangażowanie,
5. niewłaściwe dowodzenie żandarmami,
6. klimat, położenie geograficzne,
7. negatywne nastawienie miejscowego społeczeństwa,
8. negatywne nastawienie miejscowej policji,
9. negatywne nastawienie miejscowych władz,
10. inne (opisz),

IX. Jak odbierana była służba żandarmów podczas misji? (proszę podkreślić wybraną odpowiedź)

1. pozytywnie,
2. raczej pozytywnie,
3. raczej negatywnie,
4. negatywnie,
5. trudno powiedzieć,
6. inne (opisz),

X. Czy widział Pan możliwość szerszego wykorzystania ŻW w misji? Jeśli tak to do jakich zadań (proszę podkreślić wybraną odpowiedź)

1. prowadzenie dochodzeń,
2. kontrola ruchu drogowego,
3. doradztwo,
4. konwojowanie, ochrona ważnych obiektów,
5. zapewnienie prawa i porządku,
6. zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie prowadzonych działań,
7. działania związane z jeńcami wojennymi,
8. działania operacyjno-rozpoznawcze,
9. szkolenie lokalnej policji,
10. ochrona VIP-ów,
11. działania antyterrorystyczne,
12. innych (jakich),

XI. Czy inni żołnierze (z jednostek ogólnowojskowych) podczas Pańskiej misji

realizowali zadania typowe dla policji wojskowej? (patrowanie, konwojowanie, kontrola osób itp.)

1. Tak,
2. Nie.

Jeżeli tak, to proszę szerzej opisać te zadania.

XII. Jakie jeszcze uwagi z przebiegu swojej misji może Pan przekazać?

XIII. Jakich rad udzieliłby Pan organizatorom przyszłych misji zagranicznych w zakresie działań żandarmerii? Co szczególnie należy wziąć pod uwagę wysyłając żandarmów na misje?

WYNIKI ANKIETY - 1

„Ocena działalności Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych”

przeprowadzonej wśród żołnierzy z jednostek wojskowych w garnizonach: Elbląg, Suwałki, Braniewo, Warszawa.

I. W jakim kraju pełnił Pan służbę z żołnierzami Żandarmerii?

1. Syria -13,
2. Bliski Wschód -1,
3. Kosowo-2,
4. Bośnia i Hercegowina-2,
5. Liban -11,

II. Czy zadania realizowane przez ŻW w ramach misji zabezpieczały potrzeby wojsk operacyjnych

1. tak – 20,
2. nie – 5,
3. nie wiem – 2,
4. działalność inżyniersko-saperską w sposób należyty -1,
5. niedociągnięcia: brak kontroli nad gospodarką materiałową(szkody, ewidencja) oraz likwidacja szkód – 1,
6. za małe zaangażowanie w monitoring misji transportowych w strefie -1,
7. mało profilaktyki – 1,

III. Jak ocenia Pan działalność żołnierzy ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?

1. dobrze – 7,
2. bardzo dobrze –7,
3. pozytywnie-6,
4. słabo -3,
5. wysoki stopień wykształcenia, profesjonalizm-2,
6. było ich za mało – 1,
7. ograniczały się do zadań mandatowych określonych dla MP w SOP-UNDOF – 1,
8. roztropność w postępowaniu, terminowość i realizm – 1,
9. realizowali głównie zadania na terenie bazy, polegające na sprawdzaniu kierowców pod względem trzeźwości oraz kontroli pojazdów a powinna to być działalność sporadyczna – 1,

IV. Jakie najważniejsze zadania realizowali żandarmi podczas znanych Panu misji zagranicznych?

1. kontrola ruchu drogowego - 11,
2. kontrola i konwojowanie, ochrona VIP -10,
3. bezpieczeństwo ruchu, zabezpieczenie konwojów -7,

4. przemieszczanie, przegrupowanie, zabezpieczenie transportu – 6,
5. prowadzenie dochodzeń – 6,
6. patrolowanie strefy – 6,
7. kontrola przejść granicznych – 5,
8. prewencja, profilaktyka – 5,
9. kontrola trzeźwości żołnierzy – 5,
10. tworzenie punktów kontrolnych - 2,
11. kontrola pojazdów - 2,
12. badania na zawartość narkotyków, przeciwdziałanie naruszaniu prawa-2,
13. nie wiem – 2,
14. izolacja terenu podczas prac minerskich – 1,
15. zabezpieczenie imprez masowych, obchodów świąt, przemieszczanie pielgrzymów – 1,
16. współdziałanie przy przekazywaniu uchodźców – 1,
17. prowadzenie działań operacyjno-rozpoznawczych – 1,
18. ochrona żołnierzy w trakcie wykonywania zadań,
19. sprawdzanie wyjeżdżających czy nie wywożą czegoś /narkotyki, alkohol.../- 1,
20. nadzór nad przestrzeganiem przepisów ubiorczych – 1,
21. ewidencja i ochrona tymczasowo aresztowanych – 1,

V. Jakie czynniki miały największy pozytywny wpływ na działania żandarmów w misji?

1. nie wiem – 6,
2. dobra znajomość języka – 3,
3. precyzyjność zadań, konsekwencja, kompetencje – 3,
4. dobre wykształcenie w kraju, doświadczenie w innych misjach – 3,
5. profesjonalizm -3,
6. dobra znajomość języka – 3,
7. przełożeni – 2,
8. brak – 2,
9. bliska współpraca z wojskami Syrii i Izraela, możliwość rozliczania ŻW przez dowódcę kontyngentu -1,
10. brak odpowiedzi – 1,
11. rywalizacja międzynarodowa, wykształcenie, wyposażenie, wymagający dowódcy – 1,
12. pozytywne relacje z pozostałymi uczestnikami misji – 1,
13. duża ilość pojazdów – 1,
14. umiejętność współpracy z żołnierzami, choć były wyjątki – 1,
15. wysoka mobilność, operatywność – 1,

VI. Jakie czynniki miały największy negatywny wpływ na działania żandarmów w misji?

1. nie wiem – 8,
2. nadgorliwe pokazywanie się – wywiązywanie się w ramach kontroli – 3,
3. brak odpowiedzi – 3,
4. brak – 2,
5. zły sprzęt – 2,

6. szczupłość personelu – 2,
7. stan techniczny pojazdów – 2,
8. duży obszar działania – 2,
9. niska dyscyplina wewnętrzna,
10. duży obszar działania – 2,
11. brak pewności siebie, uleganie presji sytuacji i zbytnia nerwowość,
12. nawyki do pracy typowo biurowej,
13. brak ostrzelenia w warunkach bojowych,
14. brak możliwości korzystania z telefonu i Internetu.

VII. Co stwarzało żandarmom największe problemy w misji?

1. nie wiem – 5,
2. utrzymanie właściwych relacji z pozostałymi uczestnikami misji-3,
3. różnice między nacjami, zła znajomość języka angielskiego MP(Hindusów)-3,
4. nic – 3,
5. warunki socjalno-bytowe, atmosferyczne -2,
6. oderwanie od zasadniczych zadań misji – 1,
7. brak zrozumienia i współpracy ze strony kontyngentów – 1,
8. brak odpowiedzi – 1,
9. język – 1,
10. sprzęt, niskie stany osobowe – 1,
11. dowódca, który ograniczał ich niezależność – 1,
12. brak znajomości przepisów międzynarodowych – 1,
13. braki w wyposażeniu indywidualnym – 1,
14. negatywne nastawienie Austriaków do Polaków w ramach plutonu MP UNDOF – 1,
15. brak elastyczności w trudnych sytuacjach – 1,
16. przestawienie się z realizacji bezpiecznego patrolowania wewnątrz bazy na konwojowanie ludzi i ładunków specjalnych w rejonie odpowiedzialności PKW – 1,
17. nadmiar obowiązków – 1,
18. brak dyscypliny wojskowej – 1,

VIII. Czy przygotowanie żandarmów (wyszkolenie) było wystarczające? Jeżeli nie, to co powinno ulec poprawie?

1. wystarczające-18,
2. nie wiem – 3,
3. słaba współpraca z elementami realizowanymi przez kontyngent polski – 2,
4. kontrola osobista – 1,
5. słaba znajomość języka i prawa miejscowego – 1,
6. znajomość przepisów międzynarodowych – 1,
7. słaby poziom wyszkolenia strzeleckiego i fizycznego /nadwaga/ - 1,
8. poprawić umiejętność praktycznego działania w sytuacjach ekstremalnych, wyszkolenie z zakresu psychologii – 1,
9. poprawić szkolenie taktyczne, operacyjne, obsługę sprzętu – 1,

IX. Wyposażenie żandarmów było właściwe(odpowiednie do zadań)? Jeżeli nie, to co powinni dodatkowo posiadać?

1. właściwe – 14,
2. lekkie kamizelki kuloodporne – 3,
3. aparaty fotograficzne z kartą o dużej pojemności , dyktafon, GPS -2,
4. nie wiem – 2,
5. sprzęt do ratowania z rejonów zagrożonych – 1,
6. wyposażenie w ramach sił ONZ – 1,
7. jakość sprzętu nie odpowiadała klimatowi – 1,
8. osobiste – tak, sprzęt samochodowy niedostosowany do warunków – 1,
9. nie, trzeba było prosić Amerykanów – 1,
10. powinni posiadać lepszy sprzęt optyczny, kilka pojazdów opancerzonych do eskorty VIP – 1,
11. niewystarczające, dobre kupowali sobie sami – 1,
12. doposażyć w wykrywacze materiałów wybuchowych – 1,

X. Czy widział Pan możliwość szerszego wykorzystania żandarmów w misji, którą Pan dowodził? Jeśli tak to do jakich zadań?

1. nie – 10,
2. nie wiem – 5,
3. ścisła współpraca z lokalnymi władzami, szkolenia lokalnej policji - 5,
4. brak odpowiedzi – 4,
5. ochrona obiektów – 2,
6. patrolowanie strefy – 1,
7. zbieranie informacji wywiadowczych oraz doradztwo w zakresie zjawisk obniżających dyscyplinę wojskową czy też w zakresie przeciwdziałania potencjalnym atakom na żołnierzy – 1,
8. szerokie wsparcie procesu dowodzenia, monitoring – 1,

XI. Jakie relacje panowały pomiędzy żandarmami a innymi żołnierzami i pracownikami misji, żandarmami a żołnierzami innych krajów, żandarmami a miejscową ludnością, lokalnymi władzami, policją?

1. dobre-10,
2. słabe między żołnierzami polskimi, innych krajów dobre – 3,
3. dobre, choć nie obyło się bez zgrzytów-3,
4. zależnie od sytuacji – 3,
5. brak integracji –2,
6. nie wiem- 2,
7. dobre aczkolwiek podchodzono do nich z dystansem i bacznie obserwowano działania -1,
8. traktowali żołnierzy ostro, niezależnie od narodowości – 1,
9. złe z Austriakami – 1,
10. raczej negatywne ze względu na burdy, do jakich dochodziło podczas kontroli ruchu drogowego – 1,
11. dobre, a z miejscową ludnością bardzo dobre – 1,

12. w większości bardzo dobre – 1,

XII. Inne uwagi, opinie, doświadczenia dotyczące służby żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych wpisane przez ankietowanych

1. Brak odpowiedzi – 22,
2. Nie mam,
3. Należy umożliwić lub organizować krótkie podróże studyjne-praktyki w rejonach misji, krótkie tematyczne kursy językowe, w ramach szkolenia przygotowawczego w Kielcach przewidzieć szkolenia przez przedstawicieli innych nacji,
4. Należy podjąć decyzję co do ukierunkowania wyposażenia i wyszkolenia żołnierzy manewrowych z OSŻW. 1. działania typowo policyjne, 2. „działania walczące”,
5. Praca poza granicami kraju bardzo odbiega charakterem od działań w macierzystych jednostkach, dlatego żandarmi powinni się skupiać na pomocy w realizacji zadań mandatowych oraz profilaktyce a w mniejszym stopniu na kontroli i utrudnianiu życia żołnierzom, powinni być profesjonalistami pod względem taktu w kontaktach międzyludzkich,
6. ŻW powinna realizować więcej zadań o charakterze policyjnym,
7. Powinni być bardziej profesjonalni i odporni na sytuacje konfliktowe, obiektywni, uczciwi, czuć więź z całością kontyngentu,
8. Miejsce dla polskich żandarmów jest w MP a nie na posterunkach kontrolnych, bo to zadania dla piechoty,

WYNIKI ANKIETY – 2

**„Ocena działalności Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych”
przeprowadzonej wśród 63 żołnierzy z następujących garnizonów wojskowych:
Elbląg, Tomaszów Mazowiecki, Suwałki, Bartoszyce, Braniewo, Szczecin i Warszawa.**

I. W jakim kraju pełnił Pan służbę z żołnierzami Żandarmerii?

1. Irak – 59,
2. Afganistan – 4,

II. Czy zadania realizowane przez ŻW w ramach misji zabezpieczały potrzeby wojsk operacyjnych

1. nie -29,
2. tak - 22,
3. tak, jednak nie w pełnym zakresie – 5,
4. nie wiem – 4,
5. ograniczały się do działalności na terenie bazy, a powinny brać udział w patrolach, ochronie konwojów poza bazą – 2,
6. w zasadzie tak, za wyjątkiem zadań konwojowych i ochronnych; było ich za mało – 1,

III. Jak ocenia Pan działalność żołnierzy ŻW w misjach pokojowych i stabilizacyjnych?

1. dobrze – 21,
2. niezadowolająco -13,
3. wysoki profesjonalizm i wyszkolenie, bardzo dobrze przygotowani do najtrudniejszych zadań – 6,
4. średnio – 5,
5. brak danych – 3,
6. działania ŻW skupiały się nie na działaniach operacyjnych lecz na działaniach wokół żołnierzy polskich - 2,
7. Stosunkowo dobrze, choć powinni mieć więcej zaufania do reszty żołnierzy – 2,
8. Ograniczona do kontroli ruchu drogowego w bazach-2,
9. Przestrzegali przepisów tak prawie jak w kraju a czasem nawet więcej – 2,
10. Bardzo dobrze, zgodnie z otrzymanymi wytycznymi i procedurami – 2,
11. wyłącznie działalność prewencyjna – wyszukiwanie żołnierzy po spożyciu alkoholu, kontrola bagażu(przekraczanie uprawnień w tym zakresie-wszyscy podejrzani) – 1,
12. na terenie bazy – dobrze, poza- niewystarczająco – 1,
13. Głównie działania mandatowe wewnątrz bazy, nie udzielając żadnego wsparcia pododdziałom realizującym zadania poza bazą. Wyjątek żołnierze z Gliwic- VII zmiana – 1,
14. Brak precyzyjnie określonych zadań, czepianie się – 1,
15. Unikali odpowiedzialności za działania operacyjne – 1,

IV. Jakie najważniejsze zadania realizowali żandarmi podczas znanych Panu misji zagranicznych?

1. zabezpieczenie regulacji ruchu, kontrola ruchu drogowego – 34,
2. przestrzeganie porządku i prawa – 20,
3. kontrola ubioru żołnierzy – 10,
4. konwojowanie transportów-10,
5. prowadzenie działań profilaktycznych, dochodzeń, postępowań wyjaśniających – 9,
6. kontrola pod względem alkoholu – 6,
7. ochrona VIP-ów – 6,
8. brak danych – 5,
9. zabezpieczenie imprez masowych, obchodów świąt, przemieszczanie pielgrzymów,
10. żadnych ważnych – 4,
11. zapewnianie przestrzegania prawa miejscowego – 4,
12. szkolenie żołnierzy armii irackiej – 4,
13. ściganie karne sprawców przestępstw i wykroczeń-3,
14. ochrona wyjazdów grupy CIMIC-2,
15. prowadzenie spraw dyscyplinarnych – 1,
16. pilnowali stołówki, żeby jej nie ukradli – 1,
17. przekazywanie więźniów – 1,
18. oprócz pisania meldunków do dowódców o nieprzestrzeganiu przepisów ubiorczych, wystawiania mandatów za przekroczenie prędkości to nic więcej nie robiono – 1,
19. obstawa terenu bazy po ostrzale – 1,
20. wywiady środowiskowe, kontrola ruchu drogowego – 1,
21. współpraca z MP międzynarodowym i inspektoratem BHP dywizji wielonarodowej, zabezpieczali najważniejsze zadania operacyjne – 1,
22. konwojowanie zatrzymanych, utrzymywanie doraźnych punktów zatrzymań –1,

V. Jakie czynniki miały największy pozytywny wpływ na działania żandarmów w misji?

1. nie wiem – 22,
2. brak odpowiedzi – 9,
3. brak czynników pozytywnych – 6,
4. duży profesjonalizm żołnierzy i bardzo dobre przygotowanie operacyjne – 5,
5. mimo niedoskonałości wyposażenia duże zaangażowanie i umiejętności – 2,
6. zaufanie – 2,
7. miejsce i rodzaj wykonywanych zadań – 2,
8. to, co oni robili ciężko nazwać działaniami, tak że nie wiem, o czym mowa -1,
9. powrót do kraju na własnych nogach – 1,
10. brak ich obecności w każdym miejscu, bo i tak nic nie robili poza pisaniem meldunków na swoich ludzi – 1,
11. podejmowanie szybkich i zdecydowanych przedsięwzięć w zakresie przestrzegania dyscypliny oraz wykrywania sprawców przestępstw i wykroczeń – 2,

12. dobry odbiór ich pracy przez przełożonych, efekty pracy skutkujące wzrostem bezpieczeństwa w bazie – 1,
13. zagrożenie utraty życia – 1,
14. nadzór nad działaniami dowódców ogólnowojskowych – 1,
15. przemykanie oczu na drobne wykroczenia -1,
16. bardzo dobrze zorganizowany komponent w strukturach PKW Irak -1,
17. doświadczenie misyjne -1,
18. współpraca z innymi komórkami PKW -1,
19. ilość wykrytych przestępstw „statystyka” -1,
20. wysokie morale – 1,

VI. Jakie czynniki miały największy negatywny wpływ na działania żandarmów w misji?

1. nie wiem – 22,
2. brak odpowiedzi – 9,
3. bezduszne podejście do żołnierzy – 5,
4. brak uregulowań legislacyjnych i kompetencji do działań poza rejonami baz -4,
5. klimat i waga zadań – 3,
6. niewystarczająca ilość żołnierzy w stosunku do zleczonych zadań – 3,
7. brak wyposażenia do działań operacyjnych -2,
8. niechęć do żołnierzy ŻW ze strony innych żołnierzy -2,
9. duże mandaty za prędkość-2,
10. słabe wyposażenie, stan techniczny pojazdów, braki w wyposażeniu indywidualnym -2,
11. stres – 2,
12. logistyka – 1,
13. minimalny zakres jakichkolwiek działań, brak wyjazdów za bazę – 1,
14. nie stanowili integralnej części kontyngentu -1,
15. brak ich tam, gdzie powinni być -1,
16. służba w oddaleniu od rodzin -1,
17. konieczność wyjazdu poza bazę -1,
18. brak właściwego zaangażowania -1,
19. brak zrozumienia specyfiki misji i realnych zagrożeń -1,
20. brak przygotowania do realizacji zadań w sytuacji realnego zagrożenia -1,

VII. Co stwarzało żandarmom największe problemy w misji?

1. nie wiem - 20,
2. sprzęt nieprzystosowany do warunków pogodowych – 6,
3. nic, zadania realizowali na najwyższym poziomie – 4,
4. brak odpowiedzi - 4,
5. dostosowanie się do specyfiki pracy na misji – 2,
6. niechęć do ŻW wyniesiona z kraju – 2,
7. przejście z pracy w kraju na tryb pracy na misji – 2,
8. wyjazdy poza bazę(może strach) – 2,
9. język angielski – 2,
10. partyzanci – 2,

11. żołnierze pijący alkohol i przekraczający dozwoloną prędkość – 2,
12. współpraca z dowództwem i kierownikiem sekcji – 2,
13. brak znajomości języków lokalnych -2,
14. brak konkretnych zadań -1,
15. prawdopodobnie duża ilość naruszeń przepisów ruchu drogowego -1,
16. konwojowanie ludzi -1,
17. mała ilość w stosunku do zadań -1,
18. bycie żołnierzem a nie urzędnikiem -1,
19. wszystko -1,
20. nic, jeżeli nie wykonywali zadań poza bazą -1,
21. nawyki z kraju -1,
22. brak jasnych, stałych procedur operacyjnych -1,
23. brak wyszkolenia bojowego, nieznanostwo uzbrojenia i sprzętu, który mieli na stanie -1,
24. warunki stałego zagrożenia, bojowe -1,
25. zrozumieć, że jest to strefa działań bojowych a nie życie koszarowe w kraju –1,

VIII. Czy przygotowanie żandarmów (wyszkolenie) było wystarczające? Jeżeli nie, to co powinno ulec poprawie?

1. tak – 20,
2. nie wiem-17,
3. niewystarczające wyszkolenie wojskowe-3,
4. nie – 4,
5. poprawić należy przygotowanie do działań operacyjnych - 2,
6. ponadprzeciętne wyszkolenie-2,
7. nie mieli okazji pokazać swojego wyszkolenia, niby w jakich zadaniach-2,
8. wystarczające do utrzymania porządku i regulaminowego zachowania na terenie bazy, poza bazą – nie – 1,
9. wystarczające, lecz powinni więcej działać i współpracować z pododdziałami bojowymi – 1,
10. nie, zmianie ulec powinna mentalność i wyposażenie –1,
11. przeciętne, słaby angielski – 1,
12. tak jak wszyscy, ale zachowanie niektórych powinno się zmienić -1,
13. brak znajomości technik operacyjnych -1,
14. nie widziałem ich w akcji, sprawdzali kapelusze -1,
15. słaba znajomość angielskiego i rosyjskiego -1,
16. rozszerzyć zakres działań – 1,
17. sposób podejścia do ludzi -1
18. udział w działaniach operacyjnych, postępowanie z jeńcami wojennymi
19. brak odpowiedzi –1,
20. dobre, ale poprawie powinno ulec przygotowanie w zakresie przeszukiwania budynków i osób -1,
21. szkolić w zakresie konwojowania w warunkach zagrożenia, prowadzenia postępowań w zakresie kontaktów z lokalnymi przedstawicielami władzy -1,

22. większą uwagę zwrócić na szkolenie specjalistyczne i taktykę działań bojowych, szkolenie w OSdpSP ONZ jest oderwane od rzeczywistości i specyfiki misji i nie wnosi nic – 1,

IX. wyposażenie żandarmów było właściwe (odpowiednie do zadań)? Jeżeli nie, to co powinni dodatkowo posiadać?

1. nie wiem – 20,
2. tak -18,
3. brak odpowiedzi – 4,
4. lepsze pojazdy i uzbrojenie – 4,
5. doskonałe-3,
6. pozwalało tylko na funkcjonowanie w obrębie bazy – 3,
7. niewłaściwe na wojnę – 2,
8. lepszy sprzęt łącznościowy – 2,
9. nie znam całkowitego wyposażenia ŻW – 1,
10. kiepskie jak wszystkich polskich żołnierzy – 1,
11. niekiedy nie wiedzieli, co mają na stanie -1,
12. więcej radarów i alkomatów -1,
13. sprzęt niedostosowany do warunków, np. góry – 1,

X. Czy widział Pan możliwość szerszego wykorzystania żandarmów w misji, którą Pan dowodził? Jeśli tak to do jakich zadań?

1. nie wiem-19,
2. konwoje, ochrona bazy, nocne patrole, punkty kontrolne – 12,
3. do ochrony konwojów i operacji na zewnątrz bazy - 6,
4. ochrona VIP-ów i obiektów o szczególnym znaczeniu - 6,
5. przeszukiwanie ludności – 4,
6. brak odpowiedzi – 4,
7. do służb w areszcie-3,
8. do części zadań operacyjnych-3,
9. szkolenie policji irackiej-3,
10. wystawianie Cherla Point-ów -1,
11. nie ma możliwości-2,
12. wszystkie możliwości zostały wykorzystane – 2,
13. udział w patrolach bojowych – 2,
14. do ochrony stołówki – 2,
15. to by nic nie zmieniło, bo większość zadań by wykonywał żołnierz z pododdziału liniowego – 1,
16. obsługa jeńców wojennych, działania demonstracyjne, prewencyjne – 1,
17. komisja przetargowa, nadzór nad pracownikami bazy pochodzenia arabskiego – 1,
18. mieli wystarczająco dużo zadań – 1,

XI. Jakie relacje panowały pomiędzy żandarmami a innymi żołnierzami i pracownikami misji, żandarmami a żołnierzami innych krajów, żandarmami a miejscową ludnością, lokalnymi władzami, policją?

1. dobre-15,

2. pozytywne-11,
3. nie wiem-11,
4. niezbyt właściwe-10,
5. mogłyby być lepsze, nie obywało się bez zgrzytów – 4,
6. partnerskie, oparte na wzajemnym zrozumieniu ważności zadań każdej ze stron-3,
7. bardzo dobre -3,
8. między polskimi żołnierzami i żandarmami – ostrożne(stereotyp), z innymi nacjami – dobre – 1,
9. brak odpowiedzi – 1,
10. unikano kontaktów z żandarmerią -1,
11. prywatnie dobre, służbowe słabe – 1,
12. całkowity brak zrozumienia – 1,
13. bardzo złe, stworzyli atmosferę wzajemnych podejrzeń, polowania na czarownice, kilkadziesiąt dochodzeń o przestępstwo wartości 3.50\$ - 1,

XII. Jeżeli chciałby Pan przekazać inne swoje uwagi, opinie, doświadczenia dotyczące służby żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w misjach zagranicznych proszę je wpisać

1. brak odpowiedzi – 52,
2. Żołnierze ŻW wykonują swoje obowiązki w oparciu o stosowne rozkazy, w związku z tym trudno mieć pretensje o sposób wykonywania przez nich zadań. Należy zwrócić uwagę, że zakres zadań na misji powinien być inny niż w kraju. Ograniczenie działalności ŻW na misji do kontroli pojazdów i osób oraz ubioru żołnierzy nie jest adekwatne do występujących tam zagrożeń, specyfiki misji,
3. ŻW nie może zajmować się tylko kontrolą na terenie bazy i być straszakiem dla innych żołnierzy; więcej współpracy,
4. ŻW na misjach powinna chronić bazy wewnątrz a także ochraniać wszystkie konwoje – oczywiście odpowiednio wyposażona,
5. Wszyscy zdawali sobie sprawę, że ŻW musi wypełniać swoje zadania,
6. ŻW nie może tworzyć odrębnych kontyngentów wojskowych, gdyż są zbyt słabi, ich gama specjalności jest zbyt wąska. Podczas moich wyjazdów praktycznie nie pomagali nam, lecz przeszkadzali, kręcili się, nudzili, gdyż nie mieli wystawionych konkretnych zadań przez przełożonych,
7. Misja to nie praca w kraju, charakter zadań powinien być inny,
8. Bardziej angażować ŻW w działalność operacyjną poza bazą /na wzór amerykańskiej Military Police/. Jeśli działalność ŻW ma kończyć się na egzekwowaniu przepisów mundurowych, to lepiej żeby została w kraju. Wzorem profesjonalizmu – por. Piotr Jeżewski,
9. Ich działalność sprawiała wrażenie, że każdy z nich musi wypełnić normę złapanych za bzdury. Jak za dawnych czasów,
10. Jeśli karać, to niezależnie od stopnia, ponieważ na mojej zmianie żołnierz poniżej kapitana był do uj....., pozostali poza prawem,
11. Dziękuję za współpracę- I Misja CAMP Babilon,
12. Wystawili złą cenzurkę reszcie dobrze pracującej ŻW,

WYNIKI ANKIETY - 3

„Przyszłe działania ŻW”

przeprowadzonej wśród 92 żołnierzy rodzajów wojsk uczestniczących w misjach

I. Co sądzi Pan o możliwościach realizacji niżej wymienionych zadań przez żołnierzy ŻW w misjach?

1. kontrola osób i pojazdów:

- a. tak – 65,
- b. nie – 8,
- c. nie wiem – 8,
- d. organizacja posterunków kontrolnych – tak- w szczególności pojazdy tubylców -2,
- e. w koalicji lub sojuszu, nie tylko w odniesieniu do własnych sił – 2,
- f. ograniczyć kontrolę wewnątrz bazy a rozszerzyć na posterunkach kontrolnych -2,
- g. tylko w stosunku do żołnierzy polskich – 1,
- h. jest potrzebna, hamuje zapędy do łamania zasad ruchu drogowego – 1,
- i. pluton MP – 1,

2. utrzymanie ruchu:

- a. nie działać w ogóle poza rejonami baz,
- b. tak-58,
- c. nie – 8,
- d. nie wiem-5,
- e. przestrzegania prawa w ruchu drogowym nie jest priorytetem na misji-3,
- f. tak, ale we współdziałaniu z elementami kontroli ruchu wojsk (MOVCON)-2,
- g. niemożliwe w Iraku i Afganistanie – 2,
- h. na wszystkich trasach,
- i. raczej nie w rejonie działań wojennych,
- j. jako uzupełnienie działań miejscowych organów kontroli ruchu drogowego,
- k. poza bazą,
- l. tylko w sytuacjach wyjątkowych,
- m. problemy z pojazdami ograniczają możliwości ŻW,
- n. pluton MP,

3. kontrola uchodźców:

- a. tak – 46,
- b. nie-18,
- c. brak zdania na ten temat-11,
- d. razem z CIMIC-4,
- e. nie dotyczy PK W UNDOF-3,
- f. w ograniczonym zakresie, być może jako organ wykonawczy, gdzie całym procesem kieruje agencja do spraw uchodźców-3,
- g. brak odpowiedzi-2,
- h. tak, ale z organami danego kraju-2,
- i. wg ustaleń z dowódcą operacji – 1,
- j. przy współdziałaniu jednostek operacyjnych – 1,

- k. może raczej szkolenie lokalnych organów HN i wspieranie ich działań w tym zakresie – 1,
- 4. doradztwo w sprawach uchodźców:**
- a. tak – 54,
 - b. nie, inne organizacje się tym zajmują – 18,
 - c. tak, ale we współpracy z CIMIC-7,
 - d. nie dotyczy PKW UNDOF-2,
 - e. brak odpowiedzi -9,
 - f. zadanie dla policji państwa gospodarza – 1,
 - g. sporadycznie – 1,
- 5. zbieranie informacji wywiadowczych:**
- a. tak – 39,
 - b. nie – 16,
 - c. nie wiem – 13,
 - d. nie, zadania dla SWW – 8,
 - e. powinno być prowadzone równoległe z komórką wywiadu-6,
 - f. w ograniczonym zakresie-5,
 - g. brak odpowiedzi – 3,
 - h. w porozumieniu z wojskami sojuszniczymi i komórkami S-Z -2,
- 6. utrzymywanie kontaktów z Państwem Gospodarzem:**
- a. tak – 53,
 - b. nie wiem – 9,
 - c. w ograniczonym stopniu – 8,
 - d. nie – 6,
 - e. brak odpowiedzi – 6,
 - f. nie, zadania dla dowództwa i sztabu kontyngentu-3,
 - g. nie dotyczy PKW UNDOF-2,
 - h. szczególnie z policją – 2,
 - i. komórki MP i inspektorzy ŻW – 1,
 - j. w PKW powinien kompleksowo to realizować oficer sztabu d.s. HNS – 1,
 - k. zespoły doradczo-szkoleniowe oraz łącznikowe przy Centrach Zarządzania Kryzysowego – 1,
- 7. konwojowanie specjalnych transportów:**
- a. tak – 56,
 - b. nie – 14,
 - c. nie wiem – 8,
 - d. tak, ale potrzebny lepszy sprzęt, dobrojenie – 6,
 - e. raczej jednostki specjalne ŻW-2,
 - f. brak odpowiedzi-2,
 - g. nie tylko specjalnych, ale wszystkich – 1,
 - h. zbyt małe siły do tego rodzaju zadań – 1,
 - i. raczej zabezpieczenie dróg, węzłów komunikacyjnych – 1,
 - j. raczej pilotowanie – 1,
- 8. kontrola Punktów Wejścia:**
- a. tak – 51,
 - b. nie -18,

- c. raczej nie, od tego są służby celne danego państwa – 4,
- d. w ograniczonym zakresie – 3,
- e. wraz z państwem gospodarzem – 3,
- f. brak odpowiedzi – 5,
- g. inni specjaliści równie dobrze wypełniają tego typu zadania – 3,
- h. tylko na bramach wejściowych do bazy,
- i. organ prewencyjny,
- j. kontrola to raczej zadanie suwerennego MN, monitorowanie , doradzanie-tak,

9. Znakowanie tras:

- a. tak – 37,
- b. nie – 34,
- c. nawigacja satelitarna, oznakowanie tras może zwiększyć ilość ataków na konwoje – 7,
- d. nie wiem – 5,
- e. brak danych -3,
- f. w porozumieniu z pododdziałem inżynierii – 2,
- g. brak odpowiedzi – 2,
- h. wspólnie z patrolami rozminowania – 1,
- i. przy współdziałaniu sił operacyjnych – 1,

10. konwojowanie ładunków specjalnych:

- a. Tak – 50,
- b. nie – 21,
- c. nie wiem – 9,
- d. brak odpowiedzi – 5,
- e. oddziały specjalne ŻW – 3,
- f. konwoje mieszane – 1,
- g. szczególnie w rejonie zurbanizowanym – 1,
- h. nie, konwojowanie to zadanie szersze, wymagające wydzielenia eskorty, wyposażenia w wozy dowodzenia, ambulans, wóz ewakuacji technicznej i uzbrojenie, których ŻW nie posiada – 1,
- i. pluton MP – 1,

11. prowadzenie dochodzeń:

- a. Tak – 76,
- b. nie wiem – 9,
- c. nie – 4,
- d. brak odpowiedzi – 3,

12. zapewnienie przestrzegania prawa wojskowego;

- a. tak – 66,
- b. nie – 8,
- c. nie wiem – 8,
- d. tak, ale nie w sposób przesadny -2,
- e. tak, wewnątrz bazy, w stosunku do żołnierzy polskich,
- f. tak, ale z uwzględnieniem specyfiki misji – 4,
- g. brak odpowiedzi – 2,

- h. szczególnie ważne w miejscach mniej niebezpiecznych, gdzie niewiele się dzieje – 1,

13. organizacja, utrzymanie i prowadzenie izby zatrzymań:

- a. tak – 49,
- b. nie wiem – 12,
- c. nie – 13,
- d. brak odpowiedzi -11,
- e. brak odpowiedzi – 4,
- f. areszty na misji? Złamał prawo – do domu – 1,
- g. po utworzeniu dodatkowych stanowisk i odpowiednim przygotowaniu – 1,
- h. tylko doradztwo – 1,

14. prowadzenie działań antyterrorystycznych:

- a. nie – 31,
- b. tak – 25,
- c. grupy specjalne ŻW-12,
- d. nie wiem-11,
- e. brak odpowiedzi – 3,
- f. tak wspólnie z siłami operacyjnymi – 2,
- g. raczej współpraca z resztą pododdziałów – 2,
- h. zadanie dla WSI i oddziałów specjalnych – 2,
- i. tylko jako działania pochodne wynikające z podstawowej działalności-2,
- j. z wyjątkiem angażowania się w działalność wywiadowczą – 1,
- k. tak we współpracy z GROM i innymi jednostkami specjalnymi, przede wszystkim jako kordon zewnętrzny – 1,

15. prowadzenie działalności patrolowej:

- a. tak -55,
- b. nie-15,
- c. wewnątrz bazy – 6,
- d. brak odpowiedzi – 6,
- e. kontrola prędkości pojazdów, kontrola kierowców-3,
- f. tak, ale poza bazą – 1,
- g. tak, ale to nie może być jedyne zajęcie ŻW na misji – 1,
- h. patrole i wszystko co się z tym wiąże, ale więcej kontroli alkoholu i narkotyków, bo od tego zależy życie – 1,
- i. lekka przesada w takim miejscu na alkohol i narkotyki nie ma miejsca – 1,
- j. również ludności miejscowej – 1,
- k. przeszukiwanie osób, pojazdów i budynków – 1,
- l. zatrzymywanie osób nie ma nic wspólnego z działalnością patrolową -1,

16. wykorzystanie psów w działalności służbowej:

- a. tak – 59,
- b. brak możliwości wykorzystania w niektórych misjach – 3,
- c. nie-10,
- d. nie wiem-7,
- e. brak odpowiedzi – 6,
- f. nie było psów – 5,
- g. w uzasadnionych przypadkach – 2,

17. prowadzenie dochodzeń w sprawach zbrodni przeciwko ludzkości:

- a. tak – 48,
- b. nie wiem –14,
- c. nie jest to zadanie ŻW -11,
- d. nie – 8,
- e. brak odpowiedzi – 4,
- f. wraz z innymi organami mającymi do tego uprawnienia – 4,
- g. w minimalnym zakresie, przede wszystkim prokuratura -3,

18. prowadzenie działań operacyjno-rozpoznawczych:

- a. Tak – 49,
- b. nie wiem -14,
- c. nie-12,
- d. przy współudziale wywiadu-5,
- e. nie, pododdział rozpoznania – 4,
- f. w ograniczonym zakresie-4,
- g. brak odpowiedzi-4,

19. doradztwo i informowanie obejmujące dyslokację wojsk

- a. tak – 44,
- b. nie – 22,
- c. nie wiem-12,
- d. bez odpowiedzi-5,
- e. realizowane przez sekcję operacyjną – 3,
- f. doraźnie-2,
- g. w porozumieniu z dowódcami odpowiedzialnymi za strefy – 1,

20. prowadzenie rozpoznania rejonu

- a. informacje zawarte tylko w SOPie,
- b. bez odpowiedzi-11,
- c. nie, pododdział rozpoznania -12,
- d. tak-15,
- e. nie-22,
- f. nie wiem-13,
- g. tak, w swoim zakresie działań -8,
- h. w ramach działań bojowych,

21. zapewnienie bezpieczeństwa specjalnemu wyposażeniu i ładunkom specjalnym

- a. tak- 61,
- b. nie-17,
- c. bez odpowiedzi-4,
- d. nie wiem – 5,
- e. raczej pilotowanie takich ładunków podczas transportu,
- f. tylko w obrębie bazy – 1,
- g. a może ochrona obiektów specjalnych, składów, infrastruktury o znaczeniu strategicznym dla prowadzonej operacji -1,
- h. tak, ale w sytuacjach bojowych przy współudziale jednostek operacyjnych – 1,

22. zapewnienie ochrony i obrony dowództw i sztabów

- a. tak – 39 ,

- b. nie – 33,
- c. brak odpowiedzi-6,
- d. może to robić pododdział ochrony innego rodzaju wojsk -5,
- e. nie wiem-4,
- f. wspólnie z innymi organami-2,
- g. w ograniczonym zakresie,
- h. wyspecjalizowane oddziały ŻW,
- i. żołnierze kompanii manewrowych,

23. zabezpieczenie tyłów:

- a. nie – 39,
- b. tak – 20,
- c. nie wiem – 8,
- d. raczej działania z innymi żołnierzami – 7,
- e. bez odpowiedzi-6,
- f. w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych?? – 4,
- g. nie ze względu na brak typowego sprzętu bojowego w ŻW – 4,

24. kontrola stref zagrożonych

- a. tak – 46,
- b. nie – 21,
- c. bez odpowiedzi-8,
- d. nie wiem – 5,
- e. w pewnym zakresie tak – 4,
- f. celowe we współpracy z jednostkami operacyjnymi -3,
- g. nie, zadanie specjalistyczne dla pododdziałów OPBMR-2,
- h. wojska przeciwchemiczne – 1,
- i. tylko w obrębie bazy – 1,

25. zapewnienie ochrony specjalnej

- a. tak – 52 ,
- b. nie-17,
- c. nie wiem-8,
- d. bez odpowiedzi-6,
- e. oddziały specjalne ŻW-5,
- f. w pewnym zakresie tak-2,
- g. potrzebne, uzasadnione i wymagające specjalnych kwalifikacji – 1,
- h. tym zajmowali się żołnierze z grupy manewrowej – 1,

26. prowadzenie działań przed, podczas i po wrogich działaniach oraz naturalnych lub spowodowanych przez człowieka katastrofach

- a. tak – 43,
- b. nie-19,
- c. nie wiem-13,
- d. brak odpowiedzi – 8,
- e. w pewnym zakresie tak-4,
- f. wyłącznie z żołnierzami CIMIC-3,
- g. współdziałanie z HN i pododdziałem ratownictwa, szkolenie, doradztwo, monitorowanie – 1,
- h. pod warunkiem odpowiedniego wyposażenia- 1,

II. Czy żołnierze ŻW winni być odpowiedzialni w misjach zagranicznych za realizację?:

2. doradztwa w sprawach jeńców wojennych

- a. tak – 57,
- b. nie – 22,
- c. nie mam na ten temat wiedzy – 9,
- d. brak odpowiedzi – 4,

3. zbierania informacji

- a. tak – 61,
- b. nie – 14,
- c. nie wiem - 6,
- d. wspólnie z komórką wywiadu – 4,
- e. brak odpowiedzi -5,
- f. nie bezpośrednio – 2,

4. ewakuacji jeńców wojennych

- a. tak – 67,
- b. nie – 12,
- c. nie wiem – 5,
- d. brak odpowiedzi – 4,
- e. niekoniecznie tylko żandarmi – 1,
- f. reguluje to Konwencja Genewska i normy obronne – 1,
- g. tylko jako działania zabezpieczające – 1,
- h. to zadanie bardziej logistyczne – 1,

5. przetrzymywanie jeńców wojennych

- a. tak – 61,
- b. nie-15,
- c. brak odpowiedzi-8,
- d. nie wiem-3,
- e. tak z pewnymi ograniczeniami – 2,
- f. może robić każdy pod nadzorem ŻW – 1,
- g. nie ma obozów – 1,
- h. reguluje to Konwencja Genewska i normy obronne – 1,

6. przestrzegania praw jeńców wojennych

- a. tak-75,
- b. nie-10,
- c. nie wiem – 6,
- d. reguluje to Konwencja Genewska i normy obronne – 1,

7. rejestrację jeńców wojennych

- a. tak-59,
- b. nie-14,
- c. nie wiem – 6,
- d. brak odpowiedzi – 10,
- e. w porozumieniu z S-1 – 1,
- f. to zadanie formacji HN – 1,
- g. reguluje to Konwencja Genewska i normy obronne – 1,

8. transportowanie jeńców wojennych

- a. Tak – 55,
- b. nie-11,
- c. brak odpowiedzi-4,
- d. nie wiem – 4,
- e. w ograniczonym zakresie-2,
- f. reguluje to Konwencja Genewska i normy obronne – 1,
- g. zabezpieczenie, ochrona, nadzór, koordynacja,
- h. raczej eskortowanie,
- i. tylko współdziałanie i pomoc,

9. organizację Sił Ochronnych

- a. straże zewnętrzne,
 - tak-40,
 - nie-33,
 - nie wiem-6,
 - brak odpowiedzi -7,
 - bramy tak, zapobieganie infiltracji z zewnątrz – też, reszta niekoniecznie – 1,
 - w ograniczonym zakresie – 1,
 - posterunki mieszane – 1,
 - pluton wartowniczy – 1,
 - razem z żołnierzami patroli bojowych – 1,
 - jak zabraknie innych żołnierzy, a tak to marnowanie potencjału ŻW – 1,
- b. straże wewnętrzne
 - tak-58,
 - nie-23,
 - brak odpowiedzi -7,
 - nie wiem -3,
 - pluton wartowniczy -1
- c. patrole ruchome
 - tak – 68,
 - nie -11,
 - nie wiem – 5,
 - brak odpowiedzi – 6,
 - należycie w stosunku do potrzeb – 2,
- d. wydzielanie Sił Szybkiego Reagowania
 - tak – 58,
 - nie-12,
 - brak odpowiedzi – 9,
 - nie wiem – 5,
 - wspólnie z wojskami operacyjnymi – 3,
 - realizowane przez bataliony operacyjne – 4,
 - tylko w wypadku zagrożenia – 1,

10. kontrolę jeńców wojennych

- a. tak – 62,
- b. nie -9,
- c. nie wiem – 8,
- d. brak odpowiedzi – 9,

e. w miarę możliwości, ale nie jest to priorytet - 4

III. Co sądzi Pan o możliwości organizowania przez ŻW samodzielnych kontyngentów wojskowych lub realizacji istotnych części operacji wojskowych w misjach zagranicznych ?:

1. Brak odpowiedzi – 44,
2. Wskazane – 2,
3. Lepszym rozwiązaniem jest, jeżeli ŻW stanowi część kontyngentu – 2,
4. ŻW nie powinna organizować samodzielnych kontyngentów a działać na korzyść kontyngentów organizowanych przez jednostki ogólnowojskowe – 2,
5. Ograniczone jest brakiem organicznych pododdziałów logistycznych zabezpieczających poziom I jak i brakiem możliwości stworzenia(wydzielenia) narodowego elementu wsparcia (NSE) – 2,
6. Tylko wtedy, gdy do zaprowadzenia porządku wystarczą tylko siły policyjne, bez pododdziałów bojowych – 2,
7. Powinny to być misje policyjno-prewencyjne – 2,
8. O ile pozwoli na to struktura, liczebność i wyposażenie – 2,
9. Nie mam zdania – 2,
10. ŻW zabezpiecza działalność rodzajów wojsk i nie powinno mieć możliwości organizacji samodzielnych kontyngentów wojskowych,
11. Jeśli tylko istnieje taka możliwość – to tak,
12. Powinno być prowadzone po wcześniejszym ich przygotowaniu,
13. Jest to dobre, kontyngenty powinny przejąć więcej zadań, które są opisane w przysyłanych działaniach ŻW,
14. Tylko wtedy, gdy ŻW stanowiłaby odrębną strukturę, w pełni samodzielna w warunkach pokojowego funkcjonowania,
15. Tak, żołnierze żandarmerii są przygotowani do wykonywania większości zadań bojowych,
16. Na misjach ŻW przede wszystkim powinna zapewnić ochronę, bezpieczeństwo, ład i dyscyplinę wojskom własnym/w bazach i konwojach/,
17. Jest to niemożliwe,
18. Niewskazane, natomiast zwiększyć ilość żandarmów do realizacji zadań wewnątrz i na zewnątrz bazy,
19. Podczas pełnienia misji stabilizacyjnej w Iraku nie zauważyłem, żeby jakikolwiek żołnierz ŻW brał udział w patrolach, konwoju, punktach kontrolnych czy jakichkolwiek akcjach mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa. Tych żołnierzy można było zobaczyć tylko w stołówce, rutynowej kontroli pojazdów i kierowców czy też w schronach podczas alarmów bombowych. Non stop straszono nas mandatami za przekroczenie prędkości na terenie bazy, prokuratorem za według nich nieuzasadnione użycie broni poza bazą. Tworzenie specjalnych oddziałów operacyjnych jest może dobrym pomysłem, ale żeby te oddziały coś naprawdę robiły, bo wysyłanie ich w miejsca najmniej niebezpieczne z mandatem prawnym za duże pieniądze, gdzie zamiast pomagać swoim żołnierzom, to jeszcze ich straszą, jest bezsensowne,

20. Podczas mojej misji było bardzo mało żandarmów. Nawet gdyby mieli w obowiązkach większość zadań wymienionych w ankiecie, to nie byłoby w stanie tego robić,
21. Myślę, że ŻW powinna i jest w stanie to robić,
22. Nie ze względu na logistykę,
23. Tak, ale tylko po zmianie mentalności, ponieważ istnieje zagrożenie, a oni tylko przestrzegają przepisów,
24. Nie jest to potrzebne. Żandarmeria czuwa nad przestrzeganiem dyscypliny wojskowej. Do niczego innego się nie nadaje,
25. Mają możliwości, ale trzeba ich doszkolić w sposobie wykonywania tych zadań,
26. Słuszna decyzja, ale w parciu o właściwie sformułowane zadania i przygotowanie do ich wykonania,
27. Tak, tylko kto ich będzie kontrolował?
28. Strukturalnie i organizacyjnie są przygotowani, ale misje w Iraku i Afganistanie wymagają prowadzenia operacji wojskowych przez różne formacje,
29. Do wojaczki daleka im droga, są nieprzygotowani do pełnienia służby w bojowych warunkach,
30. Zły pomysł,
31. Raczej do działań z jednostkami manewrowymi i wspierającymi,
32. w misjach stabilizacyjnych,
33. ŻW powinna być integralną częścią każdego PKW oraz zadaniowo wpisana w obszar działania PKW, wspierająca proces dowodzenia, zapewniająca bezpieczeństwo wybranych elementów oraz bardzo szeroko stosująca profilaktykę. Samodzielne misje nie,
34. Rozważeniu podlega konieczność tworzenia w OSZW pododdziałów zabezpieczenia i wsparcia – mobilnych, zapewniających I poziom wsparcia(szczebel batalionu),
35. Wymaga specjalnego przygotowania,
36. To nie mieści się w żadnych doktrynach operacyjnych NATO. ŻW posiada nowoczesny sprzęt, ale jest to sprzęt słabo uzbrojony,
37. Żołnierze ŻW bardzo dobrze sprawdzają się podczas realizacji zadań mandatowych, zarówno patrolowych jak i konwojowych,
38. Mogą uczestniczyć w realizacji części operacji wojskowych, nie ma możliwości samodzielnego organizowania PKW,
39. ŻW powinna rozwinąć w swojej strukturze elementy logistyczne, które zabezpiecząby działania wojsk operacyjnych,
40. Jest to zasadne, co udowodniło Kongo, Liban. Wysilek ŻW w stosunku do ilości sił i środków jest ogromny i nie można zrobić z nich korpusu ekspedycyjnego w kontekście ogromu zadań w kraju,
41. Jest to możliwe i zależy od rodzaju misji i zadań, do jakich będzie kontyngent wydzielany.

Ankieta
dla żołnierzy Żandarmerii Wojskowej

Niniejsze badanie prowadzone jest za zgodą Ministra Obrony Narodowej w ramach pracy naukowej realizowanej w Akademii Obrony Narodowej. Dotyczy ono służby w misjach pokojowych i stabilizacyjnych pełnionej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Większość pytań dotyczy doświadczeń związanych z Pańską służbą w misji zagranicznej.

Odpowiedzi będą traktowane całkowicie poufnie, z zachowaniem anonimowości i wykorzystane wyłącznie do celów naukowych.

- I. W którym roku pełnił Pan służbę w misji i w jakim kraju
- II. Jakie najważniejsze zadania realizował Pan podczas misji?
 1. służba patrolowa,
 2. kontrola pojazdów,
 3. konwojowanie osób i przedmiotów,
 4. kontrolowane uczestników misji,
 5. wykonywanie czynności dochodzeniowo-śledczych,
 6. wykonywanie czynności profilaktycznych,
 7. prowadzenie działalności operacyjno-rozpoznawczej,
 8. inne (podaj jakie),
- III. Czy Pańskie przygotowanie (wyszkolenie) do misji było wystarczające?
 9. Tak,
 10. Nie,
- IV. Co stwarzało Panu największe problemy w misji? (proszę podkreślić właściwe odpowiedzi)
 11. niewystarczająca znajomość języka obcego,
 12. słabe wyszkolenie,
 13. wyznaczenie na stanowisko niezgodne z przygotowaniem w kraju,
 14. niewłaściwe wyposażenie,
 15. inne (podaj jakie),
- V. Jaki rodzaj szkolenia winien być rozszerzony przed wyjazdem na misję? (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
 16. z języka angielskiego,
 17. dochodzeniowo-śledcze,
 18. operacyjno-rozpoznawcze,
 19. ogólnowojskowe,
 20. dotyczące znajomości zasad pełnienia służby w misjach i warunków tam panujących,
 21. przygotowanie sprawnościowe,
 22. inne (podaj jakie),
 23. nie ma potrzeby zwiększania szkolenia, gdyż obecne jest wystarczające
- VI. Czy liczba żołnierzy ŻW w misji w stosunku do potrzeb i ilości zadań była wystarczająca? (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
 24. była za mała,

- 25. była właściwa,
 - 26. była za duża,
- VII. Szkolenie w Centrum Szkolenia dla Potrzeb Misji w Kielcach przed wyjazdem na misję było: (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
- 27. przydatne i potrzebne,
 - 28. potrzebne, ale sposób jego prowadzenia i program szkolenia nie dały właściwego przygotowania do misji,
 - 29. za mało związane z ŻW,
 - 30. zbędne,
 - 31. inne (podaj jakie),
- VIII. Jakie czynniki utrudniały lub negatywnie wpływały na służbę żandarmów podczas misji? (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
- 32. rozłąka z rodziną,
 - 33. niepewność dalszej służby w wojsku,
 - 34. niskie uposażenie zagraniczne,
 - 35. lenistwo, małe zaangażowanie,
 - 36. niewłaściwe dowodzenie żandarmami,
 - 37. klimat, położenie geograficzne,
 - 38. negatywne nastawienie miejscowego społeczeństwa,
 - 39. negatywne nastawienie miejscowej policji,
 - 40. negatywne nastawienie miejscowych władz,
 - 41. inne (opisz),
- IX. Jak odbierana była służba żandarmów podczas misji? (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
- 42. pozytywnie,
 - 43. raczej pozytywnie,
 - 44. raczej negatywnie,
 - 45. negatywnie,
 - 46. trudno powiedzieć,
 - 47. inne (opisz),
- X. Czy widział Pan możliwość szerszego wykorzystania ŻW w misji? Jeśli tak - to do jakich zadań (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
- 48. prowadzenie dochodzeń,
 - 49. kontrola ruchu drogowego,
 - 50. doradztwo,
 - 51. konwojowanie, ochrona ważnych obiektów,
 - 52. zapewnienie prawa i porządku,
 - 53. zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie prowadzonych działań,
 - 54. działania związane z jeńcami wojennymi,
 - 55. działania operacyjno-rozpoznawcze,
 - 56. szkolenie lokalnej policji,
 - 57. ochrona VIP-ów,
 - 58. działania antyterrorystyczne,
 - 59. innych (jakich),

XI. Czy inni żołnierze (z jednostek ogólnowojskowych) podczas Pańskiej misji realizowali zadania typowe dla policji wojskowej? (patrowanie, konwojowanie, kontrola osób itp.)

60. Tak,

61. Nie.

Jeżeli tak, to proszę szerzej opisać te zadania.

XII. Jakie jeszcze uwagi z przebiegu swojej misji może Pan przekazać?

XIII. Jakich rad udzieliłby Pan organizatorom przyszłych misji zagranicznych w zakresie działań żandarmerii? Co szczególnie należy wziąć pod uwagę wysyłając żandarmów na misje?

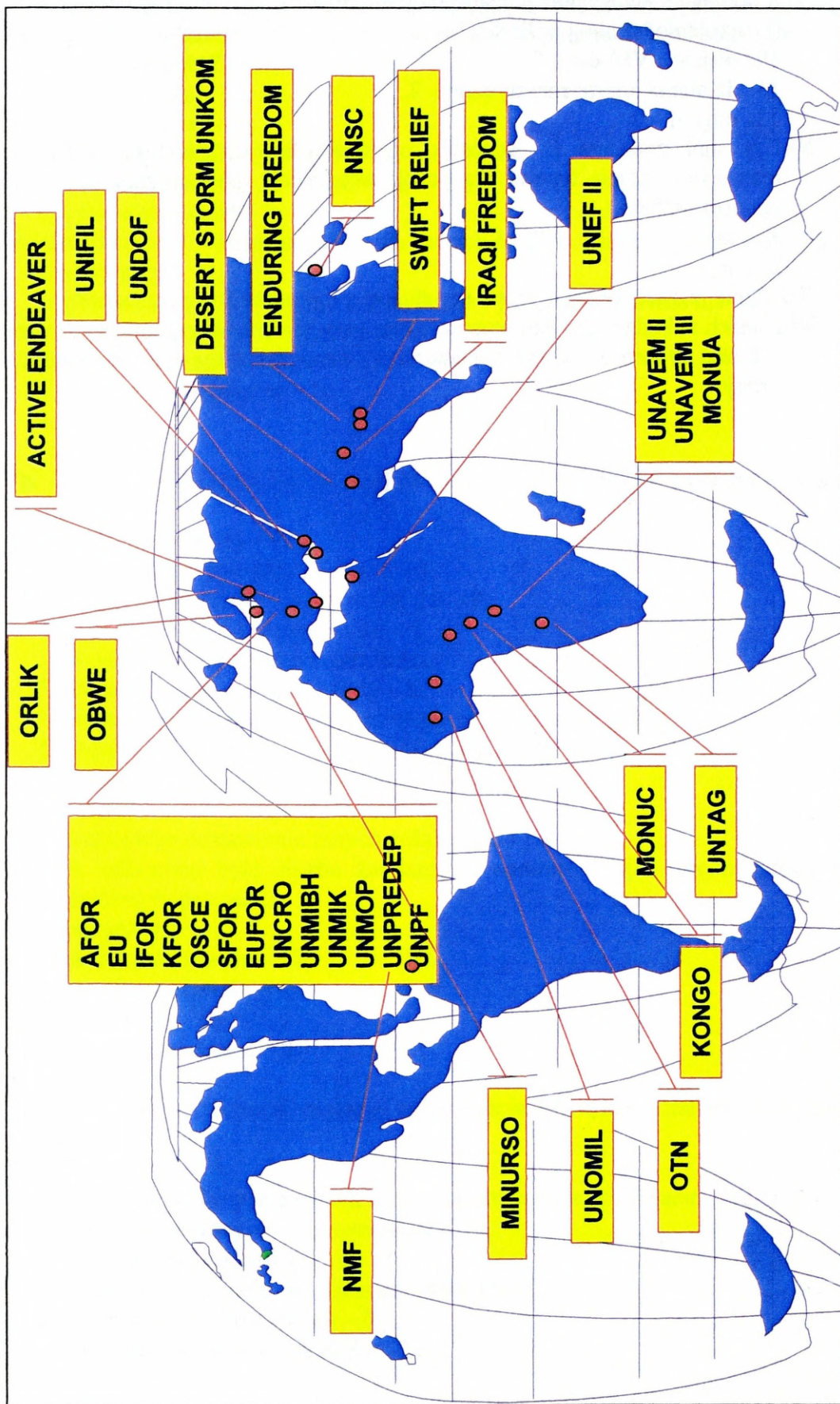
Wyniki ankiet
dla żołnierzy Żandarmerii Wojskowej

- I. W jakim kraju pełnił Pan służbę w misji?
1. UNDOF Syria – 5,
 2. UNIFIL LIBAN – 5,
 3. EUFOR Bośnia i Hercegowina – 3,
 4. KFOR Kosowo – 3,
 5. Iraki Freedom Irak – 6,
 6. ISAF Afganistan – 2,
 7. BENGAL DR Kongo – 3,
- II. Jakie najważniejsze zadania realizował Pan podczas misji?
1. kontrolowane uczestników misji – 18,
 2. służba patrolowa – 15,
 3. wykonywanie czynności profilaktycznych – 15,
 4. kontrola pojazdów – 15,
 5. konwojowanie osób i przedmiotów – 9,
 6. wykonywanie czynności dochodzeniowo-śledczych – 9,
 7. prowadzenie działalności operacyjno-rozpoznawczej – 9,
 8. inne
 - kontrola graniczna uczestników misji – 1,
 - udział w komisji przetargowej – 1,
 - kierowanie i dowodzenie żołnierzami – 1,
 - szkolenie policji irackiej – 1,
- III. Czy Pańskie przygotowanie (wyszkolenie) do misji było wystarczające?
1. Tak – 24,
 2. Nie – 3,
- IV. Co stwarzało Panu największe problemy w misji?
1. niewłaściwe wyposażenie – 8,
 2. brak odpowiedzi – 8,
 3. niewystarczająca znajomość języka obcego – 4,
 4. inne – brak – 3,
 5. słabe wyszkolenie – 0,
 6. wyznaczenie na stanowisko niezgodne z przygotowaniem w kraju – 1,
- V. Jaki rodzaj szkolenia winien być rozszerzony przed wyjazdem na misję
1. z języka angielskiego – 18,
 2. dotyczące znajomości zasad pełnienia służby w misjach i warunków tam panujących – 12,
 3. dochodzeniowo-śledcze – 9,
 4. ogólnowojskowe – 9,
 5. operacyjno-rozpoznawcze – 6,
 6. przygotowanie sprawnościowe – 0,
 7. inne:
 - psychologiczne (praca pod dużym stresem) - 1,
 - prawo konfliktów zbrojnych – 1,
 8. przygotowanie sprawnościowe – 0,

9. nie ma potrzeby zwiększania szkolenia, gdyż obecne jest wystarczające – 0,
- VI. Czy liczba żołnierzy ŻW w misji w stosunku do potrzeb i ilości zadań była:
1. wystarczająca?
 2. była za mała – 15,
 3. była właściwa – 9,
 4. brak odpowiedzi – 3,
 5. była za duża – 0,
 6. brak odpowiedzi – 3,
- VII. Szkolenie w Centrum Szkolenia dla Potrzeb Misji w Kielcach przed wyjazdem na misję było:
1. potrzebne, ale sposób jego prowadzenia i program szkolenia nie dały właściwego przygotowania do misji – 15,
 2. za mało związane z ŻW – 9,
 3. przydatne i potrzebne – 3,
 4. zbędne – 2,
 5. inne – 0,
- VIII. Jakie czynniki utrudniały lub negatywnie wpływały na służbę żandarmów podczas misji?
1. rozłąka z rodziną – 18,
 2. niskie uposażenie zagraniczne – 15,
 3. niepewność dalszej służby w wojsku – 9,
 4. klimat, położenie geograficzne – 6,
 5. niewłaściwe dowodzenie żandarmami -2,
 6. lenistwo, małe zaangażowanie – 0,
 7. negatywne nastawienie miejscowego społeczeństwa – 0,
 8. negatywne nastawienie miejscowej policji – 0,
 9. negatywne nastawienie miejscowych władz – 0,
 10. inne:
 - negatywne nastawienie innych żołnierzy do ŻW – 1,
- IX. Jak odbierana była służba żandarmów podczas misji? (proszę podkreślić właściwą odpowiedź)
1. pozytywnie – 15,
 2. raczej pozytywnie – 12,
 3. raczej negatywnie – 0,
 4. negatywnie – 0,
 5. trudno powiedzieć – 0,
 6. inne – 0,
- X. Czy widział Pan możliwość szerszego wykorzystania ŻW w misji? Jeśli tak – to do jakich zadań
1. doradztwo – 16,
 2. zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie prowadzonych działań – 13,
 3. działania operacyjno-rozpoznawcze – 10,
 4. prowadzenie dochodzeń – 6,
 5. konwojowanie, ochrona ważnych obiektów- 6,
 6. kontrola ruchu drogowego – 3,
 7. zapewnienie prawa i porządku – 3,

8. działania związane z jeńcami wojennymi – 3,
 9. szkolenie lokalnej policji – 3,
 10. ochrona VIP-ów – 2,
 11. działania antyterrorystyczne – 2,
 12. innych – 0,
- XI. Czy inni żołnierze (z jednostek ogólnowojskowych) podczas Pańskiej misji realizowali zadania typowe dla policji wojskowej? (patrowanie, konwojowanie, kontrola osób itp.)
1. Tak,
 2. Nie,
- XII. Jakie jeszcze uwagi z przebiegu swojej misji może Pan przekazać?
- XIII. Jakich rad udzieliliby Pan organizatorom przyszłych misji zagranicznych w zakresie działań żandarmerii? Co szczególnie należy wziąć pod uwagę wysyłając żandarmów na misje?

Zaangażowanie polskich sił zbrojnych w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych



63 operacje ~ 62 tys. żołnierzy od 1953 r. w tym ~ 1000 żołnierzy ŻW
 Źródło: Na podstawie materiałów KGŻW na dzień 01.02.2007r.

Sposoby operacyjnego użycia Oddziałów Specjalnych Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych



Źródło: Na podstawie materiałów KGŻW na dzień 01.09.2005r.

Zadania Policji Wojskowej wg. doktryny MP NATO (APP-12)

- **KONTROLA RUCHU DROGOWEGO**
- **ZAPEWNIENIE PRAWA I PORZĄDKU**
- **DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM REJONU DZIAŁAŃ**
- **UDZIAŁ W OPERACJACH ZWIĄZANYCH Z JEŃCAMI WOJENNYMI I OSOBAMI ZATRZYMANYMI**
- **DZIAŁANIA WYSPECJALIZOWANYCH JEDNOSTEK MP (MPSU/MSU/IPU) W TYM.**

- **prorowadzenie działań poszukiwawczych i zatrzymań osób**

podjejrzanym o przestępstwa i zbrodnie wojenne, przeciwko ludzkości, terroryzm i innych zagrażających bezpieczeństwu wojsk i prowadzonych operacji.

- **prorowadzenie operacji dot.**

- **bezpieczeństwa i porządku publicznego**

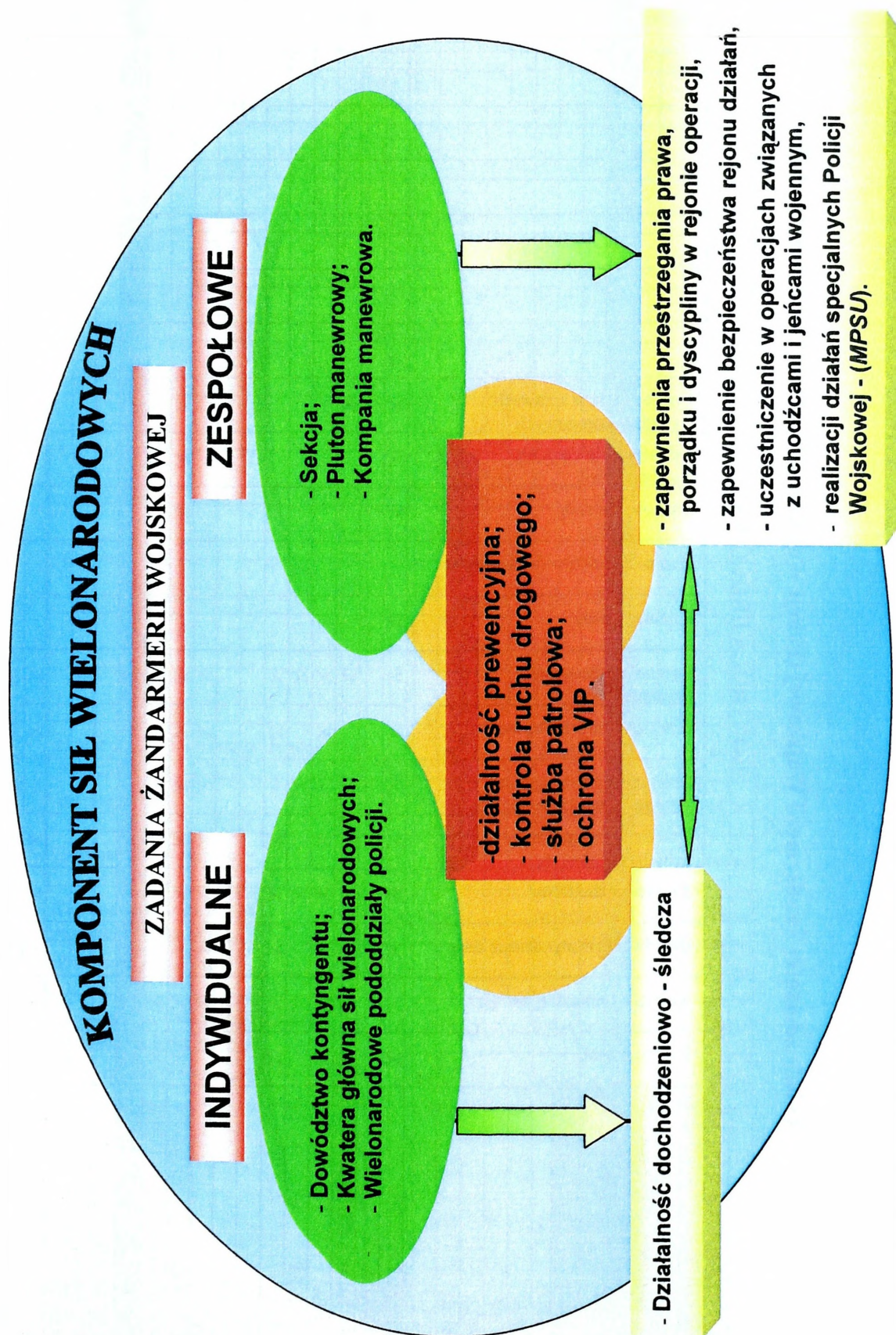
działania prewencyjne (także z użyciem broni nieśmiertelnej i obywatelskiej - „Non-Lethal Weapons”) mające na celu uzyskanie natychmiastowego efektu na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego.

- **działania związane z kontrolą rejonu operacji**

policyjne operacje prewencyjne, ofensywne i odstraszające, oparte o ciągłą obecność w newralgicznych obszarach w celu kontroli i weryfikacji warunków bezpieczeństwa oraz monitorowania stanu przestrzegania zawartych porozumień oraz.

- **prorowadzenie działań operacyjno-rozpoznawczych (Information Gathering Operations)**

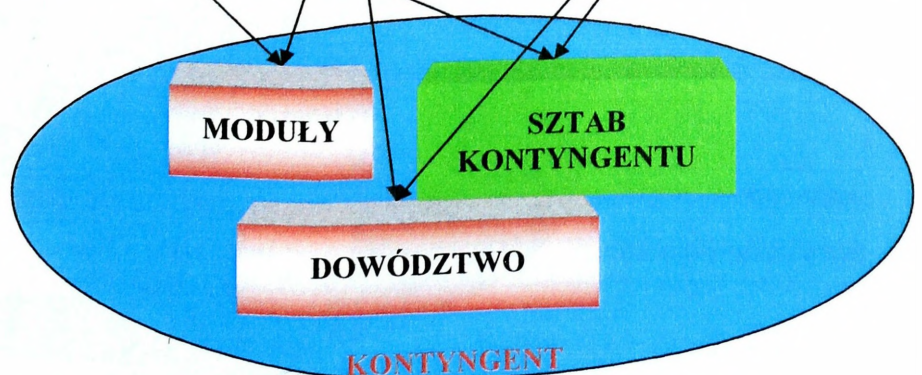
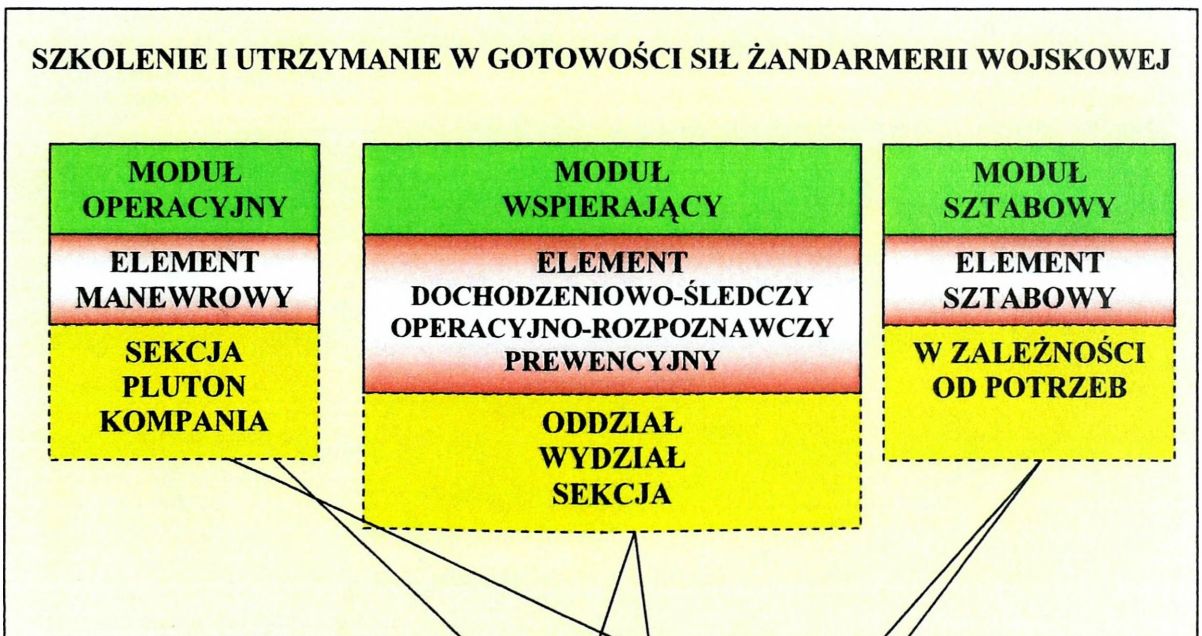
Model działania Żandarmerii Wojskowej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych



JEDNOSTKI WYSPECJALZOWANE POLICJI WOJSKOWEJ

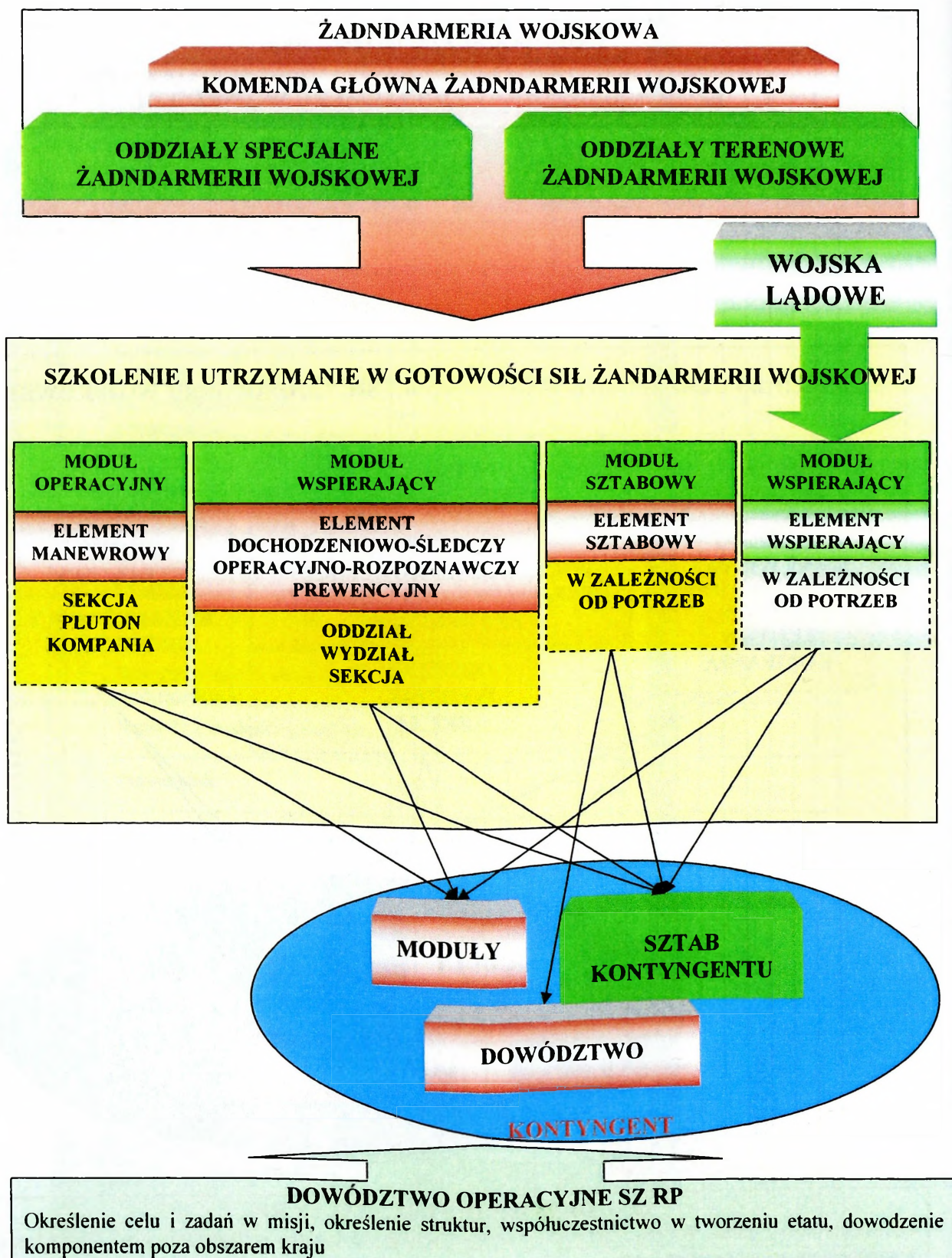
LEGENDA	Zbieranie informacji		Kontrola rejonu		Porządek Publiczny			Wsparcie policji lokalnej			Zespoły specjalne				
	Zbieranie informacji	Analiza informacji	Analiza działalności kryminalnej	Patrolowanie	Kontakty z władzami lokalnymi	Interweniowanie w stosunku do osób cywilnych	Użycie środków przymusu (NLW)	Negocjacje z ludnością cywilną i władzami	Patrolowanie i monitorowanie	Monitorowanie dochodzeń	Kontrola przestrzegania porozumienia	Operacje specjalne i możliwości szkolenia	Jednostki z psami	Zespoły SWAT	Snajperzy
X ZDOLNOŚĆ PEŁNA															
- ZDOLNOŚĆ CZĘŚCIOWA															
BELGIA	X			X	X				X						
KANADA															
REPUBLIKA CZESKA															
DANIA															
FRANCJA															
NIEMCY															
GRECJA															
WĘGRY															
WŁOCHY															
HOLANDIA		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
NORWEGIA		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
POLSKA															
PORTUGALIA															
HISZPANIA															
TURCJA															
WIELKA BRYTANIA															
USA															
BELGIA															
KANADA															

Model tworzenia komponentu Żandarmerii Wojskowej na potrzeby misji pokojowych i stabilizacyjnych



DOWÓDZTWO OPERACYJNE SZ RP
 Określenie celu i zadań w misji, określenie struktur, współuczestnictwo w tworzeniu etatu, dowodzenie komponentem poza obszarem kraju

Model tworzenia komponentu Żandarmerii Wojskowej na potrzeby misji pokojowych i stabilizacyjnych



Model przygotowania komponentu Żandarmerii Wojskowej do udziału w misjach pokojowych i stabilizacyjnych

